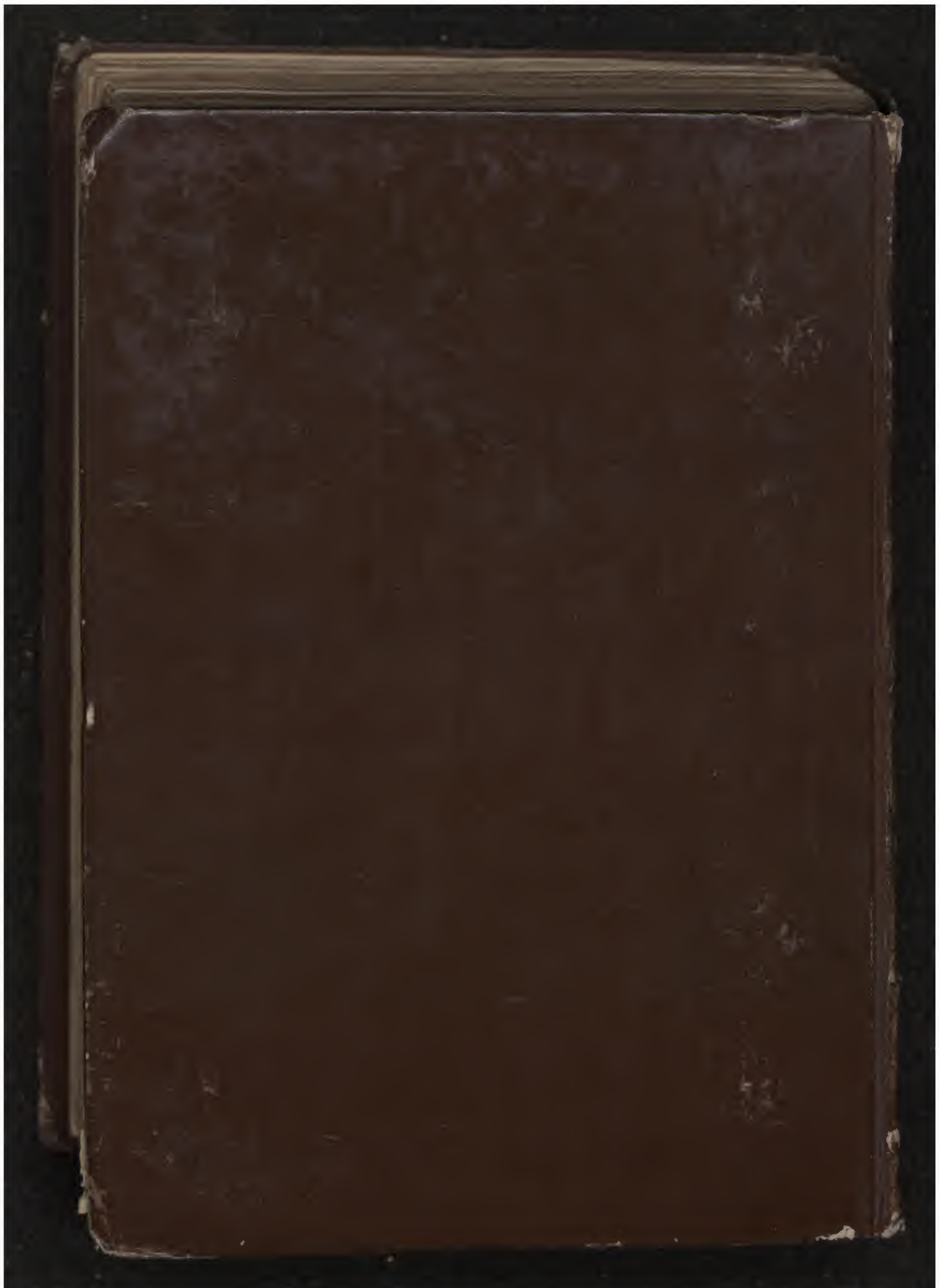

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Guicciardini 18.1.12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Guicciardini 18.1.12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Guicciardini 18.1.12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Guicciardini 18.1.12

felicitas in papua fuit hoc est quod dicitur in papua

Reuuereudi fris Baptistae
mantuani Carmelitae de pa
tientia aurei libri tres.

Phelias Capreolus brixianus, Joāni taberio. S.

n Iſi vana ſit Pythagorę palingenefia Maronē nobis alterę hęc
etas rediuiuū produxit Baptiſtā hunc Mantuanū. qui ſtute
poetica ſynchronos oēs. ex antiquis etiā plures a ſelōge reliquit Cete
rū vetuſtatis reuerētia. opę multitudie. elegātięq; Virgilius ſic extra a
leā. oīm quaſi pōtifex maxim⁹ Ille tñ res humanas. hic noſter diuinas
cecinit. nullo pſertim inuitatus mecoenate. ſui tantū ipſi⁹. nō alien⁹. in
uitator In calamitatib⁹ q; grauis ⁊ magnific⁹ In gemia pthenice ne
mo nō pūet ſecreta illū colloquia. quaſi Numam aut Moſen potius
alterę celitus habuiſſe Idem diſciplinaz oīm ſcientiſſim⁹. vitę ſenerita
temozūq; ſanctimoia vniuerſe religiōis carmelitane rector patrū decre
to ꝑſtitutus ē. Qd ſ. L. Sylla apicem felicitatis ſuę Metellipij ami
ciciā reputauit quāto nos Taberi amātiſſime iuſtius inuicem gratula
ri poſſumus tāti hoīs ꝑcipuā beniuolentiā ꝑſecuti. Qua nihil equidem
gratius ꝑcioſiusq; in rebus nrīs duxerim Scis tu quotiēs nos impēdē
tium belloz tempeſtatē ꝑquerētis qua ꝑboz ſerenitate ꝑſens ꝑfirmari
D magnū amicicię numē. Excogitanit homo diuinus quo pacto etiā
ꝑſolaretur abſentes Petrus neuolarius digniſſimus tali ꝑceptore diſci
pulus Inter carmelitas theologus ꝑcionator eloquētia. morib⁹ doctri
naq; admirabilis. aureū illius de patiētia libellū ad nos Brixia nuper
attulit. oīs moleſtię ꝑſentaneū medicamentum. quem quū legimus hoc
Virgilianū fortiter exhibemus Quo fata trahūt. retrahūtq; ſequamur
Quicqd erit ſuganda oīs fortuna ſerendo eſt Te ergo Taberi ſuauiſſi
me. qui degis in muſaz ꝑubernio. natura ⁊ arte ad ea quę humanitatē
exornāt. accōmodatioz opus ipſum. etiā ſi ſub inuito forte autore. publi
co tñ vſui exponendū cures. obſecro. Rem Baſpari quoq; brunello op
tatiſſimā qui vt eſt acri in politicis in genio. grauiſſimo ꝑſilio. litteratu
ra nō mediocri. ita eruditiſſimū quenq; fouet Baptiſtāq; in primis vt
diuū fauorabiliter obſeruat Omniūq; deniq; amicorū deſiderio. imo ſtu
dioſis oībus ſatiſfeceris Spero em ꝑ hoc audebūt ad in gruentis for
tune nunq; ꝑpetuo bone iniurias Horatio libēter ꝑcinere. Quo circa
viuite fortes fortiaq; aduerſis opponite pectora reb⁹ Vale. Brixie. iij.
Nonas Decembres. M. cccc. ꝑcviij.

Indices librorum.

Reuerendi Fratris Baptiste Mantuani Carmelite
Theologi ad Carolū Antoniū Fantuciū patricium
Bononiensem. *Isagoges ad patientiam Liber pri-*
mus. et Capitulum primum

De morbi cognitione	ca. ij.
De duplici morbo hoīs	ca. iij.
De differentijs quibusdā humanorū defectuū	ca. iij.
Quid sit morbus corporis et aīe	ca. v.
Cur tanta diligētia in curandis corporis morbis	ca. vi.
De morborū spūalium origine	ca. vii.
De animi p̄turbationibus	ca. viij.
Unde secuta sit rebellio appetitus	ca. ix.
De varijs hoīm dispositionib⁹ ad peccandū	ca. x.
Unde tanta in hoīb⁹ diuersitas	ca. xi.
De vi appetitus	ca. xij.
Quomodo appetitus ligetur	ca. xij.
Quid valeat habitus	ca. xij.
Quod paucorū est appetitū supare	ca. xv.
Quod motui coeloz assimilatur motus appetitus	ca. xvi.
Quod duplici hoīs naturē duo spūs p̄fecti sunt	ca. xvij.
Quod miseri sunt qui peccant	ca. xvij.
De tribus stulticię gradibus	ca. xix.
Quod terrena voluptas breui dilabitur .argumentum ab imperato-	ca. xx.
rum exemplis	ca. xxi.
Testimonia ex sacra scriptura idem probantia	ca. xxij.
De hoīs excellentia	ca. xxij.
Quę sit summa hoīs miseria	ca. xxij.
De delectatiōe. et an sit peccatū	ca. xxij.
Redargutio quorundā theologorū de delectatiōe loquētiū	ca. xxv.
Quid sit virt⁹. et vitii. et in quo sita sint	ca. xxvi.
De q̄b⁹ deinceps agendū. et quantū valeat ex arte certare	ca. xxvij.
Quę sunt arma spūalia hoī cū diabolo pugnāturo	ca. xxvij.
Quo fine sanitas querenda est	ca. xxix.
Quomodo querenda est sanitas	ca. xxx.
De patientia	ca. xxxi.
De gradibus patientię	ca. xxxij.

A ij

**Reuerēdi Fratris Baptiste Mātuani Carmelite
Flagogex ad patientiā Liber Secundus.**

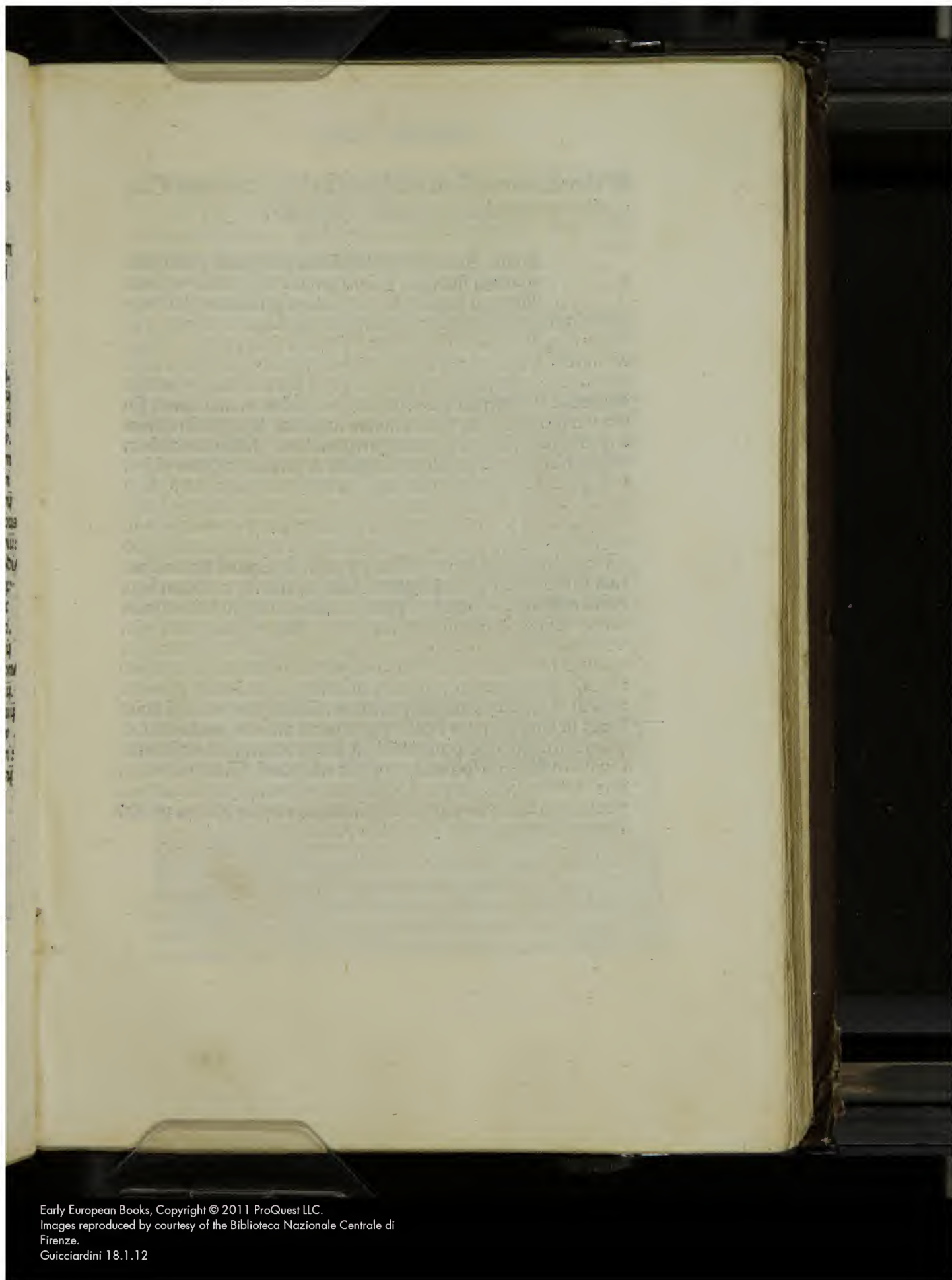
Quod patientia via est scōz ad coelum	Capitulu primū
Rationes philosophoz cur corp ^o humanū scī sit fragile	ca. ij.
De quattuor corporis humoribus.	ca. iij.
Quomodo pplexiones distribuant a deo	ca. iij.
De anime libertate	ca. v.
An distributio pplexionū procedat a forma vl a casu. 7 q Aristoteles fortunam male descripsit	ca. vi.
In q pssistat felicitas i hac vita ptra peripateticos 7 stoicos.	ca. viij.
De synteresi. ratione. et pscientia	ca. viij.
Qd sine dei custodia frustra laborat humana prudētia	ca. ix.
Cur bonis mala eueniāt philosophoz opinio	ca. x.
Sex cause flagelloz nostrorum	ca. xi.
Secunda causa flagellorum	ca. xij.
Tercia causa flagellorum	ca. xij.
Quarta causa flagellorum	ca. xij.
Quinta causa flagellorum	ca. xij.
Sexta causa flagellorum	ca. xvi.
Qd p ^o q bonū viz facit. incrementū accipit ab aduersis	ca. xvij.
Qd p ^o p ^o sit inimica p ^o cū declaratiōe dextre 7 sinistre ptis in coelo p Aristotele ptra pythagoram	ca. xvij.
Qd aduersitas tollit mortis metū	ca. xix.
Qd aduersitas facit seipsum cognoscere.	ca. xx.
Qd aduersitas fert auxilium virtuti	ca. xxi.
De vitanda nemesi. 7 qd sit scdm Aristotele	ca. xxij.
De generibus filiationis: cū declaratiōe dicti euāgelici: dedit eis pote statem filios dei fieri	ca. xxij.
Quod donorum dei consideratio inuat patientiam. cum p ^o mendatiōe familie bentiulorum	ca. xxij.
Qd alienaz calamitatu ai aduersio ad patiaz plimū faciat	ca. xxv.
Amicorum obsequia. 7 religiosorum orationes 7 cōsilia patientie sunt adminicula	ca. xxvi.
De Carmelitarum antiquissima origine	ca. xxvij.
Testimoniū ex Plinio qd natura hūana sit erūnosa	ca. xxvij.
Ratio multiplicadoz morboz ac vitioz	ca. xxix.
De morbis humani corporis	ca. xxx.
De quibusdā alijs humani generis infortunijs	ca. xxxi.

Quod homo naturaliter eternus sit testimoniū ex Plinio	ca. xxxij
Quod non est reprehensibilis auctor ex multis auctoribus et maxime gentiliū citatione. et cur homo nudus nascatur	ca. xxxij.
Cur deus floccipēdat corp⁹ et rationes naturales	ca. xxxiij
Tota natura non consistit in aīa	ca. xxxv
Quae sunt mortis causae: p̄tra phōs et mathematicos	ce. xxxvi
Causa brevis virg⁹ et mortis Et de annis antiqu⁹ patrū	ca. xxxvij
De annis hominū ante diluviū. p̄tra Pliniū	ca. xxxvij
Vitam humanam non esse breuiatam	ca. xxxix.
Aegritudo p̄feruat a multis flagitijs	ca. xl.
Ex aduersitatibus nascit iucūditas spiritualis	ca. xli.
Debit esse naturarū varietas ad ostēdendā dei sapiām	ca. xlij
Mundus est quoddam spectaculū nobis a deo exhibitū quo inuitamur ad patiēter ferendas oēs aduersitates	ca. xliij
Comparatione rerū naturalium p̄bat meliōrē esse vitā sanctā cum aduersis: q̄s vitam felicem cum vitijs	ca. xliij
Tolerantia aduersitatū facit breuiōrē transitū ad paradisu	ca. xlv.
Reuerēdis fratris Baptiste Mantuani Carmelite Theologi Ilagoges ad patientiā. Liber Tercius	
Quattuor frutes plurimū valere ad tolerantia	Ca. p̄mū
De fidei fundamento et natura	ca. ij.
Quod fides p̄ aureum virgilij ramū figurat. et quoddam de natura propheticē enarrata	ca. ij.
Fides est principii incūde cū deo amicitie	ca. iij.
De fidei p̄genie spe et caritate	ca. v.
Quod potius dicenda ē spes in caritatē trāsire q̄s in rem	ca. vi.
De nobis eorum qui a fide deficiūt	ca. vij.
De causis fidei	ca. viij
De vi et natura miraculorū	ca. ix
De errore Zanicen⁹ et aliorum qui dicunt omnia miracula fieri naturaliter.	ca. x.
An sit ubiq; Christi lex p̄mulgata	ca. xi.
Religionē Christianā non esse a stellis: vt errant astrologi: sed esse breui sumā ad coelū viam a deo inuētā et traditā	ca. xij.
De Georgio Nouariensi Bononiē cōbusto: cum quibusdā disputatiōibus de fide christiana	ca. xij
De spe et charitate.	ca. xij
De longanimitate	ca. xv.

A iij

Anacephaleosis dictorum. et quod non recte dicitur a theologis: voluntas antecedens et consequens in deo	ca. xvi.
Quod et quare deus odio habebat ociosos	ca. xvii.
De quattuor nouissimis. et primo de morte: cum declaratione dicti. Et peccatis de lite et amicitia	ca. xviii.
An mors corporis sit naturalis	ca. xix.
Opiniones varie de morte	ca. xx.
De multiplici genere mortis corporalis. et non esse tempus merendi post mortem	ca. xxi.
De multiplici genere mortis spiritualis: cum excusatione Platonis	ca. xxii.
De loco damnatorum: qui dicitur infernus	ca. xxiii.
Opinio antiquorum gentiliu de inferno	ca. xxiiii.
Ratione naturali persuadet omnem imundiciam esse apud inferos	ca. xxv.
De beatitudine celestis paradisi. et primo quantum attinet ad partem intellectuam	ca. xxvi.
De beatitudine partis sensitivae	ca. xxvii.
Quod naturaliter Virtus est honoranda. probatur ex consuetudinibus antiquorum	ca. xxviii.
De iudicio. et quod astronomi et doctores etiam catholici qui tempus iudicii predictum perierunt manifeste delusi sunt	ca. xxix.
futurum esse diem iudicii	ca. xxx.
De Helia prece carmelitarum ante diem iudicii promittendo	ca. xxxi.
De sacra scriptura. et primum cur sit a deo suadibilis	ca. xxxii.
Contra philosophos dicentes credere nos scripturam sacram propter consue- tudinem	ca. xxxiii.
De multiplici sensu sacre scripture	ca. xxxiiii.
Quod et cur scriptura sacra arce preparatur	ca. xxxv.
De sanctorum mutatione	ca. xxxvi.
De assidua dei deprecatione	ca. xxxvii.

C Finis huius Tabule.

Venerandus Frater Baptista Mantuanus Car-
melita Francisco Fantucio. S. P. D.

Arolus Antonius vir clarissimus pater tuus q̄ esset bona
rū artium studiosus hoīm litteratoꝝ cōgressibus utebatur
assidue ⁊ ex familiaribus eoꝝ colloquijs seinuenire dicebat v
nicum podagre sue remedium. Idem ego eo tpe frequēter ad eum. et q̄a
erat in monasteriū nostrū beneuolatus ⁊ q̄ me (vt scis) p̄cipuo dilige
bat affectu. Ipse aut̄ vt erat ingeniu clarum ac vegeto: lingua disertum ac elo
quēti meo vt p̄sideramus: aliquē ex scriptura sacra cui⁹ lectioe mirifice
oblectabat: locū afferebat: quo diutius (sic em̄ aiebat) mutuo sermōe fru
eretur. ⁊ egritudinis sue tortura minus angeretur. Ego domū reuersus
si quid aptius dixisse memineram: arrepto calamo p̄festum an notabam
memor dicti euangelici: colligite fragmēta ne pereant. cupidus etiā vt
sicut ipsi ea quē dixeram⁹ adiumenti non nihil attulerant: ita si in scrip
tis redigerentur ac legi possent etiā alijs egrotantibus essent aliqui sub
sidio. huiusmodi ergo ratiocinatiōes a me recognitas ⁊ vt edantur in li
brū tribus diuisum voluminib⁹ modo redactas tibi restituo inq̄ quod
em̄ erat patri donatū. debetur ⁊ filio. ⁊ ei maxie filio: qui nō diuitiaz tan
tum. vt maior pars hoīm: sed qui etiā sicut tu: paternaz virtutum hēre
dem se constituat: vt videatur a parētibus in eum nēdum scdm carnem
verum etiā scdm spiritū deducta cognatio. Accipe igitur libellū hūc.
⁊ euz successiuis tēporib⁹ aliquādo relegito vt vitē hui⁹ molestias equa
nimius feras. ⁊ accendaris alterius vitē maiore desiderio. quo ⁊ ad cui⁹
tandum mortis metum. ⁊ ad huius mortalitatis incōmoda p̄ferenda
nullum est p̄sentius maiusue remedium. Viue igitur per quā diutis
sime. ⁊ sic viue vt semper videre patris vitam ⁊ mores emulari: cui ad
politicam fœlicitatem peripateticōꝝ id solum decrat: quod et Metillo
legimus defuisse: prosperam scz corporis valitudinē. Sed hęc certe mi
nus est deploranda iactura: ea potissimum ratione: q̄ quantum adimit
politice: tantum addit vere fœlicitati: ad quam nobis aditum patefa
ciat grātia domini nostri Iesu ch̄risti. Vale:

Libet Primus

T Venerandi Fratris Baptiste Matuani Carmelite
Theologi ad Carolum Antonium Fantucium pa-
triciū bonon. Sagaces ad patientiam. Liber pri-
mus. et Capitulum primum.

Noniam opportunis ac frequentib⁹ beneficijs huic no-
stro bononiensi coenobio magnifice ac religiose collatis
iam pridem tibi nos deuinasti Carole Antoni vir reli-
giose: vereor ne si te lōgo ⁊ graui podagre morbo labo-
rātem psolatus nō fuero: de grauissimo ingratitudis
vitio possim accusari Nam si iuxta doctoris ⁊ saluatoris nostri Christi
salutare psilium tenemur ipsi etiam qui nos oderūt benefacere quantum
quisq⁹ ipsi debem⁹: qui nos nō solū amāt: vez etiam quotidianis elemo-
sinis alere: ⁊ p^{er}tinuo patrociniū fouere nō cessant: Christus qui nobis et
vitę et salutis est autor sicut in alijs oib⁹ studiosis actionibus: sic etia³
in hoc exemplar est optimū. Ipse nāq³. q^{ui} diu nobiscū in hoc luctuoso pe-
regrinatiōis exilio sub seruli specie gloriatus est. eos a quib⁹ plurimū ama-
batur: nō dilexit tantū: vez etiam docēdo illustrauit: obsecrādo attraxit
increpādo correxit: exhortādo animauit: miraculis firmauit: beneficijs
illeceit. ⁊ omni deniq³ officio curę pastoralis custodiuit ⁊ fouit: ⁊ quoniā
apud egrotātes magni momēti esse ac plurimū valere cōsolantiū verba
cognoscebat: cum sponte ad passionem ⁊ ad locum passiōis accederet di-
scipulor⁹ animis subita tempestate p^{er}sternēdis medicinā instituēs Pe-
tro dixit ⁊ tu aliq^{ui} puerulus p^{er}firma frēs tuos Magna certe ē accōmo-
dati ad rem sermōis energia: ⁊ ad firmādos aīos: affectusq³ regēdos ad
sedādos etiā corpor⁹ dolores egritudinumq³ molestias grauis elocutio
plurimū valet. p^{ro}p^{ter}ea aplīce discipline documentū est. ⁊ autor ē Jacob⁹
apls ad egrotātes debere psbyteros vocari. ⁊ veraz religionem in vidu-
arum ac pupillo⁹ visitatione psistere. Sed vt ad christi vestigia reuerta-
mur. cū p^{ro}p^{ter} iudeor⁹ seuciā relictā hierosolyma trans iordanē paulu-
lum diuertisset: audissetq³ lazari amicum grauius egrotare: vitę sue ra-
tione posthabita: vadamus inquit aplis ⁊ iuuenus eū Tanta igit^{ur} chri-
sti iesu saluatoris nostri humanitatē ⁊ clementiā si quis (vt dignum est)
tota mētis acie cōtemplet: tāte beniuolētię suauitatē nō mirabit solum
verueritiam ad talis p^{re}ceptoris imitationē accēsus totum se in officia cha-
ritatis effundet: mīme tamē mirum est si ab illo in hui⁹ amoris vincā
mur officis: nam ipse oīn nostrum est pater: nos at sumus inuicem fra-

Liber Primus

tres: ac multo maior est ut experimur assidue et natura ipsa perficitur partem in filios: quod fratrum in fratres pietatis affectio. Quoniam igitur ipse precepit: discite a me: si tacuero nec te languentem ingrauescente iam senio consolari: ac levare tentauero: quomodo ab illo didicisse videbor. cuius vita sanctitas: cuius natura benignitas: cuius doctrina charitas fuit: Assimilaretur perfecto non sine magno pretio et conscientie damno sacerdoti aut lenite illi. qui ab hierusalem in hiericho descendens percussus a latronibus hominem seminiui relictum sine misericordia: sine humanitate sine cura preterijt. Nolo igitur Samaritanum imitari qui lamentabili casu motus vinu ac oleum plagis infudit et prolata pecunia stabulario suo infirmum commendauit. Tentabo itaque pro virium mearum portuicula. Tur optime te adiuuare. et artis mee remedia quantum deus dederit: tuis vulneribus applicare: phaleratum autem et ambitiosum sermonem excludentes humiliter ac familiarissimis colloquijs daratum utemur. ne forte sermonis insolentia et superbo dicendi fastu magis offensus accipias pro consolatione fastidium. Sed iam vnum consolationis nostre caput afferamus: a communioribus exordientes: sicut Aristotele teste doctrinę ratio postulare videtur.

De morbi cognitione.

Capitulum. ij.

Anitatis exordium morbi cognitio est. Nam tum demum et egrotans curari desiderat. et medicus sanare potest cum et ille se infirmum et iste genus infirmitatis intelligit. Et omnem operationem quam aliquis appetitus siue nature siue voluntatis exercet ab aliqua cognitione peruenire necesse est perspicuum hoc in nobis qui quicquid volumus aut cognoueramus: in precibus quoque ille etenim neque pabulum neque coitum appetit: nisi rerum huiusmodi aliqua vel tenuis notione pulsantur. que vero sine cognitione videtur operari: ut arbores: hec a cognoscere aliquo necessarium est in opus dirigi. ideo a peripateticis dicitur opus nature intelligentie opus esse. Philosophi enim naturas rerum cognitione priuatas volunt ab intelligentijs que voluendis celorum orbibus a deo prefecte sunt in opera dirigi. et aliena prudentia. ne operando peccet gubernari. Quo fit ut res insensibiles quales herbe sunt et arbores et id genus alia. tanto minus in periculis fortibus suis errent: quanto perspicacioris nature inuastur ingenio. Nos autem prudentie nostre que tenuis est imitantes in operatione plerumque decipimur: est igitur operi spiritus pericia cognitio: cognitione namque voluntas: voluntate corpus excitatur. Tunc etiam cum quid agimus quod nec appetebamus neque cognitione fueramus affecti: si ut cum agricolę ignorantes thesaurum effodiunt quod fieri debet a fortuna

Libri Primus

id quoque non sine praecognitione contingit: praecognitione inquam non fodiētis. sed cuiuspiam alterius puta Dei vel Angeli: a quo nescies fossor mouet et regit: duplex igitur ut plurimum cognitio necessaria est ad curam. et medicis et egrotis. Propterea decem leprosis qui se infirmos cognoscētes. gratia curationis ad Christum venerant: dictum fuisse legimus. Ite ostendite vos sacerdotibus: ut infirmantium cognitioni iungeret cognitio medicis Sicut igitur hi qui curandis corporibus praesunt: radicem morbi et causas infirmitatis priusquam manus adhibeant. altius inuestigant: sic nos quoque qui a deo curandis animabus praefecti sumus. spiritualium languorū causas et naturas scire non vtile tantum: sed etiam necessarium

De duplici morbo hominis

Ca. iij.

Quemadmodum ex duplici substantia corpe scilicet et anima constat homo ita duplex est hominis morbus: animi videlicet et corporis. duo quoque et medicorum et medicinarum genera sunt. Unum quo exterior. alterum quo interior homo curetur Atque ita infirmitati nostrae naturaeque defectui prudentia diuina quia nihil odit eorum quae fecit: multiplex studuit adhibere remedium. Plerumque fit ut animi et corporis et item corporis in animum reducet infirmitas: tanta est enim corporis et animae necessitudo: ut sua omnia bona ac mala: velint nolint: nuntia cem comunicent: propterea neque sine animo corpus: neque sine corpore animus beneualeat in vita. Rei euidencia probatione excludit: quis enim non viderit egrotante corpore animum egrescere. et animo male habente male affici corpus: et praecipue faciem Nam cum in capite animae omnium instrumenta sunt sensuum: omnis animi et corporis affectus in eo promulgatur facies ira exarscit: metu palleat: verecundia erubescit: tristitia obscurat: gaudio seruat. Neque id in homine solum sed in brutis accidit Canes risu etu. equi auriculis. feles oculis animam ostendunt. hinc dicitur ab Ouidio. heu quod difficile est crimine non perdere vultu Medici quoque inter ea quae ad praeseruandam corporis sanitatem pertinent animi accidentia numerant: quod viderunt has duas hominis partes omnia bona et mala more amicorum habere communia: cum morbo animi corpus egrotat: animum curato. et cum membrorum et carnis vitio patitur animus: corpus sanato Itaque videndum est priusquam ad curam veniamus e corpore: an ex animo nascatur infirmitas A causis enim incipiendum: ut arboris intertus non ex ramis sed ex radice petendus est

De quibusdam differentiis humanorum defectuum Ca. iij.

Spiritualium et corporaliū egritudinū in hoc est natura propria: unusquisque cum corpore egrotat. et si non nunquam morbi speciem

Libet Primus

nescit: se tamē egrotare perpēdit: qui vero aīo languet vt cum supbie tu
more insolescit: aut inuidie luore stabescit: vt plurimū egrotare se non
videt. Item corporis morbu in alio minus dephendim⁹: at animi viciū
in alijs magis q̄ in nobis inctipsis perspicim⁹. hinc illud Horatij. cum
tua peruideas oculis mala lippus inunctis: Cur in amicoz vitijs tā cer
nis acutū: et illud item Persij Ut nemo in se se tētat descendere: nemo.
Sed p̄cedēti spectat mātica tergo. et a Christo rephendit hypocrita
qui festucā in oculo fr̄is videns in oculo suo trabē nō percipit. Ampli⁹
humanoz defectuū quidā incurabiles vt claudicatio. sterilitas. original
cœcitas. hi morbi pprie vitia noīantur Quidā vero nobis in vita acci
dūt: morbiq; dicūtur Et hi quoq; duplices: quidā toti⁹ corporis vt feb
bris ac phthisis: quidā partis vt surditas ac cœcitas: est et quidā morbi⁹
levis qui rebus agēdis nō est impedimēto: ut imbecillitas et occulta febr
cula. quę q; minus a patiēte percipitur. a medicis neutralitas dī. Est et
gravis qui a iurecōsultis fonticus appellat. vt febris phibēs hoīem in
iudicio p̄parere. Cū multis corporibus vitia p̄nascunt. vt cœcitas steri
litas debilitas oris paruitas. et hui⁹ gñis multa: morboz sp̄ialium nul
lus p̄peruus: nam cū aīo sicut nulla s̄tus sic nullū nascitur vitium. libet
em̄ hica Platone dissentire. qui cū scientiaz habitib⁹ venire aīas puta
uit in corpora placet magis i Aristotelis venire diatribā. cui placet ani
mas cū vniūcādīs corporibus sociātur. similes esse tabule pure in qua
nihil est pictū. nihil figuratū. magna igitur immo mirabilis inter recen
tia corpora disparitas est. et p̄positionū varitas inenarrabilis. inter aīas
vero mox vt creatę sunt. nullū discriminē est. pares oriūtur. sine vitijs et
tutib⁹ labūtur in corpora Nec vez qđ pythagorici fabulātur. eas ex cor
pore in corpus trāsmigare. et hoīm regeneratōem fieri. quam greci palin
genesian vocant: et corpora sortiri p̄teritis morib⁹ ac p̄cedētib⁹ meri
tis accōmodata Sunt tñ a natura etiā tum quum infundūtur animis
nostris vires qđam potētięq; vt vis videndi atq; audiēdi. quę ad ope
randū corporeis egeāt instrumētis. hę nimiru sicut et opifices scđm in
strumēti dispositionē operātur. verum hęc in aīo diuersitas nō est: s; in
corpore intellectus vero et si nullo corpis instrumēto eget ad operandū
potentijs tñ vt fantasie et estimatiue coniugatus est. quaz opatio certam
corpis partem et certam illius partis dispositionē expescit. intellectum
igitur in operādo ab ipsa fantasia. fantasia ab instrumēto suo corpeo:
qđ in cerebro situm est. depēdere nō dubiū. At instrumēti dispositio nō
vnum semp habet temperamētum. sed cœli et aeris. ciboꝝ etiam et alioꝝ
quę ad dictam pertinet. qualitatē insequit. Propterea corpib⁹ nō vno
semp modo affectis ac dispositis. nō vno semp mō imaginamur: recoꝝ

Liber Primus

damur. intelligim⁹ sapimus. appetim⁹: non easdem semp voluptates sequimur: non eadem placent exercitia: nō iisdem studijs oblectamur. nō eadem insomnia cernimus: pro quorum etiam varietate vt docet hippocrates in libro de somnijs. periti medicorum sciunt de humorum dominio coniectari: redundante em sanguine letiores. felle in ardescēte acrior: res: pituita exescente pigriores: atra bile regnante meticulosi et tristiores efficiuntur: accipit ergo anima neq; id dubium corporum affectiōes. et si bi diuincte carnis ac circumstantiū elementorū lesa praegio nescit in votis seruare constantiā. Qd in brutis et volucris manifestius cernit: iuxta illud Maronis nostri de serenitate loquētis

Haud equidem credo quia sit diuinitus illis

Ingenium: aut rerum fato prudentia maior:

Verum vbi tempestas et cœli mobilis humor

Mutantere vias. et Iuppiter humidus austris

Denset erant quę rara modo. et quę densa relaxat

Vertitur species animorū. et pectora motus

Nunc alios: alios dum nubila ventus agebat

Concipiunt: hinc ille auium concentus in agris

Hinc lete pecudes. et ouantes gutture corui

Manifestum hoc etiam in sensu gustus et visus: nam propter bilis ad mixtionē palato infirmi mel amarescit. et oculis egris odiosa est lux: quā iucunda est sanis Corporum morbi sunt animę plerūq; salutare: tunc enim maxime dum recolimus cū in obfusa carne regnat infirmitas et multis sanctorū ad animi salutem vt Paulo aplo carnis flagella fuere principium. At animi morbus corpa non solum iuuat: verum etiam ledit ac destruit. vide luxurię deditos vt palleat et macescat: vide inuidos. vt macerentur et tabescat. vide auaros: vt flaccescat. et areat. vide gula deditos. vt pigri somnolenti valitudinarij sint: ac malorū humorū pleni. quos greco vocabulo medici vocat Chachymos: morbos etiam spūales hoc ē malos mores nō sicut corporeos in communes toti animę: et vni pti proprios diuidimus: nō habet em aīa vt corpus ptes. quarū vna sine alijs ifirmetur: sed cum aīa egrotat: tota egrota est videt tamē aliquādo nō tota sed scdm ptem egrotare. cū scz ad vni⁹ fortis op⁹ est strenua ad aliarū fortitum exercitia lenta et impedita: sz tñ etiā tūc in toto appetitu venenū ē cui qd fieri pōt p alios malos mores vitiorū accessio Int corpis et aī morbos ē etiā discriminē h aliud. nā qz medic⁹ aīaz ē de⁹. cui⁹ opatiōes et opa sūt pfecta. aīę morbo⁹ icurabilis ē nullis. vñ Seneca inqt nunq; sera ē ad bonos mores via. corpis sō morbo (vt supradictū est). iccirco in curabiles plurimi: quia natura q corporalis medicine magistra est: dei comparas

Libet Primus

flone. res manca est. medicorum etiā naturalium nō nunq̃ conatus inualid⁹
q̃z teste hippocrate. vita breuis. ars s̃o lōga. experimentū fallax

Quid sit morbus corporis et aie Ca. v.

Morbū corporis a latrone sic definiri recitat. A. gellius in quarto
noctiū atticaz libro. capite secūdo. q̃ sit habit⁹ cuiusq̃ corporis cō
tra naturā. vsum ei⁹ reddens deteriore. phabitu aut non corporis
cultū intelligit: scdm q̃ acceptionē habitū militare habitū scenicū habi
tū religiosum dicim⁹. Sed habitū dē qualitātē noxiā naturę strariam
crasim corporis vitiantē: alti⁹ imbibitā: vt nequeat subito dimoueri. qua
ppeditū corpus. aie nō est vt p̃us obtēperās. p̃ptēa dē vsum ei⁹ reddēs
deteriorem. Scdm Platonē. Vir⁹ est animi sanitas. egritudo vitii⁹
Vir⁹ bona ē s̃uetudo vel qualitas ex bona s̃uetudie derelicta. vt vici
um s̃o mala. Sicut cū pulsa s̃firmitate bonoz ciboz vsu. frequēti malo
rū abstinētia. corp⁹ in pristinū vigorē sensum reuertit⁹ z eisdem q̃bus sic
valitudo s̃ruat valitudo s̃ruat. sic anim⁹ malaz opationū fuga bonaz
exercitio s̃rutē in se gignit. roborat. auget. z s̃ruat. relictis igit corporoz
morbis de spūalibus egritudinib⁹ deinceps agendū Neq̃ em vt podas
grē morbū incurabilē sanemus s̃z vt maloz tolerantia qua p̃tra hui⁹ vi:
te mortalis absinthiū nullum est efficacius antidutum inducamus p̃z
sēns charitatis munus assumptum est

Cur tanta diligentia sit in curandis corporum morbis. Ca. vi.

Ed cū tot sint corporis z ai male valitudines: q̃ medicis ac medica
mētis indigeāt: cur sit vt oēs sp̃eto aio solis curandis corporibus
inhicimus: z illi t̃m in p̃cio sint medici. qui mederi corporibus vel
sciūt vel scire p̃fiteat⁹ Plinius natural⁹ historie. xix. de medicia sic inq̃t.
hec p̃mū inuētores suos coelo dicauit. z hodie multifaria ab oraculis pe
titur ab aliq̃b⁹ scriptorib⁹ p̃ne infiniti celebrātur qui eā artē aut iuue
rūt aut auxerūt. aut illustrarūt Magi illi q̃z tāta apud p̃sas z egyptios
fuit autoritas. cū religiōe z astronomia medicinā etiā p̃fitebantur. De
Apolline p̃mo ei⁹ inuētoze Naso scribit Inuētum medicina meū ē. op̃i
ferq̃ p̃ orbe⁹ dicoz. z herbarū subiecta potētia nobis. his addit D̃phe⁹
Muscus Heliseus. z vt aliq̃ volūt chiron cētaurus q̃ de herbis scripse
rūt. z medicinę operā dederūt. Pythagoras etiā samius. z democrit⁹ ab
derites medendi rōnem magno studio q̃sierūt. Machaon z podalirius
ob medicinę peritiā cū alijs ducib⁹ ex creta ad troianā exp̃ditionēz voca

Liber Primus

ti sunt. hippocrati cū pestilētiā pullulare incipientē repressisset. decre-
ti sunt honores. q̄s herculi decreuerat olim grēcia heralistrat⁹ Chrysi-
pi discipulus ex Aristotel' filia genit⁹ Antiocho rege sanato centū tale-
tis donat⁹ est Teste linio cū romana vrbs peste laboraret īspectis libris
sibyllinis decē legati a senatu missi ex epidauro deū Aesculapiū in specie
serpētis romā adduxerūt Nitridates sua etate regū maxim⁹ oēs añ-
cessores (vt fama ē) medēdi diligētia supauit Cōmentatōes ei⁹ ⁊ exēpla-
ria Pōpeius magn⁹ in latinā linguā a leneo liberto suo trāfferri iussit.
Claruit in ea arte Aesclepiat⁹ prusiēsis qui (vt aiunt) eloquētie tñ ma-
gis q̄ medicādi fret⁹ auxilio nouā exposita veteri medicinā iuenit Anto-
nio mure Cesar augustus q̄ fuisse ab eo graui morbo liberat⁹: statuā ere-
am iuxta Aesculapiū locari mādauit Enax rex arabū medicinē ⁊ ipse curi-
osissim⁹ de herbis ⁊ lapidib⁹ ad Neronē scripsit. Supuenit ⁊ Diosco-
rides vir militaris in herbaria arte mirabilis Tpe Antonini floruit Bal-
lenus vir quidē doctissim⁹. ⁊ ea etate ī medicina singularis secur⁹ est cū
ralis poen⁹ ⁊ ipse illustrib⁹ medicis ānumerat⁹ fuerūt ⁊ alij innūerabi-
les retroactis tēpib⁹ medendi mēri. sed nostre etati magis ppinq̄ Petr⁹
aponēsis patavin⁹ vir rez scia admirādus At oīm neotericorū ditissim⁹
nescio an doctissim⁹ Thadeus florētīn⁹ fuit qui cū a pncipib⁹ italię vo-
cabat⁹ quinquagita aureos in mercedē diurnā pacisci p̄sueuerat. ab ho-
norio summo pōtifice senel vocat⁹ nō prius accessit q̄ centū aureos si-
bi in diē statutos itellexit Un liberat⁹ pōtifex decē milia aureorū illi cō-
donauit Juniores inumeros. ne tibi sim onerosus: silētio p̄tereo Nec at
memorare suasit hūanę curiositatis admiratio q̄ eis p̄mia honoresq̄ de-
cernat q̄ corpibus opitulari sciat. eis s̄o qui aias sanāt. ne mīmaz quidē
mercedē instituat Credo tñ ita factū vt morib⁹ pcam. subtili ⁊ occulta sa-
gacitate naturę. natura em̄ corporea vitę studiosa. videns hoī ex pte cor-
poris mortē impēdere. corp⁹ tñ fulcire conata ē pigmentis ⁊ medicis
relicta aīę incorporeę cura deo incorporeo. Cui sentētie plurimū p̄sonae
qđ deus parua imo mimam ⁊ aliquā nullā corporis. aīaz vero tantā ratio-
nem habere se ostēdit ut ipsemet corp⁹ suū pro animaz salute tradiderit
⁊ certe plures deus medicos ⁊ medelas animabus q̄ natura corporib⁹
adinuenit Patriarchę. Prophetę: noui ac veteris testamenti doctores
nimirum medici sunt animaz. religiosi nostri temporis omnes ⁊ hi p̄e-
sertim qui declamant in ecclesijs. ⁊ qui confessionibus fidelium audien-
dis p̄esunt animoz medici sunt hi practicoz illi rhetoricoz medico-
rum loco succedūt. prophetaz vaticinia doctorū consulta leges quoq̄ tā
hūanę q̄ diuinę s̄ diuinę p̄cipue. ⁊ oīs deniq̄ phia de morib⁹ sunt aīoz
medicamēta salubria: quib⁹ anīme nō a morte sed a miseria sempiterna

Liber Primus

preseruatur. que tato peior quanto longior morte iudicatur. Ut igitur omnium supradictorum concludatur affinitas. corpori corpora debetur medicina. corporalis medicus. et medico premium corporale. anime vero quia spiritus est spiritualis medicus. et medico premium spirituale proponitur. Sic oportet uos persuasos esse. quoniam id et rationi et doctrine apostolicę consentaneum est. et quod iacto hoc fundamento facilius patientię structura consurgit. huic etiam sicut mortem corpori sic immortalitatem anime natura denunciat. cum scilicet eam ut naturalis opis minime egerem relinquit in custoditum: at deus curam eius assumit non ut quo antedixi. mortem effugiet cui suapte natura nunquam addicta est. sed ut miseriam sempiternam cui peccando se subiecit. euadat. Sed iam ad vestigandam spiritualium morborum pergamus originem.

De morborum spiritualium origine

Ca. vii.

Spiritualium infirmitatum quibus pene totum genus humanum opprimitur tibi. si aduerteris. radicem et fundamentum breuibus explicabo ut cognito morbi loco. sciamus ubi oportet applicare remedium. In hoc peripateticorum. et theologorum scholę consentiunt. duas esse principales anime partes. per quas videntur homines duas. et has quidem contrarias naturas assecuti. rationalem scilicet et sensitivam. Ista cum bellis nobis communis est. illa vero propria est hominis forma. primaque perfectio rationalis in duas secatur partes. Intellectum scilicet et voluntatem. Intellectus est omnia cognoscere. Voluntatis vero intellecta. si bona videantur appetere. sin autem mala nocentiaque sint vel appareant. quo ad ea fieri potest propulsare. vel sugere. sensitiva duas item continet vires. unam quae ea quae sensui occurrunt aut obijciuntur dignosci alteram quae occurrentia obiecta prius cognita vel tenere satagit. vel declinare. prima vis est ea quae sentimus. quae videmus. quae audimus. quae palpamus. quae obfacimus. quae et gustamus: nam quasi quidam fonticulus in quinque sensuum exteriorum rivulos ista defluxit. exteriorum inquit. nam ut philosophis placet totidem sunt interiores sensus. qui intra cranei forulos cerebrique cavernulas ut visum est Avicennę. et Alberto magno. ac ceteris medicorum ac philosophorum qui de corporis humani anatomia scripsere. discretas habent sedes propriasque mansionulas quae spirituum animalium vię specierumque receptacula noiantur sed ex his phantasiam memorasse sufficiat quoniam ipsa id officij parte sensitiva sortita est. quod intellectus obtinet in rationali. altera vis seu status bifariam quoque dividitur in concupiscibilem scilicet et irascibilem. Concupiscibilis in ea fertur quae voluptatem afferre. pensum et phantasiam iudicatur. in ea vero quae tristitia apparent ita se habet. ut ea vel abigat: si facultas adsit. vel procul ab eis

Libet Primus

se seq̃s maxime proripiat. irascibilis ad subsidium isti iuncta est. quoti-
ens em̃ p̃cupiscibili quidpiam impedim̃ti se ingerit irascibilis magno
impetu arcurr̃s illud totis viribus conatur auertere. hic diligēter ad-
uerte huc mētis aciem tota attētiōe conuerte Jam tibi ostensurus sum
maloz omnium fomitem sederumq̃ radicem. vnde omnis nostra descē-
dit iniquitas Videbis acerrimū hostem frutis: videbis id quod mem-
broz legem paulus appellat Lex membroz est virtutis p̃cupiscibilis
impetus. qui gr̃ce οὐραν̃ dicitur. hic semp in id solum qđ delectat nul-
la honestatis. nulla frutis. nulla dei habita ratiōe tanq̃ magnes ad po-
lū mira naturę lege p̃uertitur Hi duo appetit⁹ in eadem aia quasi duę
in eodan axe rote sessor̃i et equo cōparari possunt Volūtas recta sessorē
appetit⁹ equus: sicut em̃ equus anteq̃ dometur est freni et sessoris impa-
tiens. sic appetit⁹ nisi prius lōga diligēt̃q̃ cura coerceatur volūtatē
aspernat⁹ in diuersa cū indignatiōe se proripit domabilis est. sed longa
opus est diligētia. magnis calcaribus. fortissimisq̃ capistris. et frenis v-
tendū est Rem mirā audi. quā velūm sepius adhibita diligētia contem-
pleris. Quicquid leges tam sacre q̃s ciuiles. tam veteres q̃s nouę. tā pu-
blice q̃s priuatę. seu in p̃cenā p̃minantur. seu pollicētur in p̃miū. scōz
sum tendit vt huius cōtumacissimi appetitus ceruicosam duriciem et
caput obstipum cōtundat et subigat. facilius xerxem Themistocles Da-
rium Alexander Ballos Cesar Bellerophon Chimera Hercules Hydra
Theseus minotaurū Aristeus proteum Cadmus draconem. q̃s hāc im-
manissimā feram debellauit. immo cum illa debellarint. ipsi ab ista op-
pugnati sunt et expugnati. propterea dictū est a sapiēte Melior est pati-
ens viro forti. et qui animo dominat̃ suo. expugnatore vrbium. non aliā
ob causam veteres eremite viri sanctissimi quales in noua lege fuerunt
Paulus Antonius Dilarion. et in veteri Helias Heliseus. et ceteri sis-
lij prophetaz carineli accolę ordinis nostri p̃cipes et autores vrbes et
hominum p̃fortia fugiebant. in ieiunijs et in diuinarum rerum contem-
platione degebāt. non aliam in quā ob causam. nisi vt hūc rebellem et cō-
tumacem appetitū emollirēt. legiq̃ subijcerēt. p̃tinua hęc intra nos pu-
gua. et vt Augustinus inquit. rara victoria.

De animi perturbationib⁹. Ca. viij.

Ec̃ptereundū hoc loco partem hanc animę quam sensitivā di-
cimus nunq̃ quiescere. sed instar maris semp estuare. et assidu-
is perturbationibus agitari Sicut em̃ mare duodecim ventis
quos Plinius in libro de naturali historia p̃numerat. vexari nō desinit
hoc est vt ab oriente in occidentem. et ab occidēte rursū in oriētem vex-

Liber Primus

namus sub solano. vulturno. euronoto Austro. libanoto Aphrico. fau-
nio. Cauro. Triscea Septentrione Aquilone Cacia. Ita memorata pars
aë totidem perturbatiōibus quas Egidius romanus libro pmo de regi-
mine principiū refert in magnos fluctus intumescit et fremit. Sunt at-
hē perturbatiōes Amor. desiderii. odiū. abominatio. delectatio. dolor seu
tristitia. Ista em̄ ad aīm. ille sō referūtur ad corpus. Spes desperatio at-
dacia. timor. ira. segnicies: quam ipse Egidius. et alij Neoterici vocant
mansuetudinē passionem. ad eius mansuetudinis differētiā: quē cū sit
mediocritas quēdā inter iram et segniciem. non passio. s; virtus est et ap-
pellatur Primus senari⁹ ad p̄cupiscibilem. Secundus p̄inet ad irasci-
bilem. Sed quēadmodum p̄ter iam dictos generales ventos. alij quis-
dam peculiares sunt. vt Sciron apud arheniēses paulum a Cauro de-
flectens. sic dictus q̄ spiret a saxis: quē Sciron latro a Theseo interfec-
tus quondam inhabitabat. et Cīrcuis apud prouiciā narbonēsem naues
in italiā recto cursu deferēs. ita p̄ter iam dictas perturbatiōes alie q̄-
dam numerantur ab Aristotele in libro secūdo rhetoricoz videlz Zelus
Gratia Nemesis. Misericordia Inuidia Erubescētia. his appetitus
sicut mare: natura sua instabilis semp̄ perturbatur et fluctuat. hinc muni-
di turbines excitantur. hinc discordiē hinc tumultus hinc bella. hinc ex-
cidia vrbium et hoīm interitū oriuntur. his laqueis his retribus anīme
nostre captiuantur. his plagis includūtur simul hoc visco fallūtur. hoc
veneno ponātur. his sordib⁹ inquinātur. his deliramētis illudūtur. hoc
luto inuoluūtur. his illite maculis amittūt dei p̄is imaginē. hi sco p̄is
li nauigātib⁹ ad coelū passim obijciuntur. hē sunt nrē syrtēs vbi herent
nostra nauigia hēc capharea saxa. hēc mendax et insidiola lux in ipso Ca-
phareo hic Euripus: vbi saltem septies in die periclitat̄ iustus. hēc scyl-
la. hēc Charybdis. hē symplegades. quaz concursib⁹ dep̄hensē aīe cele-
stis p̄iē cursum amittūt hēc torpedō q̄ mētib⁹ nrīs torpore ac stupore
immittit. et ad bonū opus reddit imobiles. hēc illa mirādē strutis Eche-
neis. q̄ armatas classes et magno ventoz impetu cōcitas mirātib⁹ nau-
tis infrenat et sistit. hē sirenes. quē vocū lenocinio et blandiētib⁹ cātilena-
rum illecebris captos in. feras amissa humanitate trāsmutant. hēc Me-
dusa aspectu tam noxia vt videntes p̄uertat in saxa. hē salmācis aque vi-
ros effemināt. hēc deniq; est illa teterrima pestis q̄ nostra hac tēpestare
p̄ totum terraz orbem contagia suē atrocitatis effudit hēc tibi volui cō-
memorare et quasi oculis subiicere: vt visis hostium tuorū castris. scias
quantum tibi inuincat periculum. et qua virtute pugnandum. et quib⁹
ad victoriā opus est copiis.

Unde secuta sit rebellio appetit?

Ca. ix.

Liber Primus

Ne querelę aut calumnię locus relinquatur q̄ iter has com-
pugnatiū viriū p̄slictationes a deo constituta sit humana
fragilitas a theologis sapiēter occurritur Aliunt em̄ 7 sentētię
huius auctor p̄mus est Moles hominem a deo per gratiaz ita formatū
vt q̄diu diuinę legi subiectus esset nec mortis necessitatē incurreret nec
vllam rebellionem ab inferiori creatura pateretur haberetq; non extra
solum: sed intra se quietem. tranquillitatem. 7 pacem: adeo vt 7 intellec-
tus sine phantasmatibus clare intelligere: 7 ratio sine membrorū 7 ap-
petitus discordia libere 7 expedite posset operari. At soluta in deum pa-
trem obedientia: homo multiplici est in animo 7 corpore poena mulcta
tus In corpus enim cum infinitis langorum aculeis mors immissa est
Quam sententiam poetę gentiliū quasi diuinantes in separato pro-
methei fabula depingerunt. In regnum vero animi due grauissimę se-
ditiones exore sunt. Una per quam intelligentię libertati damnum in-
flictum est vt scilicet intelligere nō possit nisi vt Aristoteles inquit phā-
tasinata speculetur. cui seruituti ante peccatum nō erat addicta Altera
per quam voluntas illa eximia supremaq; potentis qua sola promereri
commereriq; 7 boni maliq; pro arbitrio esse possum⁹. contranitētis ap-
petitus emulationem incurrit Et plerumq; teste scriptura. solet vsu es-
uenire diuino etiam iudicio comprobatum ostenditur. vt ne quis feces-
rit: eadem patiat. Sic saul postq; deo rebellauit. Dauid aduersatus
est. Ipsi quoq; dauid Absolon. Salomoni quidam Adadregia stripe-
natus: q̄ diu exularat in egypto item Razon. 7 Jeroboam. qui post mor-
tem Salomonis super decem tribus imperauit. natura igitur vitiata
peccato 7 appetitus vinculo in vindictam soluto. bellum hoc assiduū
7 repugnantiam carnis incurrimus. hic itaq; locus est cui medicina q̄-
ritur. cui sunt applicanda fomenta 7 utis. cui patiētę crasis inducēda
vt aio benemoueti subdita sit. 7 obtemperās ac idonea rationi.

De varijs hominum dispositionibus ad peccandum Capitulū. x.

Vtemadmodum teste Christo in euangelio sp̄adonuz tria sunt
genera: vnum eorum qui natura frigidi sunt: alterum eorum q̄
ferro ac manu fiunt Tercium. cum quis 7 si natura est pronus
in venerem. virtutis tamen beneficio fultus castimoniam seruat: vt de
Socrate legimus. qui cum iuxta metoposcopi iudiciū ex totius corpis
filo atq; habitu iudicātis esset naturaviolētus atq; venerens: ea vitia sic

¶ iij

Liber Primus

diligentia profligauerat. ut nemo esset ea tempestate continentior. et sanctior. Ita fere in omni fortis ac viri genere contingit. Sunt enim ut exempli gratia de iracundis loquar. qui naturae impetu fere nullo moueantur ad iram. ut illi qui segnes imbelles ignauique nascuntur. de quibus illud satyrici: sed leua in premamille. Nil salit arcadico iuueni. Sunt qui et si bile percutant. nocendi tamen instrumentis carent. ut facti perferrum eunuchus: qui licet salacitatem sentiat. sicut in vita Apollonii Tyanci legimus apud philostratum. tamen non habet unde veneris persequantur affectum. Sunt qui et impetui et instrumentum habentes. rationis lege quasi quadam animi diuinitate reguntur. haec igitur cum ita se habeant in solo fere genere tercio fortis est posita quod ex artibus persuaderi potest. Arbor enim quae natura recta est nulla indiget ad rectitudinem industria. quae pro ita praua nascitur. ut dirigi nullo modo possit omnino a se artem facit alienam. At quae inflecti potest ac dirigi. laborem artificis non frustratur. Atque haec de actionibus quas transeuntes vocant. et instrumentis egent. quicumque legis dicta memineris. immanitibus enim quae organis non utuntur ut voluntatis operationibus. nulla obstat quin peccare possint membrorum inopia. de his deum est a Christo. Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam iam moechatus est in corde suo. de alijs vero intelligitur illud sapientiae dictum Qui potuit transgredi et non est transgressus. Et eorum quidem qui repugnantiae stimulum patiuntur gradus sunt prae in infinitum alacres. Est namque quae tenui diligentia superetur. est quae maiorem conatum contra nitentes rationis postulet. est qui tanto impetu arcem rationis impugnet. ut vi humana resistat infirmitas. et hi sunt ut plurimum quibus ingens est animus. et natura feruens multis adiuta spiritibus qualis in hectore. in Achille. in Hercule. et in alijs qui semidei a nostris. a grecis pro domini heroes. hi sunt forti atque elato animo viri. qui magna semper aggrediuntur quorum ut splendida facinora. sic et enormes casus audiuntur. mediocritatem fugientes aut praeclearis facinoribus se illustrent. aut famosis sceleribus se inquinant. fuit ex horum numero Dauid fuit Salomon pater et filius ambo modo religioe. modo vicij excellentes. et ex nostris Paulus apostolus qui et ecclesiam christi molitus est extinguere. et ad christum conuersus de stimulo carnis conuerteretur et colaphizari se dicit a Sathana Ad dam et beatissimum patrem Hieronimum. qui in vasta solitudine constitutus sibi videbatur choris interesse puellarum. et ut ipse inquit frigescere corpore sola libidinum incendia bulliebant. Est in manibus omnium liber professionum Augustini. in quo mulierum amore non tentatum solum: sed et superatum se in genere perficitur. erat in ijs natura potens et ferili terre propter quam simillima. quae una eademque fecunditate nisi perhibeatur a villico. et malas herbas et bonas passum et promiscue gignit. manifestum id et in equis quae eisdem

Libri Primus

viribus quibus pnt velociter currere: agiler saltare: bellatorē ferre pnt
et diū ferire. z sessorē excutere. z obuios cōculcare:

¶ Unde tanta in hoib? diuersitas.

Cap. xi.

Quod si queras vnde tanta sit in hoibus naturaz varietas vt
specie nō nulli differre videatur. qđ de aniabus hoim platonici
concedunt. vt enī reperies qui natura timidi sint. tardi. somnos
lenti. inertes. pigri. segnes. ignaui. ita videas qui nascentur animosi stre
nui vigiles. indutrij. vegeti. cordati. excitati. inuenies etiam quosdā na
tura pios. religiosos. iustos. continentis. modestos. benignos. Item quos
dam impios. irreligiosos. iniquos. auaros. procaces. inuerecundos. ima
nes Bene dispositi a natura. hoc autē licet oculo ad oculum intueri. mi
nor diligētia pficiūt. at qđbus nouercali odio natura difficilis fuerit. so
lentoia faciendo nihil pficere. z operaz acimpēlas vt plurimū perdere
Nec Cherilus malus Alexandri poeta. nec Menius z Bauus minus
qđ Homerus z Virgili? pdiscedē pœtice studiū impēdisse putādi sunt
sed min? habuisse fauoris a natura. pptēa illi sunt ignobiles. Isti inter
hieronicas honoratur: Plotin? in p̄io de puidētia libro capite quarto
trīa tāgit qđ putat nobis inuitis ad bonitatē ac maliciā plurimū cōferre
primū est inclinatio illa qua etiā ante p̄sentem vitam coepit aīa vergere
in corpus z carnis optare cōsortium. Aliud est corp? sic affectū. vt ani
mam ad talia puocer. z statim ab initio incautaz. z deinceps gradatim
assuefactā. Tercium est subitus sensibiliū occurus p̄ sensus in aīam. sic
aut sic afficiēs eam. horum trium duo tanq̄ vera suscipim? primū at re
ijcimus qm̄ cum catholicis aīas ante hāc vitā fuisse nō putam?. Inseq̄
vident? z nationes sua aitia Unī z latini supciliosi ac elati dicūtur. Ua
ni ligures. leues galli. lactabūdi hispani. Mendaces grēci. poeni fēdi
fragi Citat a Paulo aplo Epimenidis poete grēci vulgar? ille de cretē
sibus Uersus. ΚΡΗΤΕΩ ΑΕΙ ΨΕΥΣΤΑΙ ΚΑΚΑ ΘΗΡΙΑ ΥΑΟΤΕΡΕΩ
ΑΡΥΟΙ Cretenses semp mēdaces. male bestē. ventres pigri. si q̄ras igit.
vnde tāta sit in natura varietas discrepātia in moribus i vita diuersitas
nolo me modo coarctare ad inextricabiles hui? pplexē questiōis angus
stias dicam tamē trāseunter z summatim: affirmaboq; referre multum
quo semine qđ pgenitus sit. quo vētre sit forus embriy. quibus horis na
tus infans. quibus cibis z exercitijs educatus. qđbus cū alitus: qđbus dis
ciplinis ibutus: sub qua cōeli pte nutritus: Nō enī oīm eque nationuz
corpa sunt ad sapiē ac intelligētē pceptionē idonea. Unī Socratē vel
vt aliū volūt Thalerem dicē solitum accepim us. ppter trīa semaximas
deo grās habere q̄scz mas nō fœmina. homo nō bestia. grēcus nō barba

W. iij

Libet Primus

rus natus esset: erant enim greci natura apti magis ad philosophiam: quod propter aeris et coeli temperie et corpora sortiti essent ab excellētis contrarie-
tatum ut philosophi aiunt remotiora Seres enim et qui extrema mundi
climata inhabitant. tamen ab eorum complexione qui clima quintum incolunt. co-
longantur. ut complexio que uni genti salubris est. plerumque alteri mortem
conferat. Et ut corporum dispositionibus. sic moribus legimus sententiis
differunt et ingeniis. his de causis atheniensis ingeniosiores: thebani ro-
bustiores habiti sunt: quod videlicet illi in puriore: isti in crassiore aere ver-
sarentur. Latius est corporis influxus in animam. ut platonici qui demones
et angelos voluit esse corporeos putent eos pro corporum varietate variis
rebus oblectari: eos qui de coelesti substantia corporum habent. figuris et can-
tibus allici: qui ex igne. fumo et odoribus sacrificiorum. qui vero ex aere. dicunt
se corporibus nostris insinuare solitos. et humani corporis humorem exsugere
Affirmat Herodotus libro historiarum tercio: se ex genere scytharum sapientes
audiuisse neminem propter unum anacharsim. qui ut Cicero in questionibus
Tusculanis inquit. sapientie fuit admirande. Nec igitur que ad bene beatque
vivendum tanti momenti sunt non nostre sunt facultatis sed aliunde suppe-
ditant. licet enim bene mori nostri sit arbitrii: tamen bene nasci et bene edu-
cari nostre non est potestatis. Propterea cum de salute agitur non vite precii-
piu: sed finis inspicitur Satis ergo fuerit nobis preterea cum difficultate re-
linqui. diuinum adiutorium nulli negari. patere viam omnibus a vicis ad salutem
a salute ad gloriam. quod si quibusdam maiori cum labore. certe etiam maiori
cum mercede. he preterea cause que rebellionem appetitus augent ac mi-
nuunt intellectus ac recitat sunt a philosophis. et contra illa causa. hoc est pe-
ccatum originis a primi parentis in obedientia natum a solis theologis alle-
gat que preterea adiuncta tante molis est in omnibus et omnes ad peccatum
incurrunt. hinc illud apostolicum. si dixerimus quia peccatum non ha-
bemus. nosmetipsos seducimus. et veritas in nobis non est. Sed iam
ad appetitum redeamus

De vi appetitus.

Ca. xij.

Appetitus ergo per inobedientiam primi hominis absolutus in lege
conscientie purificari coepit et insanire. de cuius clandestinis insidiis et
incurtionibus apertis Jacobus ita loquitur. unusquisque homo tentat a concupiscen-
tia sua abstractus et illecebre in eo quod abstractus de violentiam exprimit in eo quod
illecebre adiungit. fraudulentiam significat. Paulus autem ad Romanos scri-
bens appetitum his verbis accusat et taxat. Nam velle adiacet mihi perfi-
cere autem bonum non inuenio. non enim quod volo bonum hoc facio. sed
quod nolo: malum hoc ago. si autem quod nolo illud facio iam non ego

Liber Primus

optor: illud: sed quod habitat in me peccatū. sic apostolus Erāt in spūa
lo sicut et in nobis duo fere homines spūalis scz et carnalis Verba autem
supradicta spūalis sunt hoīs de carnalis rēyānde cōquerentis. et carna
lem hominem hoc est appetitum peccatum vocat. quia videlicet semp
nos ad peccatum flectat et inducat Spūalem hominem ipse Paulus de
interiorem. cum Paulo infra subiūgit Condelector em legi dei scdm in
teriorē hominem. Et de carnali subinfert. Video aliam legem in mem
bris meis repugnātem legi mētis mee. mox homo spūalis in Paulo vi
dens se nō posse penitus carnali resistere. quasi indignabūdus in hęc s
ba prūpit. Infelix ego homo: quis me liberabit de corpe mortis huius.
paucis interiectis ita pcludit. Igitur ego ipse mente serui legi dei. carne
at legi peccati hoc idem et Christus inqt Spūs quidē prōptus est. caro
autem infirma. Spūs quippe meus est in qua p̄sudet volūtas consenta
nea rōni et parata semp nisi retrahat ab appetitu parē diuine legi Caro
autem hoc est appetitus carnalis infirm⁹ ea de causa ē appellat⁹. q̄ vo
lūtatem sp̄ p̄pēdiens omnē opam nrām reddit infirmam. Vel qz nos
propter carnis legem rōnis conatibus resistentē simus ad oē p̄clarum
facinus infirmi Nec tamē minus infirma caro nūcupabitur etiā tum
cū appetitus bonis operibus assuefactus adheferit rōni. nam vis ea q̄
qm̄ imperiū volūtatis exequitur. executiua nūcupatur corporeis instru
metis alligata. nec opiz p̄fectiōe. nec opanti velocitate p̄t voluntatē ad
equare: ex deo igitur et ex volūtate efficacia est. at tarditas. et deterior agē
di p̄dicio ex carne. nō aliter quā in claudo p̄gressiōis obliq̄tas ex curui
tate cruris ē s̄ eundi facultas ex aia. hoc p̄pēdens in scdo ethicorū dixit
Aristoteles in p̄tinentes s̄iles esse paralyticis: quēadmodū em̄ palytic⁹
morboſa qualitate vim motiūā ip̄diente. quorūsum nō vult manū vertit
sic incōtinēs si aliqñ vel bonitate nature vel diuina inspiratōe motus.
aspirare velit ad s̄tutez p̄tinue p̄teruētis appetitus impulsu de viē res
gig rātudine in dextrā aut in sinistrā. hoc est de mediocritate s̄tutis in
id quod plus aut minus est. deturbat

Quomodo appetitus ligetur Ca. iij

Ontra hāc teterrimā pestē qd̄ aliud melius dari p̄t antidotum
q̄ qd̄ Paul⁹ oñdit dicēs. Castigo corp⁹ meū et in seruitutē redi
go. ne cū alijs p̄dicaueri ipse reprobus efficiar. pugnant ergo inter se hęc
duo sp̄ et ea pugne lex ē. vt victo ipet. et q̄ libuerit trahat rē miram intel
lige quam si saperent et sibi recte consulerent homines. fortasse vitam
cautius instituerent. nec se ipsos inconsulte ac improuide viuendo tot
vicioz cathenis alligarent. Usus et consuetudo ea sunt quę appetitum

Liber Primus

ligat et obstringit. consuetudo quoque cathena est adamante solidior per exercitium visumque preteritur: actiones assidue annuli sunt. si appetitus ad id quod concupiscit: voluntatis astensum semel traxerit. unum cathene annulum applicauit. si centies eam seduxerit: iam ex centum orbiculis cathena cetera collum victę voluntatis innodat. et captiuam ducēs illudere et insultare non cessat. hinc Horatius in epistolis. Animum rege: qui nisi parer imperat: hunc frenis. hunc tu compesce cathena. animum autem vocat imperum appetitus.

Quid valeat habitus. Ca. xiiij.

Athena hec a philosophis qui res naturas subtiliter inspexerunt. habitus appellat. Is continuis et sequentibus malis actionibus sic peterentim et sensum nobis adheret et subrepat: ut in naturam transire videatur: sicut lignum a natura rectum postquam diu flexuram passum fuerit curuitate dimoueri non potest. nec ligno minus tenaciter adheret ea figura: quam si ab origine curuatura venisset. Scitum est illud memorabile Lycurgi exemplum: qui volens populo quantum consuetudo possit ostendere: duos catulos unum in siluis. alterum domi in popina educari fecit. mox convocatis turbis tale spectaculum exhibuit. Catulos adduci iussit. et proposito hinc lepore. hinc cacabo. solui eos mandauit. qui popine assuetus erat. ad cacabum repentino cursu se proripuit: qui vero in syluis coalescerat. mira pedum leuitate fugientem leporem insecutus est. Videtur ergo habitus natura fortiores utpote quam subigunt domant et immutant. et unusquisque habitum habens nisi diligentiam adhibeat: in contrarium secundum eum semper operatur. operatur autem habituatus facile prompte perfecte et cum delectatione qui vero sine habitu est. et si bene operari potest. neque enim id negauerim non eque expeditus et promptus venit ad operandum. nec tanta inerti operationi voluptas perfectio facilitas. Unde illud Aristotelis in ethicis: citharædi est citharæ propulsare. studiosi bene pulsare. Inest ergo habitui ut theologorum clarissimi sentiunt et preterim Jo. Scotus in primis sententiis di. xviij. q. ij. vis actiua. qua cum anime virtute cui infuerit. habituatus valet ad melius et laudabilius operandum. De vi consuetudinis quid a Valerio dicatur hic referam. Cretensis inquit cum acerbissima execratione aduersus eos. quos vehementer oderunt uti voluit. ut mala consuetudine delectentur. optant: modestoque voti genere efficacissimum ultionis euentum reperiunt: inutiliter enim aliquid concupiscere et in eo perseueranter morari exitio eavicina est dulcedo. At si voluntas mea diligentia studioque excitata coeperit appetitui dominari. et cetera feritatem mollire tollendo. breui si perseuerauerit et victoria uti sciuerit nec vires remiserit. victrix euadet. et in altissimam virtutis arcem cum victoria

Libert Primus

ignis euolabit Ad hoc Paulus ad Romanos hortatur: dicens Ergo
frēs debitorēs sumus nō carni. vt scdm carnem viuamus Si em̄ scdm
carnem vixeritis moriemini Si autē spiritu facta carnis mortificaueris
viuetis Vita scz immortalis ac sempiterna. quę sola vera est vita et
ab omni mortis p̄tagione semota

Quod paucorū est appetitum superare Ca. xv.

Ed pauci admodum sunt qui carnis imbecillitate deuicta felicitate
tantę victorię poriantur. ea namq; est voluntati cum appetitu
concordia. ea familiaritas. ea necessitudo. vt pene nunq; sciat eius
plene repugnare blanditijs Docuit hoc cum summa totius humani ge
neris in p̄moditē atq; iactura p̄oplastus homo. qui cū modo esset ab
opifice deo p̄ditus. et in p̄fecta membrorū corpis tanimē virium inter
gritate formatus. p̄monitus etiam quid euenturū esset delinquēti. ma
le suadenti foemine nec (vt Augustinus inquit) xam quā habebat in de
licijs. p̄stristaret. assensus est. ex illo tpe coepit verum esse qd a moledicijs.
chi Jezer Jeb Adam Kaba Mincabzab. id est qd latine plurib; s̄bis
explicat: sensus et cogitatio cordis humani prona est ad malū a iuuetu
te sua: viciū hoc in ramos radice diffusus indices magis magisq; p̄ualu
it. et senescēte natura quotidie reuiscit Adam rōnis typus ē. appetit⁹
Eua. cū rōem dico sup̄iorem aīę p̄tem q̄ et voluntatē et intelligentiā in
cludit intelligo volūtas libera est. faciem tñ p̄suadet. et paulo momento
huc vel illuc ipellit. appetitus s̄o libertate carēs sp̄ obstinate et irreuoca
biliter tristicia fugit. et sequit̄ voluntatē irreuocabiliter inq; si cū spectes
nunq; em̄ seipsum ipse reuocat aut cohibet. sed si sup̄iorem p̄tutē cui sub
iicitur aiaduertis reuocari p̄t. vt diximus.

Quod motui celorū assimilāt mot⁹ appetit⁹ Ca. xvi.

Dico opere p̄ciū est in his aīę potētijis intueri sile quiddā motui
celorū quēadmodū em̄ nouę sphere qd est p̄mum mobile impetu
firmamētū et planetarū orbes quotidie ab ortu ad occalum rapiūt
qui diurnus motus appellatur. et tñ dū corsum ferūtur motu qdaz alio
sic p̄tranitūtur vt quibusdā tpm spacijs totū zodiacū retrogrado cursu
metiātur Sic et appetit⁹ quatūvis a rōne regatur. sp̄ tñ diuerticula q̄
rens aliquantulū refugit. et quasi bos plaustro subingatus et bubulci stis
mulo pūctus ad carpēdū gramem collū intorquet

Quod duplici hominis natura duo spiritus p̄fecti sunt Capitulū. xvij.

Ei

Libet Primus,

Uic duplici hois nature duo (theologi volūt) a deo demones
destinātur. vnus qui cū ipse bonus sit ad bonū. alter q̄ iuxta suā
nequiciā nos trahit ad malū: qui appetitui fauet genius dicitur ab ali-
triquis genius at ab ingenio dicitur quod naturā significat vnicuique insitā. et ge-
nius quod in geniū hoc est naturā secundet: appellat. fuerūt etiā phōz qui
dā qui dixerit singulis rez naturis et spēbus singulos āgelos attributos
qui pseruādis eis curā impenderēt Enclides etiā socraticus duos oib⁹
hoibus genios appolitos dixit. qui et lares vocātur bonū scilicet et malū. in
cuius sententiā luci⁹ florū venit. cū dixit. bruto postera die. et in prelio
morituro p noctē apparuisse atram quandā imaginē. et q̄ esset interro-
gatā tu⁹ malus geni⁹ sum respōdisse. nō em̄ addidisset mal⁹. nisi alterū
bonū geniū exultimasset. hi et penates dicebant. qui qm̄ p eoz seu hoim
seu locoz quib⁹ p̄sunt. custodia. ciālijs larib⁹ pugnāt. et aliqñ supantur
dictū est a Virgilio de Aenea Ilium in italiā portās victosq; penates
hec q̄q; gentilia sint. attingi. q̄ nō sunt si bonū iudicem inueniāt. mul-
tum a nostris dogmatib⁹ dissidentia. at de his alias Sed quorsum ista
nūc Mempe vt ostendere non mirum esse paucos ad illam victoriā per-
uenire. de qua dictū est. et tamē necesse est vt in paucorū hoc est bonorū ca-
talogo p̄putemur. et ab illa infirmitate subrehamur: de qua scriptū est
a sapiētiē stultorū infinitus est numerus

Quod miseri sunt qui peccant. Ca. xviij.

Uic ad tantam scelerum immanitatē pfirmato iam peccādi ha-
bitu descenderūt. vt nec rōnem audire. nec coelum iam suspicē
possint: hi sunt de q̄b⁹ dicitur ab apostolo. excecavit em̄ eos malicia
eorum Eisdem Aristoteles taxat cū inquit in ethicis oēm malum esse
ignorantē: malus em̄ habitus quasi quedā tenebrosa caligo de vitorum
palude se attollēs lōge amplius q̄ pturbatio seu passio mentem. execat
et ignorantie nocte lumē rōnis abscondit. licebit hoc experimēto cognoscē
si statuatur duo. vnus intēperans. alter incontīnēs. intemperantē dici-
mus q̄ sine vlla repugnātiā rōis libidinib⁹ et voluptatib⁹ immergit. in-
contīnēs s̄o est qui post aliquā pugnam appetit⁹ et rōis. a fluctu ptur-
batiōis opprimit. Queratur vter eoz grauius crimen putet adulteriū
respondebit incontīnēs graue sibi videri. et p̄pterea se conari ab eo tanq̄
a turpissimo ac foedissimo animi morbo declinare. Intemperans s̄o cō-
temnet forsitan et ridens respondebit illud quod in sepulchro sardanapu-
li recitatur inscriptum. Nec habeo quē edi: quēq; exsaturata libido hau-
sit. Cognosce quantum ignorantie secum ferat mala consuetudo Quis
ignorantem non dicat cum qui dicit malum bonum. vel qui graue ma-

Liber Primus

tum putet esse leuissimum. Nonne qui trabem dicit esse festucam hebre-
res habet oculos: et qui ictum gladij culicis aculeum fuisse credat: tardi-
oris est sensus.

De tribus stulticie gradibus

Ca. xix.

Res huius stulticie gradus esse per tres illos mortuos quos Christus
suscitauit ostensum est. primus qui in domo sua suscitatus est hos
significat qui malis cogitationibus allekti veneno peccati intra co-
scientiam admissio. ad extrinsecum opus vel verecundie freno vel alia qua-
vis causa prepediti non exeunt Secundus qui extra ciuitatis portas vite
restitutus est. illos ostendit qui cogitationem in opus dixerunt. tanto infe-
liciores effecti. quanto magis vori compotes existerent Tercius qui in mo-
numeto foetens et quatrduanę mortis detentus ergastulo. iam amicos
in vite desperationem adduxerat. illos signat. qui cogitationem in opus et
opus in consuetudinem habitumque verterunt. quorum vita plena flagitijs
coelo infernoque detestabilis est. illud obscurum et illaudabile genus hominum dum
fas et iura subuertit. dum neque modum neque modestiam seruat. dum omnis
discipline seueritatem abiicit quod multis presit. lateque dominetur. vicio
tamen ac diabolo seruit dicente Paulo ad Romanos. serui estis eius cui
obedistis. et quamquam leui extrinsecus pelle niteat intrinsecus tamen rube-
ribus oppletum. tabidum et intolerabili sanie putrefactum est Quamquam
sibi multisque placeat. deo tamen et angelis bonis inuisum inuisumque et
esse debet: utpote quod simile sit sepulchris de albatis. quod vitio-
sentina. latrina scelerum. et totius immundicie cloaca dici possit Propte-
rea Paulus ad Romanos capite vi. Non ergo inquit regnet peccatus
in vestro mortali corpore. ut obediantis concupiscentijs eius. sed neque ex-
hibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato. et Dauid huius spiri-
tualis morbi foetorem non sustinens clamabat Putruerunt et corruptę
sunt cicatrices mee a facie insipientię mee

Quod terrena voluptas breui dilabitur. argumē-
tum ab imperatorum exemplis.

Capitu. xx.

Dixi quod ea quibus peccatores plurimuz fidunt et que perditę amant
breui amissuri sunt nam que subsunt fortune ludibrio: non est eor-
diuturna possessio: subiiciamus exemplum eor-
que apud homines di-
fuerunt: que in vita persecuti sunt quicquid permittit frena felicitas de ipatoribus

Et ij

Liber Primus

loquor quib⁹ quattuor hec diuitiē. potētia. hōnor. et voluptas. q̄ p̄e ces-
 teris oib⁹ mortales mirātur affatim suppetebāt Juli⁹ Cesar omitto q̄t
 curis q̄t laborib⁹. q̄t piculis et dispēdijs puenit ad regnū. id em̄ impossi-
 bile relatu est. nec dū plenis velis impio nauigabat. et ecce p̄iuratiōis tē-
 pestas exoritur. qua sic opp̄ssus ē. vt trib⁹ et viginti plagis p̄fossus obie-
 rit C. Caligula postq̄ tricēnio et decē mētib⁹ impitauit trucidatur a suis
 claudius āno ip̄erij. xiiij. venenat Nero Iuuenis adhuc et in etatis flo-
 re p̄stitur⁹ q̄ ardētē Roma Troie alosim decātarat. se ip̄m suo pugione
 p̄fodit Balba senex ip̄erij mēse septio in vrbe ad lacū curij trucidat et ei⁹
 caput. qd̄ toti orbi legē dixerat a Bregario milite ap̄putatuz ad calones
 et litas ē pietū Vtho nonagesimo q̄nto ip̄erij die sūp̄m pugioe p̄fodit
 Vitellius cū summa ignomia ex edib⁹ tractat⁹ luto et stercore p̄persus
 mucrone gladij mēto supposito ne p̄e pudore faciē inclinaret ad scalas
 geōnias ducit⁹ minutatim excarnificat Domitian⁹ exoptio p̄e pessim⁹
 filius christianoz p̄secutor seuissim⁹ anno ip̄erij sui decimoq̄nto necat⁹
 a suis tāto infelicioz. quāto ei⁹ potētia diuturnioz. plōgatio em̄ tam ses-
 ue tyrānidis quid fuit aliud q̄ coaceruatio diuine indignatiōis Antō-
 nius p̄mod⁹ oib⁹ (vt aiūt) incōmod⁹ duodecimo ip̄erij āno strāgulatur
 Helius q̄ illiberalis esset et sordib⁹ ip̄erij mēse septio palā occiditur An-
 tonius Caracalla septio ip̄erij sui āno dum leuāde vesicē grā descēdisset
 ex equo a p̄this opp̄mitur Helioabal⁹ hō flagiciosissim⁹ quarto ip̄erij
 āno tumultu militū enecatur Deci⁹ christianoz inimic⁹ ip̄erij āno secūdo
 a barbaris ē occisus cadauere ei⁹ nusq̄ reperto Valerian⁹ qui cū gallie
 no regnauit capt⁹ a p̄thoz rege nō occisus statim s; ad diuturnā
 mortē reseruat⁹. erat em̄ ei equū ascēdēti scabellū pedū. qd̄ aliter d; sup
 pedaneū s; quid p̄go tyrānoz cēdes recēdere. versu illo satyrico p̄cluden-
 dū Ad genēz cereris sine cēde et sanguine pauci. descēdūt reges et sicca
 morte Tyrāni Sic citari posset Antimachus poeta grēc⁹. qui cū dolo-
 rem suū quē e morte charissime iugis Lysidices p̄cepit emolire vellz
 elegiā scripsit in qua calamitates oēs herōū alit⁹ reperēs nūerauit. s; ad
 p̄ns ista sufficiāt. hec at dicta sunt vt memieri breue et iteratū esse oē
 qd̄ in hac vita nos allicit. longū et penne omne qd̄ cruciat. nā vt poeta
 inquit nulla ē sincera voluptas. et dulcedini sp̄ amaritudo p̄mixta ē qd̄
 Domus poeta clarissim⁹ innuit cū dē In limine Jouis duo dolia po-
 sita Unū mellis. altēz fellis plenū et singulis aiab⁹ e Coelo in corpora des-
 cendētib⁹ ex utroq̄z dolio portione dari.

**Testimonia ex sacra scriptura idem
 probantia. Ca. xij.**

Liber Primus

b Is attestat qd in psalmo dicitur: vidi impiū sup exaltatūz exēssum
sup cedros libani. et trāsui ecce nō erat. et iter viri sanguinūz et
dolosi nō dimidiabūt deos suos. et si aliqui prospero negociorūz
cursu letant. si peccare nō desinūt verificat in eis qd Claudian⁹ inquit Tol
lūtur in altū. ut lapsum grauiore ruāt. et in psalmo dicitur: Tu hō de⁹ dedus
ces eos in puteū interit⁹. Audire nō pigeat qd in alio psalmo scīssimus
Dauid de hoc pessimo hōim gñe sit locut⁹. et quib⁹ eos vobis infectetur.
Sic em̄ inquit: qd gloriaris in malicia q potēs es iniquitate. rota die in
iusticiā cogitauit. Lingua tua. sicut nouacula acuta fecisti dolū. Dilexisti
maliciā sup bonitatē qratē magis loq qz qratē. Dilexisti vba pēpitiati
ōis linguā dolosā. Propterea de⁹ subuertet te in finē. euellet te. et relegabit
ac trāsmigrare te faciet a tabernaculo tuo. et radicē tuā de terra viuētiūz
Uidebūt iusti et timebūt et sup eū ridebūt. et dicēt. Ecce hō qui nō posuit
deū adiutorē suū. S; sperauit in multitudie diuitiarū suarū et pualuit in
vanitate sua. Nacten⁹ Dauid: alibi qz dicit Inimici autē dei mori ut honori
ficati fuerit et exaltati. deficiētes quēadmodū sum⁹ deficiēt. huiōi hōies
igitur dū se in pune peccare aduertūt. dū patiētia dei male vrūtur. dū oī
bus libidib⁹ suis pfruiūt deū negāt: prudentiā irridēt. gen⁹ aliud vite
nō putāt. et puaui aiām interire cū corpe. post mortē nihil nos futuros
existimāt. immo et desiderāt. ne omissorū seclerū poenas luāt. Idcirco dicit in
psalmo. hō cum in honore esset nō intellexit. Copatus est iumentis insipi
entibus. et similis factus est illis

De hominis excellentia Ca. xxiij.

Idē queso: qd iam diu tñ vidisse te credo. S; recole mō in quā
ta excellētia cōstitutus est hō. Ut pēpicias qz ingrat⁹ sit deo. qui
passim pstituit se diabolo. Est em̄ tāte pspicacitatis suapte nas
tura hō. ut ingenio suo disciplinas oēs ac artes exciderit. At quō id fac
tum Aristoteles in pmo libro metaphysicē indicat dicēs. hōiem Cui o
cium suppetebat. postqz sepe pēditatis in rebus ac cōmin⁹ notis diu se
exercuit. et acta ac euēta memoria collegit. fecisse artes atqz disciplinas.
nihil est aliud qz qd. A. Bellius refert dixisse Afraniū poetā in togata
cui⁹ hi sūs sunt. Uis me genuit. mī pepit memoria. sophiā vocāt me
graij. vos sapiām. s; Aristotelis sectatores et pferim Eustratius in ethi
ca psecuti sunt dicētes. ex his q eodem mō necario sp. eueniūt pēdijse sci
entiā. a cui⁹ regulis nihil excipit. ex his s; q non sp sed tñ ut plurimūz
accidūt. artē scām. quā qz multas exceptiōes admittit. et fallere interdū
videt artificē: dixit Agathon fortunę amicā. At quē sepe fuit nec tñ ut
plurimū: sub artē redigi nequiuisse. s; circa ea sari prudentiā. de his em̄

C iij

Libet Primus

hoies pſultando deliberāt. Quę autem p quam raro apparent neq; ſcie
neq; arti neq; conſilio ſubdita caſui ac fortunę reliquerūt. Hęc igit ſunt
humane pſpicacitatis indicia. qnę Plini⁹ natural⁹ hiſtoz libzo ſeptio,
capite. lvi. Joānis etiam Torſeliuſ in dcōne horologiū tribuētes ſua in
tēra ſingulis autorib⁹ latinis pſequūtur. Tāte etiā ſublilitatis eſt hō
vt oīm q coelo continent⁹. immo z coeli ipſius ac dei ſit Capax. Un⁹ phi
loſophi gētile multa de deo recte tradiderūt. Ut q vnus: q immēſus q
in corporeus: q ſempitern⁹. q optim⁹. q oīpotens. q ſp vigilās. q affe
ctibus carēs. q mūdi opifex: q prim⁹ motor: q finis oīm atq; pncipiū
z de hoc gen⁹ alijs tam multa recte pēperunt. vt magna pſ Theologie
nrē ab eis accepta ſit. Coelum autē qd rāto interuallo remotū eſt ſic du
cēte te oculoz acie ratio penetrant. vt polos. vt axes equinoctialē. edip
ticā maximas ſolis declinatōes. tropicos. arcticū. z antarcticū. Circulos
necnō zaphidas ſeu epicyclos. motus etiā planetaz z firmamētū ita dep
henderit. vt q diligenter ſupputare z ad calculū matheseos reducere vo
luerit vix errare vnq; poſſit. Qd exemplo declaratur Hipparchi. ipſe ē
teſte Plinio ſolis z lunę curſus z eclipses in ſexcēros ānos ſeculo ipſo ac
teſtate pēnuir nō minus veraciter. q ſi pſiliorz naturę princeps fuiſſet.
Tanti inſup vigoris eſt. vt ſit ei⁹ aio celeritas vēto citatior igne volucri
or. tāte felicitatis. vt ſit paulomin⁹ minutis ab āgelis. ſicut ppheta in
quit. z vt philoſophi dicūt in eternitatis horizonte locat⁹. hoc eſt rebus
eternis ppinquiffim⁹. z quo ad aīm princeps eternitatis. Horizontē nā
q vocāt Aſtronomi Circulū. quo viſus terminat⁹ z hemiſpheria diuidū
tur. z dicūt hoīem in eo pſtitutū. q imaginari ſint naturaz oīm pgeriez
distribui in duas ptes. quali in duo hemiſpheria mūdi hemiſpherijs iō
ſimilia. q: ſicut mūdi ſic z naturaz vna pgeries q eterna pplectit nos la
ter. altera ſo qnē tpe menſurat apparet. hō igit in hoz hemiſpherioz
cōfinio ponit⁹. q corporea mole corpalia. z animi immortalitate cōtingit
eterna. z eſt vtroz qz quoddā pncipiū pte ſui in hoc prem in hemiſphe
rium illud extēdens. Sortitus etiā corpus qd mortalitatē poſſit induc
re ad imaginē qz dei factus. Omniū pteā animantiū dñs habēs ad cu
ſtodiam ſui angelos quali ſatellites. aut pedagogos. Coeli inſup niſi deū
premnet heres futurus. demonib⁹ hoc eſt āgelis malis z apoſtatis ipe
rat. Unde hermes Trifnegiſtus dixit hoīem tāte ſublilitatis. vt deos
faciēdi habeat facultatē. Statuis em fabrefactis demones ad inhabitā
dum eas magicis artib⁹ inducebāt. z eas quali animatas prodijs habeb
bant. Inſuper z promerendi paradīſum habet arbitrium. z vt in ſecun
do phiſicorum meminit Ariſtoteles homo quodāmodo finis eſt omnis
um. z vt Plinius in principio ſeptimi libri de hiſtoria naturali dicit. ca

Liber Primus

sa hominis videt cuncta alia genuisse natura. Et idcirco predictus Hermes Trismegistus. homo inquit magnum est miraculum o: Asclepi. et in secundo libro Astronomico. M. Manlius de homine loquens ita inquit Eximiam natura dedit linguamque capaxque Ingenium volucrumque animum. quem denique in unum Descendit deus atque habitat ipsumque requirit Et in tanto demens constitutus honore. dum appetitum magis quam rationem sequitur. parat iumentis insipientibus. quam nullo rationis moderamine sed solo impetu feruntur appetitus

¶ Que sit summa hominis miseria ¶ Capitulum. xxij.

Iatus igitur iste flagitiosorum hominum summe miserie qua nulla in hac vita maior esse potest. status est. summa enim miseria culpa est. Nam et ipsi damnati et eternis poenis addicti magis eo quam culpis sordeant. quam poenis doleant miseri sunt: et quam miserie plus in sit culpe quam poene: si vacat et placidi rationem admittitis edam. quod enim peius est. id miserius. at culpa peior est quam poena Quid inquam peior: immo neque mala est poena cum iusta sit. omne enim iustum bonum Sed malum dupliciter dici plenum est. malum scilicet simpliciter et ut Theologi dicunt malum huic. et fieri potest ut quod simpliciter bonum sit. huic malum. Sicut poena. que simpliciter bona cum sit. est tamen huic mala que cruciat. mala autem dicitur quam bonum quoddam tollat. sed quoddam bonum. neque enim simpliciter dicitur bonum. sed tripliciter. bonorum enim quoddam honestum. quoddam utile. quoddam delectabile. poena de qua est sermo non omnis boni genus. sed eius quod delectat expungit. et quod honestum est non solum non destruit sed fulcit. simpliciter bona est huic tamen mala qui plectitur. quia per eam voluptate priuatur. Sed age dic utrum optabilius puniri infontem an fontem absolui: vel quod id ipsum est culpa sine tortura. an tortura sine culpa. Si appetitum consulas. si beluarum prudentia utaris: modo impune feras culpam ridebis At si mentem interrogas et celum suspexeris. non molestias tantum vite naturalis: verum etiam carcerem. seruitutem. morbos. infamiam. ferrum incendia mortem denique ipsam culpe antepones. Legimus admirande fortitudinis exemplum singulare Cui simile non habet gentilis antiquitas. Septem mulieres Cappa doces dum cruore Blasii martyris. cuius agonem admirantes puerse fuerant. prone humi spongia colligunt. obiecto christianitatis titulo trahunt ad presidem. et cum post multas comminationes inuictę persisterent ministri magistratus genus omne tormentorum

¶ iiij

Liber Primus

exponūt. Lamias eculeū plumbū liquefactū. et illos pectines ferreos. quibus Blasium modo discerpserat: ad incutiendū terrore intentat. et quo sit in spectaculo plus energie. quia contraria mutuo se exaggerat ad nūem mulier septē thoraces igne cādentes ad leuā. septem vero vestes xylinas mollissimas atque cādissimas ad dextrā collocat. iubetur utrū malint ad nudū in duat Una illarū relictis duobus infantulis quos secū habebat cursu concita vestes xylinas corripuit. et in ignē negāde fidei incitāmēta piccit. Nō ē ad aspectū tam terribiliū poenarū exterrita mulier. nō ploratu natoz mē elāquit duriora morte tormēta nō horruit sed naturā vincēte p̄stātia thorace ignitū ad carnē induit. O re antea nunquā audita O facinorū dignūz eterna memoria O exēplū ad p̄firmādos debiles efficacissimū. Nos autē a maioribz nris tū degenerauim⁹ tū ab antiqua f̄tute recessim⁹: ut vel mūno incōmodo vsqz ad dei blasphemias plabamur.

De delectatiōe et an sit peccatū Ca. xxiij

Inducere p̄posito satis arbitror. si ad ea quae de cupiscibili atque irascibili differētia redeam⁹. Dixi cupiscibile vim in ea tū quae delectat et irascibile in ea toto ipetu ferri. quae labefactare videtur voluptatē. haec igitur ita se habent sed aliter ac intimius mēte p̄gam⁹. rem recōditā cognitu dignissimā. et ex philosophorum ac theologorum arcanis depromptā accipito. Si cupiscibilis quod cupit assequitur. et voti p̄pos fiat repere ex victoria gaudiū innascit. flāmescit accēditur. Si p̄sequi nequit: aut si quicquid offendit quod offēdat. tristitia in currit gaudiū et tristitia opatiōes non sunt sed ab opatiōe necēario p̄fluūt. sicut palati delectatio non est ipsa cibi p̄ritio. sed ex p̄ritiōe. sicut lux ex sole. calor ex igne et pulchritudo ex iunētute p̄surgit. p̄pterea et si opatio ipsa in nrā est p̄tate ut amare et odisse. positis tū opatiōibus. delectatio aut tristitia velim⁹ nolim⁹ sensum inuadit sicut in nrā est p̄tate ignē accēdere at cū accēsus ē. velim⁹ nolim⁹. splendet et calet. Hinc Plato dixit aīas fieri malas nō spōre sed inuitas. Nā licet peccādi opatio sit libera: tū habet⁹ malus quod nobis malicie notā inuirit ex actiōe libera necēario surgit. et aīam inuitā capit et irretit. ex liberis ergo actiōibz quā necēario et naturaliter p̄deūt ut passiōes et habit⁹. Dolor igitur corpis et animi tristitia sibi gaudiū et delectatio opatiōes nō sunt verū ex opatiōibz surgunt. amare et odisse quod est volūtatis. sensisse percipere quod spectat ad sensum opatiōes sunt. et ex his oriūtur ea quae p̄dicti mōroz leticia. dolor et voluptas. quas latini p̄turbatiōes. nomī Theologi passiōes. Breui πᾶσι dicūt. Et idcirco eos quae natura vel more sunt rigidi nec vllis affectibz inflectūt quales legim⁹. Diogenē Pyrrhonē Heraclitū: Timonē. apatheas hoc ē imperturbabiles vocāt. nō igitur in p̄turbā

Liber Primus

tionē actiōis. s; in ipsa actiōe peccatum est Si rem turpē amas. peccas delectatio ⁊ libido. q̄ ex amore turpitudinis manāt peccatū nō est ppterā si ad flagitiosum opus inuit⁹ venias. q̄q; adsit voluptas. nō tamē peccas Si sō ad honestum facinus ultro te pferas. ⁊ si nō delectaris tamen recte agis: habes ergo in ope sine tristitia officiū. ⁊ sine omni delectatiōe peccatū In ope igit pcedere nō in affectiōe sequēte laus ⁊ vituperiū virtus ⁊ viciū Lucrum ⁊ damnum.

¶ Redargutio quorūdam theologorum de delectatione loquentium. Ca. xxi

In sequitur mīme vez esse quod dī ad mēsuram malay voluptatū torqueri malos in inferno Sunt em̄ pleriq; q̄q; animus est ad peccata p̄mptissimus. s; corp⁹ egrum ex cui⁹ habitu friget appetit⁹ resistit voluptati. nō ergo delectatio q̄ pendet ex membris. sed interior actio q̄ pendet ex aīo rō penay atq; mensura ē. Locus autē apocalypsis quem allegat sic est exponēdus quātum glonificauit se ⁊ in delicijs fuit. hoc est quātum delectari studuit vel quātē se delectationi exposuit. mos em̄ scripture est vt nunq; effectus p̄cā ponatur s; recubescere p̄ verecundari ex candescere p̄ irasci. gestire p̄ gaudere frequēter vsurpant. hoc etiā ab aliq̄bus theologis sic enarratur. vt delectatiōem duplicē dicāt. vnā q̄ opatiōem ancedat. ⁊ hoiem ad peccandū irritet. alteram quā volūtas appetitū inardescere corrupta ex ope expectat vt ei fruendo se totam immergat huic scdē p̄mensurari aiunt poenas. q̄bus p̄tradiciūmus ea rōne q̄ volūtas non semp voluptatem quam optat assequitur. nō ergo deus delectatiōi quam peccās p̄cipit. sed ei quam ex p̄cō sperauit tormēta retribuit Alpetitus ergo sensibilis vt cōpimus enarrare. se rem gratā offendit. exultat ⁊ gessit. si in quidpiā qd offendit. incurrit moerore deiicitur Tūc irascibilis p̄ cupiscibili pugnās. qd nocet aggreditur. ⁊ si voti cōpos sit exultat. sin at non p̄. tristatur ⁊ laquet Nec quisquā oro. me redarguat q̄ in enarrādis his s̄btilior fuerim. nam q̄ maior sermonis s̄tus est. q̄ vt a pertus sit: Adde q̄ si vt Augustinus inqt dicē nihil est aliud q̄ qd aīo p̄tines audītori sermōe ostendere. Certe q̄ dicēdo id nō p̄sequitur vt intel ligatur dixisse nō videtur. sed iam ad cetera festinemus

¶ Quid sit vici⁹ ⁊ viciū. ⁊ in q̄ sita sint Ca. xxii.

Abes iam qd viciū. quidue sit s̄tus Est namq; s̄t⁹ in cupiscibili seu irascibili habitus p̄ morem acq̄sit⁹ vires istas legi subiiciens ⁊ ad omne rōnis imperiū hoiem semp prouocans ⁊ inclinans. per morem acq̄situs inde dictū est. vt nō putes s̄tutē morālē instar scīe

Liber Primus

a pceptore infundi. aut id scitis esse qd natura sua spote pduxit Sunt enim pleriqz natura neqz scurre neqz rustici sed urbani. sed id no est in eis scitus. at qdam poti? nature felicitas ac dei donum Qd crassus au? cras si q a parthis interceptus est nunqz riserit Antonia Dusi nunqz spuerit Pomponius psularis poeta nunqz ructarit. natura id psitit. non scrus proptea id in eis vt Aristoteles docet neqz Laude neqz vitupio dignu fuit. At q Socrates sp eodem vultu neqz hilari nimis neqz turbulento visus sit. id in eo viro sapia claro scitum existimo Uiciu ho in eisdem potentijs habitus est p morem inductus ad ea tm inclinans. q sensui placeat z applaudat Cum assuevit ergo pcupisabilis parere romi Cosuetus do hec tempancia est. qua suadete scuetis ho abstinet voluptatibus z a vitio quasi ab extasi in se reuersum turpitudis sue pudet ac poenitet Est igit bonus habitus aie sanitas. na sicut corpus tum demu benevalere a medicis dz cum z recte opat z a pirarijs no facile vincit. sic scdm phos atqz theologos tum animus est incolumis cu fin rom agit z incitamentis malis no assentit hoc p scitum habet Virtus igit. vt ex sententia Platonis an iam diximus. aie sanitas est. q si sanitas est z pfectio.

De quibus deinceps agendum. et quantum valeat ex arte retare.

Ca. prou.

Vnt Aristotele teste in pmo scdoqz ethicoz libris in diuersis aie potetijs p ingenio z natura ipsaz diuersi habitus speciesqz scitu Uez post habitis alijs de his tm agem? q in trasibili collantur. qm hec sunt q plurimum valent animi tuo morbo pducere. de fortitudine scz ac paciētia. de spe z loganimitate. de pseuerantia z fide subiciētes aliqua relatōe digna memorie iucūda. dulcia auditui. necessaria v sinj. has scitutez si tibi pciliaueris si familiares. ac ptubernales habueris nullius hostis vim formidabis. ex omni periculo erueris in omni certamine coronaberis. nam cum ab inicio scōz comites sp extiterint z eozuz strategemata viderint. docebūt te certare legitime. qd quāti momēti sit audi Paulum dicētem. nō coronabiz nisi qui legitime certauerit Certāt illi legitime qui bellice rei pitiam habet. peritiam autem illi habent. qui exercetur diu scdm artem. q post qz transiuit in habitū. nature vim sic eleuat. vt par diuinitati nescio qd addat. Subiciā hic ex libro vegetij de remilitari p mū Caput. vt cognito qd in corpalib? bellis certādi lex valeat. Certare spūaliter tāto magis discas quāto hois magis itereff vicia supare qz hoies igitur eius hec sba sunt in omni pzelio non tam multitudine z scrus in docta qz ars z exercitium solet prestare victoriā. Nulla em alia re videmus populum Romanū sibi orem subicisse terraz nisi

Liber Primus

armorum exercitio. disciplina castrorum. atq; usu militie. Quid enī ad
uersus galloꝝ multitudinē paucitas Romanorum valuisse. Quid
aduersus germanoꝝ proceritatē breuitas potuisset audere. hispanos
quidem nō tm̄ numero sed etiam viribus corpoꝝ nostꝝ prestisū ma
nifestum est. Aphꝛoꝝ dolis atq; diuitijs sp̄ impares fuimus. grecoꝝ
rum artibus prudētiaq; nos vinci nemo vnq; dubitauit. sed aduersus
hec oīa profuit Tyꝛonem solertem eligere ius. vt ita dixerim. armorum
docere. quotidiano exercitio laborare. quēcūq; in acie euenire pꝛelijs pos
sent omnia campestri meditacōe pꝛēdiscere. ⁊ quotidiano exercitio robo
rare. seuere in desides vindicādo. sciētia enī rei bellice dimicandi nutrit
audaciam. Nemo facere metuit: quod se bene didicisse cōfidit. Et enī
in certamine belloꝝ exercitata paucitas ad victoriā promptior est.
Rudis ⁊ indocta multitudo exposita semp ad cedē. hęc Uegerius. ex
quibus cōstat. q̄ si tanta diligētia in spūalibus bellis hoīes vterentur.
quāta in corpālibus vti sunt Romani. q̄q; sit hoīe diabolus ⁊ longi tē
poris experiētia ⁊ ingenij perspicacia. ⁊ motus velocitate pꝛestātor sp̄
tamē victores essemus. Nam quod habet minus a demone nostra natu
ra. suppleret deus p̄ gratiā. si nostram videret solertem industriā. Aristo
teles in ethicis in stultis inq̄t. scire ipsius parū est. immo nihil. vti ve
ro atq; exercere plurimū. immo totum. ⁊ ibidem cōtra ignauos inuehit
dicens. Sed pleriq; nō ita agūt. verum ad disputationes fabulasq; con
uerſi putant se optime philosophari. egrotos imitari qui sba medicoꝝ
audiunt q̄dem diligēter faciūt autem nihil ex his quē sibi pꝛēcepta sunt
Ut ergo illoꝝ corpibus non bene erit. qui ita curātur ita nec illoꝝ
animis. qui ita philosophātur

**Que sunt arma spiritualia homini cum diabo
lo pugnatura.**

Ca. xxviij.

Fortasse me miraberis q̄ tibi quiescere volenti ⁊ pacifico homini
proponam militiam. bellum persuadeam. ⁊ ad tyꝛociniū rudimen
ta sollicitem. At te reuertere. rationem consule. ⁊ videbis hoc esse sa
lutare consilium. putas ne te inter hostium castra victurum in pace ani
maduertere vbi sis. vbi cubes. in mundo in carne constitutę anime. q̄ quis
es quę securitas quę pax esse potest. Memor esto visionis beatissimi vi
ri Antonij Abbatis qui in excessum mentis positus vidit totum orbē
laqueis impeditū. Tota scriptura sacra ad arma clamante. tibi psuades
in pace viuere Militia est vita hoīs sup̄ terrā dixit Job. ipsi scōꝝ pꝛici
pes Apli. ⁊ ipsoꝝ pꝛimi Petrus ⁊ Paul⁹ ⁊ pugnādū nobis esse ⁊ pugnā
dī artē ⁊ armaturā docēt. Petr⁹ enī inq̄t. Sobrij estote ⁊ vigilate in

Liber Primus

orōibus. qz aduersarius vester diabolus tanq̃ leo rugiēs circuit querēs
 quem deuoret. Cui resistite fortes in fide. Ecce bellandū. dī hostē osten
 dit. piculū nunciat arma demōstrat sobrietatē. orōem fidem. his armis
 cū diablo est nō ferro nec funda dimicandū. hostis ei qualitas docet ar
 maturā aliter cū gallis. alter cū parthis. alter cuz liberis. alter cū seruis
 decernendū. p̃pt̃ea Paulus ad epheseos scribēs admonet eos cuz q̃ sint
 hoste p̃gressuri. nō est nobis inq̃t colluctatio tñi aduersus eos cuz q̃ sint
 uinē s̃ aduersus p̃ncipes. z p̃rātes aduersus mūdi rectores tenebray ha
 rū p̃tra spūalia neq̃cie in celestib⁹ aduersus igit̃ spūales hostes q̃ certāt
 p̃celesti hēditate tollēda spūalia arma sunt habēda. z quenā ea sunt. bon⁹
 armoz doctor Paul⁹ exp̃ssit p̃pt̃ea inq̃t accipite armaturā dei vt possi
 tis resistē. in die malo Armatura dei p̃tutes sunt. q̃b⁹ munit⁹ hō interi
 or nō timeat a timore nocturno. a sagitta volāte ī die. a negocio pambu
 lāte in tenebris ab in cursu z demonio meridiano Et subinfert stare ergo
 succincti lūbos vrōs in p̃tate. hoc est vere p̃tinentes estote. nam q̃ in a
 gone p̃tendūt ab oībus abstinēt. z illi quidē vt marcescibilē coronā acci
 piāt. nos at̃ incorruptā Lumbos succingē est libidinē ac libidinis īstru
 mēta velare ligare p̃ficiē. Unde z succintoriū dī vestis qua' pudēda ver
 lātur. a lumbis libido re z noīe descēdit. dī em̃ libido z lubēdo quasi lum
 bēdo. sicut libet z lubet. z vtrūq̃ apud vetēs in vsu fuit Uñ z eq̃s libidis
 pruritū incūtib⁹ lumbos p̃cutiūt. z subiūgit induti lorica iusticie Est at̃
 iusticia q̃dam p̃ricularis diuisa in distributiua z p̃mutatiua. z hēc est
 quattuor Cardinaliū vna est z iusticia generalis p̃tus. q̃ sit totius legis
 obseruatio legalis appellata. de qua dī ab Euripede. neq̃ lucifer. neq̃
 hesperus ita mirabil. hēc igit̃ lorice p̃patur. q̃ armatura ē z munimētuz
 corpis quale in antiq̃s impatorū statuis videm⁹ habēs etiā cuz numini
 addit Medusam in pectore. nō ociose significatiōis signū. z de hac que
 egis dī puto Paulū intellexisse lorica em̃ cū Medusē capite iusticiam
 nō p̃ricularē sed legalē signat que arca est illa p̃methēi in qua p̃tutes o
 nes inclusit Desiod⁹. z bene numini attribuitur. q̃ eam iusticiā habere
 diuinum sit p̃pt̃ea loco p̃dicto addidit Paul⁹ vt possitis resistere in die
 malo. z in oībus p̃fecti stare Perfectus em̃ nō est. nisi q̃ aīo iusticiā lega
 lem hoc est oēm p̃tutē amplectit̃ huic lorice Medusē caput id est sapi
 fica p̃tus inscribit̃. qz aspectū viri q̃ omni p̃tute sit p̃ditus abhorrēt de
 mōes z p̃timore stupiditate p̃tracta lapidescūt. Et notandū q̃ armatu
 rā grauem Paul⁹ instituit cū iusticiam legalem nominauit. Est em̃ du
 plex armatura grauis z leuis. hēc quēdā arma illa oīa continet qui leni
 vrūtur ferētarios q̃ vero graui cataphrattos vocant quo innuitur aīam
 volētem de diablo triūphare omnibus armis muniti z cataphrattam

Liber Primus

esse oportere Subdit Paulus Calciati pedes in pparatōe euāgelij p-
 cis. quo pcepto imbuitur tyro spūalis. vt omnes aīe vires. q̄ mouendi
 corpis fungatur officio. semper paratas habeat. Et ad capeſſenda iuſſa
 diuina expeditas et promptas. Sic etiam a magiſtris rei militaris iu-
 niores in p̄mis ad gradum. ad curſum ad saltum inſtruiuntur. et de Pom-
 peio Saluſtius dī. q̄ cū alacribus ſactu. cū velocibus curſu. cū validis
 vecte certabat. nec em aliter potuiſſet p̄eſſe ſertorio. niſi ſe et milites fre-
 quētibus exercitijs paraſſet ad p̄elia. Proſequitur Apoſtolus in oib⁹
 ſumētes ſcutum fidei. in quo poſſitis oīa tela nequiſſimi ignea extiguer
 re Cōtra diaboli tela flagrātia p̄tendendū eſt ſcutū. nō Cryſtallum illud
 palladis quo p̄tra Meduſam uſus eſt Mercurius. non qđ fabrefecit.
 Aeneq̄ vulcanus. ſz alteri⁹ materię. alteri⁹ artis. tela em diaboli nō ſunt
 ignea. nō ſunt fulmina. nō ſunt p̄balaricę. nō ſunt malta. qua Comage-
 ne lucilli Romani fugauit exercitum inuilibilia ſunt tela appetitum ita
 ſuccendētia. vt hoīes illis ſauciati ſe ſe in mortem ſponte p̄cipitēt Illoz
 autem vim fides extinguit. ſubiūgit Paulus. et galeam ſalutis aſſumit
 te. galea q̄ caſſis dī munimentū eſt capitis. quo datur intelligi oportere
 omnis ſenſus qui ſortiūtur ſedem in capite. deſenſos eſſe memoria et deſi-
 derio ſalutis eterne. Sūt autem vt phyſici volūt ſenſus decem. quinq̄
 exteriores qui omnibus patēt. et interiores totidem. ſz ſenſus quē cōmū-
 nem vocāt p̄hāſia. imaginatio. eſtimatiua. memoria. his ita vtendum
 vt nihil imaginemur. nihil cogitemur. nihil in memoriam trāſire ſina-
 mus. niſi pium honeſtum. ſalutare d̄minum. Idcirco dī a p̄pheta Cogi-
 tatio ſcā ſeruabit te. Turpes et imunde cogitatōes miſtri ſunt ſathanę.
 et q̄q̄ animo blandiātur. cauendū tñ ab eis tñq̄ ab hoſtibus quoz tan-
 to piculoſior eſt hoſtilitas quāto illecebrioſior eſt calliditas Arma q̄ hac
 tenus memorauimus quandā patiētie ſpēm ideo pre ſe ferūt. q̄ ſunt nō
 ad offendendū idonea. ſed magis ſeruāde ſaluti noſtre cuitādīs accom-
 modata vulnerib⁹ At qđ addit Paulus Gladi⁹ ſz ſpūs qđ eſt ſbum
 dei ad fortitudinis naturā accedit. cuius em eſt. vt ſepe iam diximus. nō pa-
 ti ſolum. ſed etiā cum oportet iacturam inferre. vno autem modo ſbum
 dei eſt chriſtus. de quo Paulus ad hebreos. viu⁹ ē inquit ſermo dei et ef-
 ficax. et penetrabilior oī gladio ancipiti. et p̄tingens vſq̄ ad diuiſionē ſpi-
 ritus et aīe. quia diuidit appetitum a rōne. alio mō quicquid inſpirante
 deo ſancti loquūtur. eſt ſbum dei. quo gladio vſus eſt Stephanus cū ſta-
 ret in p̄ilio p̄tra iudeos Propt̄ea de iudeis dī diſſecabātur cordibus et
 ſtridebāt dentibus in eū. vſus eſt et ipſe chriſtus. cum poſt ieiunium qua-
 draginta dierum eſt p̄greſſus in deſerto cum diabolo. Exorciste qui lati-
 ne adiuſtatores dicitur diuinoz ſbōz vires agnoſcūt. et ei⁹ p̄cipue

Libri Primus

nominis. qđ quia quattuor lris scribitur tetragramaton dī. p quo nos dominus .hebrei sō legunt adonai. Qui ergo p̄dictis armis se munierit. erit ille fortis armatus. de quo christus dī in euāgelio Cū inquit fortis armatus custodit atrīū. in pace sunt omnia q̄ possidet Sic ergo instructus stabis ad ianuam Sūt autem ianua scilicet exteriores. atrium sō interiores. et p̄sciētie domū ita custodies. ut ab hostili defendatur ingressu. Si in p̄cipio pugne fortiter feceris. et instar Torquati hostis deciseris. arcem rōnis oppugnantes a rege nostro breui cononaberis Et ut de pugna magis q̄ de pace cogites. paucis ita p̄cludo Tota hoīs vita ē pugna vel seruitus. dum tu pacem cogitas. vitia te impugnat. si no pugnas. vinceris. si vinceris seruis. vita ergo est pugna vel seruitus. quem pugnare piget. seruire oportet. Et si qui impij sunt qui pacē habere videntur. pax ista non est pax. q̄ nō est pax impijs. dī dñs. sed habere paces videntur. q̄ sp̄ote seruitium ferūt. et se diaboli fecere mācipia Dicat ergo aīa mēbris corpis q̄ pugne diuturn⁹ labor offendit illud **Adaronis**

O socij (neq̄ enim ignari sumus ante laborum)

O passi gauioza. dabit deus his quoq̄ finem

Durate. et vosmet rebus seruate secundis.

¶ Quo fine sanitas querenda est. Ca. xxi.

Icturus de his p̄utibus. ne interdīcendum tibi grauius subrepat. in cōmodum. statui te paucis admonere. ne in eoz sententiam venias. qui cū egrotant. tāto desiderio sanitatis videntur. ut hippocratis et Auicēne remedijs nō contēti vsq̄ ad deliramenta verulaz et magicas incantatiōes insaniāt: accipe igitur hoc nrē militie documentum. et more romanorū discē in pace ita dimicare. ut cum bellum ingruerit nō frangere. Quoties igitur inuicūdi quid accidit. quid appetitum et sensum offendat. ut p̄thesis. febris. morbusue alius licet displiceat toto conatu contine irascibilem. ne ad p̄pellendum repēte p̄surgat Cōsuevit cū temerarie niti et impetiose rōnem anteire. et id theologi surreptiōem vocāt. ante igitur rōem p̄sulito. quē est rectitudinis index. et in regno anime dei vicaria. et an morbo hic ferendus an abigendus sit in vestigia r̄ndebit rō pythagoricū illud. curādum est ut sit mens sana in corpe sano. nā corpus aīe tanq̄ instrumentū a deo tributū est. ut ad id qđ rō posceret. se idoneus et obtemperās exhiberet. at cū infirmus est: neq̄ in publicis neq̄ in p̄uatis negocijs seruit. et tūc animus corpe quasi p̄p̄e quadem p̄p̄ditus a nature et p̄utis cessat officijs sitq̄ contra naturam membrorū seruus. q̄ moderari debet ac regere Dicit em Crispus: animi imperio. eoz poris seruitio magis vtimur Rōnis ista quidem p̄babilis est. et equa re

Liber Primus

sponsio. cui etiam Pauli apostoli ad Timotheu scribetis consentit autoritas Sic enim ait Noli adhuc aquas bibere. sed modico vino utere propter stomachum tuum. et frequenter tuas infirmitates Appetitus homo et ipse sanitatem suadet ut ratio. sine tamen differt. optat enim sanari ac bene valere non ut exanimatum et castigatum operetur. sed ut libidinose ac licet in quiete ut se morum canum ad vomitum redeat et more suis ad volutabula luti. Sed hic est anime oculus neque. qui opus omne tenebrosum facit. neque enim ad normam respicit. et deo neque est oculus. quia eius malus prospectus. limus aspectat. strabo est. imo luciosus: nam in luce coeque videt in tenebris lux est virtus tenebre peccatum. in his que sunt peccati est circumspectus oculatus et sagax. in his est argus. in his est Liphis. in his est Dedalus. in his homo qui ad frutem et sapiam pertinent. iners. ignavus. muricidus. somnolentior phoca. pigrior coelea. cecior talpa at rationis bonus est oculus si neminem namque prohibetis intredit. regulam semper tenens et perpendiculari propterea et opus eius est nitidum rectum interpolatum ac lucidum lucem non refugit videri non metuit. at opus malum tenebrarum amicis delite scere cupit et in publicum utpote sue deformitatis conscius. prodire non audeat. Timet occurrere satyricis. cynicis. veteribus comœdiis. veris nominibus clatoribus. tetricis censoribus. pudet appellari. quod non putet esse Ingeniis nostris nature vis insit a frutez in nobis depingit vicium. nam cum de viciis loquimur. contractis supercilij. fronte caperata. torulo aspectu. truculento vultu. verbis atrocibus fulminamus Species hec vicioz. Sed cum sermo est de virtutibus ex intimis anime penetralibus exit in faciem festiuitas hilaritas. alacritas. exit in verba quodam suavi loquutione pulchritudo non fucata. que si perperderis virtutis imaginem conatur exprimere Accedit et fame vulgari iudicium viciis non parcens. quod ore non potest more Philomenę scripto promulgat. famitatem ergo sine proposito quem ratio consuelet querere licitum. immo et debitum. finem homo appetitus respicere. turpe ac inhonestum

Quomodo querenda est sanitas. Ca. xxx.

Edita finis rectitudo non sufficit: nisi modus querendi sit licitus. licita sunt que lege preceduntur. preceduntur autem que non prohibentur. omne quod peccatum est. prohibetur est. et omne quod prohibetur peccatum Propterea ut pituita cures fornicari non licet. nec audiendi sunt medici quod corporis sanationem. peccatum inducunt. que enim demencia est. ut corpus multas animam inquare id sile est ut argenti serues aurum amittit. ne vestem amittas. corpus occide Legimus Constantinum impatorem graui quodam morbo laborasse. cui erat medicorum iudicio cruor humanus singulare remedium. quod optimus princeps christianis

Liber Primus

dogmatibus nuper imbutus cum audisset. abhorruit et male se dixit se
egrotare. quod tam immensi remedio ualescere. et quod hoc de Constantino
non legerim loco satis idoneo. quod scilicet eo morbo laborarit. tamen fide facit
Plinius qui in vigesimo sexto de naturali historia libro capite primo sic
inquit Diximus elephantaum ante Pompei magni etatem non accidisse in
italia. et ipsam a facie sepius incipientem in mare primum. veluti lenticula mox
inualescente per totum corpus maculosa variis coloribus. et in equali cute a
libi crassa. alibi tenui. dura. ceu scabie aspera. ad postremum vero nigrescente
et ad ossa carnes appropinquante intumescens digitis in pedibus manibusque
Aegypti peculiare hoc malum. et cum in reges incidisset populis funebrem
quippe in balneis solia temperabatur humano sanguine ad medicinam
eam. sic Plinius. quem locum citauimus ut id metendi genus olim in usum
fuisse ostendat Sed quod mox subinfert Plinius credi hoc de Constantino
non sinit. ait enim. Et hic quidem morbus in italia celeriter restinctus est. si
ergo tempore Plinii qui sub Vespasiano floruit. erat iam restinctus hic mor-
bus in italia. simile veri non est Constantinum eo laborasse. qui post longum tem-
pus impauit. sed his omissis ad ea veniamus unde potest nobis impedire
periculum. Prohibere igitur sunt incantationes. sortilegia. ac superstitiones di-
nes que sunt simplicium vetularum deliramenta. non deridicula solusque pe-
stifera. ac graui censura coerceda. et si vim aliquam videntur habere non ver-
borum. non signorum. non dei vis illa est. sed fallacium demonum nos vanis
observationibus illaqueare studentium. Est in quinto decretalium libro ca-
put. cuius initium est. Cum infirmitas corporis Ubi duo in medicos de-
creta sunt primum ut priusque ad infirmorum curam deueniant. eos admoneant
ut medicos aduocet animarum Petrus aponensis vir magne sed nimium
audacis temerarieque doctrinę secutus Orpheum Zoroastrem Porphyrium
Apuleium et ceteros dante magie studiosos in palatore scribit incan-
tationes ad infirmorum curam perferre quod plurimum Verum quia in decretis
Graciani. ca. xxvi. questione. v. capite non liceat Vanas istas stellarum et in-
cantationum observationes videtur sanctorum patrum damnare sententia Pe-
tro assentiendum non consulat. si tamen verba sunt sancta. fideliter et nulla su-
perstitione plata. ut symbolum fidei. et oratio dominica. non damnauerim.
verum ea cum peccati suspitione carebunt. non iam incantamenta sed religiosa so-
ba aut sacre preces appellantur. eadem questione in decretis capite ultimo
gemmas herbasque sanitatis gratia. sine ulla incantatione deferre processum est in
magico vero astronomorum. characteresque propter crucis signum penitus damnan-
tur de quibus etiam apud Thomam aquinatem multa in secunda secunda parte per episcopus
questione. xxvi. cum oculi lectioni vacare te sinet. sed hec breuiter dixisse volui. quod
hac nostra tempestate plerosque videmus his malis artibus deprauatos clam

Liber Primus

intra cum diabolo amicitia q̄ plurimos seducē et grauissimis erroribus
aias implicare. nos autem quib⁹ p̄positum est nunq̄ a catholica puris
tate discere. talia floēcipēdū eligētes magis s̄ egrotare. q̄ cum sal
uatois p̄sumelia sanos esse. Dānati hēc etiam et irriteri vidētur a p̄lis
mo libro naturalis historie. xxviii. Capite secdo. tercio. et quarto. vbi reci
tatis q̄ plurimis hui⁹ curiosē sup̄sticiose vanitatis exemplis. in fine se
cūdi capitis subiūgit. Quapropter de his et libitū cuiq̄ fuerit opinetur
Cetera igitur q̄ approbati medici remedia docēt. nō solū asp̄nanda non
sunt. verū etiam diligētī cura sumēda. medicisq̄ parēdum. si peritiā ha
beāt medicādi dicēte scriptura honora medicū p̄pter necessitatē em cre
auit illū deus. et infra paululus. Deus creauit medicinā de terra. et vir sa
piēs nō abhorrebit eam. Cum post maris rubri transitū venissent iudei
in locū vbi fontes erāt amarissimi. deus p̄sulētī Moysi remediūq̄ pe
tētī lignū indicauit. qd̄ naturali vi sua missum in aquas amaritudinem
abstulit. poterat sine ligno solo s̄bo succurrē sed ne res naturales frustra
fecisse vidēt. monuit vbi opus est fugiendū ad eas. His igitur q̄ lex et ra
tio damnāt p̄termisiss. sic de corpis sanitate curandū est. vt quicquid as
gitur ad aīe sanitatem referatur. et ab aīe salute sumatur exordīū. Quod
si p̄tingat sanari nō posse. Sunt em morbi quidā incurabiles. virum sa
pientem equo aīo ferre decebit morbū tanq̄ a deo missum. qui nunq̄ p
currit nisi vt sanet. q̄ nos castigat vt meliores reddat et ex dāno iacturaz
q̄ corpis profectū querit interioris hoīs.

De patientia

Ca. xxxi.

Ediam ad fortitudinis et patientie tractatum vt p̄misimus p̄ cō
pendiū sermonis accedā. Mala quē accidūt aut inferūtur licet vt
ante dixi repellere seruata norma legis et rōnis habitus in irascibi
li. qui ad hoc inclināt. fortitudo dī. facit em aīm ad subeūda pericula sub
limes. elatum atq̄ p̄stantem. et quantum et quando oportet sem̄p audēt
tem. vt nō secari. nō vri. nō amaris p̄drari metuam⁹ aīos igitur ociosos
excitat excitates erigit. erectos firmat et imobiles reddit. hēc in infirmo
fortis tum optima est cum saluti locus est. ita tamē euitendū vt frenetur
irascibilis. nam more impatiēs exātescit. et bile quasi bos oestro p̄citāt.
natura vero nō statim. nō in momento. sed tractu t̄pis opatur. Et vbi
sanādi spes nulla est. debet infirmus sese cōhibere. et amuletum ferre pati
entīe. Patiētia ergo habitus est in irascibili. quē nō ad impugnandū ea
q̄ p̄cupisabile offendūt et sensui nocēt. s̄ ad equo aīo tolerandū inclināt
ipsius namq̄ irascibilis flāmā extinguit. rabiem sedat. furorē emollit.
fit autem in nobis hic habitus. si aduersa mitissime et sine resistētia fre

¶ i

Liber Secundus

quæter feramus. sic enim paulatim violēta hæc et immanissima fera potest subigi
frangi ac domari. tantoque est maior patientie quam fortitudinis fortis. quanto gra-
uius ac difficilius est malis. nullo pacto quam recte resistere fortitudo ei ut
aut iuriscōsulci cum moderamine inculpate tutele. hoc est sic se mendo ut
culpari non debeat resistit. patientia nullo modo. Hinc Jacobus dicit. Om-
ne gaudium existimate frēs cum in varia tentamenta incideritis. Scien-
tes quod probatio fidei vestre. id est dum aduersa patimini. patientia operatur. Pa-
tientia hoc opus perfectum habet. nam cum habitus est inductus. tunc demum
perfecte operamur. non enim valet patientes nisi habitum habuerit plene opo-
ri. iuuat namque habitus ratione et iunctis viribus fortius emittunt. Secun-
tus in terciū sententiarum distinctione. xxxiiij. fortitudinem dicit genus esse
sub quo species collocatur due una qua aduersa repellendo certamus et hanc
bellicositatem vocat. altera qua equanimiter ferimus. et patientia dicitur atque
ita secundum eum non distinguitur a fortitudine patientia. ut species a specie. ut homo a
leone. sed ut species a genere. ut puta homo ab animali. et erit patientia bellicosi-
tate tanto prestantior quanto appetitum magis infrenat. De his aliter ab
alijs disseri et precipue a Thoma aquinate nescij non sumus. sed more a cade-
micos nulli secte addicti ex una quaque arbitrati nostro quod placet assumi-
mus. Hec de vere penitentie fortitudine tradita sunt. Est enim alia quedam malo-
rum tolerantia. que fortis non est. ut in auarorum negocijs est cernere de qui-
bus Horatius inquit. Impiger extremos currit mercator ad indos. Per
mare paupicem fugiens per saxa per ignes. Verum hanc duriciem rectius vo-
caueris teste augustino. Neque enim vere patientes est. qui ut dicitur sustinet
tot aduersa. patientes est qui per fortitute. prolegibus. per pietate. per deo nititur
quicquid acciderit ferre. nec frangitur.

De gradibus patientie

Ca. xxxij

¶ Erum patientiam que fortis est excellentissima tres habere gradus
inuenio. unum quod et perfectissimum est. illis attribuit. qui aduersa
non solum cum opus est ferunt. sed etiam quesitum eunt. et quasi mercena-
rii opus unde aliquid lucent inquirunt. et quod inquirunt inuēto gratulantur
horum quod duo sunt ordines. Martyres quodam Confessores alij. fuerunt enim tempori-
bus illis cum in persecutione crescebat ecclesia. sicut sub Nerone primo. de-
inde sub Domitiano. et plerisque alijs impatoribus. multi christiano-
rum aspirante dei gratia tanta fortitudine et patientia exercebant. ut tormētis crucia-
tibusque tyrannorum voluntarie seipos. cum latere possent. obiceret. Secun-
dus ordo confessorum est. quibus et si tyranni pepercunt. ipsi tamen sibi non parcen-
tes. et in seipos irati quod poenitentie genus est optimum. crucem suam tunc
repost christum. Isti coram hominibus modici ac humiles sed deo magni et

Libet Primus

excessi sunt illi de quibus in die iudicii quando scientiarum libri preferuntur
index viuentium ac mortuorum dicet. Venite benedicti patris mei percipite reg-
num quod vobis paratum est ab origine mundi. Tunc in istos Christi pueros se-
culi principes ac magnates qui modo thesauris incubant. horrea dilatant.
mollibus vestuntur. splendide viuunt. alterius vite ritum admiran-
tes et pre tristitia spiritus gementes. repetent illud sapientie dictum. hi sunt
quos aliquando habuimus in derisum et in similitudinem improperij. nos
in sensati vitam illorum existimabamus insaniam. et finem illorum sine hono-
re Ecce quomodo computati sunt inter filios dei et inter sanctos fors illorum est
ergo errauimus a via veritatis et de hoc iam satis Primus igitur hic atque
optimus patientie gradus est In quo si Ludovicum morbiolum coeci-
nem tuum quianno preterito functus est vita collocaueris multi sunt viri
qui fuerunt qui iusti simplicitate decedant. non ero fortasse grauiter con-
demnandus Secundus gradus est eorum. qui non querunt eum nec inuis-
tant ad se mala. attamen cum veniunt benigne suscipiunt. et reuerenter tan-
quam dei nuncios amplexantur. Ex eorum numero fuisse Job arbitror. cuius in
patientia nomen est clarum Ipse namque cum suorum cladem audisset caelum
suspicies dixit. Dominus dedit. Dominus abstulit. sicut domino placuit ita fa-
ctum est Sit nomen domini benedictum: huic adiungendus est Thobias qui
coecitatem oculorum tam patienter tulit. ut ab angelo curari meruerit Ter-
cium ac infimum patientie gradum illi sibi vendicant qui mala neque querunt
neque cum venerunt gratanter accipiunt. ingressa non eiciunt. secum patienter
tur grauate ferunt. conquiescunt etiam. tamen sedata bile in deum non ela-
ti musando transcunt. et a vicio parum distantes in extremis patientie mar-
ginibus sedent. Et hi sunt qui nostra hac etate viri boni sunt. vix restat
nobis antiquae fortis istae reliquiae. et raris quidem in locis: ut periculum
sit ne et ipse quoque breui collabantur

Venerandi fratris Baptiste Mantuani Carmelita Magister ad patientiam. Liber Secundus

Quod patientia via est sanctorum ad celum. Ca. primum

Is igitur maiore fide quam eloquentia dictis velim te vir pre-
stantissime paulo altius inspicias et abiectis seculi curis.
et spinis illis quae iuxta christi parabolam semen. hoc est
verbum dei fructificare non sinunt. excisis: te ipsum in-
trinsecus quiescas. iuxta illud persianum: nec te quiescas extra
et cum animo tuo rationem ponas: aduertatque in quoniam patientie gradu sis constituitur.

Deus

Libri Primus

Quod si fortasse, quod mihi suspicor, a patientia te exclusum videns, sci-
to te a sanctorum sorte supratum. Quotquot enim a mundi exordio ad nostram usque
etatem deo placuerunt, crucis patibulum in mortali suo corpore portauerunt.
Eudi quid in psalmis dicitur: Propter te mortificamur tota die estimati su-
mus sicut oves occisionis. Item transivimus per aquam et ignem, et eduxisti
nos in refrigerium. Paulus ad hebreos de sanctis ira loquitur. Illi ludibria
et verbera experti, insuper et vincula et carceres, lapidati sunt, secti sunt, re-
tati sunt, in occisione gladii mortui sunt. Circumierunt in melotis, quae sunt
pellis ovinae, in pellibus caprinis egentes, angustissimi, afflicti quibus dignum
erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus, in speluncis, et in cavernis
terre. Sed quid per multa vago? Nonne Innocentissimus? atque iustum
in evangelio christus appellat, primum omnium sanctus ab impio fratre.
Chaim occisus est, David, quem secundum cor suum deus invenit, vixit et cre-
vit, non erexit Saul, nonne allophylos, nonne filii dilectissimi peritur
insidijs. Nonne elias in duas partes sectus, nonne Hieremias lapidibus
obruitus, nonne Helias a Hiezabel fugatus, nonne Zacharias barachie
filius inter templum et altare est occisus. Pro salute patrie Judas macha-
beus diu fortiter ac animose pugnans cum tota fratre stirpe deletus est.
sub Alexandri magni successoribus, ut machabeorum testatur historia, Iudei
qui legem veteri et observare voluerunt, misere trucidati sunt, inter quos ele-
azarus unus de senioribus scribarum, vir etate praeiectus, vultu decorum, vi-
re sanctitate venerabilis, cum porcinam carnem contra legis instituta com-
esse cogere, maluit iuste et religiose mori, quam flagitiosam ignobilisq; vi-
tam paulo amplius producere, dum igitur in tormentis constitutus, vici-
nam mortem videret, sic exclamasse dicitur gemens. Domine qui habes scientiam,
manifeste tu scis, quia cum a morte possem liberari, duos corporis
sustineo dolores, secundum animam vero propter timorem tuum libenter haec
patior, fuit iste profecto dignissimus, qui in coelo reciperetur, quoniam
tam animose tam fortiter terrenum hoc corpus pro lege dei tormentis ob-
iecit. Taceo Joannem baptistam, taceo apostolos, taceo martyres, quoni-
am nota magis nulli demus est sua. Ioseph Innocens a fratribus vendi-
tur, Susanna detestabilem calumniam patitur, Daniel coibus obijcitur.
Sed quid plura? Terrena haec habitatio malis est mater, bonis novicia.
Tu ergo Carole Antoni noli tristari, imo magis gaudere, et gratias age-
re, quod in hoc venerando coetu tot sanctorum pari cum eis sorte numereris,
nihil hesitans brevis futurum, ut sicut cum eis fueris in poenis, sic etiam
cum eis in coelo coroneris. Nonne meministi quod non sunt condignae
passiones huius temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur. Quod
si meministi, cur tantum te maceras, cur moerore conficeris. In hoc do-

Libet Primus

lorum torculari premeris vt fructum afferas. vt conscientie rubiginem
exuas vt celestem animum in coelum attollas. Si dicat aurum argen-
tario cur me coquis: cur me cedis: cur me lanias: Nonne recte responde-
bitur vt perficiaris. vt ad eam ad quam es genitum gloriam peruenias:
Propterea scriptum est. quem diligit deus. corripit. et castigat omnem
filium quem recipit Et teste Plinio quoddam aquile genus. qd halice-
rum vocant. hec pullos mox vt nati sunt. contra solem statuit quos fra-
acie sole ferre posse viderit. seruat educandos: quos autem oculis conuiue-
re et radijs offendi dephenderit. tanq; indignos vita eliminat. Non aliter
perfecto deus nobiscum agit. nam quos videt in aduersis animo deprecari: educare
non curat. qui se subsistunt. ac durat. custodit et nutrit de quorum numero
fuit ille qd dixit. propter nomen tuum deduces me et enutries me. Itē sicut adi-
pe et pinguedine repleatur anima mea. et ipse deus apud esaiam de Iudeis co-
querens. filios inquit enutriui et exaltaui. ipsi autem spreuerunt me. Quā-
diu enim benedicendo Deo adhaeruerunt cum eo qd dixit. Tibi autē adherere
deo bonum est. et ponere in deo spem meam: tamdiu eos pauid et rexit. Ac
postq; cum filio pdisgo recesserunt. substantia sua portione consumpta qz
nunq; ad patrem redierunt. porcinis cibis ali. et in agrestem naturā trā-
si reperiuntur sunt

Rationes philosophorum cur corpus humanum affectum sit fragile

Ca. ij.

Ad dicet quispiam qd mundi huius harmoniam ignoret. Cur huma-
num corpus tam fluxū ac fragile fabricatū est deus cū lapidib;
et ferro tantā duriciē resistēdiq; potētiā indiderit. Quid huic re-
spōdebo. nisi qd apud. A. Seliū libro sexto nocturni atticay capite pri-
mo dixisse Chrysippū in libro de prudentia legisse me memi. Est enim nō
fuisse principale naturę consilium vt faceret hoies debiles. ac morbis ob-
noxios. Nunq; enim puenisse hoc naturę auctori parētiq; omniū rerum bo-
naz. sed cum multa magna gigneret pareretq; aptissima ac utilissima p-
sequela adiūcta sunt incōmoda. Nam cū rōne subtilissima deus hoīem
fingeret. vtilitas ipsa opis postulauit. vt tenuissimis minutisq; officul-
caput cōpingeret. sed hāc vtilitatem rei maioris alia qdā incōmoditas
extrinsecus psecuta est. ut scz esset caput minus munitū. ictibus offensi-
onibusq; paruis. etiā peruium ac fragile. Inde qz morbi egritudinesq;
cōsecute sunt. hāc sententiā cōtemplatus Auerrois in libz Aristotelis
de anima dixit. Sensus in animalibus causaz dedisse breuioris vite. Nā vt cui
dētius certiusq; sentiam? carnes oportuit esse molliissimas. at molliora
facili? offendūt. magisq; patēt nocumētis qz lignea duraq; corpora. Utili

Id ij

Liber Secundus

tas igitur hoīs ad hāc operis qualitatem dupit artificē qua de re qui cō-
queritur (Cōquerunt autem soli imperiti) meretur sensu rationeq; sub-
latis. in lapides et ligna pueri. quorū naturam magis emulatur. Finge
per p̄sopopoeiā. quam poete et p̄phete sepe vsurpāt. duos coram te ligni
truncos humi iacētes interrogati tibi rēspōdere Interrogant autem qd
nam esse malint. quam a fabro formam sortiri cupiāt. Rndeat p̄m? Ci-
tharam me facito. Alter in aratrum me dolato Cithare rō subtilitatem
poscit tabellaz. Corpusq; qd facile ledi et cōfringi possit. Quid igit si li-
gnum postq; vt popescerat Lyre formam sortitum est de sua fragilitate
p̄querat. admittimus ne hāc quērimoniā an nō potius ebiurgabim? et
in gratitudis ac insipientie truncum accusabim? q opifici grās nō agat
et forme nobilitati duriciem p̄ferat Sic p̄fecto de nostra hac fragilitate
seu vt philosophi dicūt. naturali impotētia quam vitalium opationum
ratio poscit p̄queri. hoīs est in grati simul et stulti. Quis em̄ mentis cō-
pos sine his quidpiam p̄sequi studeat quē iuncta illi necārio videat: hoc
esset naturā velle subuercere. et vt ita dixerim exoptare soles sine luce. ter-
ram sine mole. Nundum sine deo In hoc sumus sapiētes dī apud Cice-
ronem Cato. q naturam optimam ducē seq̄mur. ciq; paremus. Subij-
cere liber. qd Plotinus Platonius vir excepta infidelitate diuinus in
p̄mo de p̄uidētia libro capite. xi. de huiōi senserit. ait nāq;. Quam admo-
dum artifex nō omnia q in aīali sunt efficit oculus. Ita neq; rō fecit om-
nia deos. Vex alia quidē esse deos statuit. alia dē demones sequēti na-
tura. Post hēc autem hoīes. aīaliaq; deinceps. neq; id quidē inuidia
sed rōne intellectualē habēre varietatē Nos at sic affecti sumus sicut im-
periti picture. q pictorem damnāt. q non vbiq; pulchros eque colores
posuerit. Pictor autem vnicuiq; parti qd eam decebat attribuit Ciuita-
tes qz bene institutę nō equaliter in omnib; disponūtur. Præterea quis
nam comœdiam tragediamq; vitupet. q omnes in ea nō sint heroes.
sed intersit et seru? et rustic? aliq; rudiori voce p̄nunciās Poema. tñ nō
erit pulchr. si quis inde toleat deteriores. hēc. Plotinus. q qz sunt nr̄is
admodum p̄sentanea subiecti. Ergo duplex hoīs natura cum sit vna oī-
bus hoībus p̄muniis. vt recto corpe esse duas manus. duos pedes habē-
re. loq. intelligē. altera vnicuiq; p̄pria. vt talis oris figura talib; lineas
mētis esse fictū. vtrāq; et cōem et p̄pria. Sapiēs vir equo aīo feret et fa-
ciēs ex necessitate (vt aiūt) p̄ritē. corpis deformitatē et damnū vertet in
anīni opulētiam atq; ornatū Nō ab re fuerit hic annotare qd in p̄mo
libro ethicorū de foelice hoīe scribat Aristoteles. p̄fert em̄ cum quadran-
talib; seu tesseriis. qb; in alucolo ludit. greci cubos vocāt. q videlz sic
tessere quomodecūq; iactētur. sic semp in vnam partem incumbūt vt et

Liber Secundus

rectitudinē et immotam stabilitatem, retineat. ita homo cordatus et vere sapiēs quo res cūq; cadant. et in quamcūq; fortunā inciderit. feret optime. ac per omnia omnino decēter. q̄ si quodidianos casus sic ferre debemus. quomodo non feremus etiam eos quos euitare cōmunis omnium parens natura non potuit

De quattuor corporis humoribus Ca. iij.

Unt qui laborant bile atra. quam nostri. Medici gręco vocabulo melancholiam vocant Sunt qui prasina seu porracea vel etiam fulua (gręce Χοληδον) plus Iusto abūdent. Sunt qui phlegma te quam vocant latini pituitam suffocent. Sunt q̄bus impedimento ē superfluus sanguis hęc (vt supra diximus) ante pami hōis culpam tanta harmonia p̄tinuata erāt. vt ex ipsis. neq; mors. neq; morbus. neq; molestie quicq; emergeret. At soluta hōis in deum obedientia. soluta est humorum huiusmodi pars. dissipata cōcordia. Pituita p̄e dominās synanchias Melancholia quartanas. Cholera tercianas. Sanguis q̄tridia nas febres facit. Hoc autem exempli gratia dictum sit. Nam multis et innumerabilibus pene modis humores isti a medio discedētes genera infinita morborum inducūt. Cholera item fulua: quia acuta est et ignea. repentinas iras tollit. et quasi nimbus Aestiuus cito desistit. atra si iram p̄cipiat. et p̄tinax. et sero se cohibet. qui illam patiūtur Iracundi vocant. Qui vero hanc amari et acerbū. sunt etiam qui atram eū fuluā miscuerint et in his sicut humor. sic et morum mixtura surgit. et mediū locū tenent inter p̄dictos Hippocrates vocatus ab abderitis vt curaret Democritū speridentē. inuenit eum in agro auiculas exenterantē. et receptacula humorum istorum vestigantē. multum eū confert. et ad Salutem corporis et ad mores humanos ista cognitio. et beneficio medicine fieri potest vt quis in nouam p̄plexiōem. et p̄ sequelā in morum trāscat nouitatē. sicut in his pascet qui bilem atram polypodio et elletoro. fuluam p̄o curant tu' pontico qd̄ pharmacopole reubarbarū vocant

Quō complexiōes distribuātur a deo Ca. iij.

Idicet iterum quispiam. cur hęc ita distribuit deus. vt bilē hō ratio phlegma heraclito. sanguinem Socrati. melancholiam. Diesti tribuerit. Quę nam ratio fuit ita dispēsandī: casu ne ista an prouidētia vlla gubenātur. rednet? sum in syrtis quas p̄us effugerā tentabo igitur breuib; verbis etiā hinc elabi et si quid nouę mercis in uenero. poterit his q̄ supra diximus applicari. vt ex his duobus locis vna sententię veritas. et ex duobus capitibus vna disciplinē fiat integri

Liber Primus

tas. Magnę (vt verum fatear) pſumptiōis hęc quęſtio. Cui Paul⁹ apo-
ſtol⁹ vas electōis vſq; ad terciū cōlū raptus ſic reſpōdēt: nōne habet prā-
tem figulus ex eadē maſſa aliud quidē vas in honorē. aliud in cōtumeli-
am facere. Sufficeret hęc dixiſſe. quia iudicia Dei abyſſus multa inueſti-
gables vię. ⁊ occulta pſilia. nec tñ debet humana temeritas audendo p-
cedere. vtrā cernere velit. quę latere Deus inſtituit. Neq; cñ dño grat⁹
erit ſeruus qui penetralia atq; adyta cūcta q̄ in domo ſunt. pluſtrare tē-
tauerit. ea namq; temeritas magis videtur explozātis inſ. diis. q̄ ſerui
officiū p-ſe ferre. Sic licet inq; reſpōderi poſſit. Dicam tñ aliquid bal-
butiēs ⁊ id Auguſtini fretus auctoritate Auguſtini viri ſanctiſſimi ⁊ ſa-
piētīſſimi hęc ſermōe breuis ac ſimplex. ſenſu ſo longa multiplexq;
ſentētia. quā Theologi noſtri ſepe vſui pāt. Sic deus res quas cōdidit
admiſtrat. vt eas agere p-rios motus ſinat. Igit ſicut aia in toto corpe
ſic deus ſemp opēras in toto mūdo vires naturis p mucrone addidit. ⁊
opari eas inſtituit. imo inſtrumēta ſua fecit q̄bus cū deo patre fabri fili⁹
vſq; modo opēras viretur. Has igitur vires nec e pari impedit. nec ope-
rātes deſerit. ſed ſicut nauta nauū iuuat ⁊ dirigit. ille in portum. iſte in
finem. ⁊ quēadmodū ociātē aia membra ſopuntur. ſic ceſſantē deo. vt in
igne Babylone monſtratū eſt. omnis naturę conatus inanis ē. Immo ſi
naturę quas ipſe pōdidit ne opentur p ipm ſteterit videri poterit cenſite-
ri. vel eas nō recte factas. vel ſe facturę ſuę poenitere. p- tamē ſi vult ⁊ at-
liqñ vult. raro tñ id vſu euenit. p-ter naturę ordinem qdā ⁊ facē ⁊ ſuo ar-
bitratu impedire. Ea q̄ in cōlo ſunt ſidera ſeu ſunt ignes vt Platonici.
ſeu qdam quita eſſentia vt Peripatetici volūt: nō ſigna tñ rez inferiorę
ſed cauſas eſſe nō dubiū. id cñ oēs Aſtronomi id Ariſtoteles in meteo-
ris. id in ſcōm ſentētiaz Theologi. id ipſi p-ſitctur oculi nri. Quis eſt
cñ tam helere viſu vt nō videat ſole diſcedēte. naturā moerere. aues cō-
ricſcere frōdes deſluere. rursus ipſo reuertēte mundū exultare. terrā opi-
ri. plātas reuiuſcere oia inſtaurari. Uires ergo ſideribus datę terram ex
terre naſcētia ſic afficiūt. ut hec ſi comedas in bilem aliud in pituitā ⁊
aliud in ſanguinē tranſformet. quo ſit vt hoīe varijs p arbitrio ſuo cibis
vrente varietur in eo ⁊ ſtomachi ⁊ epatis ⁊ renū. ⁊ ſquelā ſeminis q̄ ⁊
vulnē cōplexio. Sinit ergo deus p ſeminū qualitate p diſpoſitiōe ma-
teri vteri. p cōeli. ⁊ ſtellarū aſpectibus. pro ciborū ⁊ digere natura. ſeri
cōplexiones hoīm diuerſas. ⁊ corpa noſtra in infinitas irē differentias
Angeli ſo. q̄ rebuſ humanis a deo pfecti ſunt. miris modis iſta vel ſuo
vel dei arbitrio moderātur. horū ſciam vocamus magiā naturalē Cuius
Jacob nō ignarus omiū fœtus colorabat in vtero. ⁊ hic medus varia p
creādi. Poſſe cñ Angelus quiſpiā tibi neſciētē te perſuadere vt hoc ma-

Libec Secūdus

gis q̄ illud comedas: vt cibus ita cōcoctis fiat coagulatio certi semis vt
hac magis hora cocas. vt mulieris vulua. quam medici matricē dicunt
sit sic affecta. Quibus variatis variari q̄z foeturam oportet Cur autem
in meam magisquā in tuam perniciem ista ptingāt Nescire me fateor q̄
autē causam dicit decorem vniuersi: nō faciunt satis animo impatienti
grauiter ferēti se cum decore vniuersi de decorari Sed ignorata cā. igno-
rari nō licet hec omnia equo aīo ferēda. cum vnicuiqz p̄sum esse debe-
at: nihil a dei numine sine recta rōne fieri posse. Sed sunt q̄dam nō mi-
nus impij q̄ imperiti. tam arrogantes: tam proterui. tam insolentes et
imphuniti. vt velint naturaz omniū stutes ac opatiōes: angeloz etiaz
ritus et officia ppter sui pedis morbum imitari Quod q̄z alienum sit a
recta rōne breui exemplo digno scito. Si in Cithara ad p̄cinitatē reda-
cta neruus vnus p̄querat. et dicat se nimīū tendi rogetqz se paz remitti.
quid putamus Citharcedū respōsur. nisi toti⁹ citharē magisquā neruū
vnius rationē habendā. Sic p̄fecto deus ordinē mūdi et naturaz. ex q̄
bus mūdus p̄stat: curam gerere et debet. et gerit: q̄ si p̄tranitatis. et obij-
cias vniuersi ordinē opitulari singulis debere nō esse: quemadmodū
in optima re. p. sic cōmune bonum admistrat vt singuli in pace sine inu-
ria viuāt. Nec cū alterius rei grā P̄cipes ac magistratus creant nisi
vt singulis bene cōsulātur. Sicut de Solone salaminio dī q̄ tanto pru-
denti⁹ temperamento leges atheniēsis dedit: vt parem grām a senatu
et a plebe p̄tradiderit. qd si tāte (vt ita dicam) cōditurē felicitas ab hoīs
potuit prodire p̄silio. qd humano generi p̄stare debuit dei p̄uidētia cui⁹
est ad nrām nulla p̄portio: Nonne potuit. et omnibus simul et singulis
bene p̄sulere: V homo bulla. q̄ nascēdo moreris et floēdo marcescis. tan-
taue cōtra auctorem tuū surgis audacia vt ei succenseas: et velis in cū ex-
ercere censuram. pone hanc vaniloquētiā. et recordare dicti illius gene-
leos vidit deus cuncta q̄ fecerat. et erāt valde bona Sed an p̄dere potuit
meliora. nō desuere Theologi q̄ discerptarint. pducamus ergo nobis q̄
dē a deo bene p̄sultū. Sed qm vt Aristoteles inq̄: intellectus noster
in causas altissimas ita fertur. sicut nicticoracis ocul⁹ in lumē solis nō
posse nos p̄siliū diuini rōnem scire. et p̄pterea dictū a christo. nescitis qd
peratis At dices iterum. si naturaz ordinē et opatiōes violari nefas est
nō licebit infirmo votis et p̄cibus cum deo de impetrāda sanitate tracta-
re. Cui obiectioni respōdeo. licere quidem suppliciter. ac modestē petere
et qd petitur. si datur. cū gratiaz actiōe recipi debere si nō datur. p̄queri
nō licere. istosum mea intendit oratio.

De anime libertate

Capitulū. v.

E i

ostendit opus recte scribendi et ad loquendum. *Engelhardus*

Libet Secundus

lib. 2. l. 1. v. 1. cap. 1.

Dipor hęc cōditio. animi sō natura libera. immunis in genua
et ab erumnis exclusa corporeis nec cōlo regit. nec elemētis ser
uit. et si ppter appetitū pncipionē qui corporeis qualitatibus est
subditus in penis sp inclināt in manu tamē p siliū sui est. Corp^o natura
libus rebus et deo. aia sō sibi et deo subest. Propterea vtzqz fm diuersas
trāslationes legim^o in psalmo. latini sic legūt. Alia mea in manib^o meis
sp. Greci at sic $\Psi\chi\mu\omicron\upsilon\epsilon\tau\alpha\iota\sigma\ \chi\epsilon\rho\iota\sigma\omicron\upsilon$. hoc est in manis
bus tuis. i. dei. nostre tamē trāslationi Cōcordāt hebrei apud qz legitur
napfite capfi. qd est aia mea in manu. Plotin^o in libro de pntib^o dicit
Aiam nō habere supra se naturam nisi deum a q sicut luna a sole pntez
mutuat et lumen. Nec ab ijs multum distat qd Aristoteles dicit in poli
ticis rōnem scz principatu politico appetitui. corpori vero despoticolim
perare. inter hos duos pncipatus hoc interest: q in despótico hoc est hē
rili nā greci dominiū $\Delta\epsilon\sigma\pi\omicron\tau\iota\alpha$ vocāt. iugū seruitutis est grauius
sicut seruiuit Israelin egypto. et hoc ius habet animus in corp^o. in aiam
vero sicut et in angelos solus de^o. Unde sicut in apocalypsi legit^o Joāni
ab angelo quē adorare volebat respōsum est. Unde ne feceris pseru^o em
tuus sum. s; in hac dei seruitute summa Libertas est. qz deo seruire est cū
eo regnare. In politico autem subditi aliquādo pnt et ptradice pncipi
bus et aduersari. sicut et appetit^o rationi. Hęc etiā ob cām spūs prompt^o
et caro infirma vocat a christo. Corp^o est igit vile mācipium. anim^o autē
semp et vbiqz pncipat. corp^o suū regit et possidet. At nos qui p infcitia
ac dementia nostra magis corpus qz aiam colimus. concupiscentijs no
stris illecti et abstracti deuz subornare et pueriliter ac inepte supplicādo
in sentētiā nrām conamur attrahere. At sicut neqz pater filio semp in
dulget sic neqz de^o nos semp exaudit. Propterea filijs Zebedi honorē am
biētib^o pmisit martyriū. ac si dicēt vos salutis vestre ignari: cā tm q sūt
corpis infantiliter petitis. ergo at q tanqz opifex figmētuz vrm intellis
go et tanqz pater verā vram salutē in qro. corpe cui^o natura caduca est cō
tempo. circa ea q animi sunt laboro. Exuētē sunt igit huiōi cogitationes
Deus vt nrī miserat orādus. Et in hoc maxie audiend^o ē Socrates: q
nihil vltra a dijs petendū arbitrabat. qz vt bona tribuāt. Nos autē id
in plerūqz votis expetere qd nō Impetrasse meli^o foret. Ipse em de^o fe
cit nos et nō ipsi nos. sub potēti manu ei^o hūiliari nos decet. Ipsi em est
cura de nobis. et vt Jacobus inqt. expectat a nobis fructū nostrū tempo
raneū et serotinū. Eum scilicet quem Maius. et quem September affe
rat. q sunt p metaphoram dicta. vt per hęc intelligamus et euz fructum
quem adolescēs adhuc in Iuuenta. et cum quam Aetas in occasum vet
gens. et in mortem iam inclinata producat.

CAn distributio complexionum procedat a fortuna
vel a casu. Et q^d Aristoteles fortunā male descripsit.

Capitulū.vj.

Εἰ

Liber Secundus

In quo consistat felicitas in hac vita contra Peris
pateticos et Stoicos *De eorum affectu* Ca. viij.

Duplura vera se quid
 mens quia est impo
 et vera resoluta ve
 uisita et vera dem
 itata

*Ad hunc ad idem ph ad qd pndd vno quo ad modum pnti
fanti*

Ad hunc ad idem ph ad qd pndd

Liber Secundus

alium finem genitos esse monuit Ipse nimirum ille fuit de quo inquit Qui
dius Pronaq; cū spectet aialia cetera terram Os homi sublimē dedit
coelumq; tueri Iussit: et erectos ad sidera tollere vultus Cōsummata felici
tas in hac vita si haberi possit: dispūct ab alijs Certe apud nos definitū
est a nullo adhuc habitam Legimus omnium qui aī nos fuerūt historias
hebreas. grecas. latinas. barbaras Qui fuerit in hac vita pfecte beatus
repperimus neminē Legim⁹ infinitas hoim miseras. calamitates crū
nas. multoz etiā domi ⁊ foris sapiēter dicta. fortiter facta. prudēter cō
sulta. vere beatū nusquā Inuenimus Pl. libro septimo Naturalis his
torie. capite. xli. vna inquit foemina: in omni quo Lampido Lacedemo
nia refert. quē Regis filia Regis vxor Regis mater fuit. Una Pherē
nice quē filia. soror. ⁊ mater fuit olympionicarū Pherenice Ista quē et
Callipatira dicta fuit. filium Pserhodum in certamē olympici plectu
ta virili habitu quasi pugil cū victorem agnouisset. superato aggere quo
gymnici clauderant. nudauit se. ⁊ ad pōnā quesita q̄ Alpheū amnē trā
sisset. id em̄ diebus illis fœmis erat capitale at soluta est datūq; id pa
tris ⁊ fratris ⁊ filij verecūdie. q̄ omnes olympionice fuerunt. ⁊ hac cau
sa induci q̄ sacris certamib⁹ pgerāt statuerūt vt ex eo tpe nudi accesser
q̄ ad ludicrum id certamen puenirent Una familia Cūrentium. in qua
tres p̄tinue vna serie oratores exiterūt Una fabioz. in qua tres conti
nui P̄cipes senat⁹. M. fabi⁹ Almbust⁹ fabiū Rūtilan⁹ fili⁹. Q.
fabius Surges nepos. Item capite. xlii. Q. Metell⁹ in ea orōne quā
habuit in supremis Laudibus patris sui. L. Metelli Pōntificis. bis p̄su
lis. dictatoris. magistri equitū. quidecū viri. qui p̄mus elephātos p̄mo
punico bello duxit in triumpho. scriptū reliq̄ decem maximas res opti
masq; in q̄bus querēdis sapiētes Aetatem exigerēt p̄sumasse eum. vos
luisse em̄ primariū bellatorem esse optimum oratorem. fortissimū impa
torem auspicio suo maximas res geri. maximo honore vti. summa sapie
tia esse summū senatorem haberi pecuniam magnam bono modo inue
nire. multos liberos relinquere. ⁊ clarissimū in ciuitate esse. hec cōtigisse
ei. Nec vlli alij post Romam cōditam. Lōgum est refellere. ⁊ supuacu
um. abūte vno casu refurāte. si quidem is Metellus oib⁹ lumibus exe
git senectam. amissis incedio cū palladiū rapet ex tē Vestē memo
rabili cā. sed euētu misero. quo fit vt infelix quidem dici nō debeat. felix
tamē esse nō possit. sic Pl. alterius metelli. q̄ hui⁹ nepos fuit mētionēz
facit. qui p̄ter honores amplissimos cognomenq; Macedonie. a quato
ruoz filiis illat⁹ est rogo. vno p̄tore. tribus p̄sularibus duob⁹ triumphā
libus. vno censorio. quē singula q̄z paucis cōtigere. In ipso. tamen flore
dignitatis suē a Catinio lactone tribuno plebis. quēz senatu censor eie

E iij

Item Tempus ex vraye & ita qd vnu aliqd ead ex consuetudine causa p p p aliquod
rem ad id p p p p p

Libri Secundus

Tempus ad id
ro p p p p

In p p p p p
p p p p p

Oracula p p p
p p p p p
p p p p p

In p p p p p
p p p p p

Ap p p p p p

cerat: reuertens e campo meridiano tpe vacuo foro z capitolio ad tarpeiu
raptus vt pcpitaret. vix potuit limie mortis reuocari. z in fine ei? capi
tis pcludit dices. Nulla est pfecto solida felicitas. quam cotumelia vi
la vite rumpit. z in humane felicitatis inquisitione plstens nominato et
excluso Augusto. qui ppter amplissimā imperij dignitatem felix cū nō
esset: videri tamē poterat. duos subiicit. quos ad castigandam heūm vani
tatem dii felicissimos indicariūt Phedum quēdam. qui p patria p p p
occubuisse. Et Aglaum Arcadium pauperrimū: quem a psophide vico
psophidium cognominant. cum em Syges Regno Lydic armis z di
uitijs abundatissimo inflatus aio Apollinem pythiu venisset sciscitatu
an aliqs se esset felicioz De? ex abdito sacrarij specu Aglaum ei ptulit Is
etate senior terminos agelli sui nunq exceserat. paruuli ruris fructib?
z voluptate pte? Cui sine plane astipulat illud sapiētie. melioz ē buc
cella cu gaudio. qz domus plena diuitijs cum iurgio? Item illud psalmi
Melius est modicum iusto. sup diuitias pctōz multas Et capite. xlvij
memit cuiusdam Euthymi p p p hoc est pugilis. enim pugil interpre
tatur. qui quoniā semp Olympie victor fuerat. z semel tantuz a Thasio
Theagene circumuēctus dolo victus Iussu eiusdem oraculi z Iouis asti
pulatu p deo est habitus z cultus Patria ei loci in Italia. q epizephus
ry dicitur. apud quos erat ei statua. z Olympie altera. q ante vna die
fulminis impetu psumpte sunt. hic teste Heliano in libro varie historie
octauo. saxuz ingēti magnitudie gestabat: qui locris ostēdebat. z alio qz
ceteri mortales fato absumptus est Nam apud Cecinū amnē q locros
diuidit a Rheginis ab oculis hoim repēte disparuit. hi sunt quos ex to
to humano genere. ex tam infinita hoim multitudie vt felices haberent
electi sunt. de qbus illud Hieronymi nostri dici pt. quātis laborib? here
ditas cassa expetit inioz pmissa pēio margarita chusti emi poterat Cle
ra ergo solonis sentētia qzqz ab Aristotele damnata. q neminem in vita
beatum existimauit dici debere Cui cōsonat illud psalmi Cum dederit di
lectus suis somnum ecce hēditas dñi. Nō plus ergo qrenda ē in hac vi
ta felicitas. qz apud gallos Roma. apud gallos em nunqz ipam vrbem
Romam sed viam que Romam ducat inuenias Nulla est igit nec esse
potest dum viuimus nobis alia felicitas. qz ad veram felicitatē vera via
quam qui tenet a mortalitate ac miserijs se asserere p Ultra em nostra si
cum frute z dei gratia agat. ad beatitudinē. si cū vitijs z dei odio a misē
ria ad misēriam est via. z quāto vita hēc laboriosior erummosiorqz ē. mo
do Iusticiam z pietatem seruet. tāto maior est futura felicitas Audi nō
me. sed Joānem in Apocalypsi Beati qui lauant stolas seu vestes suas
vt potestatem habeāt in ligno vite. z per portas intrēt ciuitatem stolas

*Postquam quidem quidam & perit & singulorum & post res
peritiam agere & perit & singulorum & post res*
Libri Secundus

lauare est poenitentiam agere. quae praedicationis christi fuit iniciū. in ligno
vitae potestatem habere. christo qui est lignum vitae in medio Paradisi
frui posse. Per portas intrare Ciuitatem. est per madatae obseruationē
ad coelum ire. Dixit enim christus ad adolescentem. si vis ad vitam ingredi. ser-
ua mandata. sed quid multis opus est quando licet vno verbo clude-
re. res ita se habet. vera & compediola felicitas in hac vita nulla est alia
nisi madatae dei & Euangelice legis obseruatio. nō diuitijs nō potētia i-
tendendū est. Regnum dei estimationem non habet. quantum exhibere
potes. tāto emittitur Non opus est sanitate. nō literis. nō clientibus. nō
amicis. Sed dei gratia & fructu conādūm est. utrūq; a nostro pendet ar-
bitrio. licet enim sine dei munere. neq; fructus. neq; gratia haberi possit. tamē
utrumq; ideo nostrae est volūtatīs. quia deus bonorū suorum literalis ac
magnif. cus dispensator. tantum tribuit. quātum est quisq; paratus acci-
pere. stat enim christus ad ostium & pulsatur. ad aperiētē intrat. cum eo assī-
due epulatur & habitat. Neq; stoici igitur cum duce suo. Zenone. neq;
peripatetici cum duce Aristotele recte de felicitate senserūt Illi enim in
tute sola. Isti in opatione virtutis eam collocāt. Sed nos a deo illumis-
nati & docti virtuti opationiq; virtutum superaddimus gratiam. Nec
si sequi potes (potes autē si vis) licet amicis priuicis. licet summa pre-
maris inopia. Licet cum Job in sordib⁹ iaceas. Licet insanabili morbo
teneas. felicitatem tamē habes non illam quam Sardanapallus vir mu-
liere cor. ruptior. nō eam quam Croesus & Attalus. nō illam quam Sa-
lomon habuit dum corrupte vixit. sed eam quam Paulus quā Petrus
& alij habuerūt. qui in tentationibus cum christo permāserūt. sed tandem
postremo loco audi testimoniu christi. quo nullū maius excogitari pōt vi-
de vbi nam christi iudicio pntis vitae beatitudo sit posita beati inq̄t critis
cum vos oderint homines. & exprobrauerūt. ac eiecerint nomē vestrū tā-
q̄ malum propter filiū hominis gaudere & exultare. ecce enim merces ves-
stra copiosa est in coelo

De Synteresi Ratione. et cōscientia Ca. viij

Uisatio christi de qua dicit. ego sto ad ostiū & pulso. nūq; intromit-
tatur. die noctuq; p̄strepit. dom⁹ est aīa: ostiū volūtas. res q̄b⁹
fit pulsatio. sunt mallei synteresis. rō. & scia. Synteresis est aīa
generale iudiciū. quo qd agendū sit naturaliter in gñe cognoscit. vt q̄ co-
lēdus est deus. q̄ pater honorādus. q̄ subueniendū miseris q̄ sp̄ in com-
mune bonum aliqd cōferendū q̄ humana societas est seruanda. hec ani-
mi virtus. quia nunq; corrumpitur. Synteresis. hoc est cōseruatio di-
citur a grecis. Ratio ad singula descēdens subiungit. hūc esse deum hūc

Ca. iij
recursus amplius q̄ gñi ratiōe & p̄. post res p̄p̄at

Liber Secundus

esse patrem hūc esse mīserum Cōscientia ad opus pperās. hūc igit colē-
dum. hūc honorandū. huic subueniēdum esse cōcludit discursus iste con-
siliū est. qđ intellectus opatiōe pficiat. ⁊ ex his colligit syllogism⁹. qui
apaxi hoc est ab opatiōe practicus dī. Ad primā vim nullo nobis op⁹
pceptore. Lūmē est pperuū naturali luce semp illustre. semp clarum.
nec extingui pī. nec abscōdi Hoc emī est de quo in psalmo dī. Signatū
est sup nos lūmē vultus tui dñi. Ad rōnem multū cure. multum opere
impēdēdum falli namq; facillime pī. ⁊ ea decepta pscientiā que sequit
labi decipi ⁊ errare necesse est Intellectus igit triplex ē malleus. quo ia
nua id est volūtas pulsāt. nam ad intellectum tria illa pīngit pulsator ē
Deus pulsāt autē vt aperiat. aperiō est electio. hoc est pīustatiō q; pīe-
cessit pscientiā volūtatē assensus. Si qđ pscientia dicit eligi. pīafā
etq; sunt lūmē. ⁊ ingrediēte deo fit salus aīe. Recta volūtatē electio dī-
mus est aperiō. grē infusio dei est introit⁹. de hac dei pulsatiōe Paul⁹ ad
philippēns capite scđo Deū est inq̃t qui opatur ut nobis ⁊ velle ⁊ pī-
cere quo p bona volūtatē scz sua

¶ Quod sine dei custodia frustra laborat huma
na prudentia. Capitulum. ix.

I dicit quispiam dum me infirmitas reddit inutilem: q̄s fami
 lie aderit. quis Liberor necessitatis occurret. Didicimus adhuc
 pueri x̄sus illos Maronis in Georgicis Uidilecta dū ac mul
 to spectata Labore Degenerare tamē in vis humanā quotānis Mari
 ma queq; manu legeret. sic omnia fatis In peius ruere. ac retro sublap
 sa referri. Respōdebo ad hec sic breuiter. vt respōsione nō grauem. sic p
 lixe vt voto satisficiam. Ille custodiet qui semp custodit: At quid dē p
 pheta. Nisi dñs custodierit ciuitatem. frustra vigilat qui custodit eam.
 Nisi dñs edificauerit domum. inuanum laborant qui edificanti cam.
 An putas tibi filioz tuorum maiorem curam esse q̄s deo. Sz vix apd
 Isaiam. capite. xlvi. Quāta nos charitate suscipiat quāta ciuitates nr̄os
 patientia ferat: quāta nos fide custodiat. ait em. vsq; ad senectā ego ipse.
 ⁊ vsq; ad canos. ego portabo. ego feci. ego feram. ego portabo ⁊ saluabo.
 Quomodo fieri pt. vt sit in. alicui⁹ corde tāta duricia quā diuine digni
 tationis sermo tā pius emollire nō possit Quis est aio tam stupido q̄ au
 dita p os r̄tri pphere diuine pietatis redimenda tāta nō putet ei suarū
 rex curam esse. Nō speret semortuo familiā regi. At dices experimēto
 didici eas familias pessum ire quas nullas pater curat. nullus turoz re
 git nullus oconomus administrat At ego quoq; experimēto didici mul
 tas familias q̄b⁹ aderāt custodes amici. curatores. pessum isse. interisse. ⁊

It hananginay a dat fahye (ind. goni. 2072)

eos vt tabulā hāc capiat & terrib⁹ excitat negligētias i crepat somnolētias
 discatit z lethargia ignauiā stupor pastor bon⁹ flagris abigere hāc ob rē
 popul⁹ hebreus missus ē in captiuitatē roties. toties incolā fuit in terra
 aliena z in ēgypto sub pharaonib⁹. z in Babylonia sub Assyrior⁹ Regi
 bus vt tot incomedoz malleis attriti z penitētie scobina ac lima expoli
 ti forde desinerēt Qd vt ita esse cōperias lege Judith historiam vide qd
 Achior dux amoitaz halopherni de indeoz gēte pultati ruderit Dixit
 nāq; q̄tiscūq; ppter ipm deū suū altez coluerūt dan sūt in pda in gladiū
 z in opprobriū. q̄tiscūq; āt penituit eos recessisse a cultura dei sui dedit
 eis de⁹ coeli fructū resistēdi Ecce q̄ pacto alienigenaz q̄z testimoio (erat
 em achior alienigena) flagellat hoīem de⁹ vt ad pniām adducat Nec de
 sunt ad h⁹ testimonia ex Maccateoz libro quē Joseph⁹ is q̄ antiq̄tates
 edidit p̄scripsisse d⁹ ait em. Obsecro āt eas: q̄ hūc libz lecturi sunt ne ab
 horrescāt ppter aduersos casus Sz reputēt ea q̄ acciderūt nō ad interitiū.
 sz ad correctiōem esse gnīs nrī z em multo tpe nō finire pctōres ex snia
 agēs sz statī ultōes adhibe magni bñficiū ē iudiciū. hēc ille legim⁹ Attilā
 hunnoz Regē ferocissimū cū tāris cladi⁹ vastaret Italīā dixisse se. q̄ re
 vera erat. flagellū de esse legim⁹ z i recētiōrib⁹ historijs Lamerlanē tar
 taroz q̄cythē sūt regē. cū rei bellice successu i fiat⁹ Paciatē Turcoz in
 patore bello captū quasi ferā cauea iclusuz secū q̄cūq; castra mouisset. cir
 cūferret. dicē solitū. se ēē dei irā. z orbis vastitatē Meōria p̄ditū ē Hāni
 bali cū flagrāti odio festiaret ad Italos appuisse i somnis sp̄etē horrēde
 magnitudis q̄a tergo sequēs exercitū nemoza z sale⁹ igēti fragore p̄ster
 nēt: qd aliud erat serpens ille terribil⁹ q̄z Hānibal ipse: cui⁹ ministerio vo
 lebāt deus. totius Italie flagitia

Eus etiā hoīes nōnunq̃s alpius tractat. non vt pctōz rubiginem
abstergat: quā nō hñt: sz ne iminēti sorde se inq̃nent. ea diligētia in
nos vltus quā nos in seruādis cibis adhibem⁹: solemus em̃ carnea
quas sum⁹ in plea dies seruaturi. aut sale pfundē aut aceto imergē. aut
frigidissimo i loco suspēdere Solebāt etiā antiq̃ mortuoz corpa murrha
perūgē. qm̃ his oib⁹ cōtra putrefactionē p̃r⁹ inest. Sic nimiz flagella
diuina p̃tra futurā culpā singulari solēt eē remedio Sic Paul⁹. ⁊ ne ma
gnitudo inq̃t reuelationū extollat me datus est mihi stimulu⁹ carnis mee
spūs sathane q̃ me colāphizet Legisse me menū locū nō memi quendam
viz scissimū a dēmoio qd̃ suis tūc meritis ab energumino qdā expulerat
fuisse arreptū. id p̃ remedio factū a deo ne scz tāte gratie miraculo clas
tus gratie statim amitteret: quem habebat *Colaphizatus*
emo hys
Emigulij cy Beſchind

Tercia causa Bagellorum

Ca. xiij.

Pl. 9. in vena rubra
 p. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839.

In der Kämpfer
 sind Kämpfer
 sind
 sind und sind

Illi Propter
 unguis huius
 Illi scilicet
 qui per consilium

1746
 1746
 1746

[illegible]

Libet Scāidus

facta est miseris & erumolus cōmune refugium. & magisteriū vniuersale
le dōlētium. in eo tanq̃ in ceteris tabula describūtur vitę nr̃e casus. & q̃
modo ferēdum sit vnum quodq̃ aduersitatis genus ostendit. & sunt q̃
putēt libz illū nō hīstoriā veram p̃tinere. s̃ parabolam esse & quasi fig̃
mētum quoddā poeticū. eorū inuētum. vt lēgēs tolerantie leges &
iura p̃diceret. sed re vera gesta res fuit. ita nos sentire cogit. vneranda
auroitas sanctorū Patrum. & in p̃mis Hieronymi. qui Job post Mo
ysen & p̃phetas cinnibus agiographis anteponit. ipse in tota libri sui
serie nil aliud conat ostēdere. q̃ hoīes nō semp suis meritis. sed etiam se
creto dei iudicio aliq̃n & si sine culpa. nō tamen sine causa flagellari a deo
p̃tra qd amici ei⁹ p̃bare nitunt̃ plecti nō debere hoīem innocētē & cū
qui a deo flagellat. & p̃cedenti culpa ex p̃ena redargui. qui sensus euz re
fraget fidei orthodoxe. erit a nobis tanq̃ qdam scōpulus cūitandus hēc
aut oīa ad disciplinā nr̃am sunt facta & scripta. sicut in littoralibus quas
pharos vocāt turribus nocturne lāpates accendunt vt portū nautis tē
pestare iactatis a lōge ostēdant.

Quinta causa flagellorū.

Cap. xv.

On nunq̃ ad solam dei gloriā p̃cutit homines saluator ostendit
cum discipulis interrogantibus suo ne an p̃cētum merito factuz
esset. vt quidam cecus natus esset. Rndit eam cecitatem. neq̃ ip
sum cecum neq̃ p̃cētes peccādo meruisse. sed vt in manifesto & irrepā
rabili naturę defectu ars & stus diuina lucēsceret. sicut cū p̃cutitur aīal
quodpiam vt medici stus & medicīnē agnoscat affectus. sanctissimum
igit̃ Job imitatus. cū ruit in te doloris acerbitas. p̃uersis in coelū ocul̃
dicas. Manus tuę domine fecerūt me & plasmauerūt me totū in circui
tu. & sic repēte p̃cipitas me. memēto quēlo q̃ sicut lutum feceris me: nō
ne sicut lac mullisti me. & sicut caseum me coagulasti. Pelle & carnibus
vestisti me. ossibus & nervis p̃pegisti me. vitam & miam tribuisti mihi
visitatio tua custodiuit spūm meum. Dec & his silia q̃ plurima q̃ in eo
reperies. in doloribus repēs leuamen accipies. & quasi Job sociū habes
as in p̃cēis minus morbo tanq̃ in plures diuiso grauaberis. Et memē
to sp̃ mortalis vitę qm̃ brevis est. bona & mala cito p̃terire. & ideo cū Job
cantato. homo natus de muliere breui viuēs tpe replet multis miserijs
q̃ quasi flos egredit̃. & p̃teritur. & fugit velut vmbra. & nunq̃ in eodē sta
tu p̃manet. & iterum illud. dies mei transierūt. cogitationes meę dissipas
te sunt. noctē verterūt in diem. quia me insomne fecerūt. & rursum post
tenebras. spero lucem. & item illud: nunq̃ non paucitas dierum meorū
finietur breui. Dimitte ergo me. vt plangā paulum dolorem meum: atē

Liber Secundus

**Quod virtus que bonum virum facit incrementū
accipit ab aduersis.**

Ca. xviij.

Velim hoc loco audire nō pigeat. et q̄ sunt in patria fructus aliquā
risper me cum pseruari. qd̄ est q̄ homines in primis nō cordati
tū verūctiam rudes et plebei mirantur et laudat. Virtus nempe.
Nā inter terrena bona nihil ē certe p̄tute p̄stanti. Immo terrena bona
sic p̄cellit. tāto intervallo antegredit̄ vt celestib⁹ bonis p̄feratur hinc il
lud sātyrici Gregorium sanctūq; viz si cerno. bimēbri. Hoc monitū p̄uē
ro. aut admiranti sub aratro P̄sca⁹ inuētis. aut fœte p̄para mülle. Et
q; p̄tutū quidam ad intellectū p̄tinent. vt prudētia sciē et artes libera
les. ac mechanicę. qd̄a ad appetitū. vt Iusticia T̄pantia fortitudo. dic
iudicio tuo. quenam istaz p̄feruntur. et p̄stant. Certe q̄ intellect⁹ sunt bo
nis ac malis cōmunes sunt. Videm⁹ enī aliqui mor̄ corruptissimoz ho
minū p̄stare ingenio. liberaliū artū locos callere. legū enigmata et nos
dos scire naturales et rheologicas q̄stiones solue. de oib⁹ ita differē vt deū
credas. sunt nāq; artes et sciē grē (vt aūt) gratis date bonis et malis ex
posite. suapte natura qd̄e hōrabilēs vt Aristoteles inq̄t in libro de aia s;̄
vsum malū admittētes. et p̄ptēa nōnumq; hūti nōrie nō habēti vriles.
Multi enī disciplinis inbuti s;̄ male vrētes tanto magis p̄niciosi sunt
quanto ad nocēdum veniūt magis armati. Et Iusticiam T̄pantiā
charitatē modestiā. patriā. et id gen⁹ alia nō nisi in bonis videm⁹. neq;
eis quisq; abuti p̄t. hūti enī istę vrutes scissime p̄ptiā et indissolubilē bo
nitatē. quā eis q̄buscū hitant largiūt. et ipsaz natura est bonos eff. cē.
Apulei snia est. nihil esse deo simili⁹. q̄ vir aio p̄fē bon⁹. id āt maxie p̄
stant hę vrutes q̄s morales vocāt. snia est Aristotelis et eam oīm confir
mat opinio p̄tutes intellectuales bonū qd̄e nō simplr s;̄ fin qd̄ dici vñ
et qui grāmaticā h;̄. nō bonū simplr dicis s;̄ cū addito bonū grāmaticū.
sicut et qui caute furari sciat. bonū furē. at q̄ iusticiā ac t̄pantiā hēat. que
sunt in appetitu. bonū sine addito et simplr dicim⁹. His ergo p̄tutibus
tanq̄ solidis quibusdā clauis et firmis adminiculis natura fragile de⁹
fulcūit. vt mor̄ bonitatē q̄secum nō attulit. hauriet ab eis. Sed neq;
ipsas vrutes natura produxit Aristoteles enī ait in ethicis. neq; a natu
ra neq; p̄ter naturam inesse vrutes. esse nos quidem natura aptos p̄fici
autem per exercitium Id Aristotelis dictum genus omne vrutis am
plectitur. exercitio enim omnes parantur. At de his peculiariter que in
appetitu sunt in psalmo cantatur. Ibūt de vrute in vrutē. et videbit̄ deus
eorum in syon. p̄ptiū istarum est in deum ducē. deū ostēdere. deo cōiū

Liber Secundus

gere. At que in intellectu sunt. naturalem impotētiā ad hoc habēt. Et hunc argumētum trahunt: q̄ in certamibus scholasticis sumūt patrociniū volūtatis. sunt em̄ in aīa duo duarū capita factiōnū. intellect⁹ scz et volūtas: q̄bus de p̄sidentia certamē antiquū est. Qm̄ ergo he p̄tutes que alijs p̄sident in infirmitate corpis maxie pollēt dicēte Ap̄lo Thir⁹ in infirmitate p̄ficiť. fit vt desiderabilis sit morb⁹. quo cū Ap̄lo dicē possim⁹. cū infirmor. t̄c fortior sum. ⁊ itēz libēter gloriabor in infirmitatibus meis vt inhabiter in me grā chasti. Suscipiēdus ergo gratatē est morb⁹. in q̄ est occasio tāti p̄ficiť. in quo est p̄merēdi tanta opportunitas. tātus vsus tāta p̄moditas. Vñ in psalmo legit Multiplicate sunt infirmitates eorū postea accelerauerūt. Quid est postea accelerauerūt. nisi ad deū celeriter cucurrerūt. Est ergo infirmitas hōi. qd̄ calcar equo qd̄ stimulus boui. qd̄ remus naui. Nobis vt plurimū accidit. qd̄ ⁊ iumentis. Iumenta cū in via cibū reperiūt voluptate pellecta trahere desinūt. ⁊ pastui tam diu inherēt: q̄s diu bubulci stigma nō sentiūt. tum demū accelerāt cū p̄berantur. tum se in viē accingūt: tum itineri instāt. cū nihil qd̄ delectet occurrat. Nam dum nō nisi in termino quietē expectāt. gressu citatiorē celsudāt. at qui sepius in via qd̄ tardat. offendit ad viē finem serius p̄git. Hū quot inuenies q̄ diu mūdi blādijs quasi sirenum canibus detenti tūc eadē ire incipiunt. cum iam mortis nocte ingruente vita inuita venit ad vespēram. Isti postq̄ totum vitē tempus. quod dei beneficio ad concuiuēdum acceperāt. p̄ ignauiā ⁊ seccordiam effluxit. dū frustra virisse se vident. mœrore tabescūt. in desperationē cadūt. submerguntur. ⁊ percunt.

Quod prosperitas sit inimica virtuti cum declaratione dextre et sinistre partis i celo. pro Aristotele contra Pythagoram. Ca. xiiij.

Aliorū mortalium ps cum corpore recte valet. mente egrotat. cum succi ⁊ spiritūū plena sunt membra mens deo vacua friget et torpet. dum sensuū viuacitas in terra se pascit egre p̄sciētie deus non sapit. dum appetitui volūtas inheret. ratio hebreata deum nō videt. deus homo dei mūerib⁹ abutit iumentis insipicētib⁹ compāt. p̄ptēa in psalmo d̄r. impinguat⁹. dilatat⁹. inerasat⁹. ⁊ recalcitravit. immoderata namq̄ prosperitas vitē lasciuenti p̄bet audaciā. piscicul⁹ qdam marin⁹ q̄ naues teneat vocat⁹. Echeneis q̄ p̄torziā Antonij naue bello actiaco fecit imobilē. p̄spiratis naturā ondit. haccē sicut illo naues magna viroz īgenia ne i. portū salutis p̄ viā frutis veniat retardant. Rōne colligim⁹ i hystorijs legim⁹. experimēto videm⁹. cū maiore morē periculo nauigari mū

Liber Secundus

Quod aq̃uēritas tollat mortis metū **Ca. xix.**

opinio yltima melle posuit quia est una p^o p^o i
et de d^o de i^o m^o m^o

Liber Secundus

Quod aduersitas faciat se ipsum cognosce. Ca. xx

Libet Secundus

mus. homo sicut fenum. dies eius tanq̃ flos agri: sic et florebit. Quonia
 spūs id est anima p̃trāsibit in illo. et nō subsistet. et nō cognosceat ampli⁹
 locū suū. Nam p̃ mortem sic de locis ac domibus nostris eijcimur. vt qz
 nunq̃s amplius redimus. ea ignorare videamur. et in alio psalmo. Relin
 quent alienis diuitias suas. et sepulchra eorum domus illorum in eternū
 Et in alio. Ecce mēsurabiles posuisti dies meos. et substantia mea tanq̃
 nihilum ante te. Verūtamē vniuersa vanitas omnis homo viuēs om̃ia
 nia namq̃ que in hac vita possident vana sunt. et omnis homo veniens
 vanus est. Subditur em̃ thesaurizat. et ignorat cui gregabit ea. et Jaco
 bus apostolus inq̃t. Que est em̃ vita nostra: vapor est ad modicū appa
 rens in duorū primorū fratrum nomib⁹ monstrata est totius posterita
 tis futura p̃ditio. Chaim em̃ interpretatur possessio vel lamentatio Abel
 vero vanitas vel luctus. Quis his appellationibus ostēdit. nisi possesi
 onibus hoīm lamēta p̃iungi. et omnia cum luctu et vanitate collabi. Itē
 in psalmo d̃r. Quoniam omnes dies nostri defecerūt. et in ira tua defeci
 mus. sequit̃. Anni nostri hoc est vitę cursus: sicut aranea meditabūtur
 Vita em̃ nostra dupliciter meditat̃ vt aranea. et q̃ semper aranearum
 more meditamur insidias. quotidiēq̃ ad opes ad honores mille retia tē
 dimus. et q̃ opera nostra sicut aranearum telę fragilia modico quouis
 vento dissipāt̃. Cū em̃ credimus in portū nostra traxisse negocia. quic
 quid diu nitēdo cuderamus. leuissimi munusculi aura. et vni⁹ xbi voce
 remergitur. in eodē psalmo sequitur. Dies annoz nostrorum in ip̃sis sc̃z
 diebus septuaginta anni. nam in vita nostra omnio septuaginta vt plu
 rimum anni sunt. si autem in potētatibus. hoc est si de potētib⁹ et corpo
 re robustis loquimur. octoginta anni. supple sunt in diebus nostris. nec
 huic sententię p̃trarinm est quod dicitur in Jesu filio Sirach. Omnis
 potētatus vita breuis. psalmus em̃ vt dixim⁹ de potētia corpis et mem
 brorū firmitate locutus ē. Jesus at̃ de potētia p̃cipat⁹ intelligit sequit̃
 in psalmo. et ampli⁹. hoc est si diuisti⁹ supuiuiam⁹. qd̃ supest. vitę. labor et
 dolor est. Hoc est qd̃ poeta clarissimus inquit
 Optima queq̃ dies miseris mortalibus
 Prima fugit: succunt morbi. tristisq̃ senectus
 Et labor. et d̃p̃re subit inclementia mortis.
 Conditionem hanc mortalitatis nostrę miserrimam quam sanū corpore
 clausis vt plurimum oculis p̃transimus. quoniam egritudo semp ante
 conspectū nostrū et e regione ad oculos nostros collocat: p̃fecto sancti
 or ē sanitate. vt pote cui⁹ sanctiora sunt monita. et que est infirmo p̃fecto
 tus occasio. propterea dictum in prouerbijs. Melius est ire ad domum
 luctus q̃ ad domum conuiuij

¶ ii

Quod aduersitas fert auxilium virtuti Ca. xxi

I vim et naturam virtutis inspicimus: si legum et rationis memores sumus ut debemus esse solliciti ne libido in nobis dominetur et ut appetitum redigamus in ordinem: aduersitate in primis amabimus cuius ope ut est antedictum: efficitur ut sensus obediat rationi. Est enim aduersitas domitrix passionum passionem definit Damascenus quod sit motus appetitus virtutis sensibilis cum imaginamur bonum vel malum. Tanta quippe imaginatio nostre potest vim inesse ut primum boni vel mali quod primum apprehenderit fiat in appetitu tanta commotio: quae totius animae corpus afficiat et cor primum nam sicut ex sententia Platonis intelligentie cerebri et nutritive epae: sic appetitus cor est instrumentum. Unde iusticia hinc aperit in merore colit et primum. Quicquid ergo nos cum imaginamur delectat vel tristat passio dici potest quae in parte animae cognoscere non est. Nam ipsa cognoscendo quod cupit assequitur quia propter noticiam nihil aucepat. Appetitus autem noticia non contentus tendit ulterius. nec quiescit donec nec amorem rei se commisceat infanti puerilis qui sedari nullo modo potest donec in matris feratur amplexum. In idem redit a Cicerone data definitio de affectu quod videlicet sit animi et corporis ex tempore aliqua de causa mutatio ut sunt gaudium leticia misericordia cupiditas metus molestia. Quae motus affectus motus perturbatores vocantur affectus istas virtus quod primum sed magis aduersitas propterea cum nobis hoc bello laborantibus suppetias venerit abigenda non erit sed ut belli socia amplexanda.

De vitanda Remissione et quid sit secundum Aristotelem

Capitulum xxii.

Si locus quidam salebrosus et lubricus qui quod piculosus sit hinc declinat quod David in eo timuisse se dicit et parum defuisse qui ruerit. Alit nam quod mei autem pene moti sunt pedes pene effusi sunt gressus mei. ecce periculum et sequitur. Quia Zelam super iniquis pacem petitorum videtur. ecce loci periculi Zelam cum bona malis conuenire dolemus nam Ζηλος grece dicitur iusta ira. In Zelotypia id est forme emulatio quam Chrysippus ait esse animi egritudinem in re nata quod quod timeat ne commode fiat quod sibi per delictum proprium optat. sed ad Zelum recto Aristoteles hunc affectum libro secundo ethicorum ΝΕΜΕΣΙΝ vocat. Inter duo extrema sicut natura virtutis est collocat hoc est inter inuidiam et malivolentiam ut Algyropolus vel puerum gaudium ut transferret Leonardus. Est autem ut scis inuidia ex alieno bono nata tristitia malivolentia hoc contra inuidiam ex alieno pertrahit malo leticia illa bonum videtur ista malum respicit. Et utraq; contra naturam afficit ista gaudium illa merore ab eo quod vicia terrestria

una co virtute quo
ps qm dicitur

ita

nam

Temporibus sunt
vires spiritus virtutis
opere exemplum

superioris flare
aurea et rari
quod in eo ad
quod pille ad pro

inimicus et in
remotus hinc

inimicus et in
inimicus et in
inimicus et in

inimicus et in
inimicus et in
inimicus et in

Liber Secundus

da. Inter ista duo Nemesis est q̄ bona puerorū intuita perturbat. et non potest egre non ferre. q̄ his. qui seutem oderūt legem irrident. deū offendunt. sit tāta felicitas vt eos audire nolit aduersitas Un⁹ ex multis p̄feratur Dionysii⁹ Syracusan⁹. q̄ loc⁹ fano Proserpię spoliato: cū p̄altum prospero vento classe veheret ridens amissis videtis ne ait q̄ bona nauigatio ab ipsis dijs immortalib⁹ sacrilegis tribuat Quoniā igit iustū videtur p̄tra hos indignari. Nemesis p̄ seute se ingerit que tamē nō p̄tus sed est p̄tuti filis effect⁹. caue ergo ne cū hui⁹ hoib⁹ passim occurris cōsciētie tue nauiculā sinas v̄eto temeritatis huc pelli: nam iudicia dei asbyssus multa. Optimas fruges nobis recōdim⁹. viles et abiectas vel nō legim⁹. vel si legim⁹ cicurib⁹ dam⁹. potētia. honor. diuitie bona p̄lecta sunt. hec etiā hoib⁹. qui brutalē vitam agunt. tribuunt. Deniq; vez est qd̄ ad Falconē cum Rome essem scripsi hoc disticho
Plurima virtuti laus hic. at p̄mia nulla

Nam deus illius p̄mia solus habet
Sed p̄cedam⁹ et hec bona esse cū dei sint quia dñi est terra et plenitudo ei⁹: nōne p̄t de⁹ dare hūc denarium etiā his qui vna hora fecerūt immo etiā ociosis sicut etiā illis q̄ dici et estus pondus portauerūt: De natura est esse beneficiū. solem suū oriri facit sup bonos et malos. medici est oēs curare Nec debet ei indignari cū in plagas mali hoīs bonā medelā muniti videris. medicus enī licet infirmus malis sit. boni viri officiū facit Et quēadmodum apud dialecticos ex veris et falsis verū sequit. sic apd̄ morales circa bonos et malos bonū opus vertit Sunt tñ nonnulli q̄bus tā imprudēs et p̄ceps est animus. hos s̄o tam temerariū et infrene. vt cum malorū p̄speritatem aut audiūt aut ipsi vident deū dormire aut humana nō curare mor blaterent. de quorū errore detestādo quod dicaz ad p̄is aliud nō habeo: nisi illud Horatiū Caelū ipsum perimus stulticia Neq; p̄ nostrū patimur scelus Tracūda Iouem ponere fulmina. et illud psalms. Posuerūt in cœlo os suū. et lingua eorū trāsuiit in terra. qd̄ est vna temeritate loquēdi diuina et hūana simul inuolui.

De generibus filiationis cum declaratiōe dicti euāgelici. dedit eis potestatem filios dei fieri Ca. xxiij

Vere pleriq; vanitatis humane studiosi q̄ auctoritatis aucupant de gratia. filij deorū credi voluerūt. et in p̄mis Alexander macedo Philippi filius. qui cū ad templum Iouis harenarij venisset in libyaz p̄misso q̄ sacerdotes subornaret nūcio Iouis filius voluit saluari Sed qd̄ nos ipsos decipim⁹ dū cupim⁹ vocari: qd̄ nō sum⁹. et vt Hora

R. iij

Libet Secundus

tius inq̃t. Cur ego si non sum. ignoroq; poeta salutor breuis et expedita
ad siloniā via ē: quā Socrates duxit ut scz quales haberi volum⁹. tales
simus Docebo ego te quo pacto dei fili⁹ fias. ad em̃ et oprandum et factu
possibile Joānes euāgelista dedit inq̃t eis p̃tatem filios dei fieri Fili⁹ at
multipliciter dicit nam q̃ ex substātia patris ad eiusdem nature equalitatē
est genit⁹ naturalis dicit fili⁹. ut Salomon David David Jesse Christi⁹
dei. Per adoptiōem etiā et arrogatiōem fit fili⁹. Nec autem ita differūt
q̃ adoptamus eos q̃ filij sunt familias. Arrogamus eos q̃ sui iuris sunt
Arrogare igitur est quicq; in filium ac familiam asciscere. Et arrogatio
ideo dicta est q̃ is qui asciscit. interrogat an velit illum iustum sibi filiū
esse. et is qui asciscit. rogat an id fieri patiat. vel q̃ arrogatio p̃ populi ro
gationē fiat. cuius hęc rōba sunt Uelitis. iubetis ut Natan ipsi David
tam iure q; lege fili⁹ fiet. quasi ex eo patre matreq; familias ei⁹ nat⁹ esset
utiq; ei vitē necisq; in eum potestas fiat: uti paritudo filio est Ita ut dixi
Ita vos qui ritores rogo Adoptio autem fit p̃ p̃torem. Prima apud ho
mies filiatio fit ex sanguib⁹ et voluptate carnis. dūc alię ex volūtate vi
ri Sed q̃ ex hoib⁹ in filios dei volūt ascisci. neq; ex sanguib⁹ neq; ex vo
luptate carnis. neq; ex volūtate viri. speret id fieri. nunq; inuenit qd nō
p̃ suam viā querit Duo autem pacto id fiat ad romanos scribens. Pau
lus. explanat. q̃ spū inq̃t dei aguntur. hi filij dei sunt. neq; em̃ accepistis
spūm seruitutis: itez in timore. sed accepistis spūm adoptiōis filioz. in
quo clamamus abba. qd est pater. Ac si dicat: q̃ deum non ut serui herū
timent sed ut filij patrem amant. tum effectum operis q̃ affectu cordis
hi qz spūm dei habēt qui est in generatiōe spūali quasi semen filij dei sunt
q̃ si filij et heredes. heredes qdē dei. coheredes at christi. Quare ergo et
tu blandā et felicē hanc appellatiōem. nō p̃ Alexandri deliramenta. sed q̃
Pauli apostoli documēta. Pauli documētū est ad galatas. qui Christi
sunt. carnem suam crucifixerūt cum virijs et concupiscentijs. et hoc est qd
Paulo supius dixerat. spū ambulemus. hoc est em̃ spū ambulare scdm̃.
Christū viuere. vita at christi qd aliud est qz stutū oīm et patiē in p̃mis
tōe gymnasiū: si paties ergo fueris fili⁹ dei iure vocaberis

Quod donoz dei cōsideratio iuuat patientiā cum co
mēdatione familie bentiuoloz. Ca. xxiij.

Sed cum tot sint genera maloz quibus quasi decumanis flucti
bus frequēter et sine pausa iactamur. deo poti⁹ gr̃e agendę. q̃ cuz
vno malo tot dona possideas: qz preces fundendę ut hoc morbo
carcas. p̃ptēa moneo ut donozum dei rōem habeas. et ea reducas frequē
ter ad calculum. Si bonā animi q̃ris. nō fecit te deus rudes. ignauū. itq;

Tempus dicitur pro vi oris et tempus et cum sit alius in
unusquodque suo
Liber Secundus

lidum ve hoīem. luxui deditum. gule obnoxium. qualis hac tempestate
nobiliū viroz maior est numerus. sed cordatū. ac docilem. et ab adoles
scētia bene institutū. liberaliū artium nō ignavū sacre etiam scripture
studiosum natura verēdum. iustum. māfuetum. pium. et ut paucis ex
pediam. bonam nō tua future. utpote q̄ nōdum eras. sed magno dei dono
sortitus es animam. si extrema bona p̄sideras: videbis te parentib⁹ hone
stissimū ortum. inter primos vrbis tue p̄stitutum. ad p̄claz sexce
cum viratus collegiū. dum adhuc esses iuuenis. ascitum. et ea summa est
apud Cives tuos auctoritas. primisq; magistratus. adde q̄ in hac optia
bononiēsi Aristocratia ab optimatib⁹ questor electus es. et p̄fec⁹ cratio
Qd̄ est et charitatis oīm in te. et tue in oēs fidei magnum argumentum
Hec ad animi tui trāquillitatē parū facit. q̄ dei munere in ea tpa inci
disti. q̄bus p̄ter p̄uerudinē suā patria tua Bentiuoloz prudentia rem
gubernāt. q̄nqua genaria iam pace p̄fuit Solebat aū hos ānos quoti
die tumultuari Bononia Cives iter se grassari. cēdes et incēdia fieri. et
seditionū vestrāz plene erant aures Italie. ut vbi redijt ad Bentiuolos
iste p̄cipatus. tāta fuit eis in reb⁹ agēdis dexteritas. tāti gubernādi pe
ritia. tanta fœlicitas ut calamitosoz tempoz respectu p̄ns eras cū sum
ma innocētie laude trāsigerat Jam religiosior ē populus. diuinus cultus
amplior Liberaliū artium studia sunt in flore. patricioz ac nobiliū
reintegrata est dignitas. mercature suus est honor. seruet opificum offi
cine. in vomeres p̄lati sunt gladij. et rusticoz lacertosa iuuetus non iam
amplius ad bellum: sed ad agriculturē opus exerceat Jam temploz via
rū porticuū ac domoz ornatui facta est accessio tāta ut vrbis ipsa ab auis
vestris si resurgerēt nō possit agnosci Taceo quāta huic clarissime Ben
tiuoloz familie et ei ipsi qui merito in ea principatū tenet Joāni viro p̄
stātissimo atq; Illustrissimo. necessitudine sis iūctus. clientelas sileo di
uitias. opes honoresq; p̄tereo. de tui generis nobilitate de familie tue ā
tiq̄tate quicq; dicē sup̄uacancū. scitum est eīm semp eā inter primas Bo
noniē familias habitā. et id etiam nūc antiqua patz ac maioz tuoz mo
nimēta clarissima obscurari nō sinūt Prodicūt etiā ex ea nō pauci ma
gno et excellēti ingenio viri. q̄ nō minus tē li q̄ pacis officijs lōge ac la
te claruerūt. et se ac patriā simul illustrarūt. sup̄est ut ad memoriam reuo
ces ac recolās. q̄ castam. q̄ pudicā. q̄ prudentē. q̄ circūspectā piugēsis
sortitus. filias q̄to corpis decore. quāta ai honestate p̄spicias. et iā splē
didissime piugaras. quātē etiā indolis filios tibi genuerūt. q̄z q̄ maior ē
natu franciscus si vite dator et p̄seruator de⁹ affuerit. breui te etiā sup̄sti
te ostēsurus est se prolem esse et te patre. et tanta maioz claritate dignissi
mam Hec oīa si in statem rōnis appēdas. si ad p̄pendiculū mēuaris

*Qd̄ dicitur q̄d
Bentiuoloz
familia
est
bononiēsi
aristocratia
ab optimatib⁹
questor electus
es et p̄fec⁹
cratio*

*P̄pendiculū
est p̄uocet ad mē
mēd mēd mēd*

Libri Secundus

videbis in hac vita tati esse. vt hac egritudine videatur emi posse. forsan et debuiffe si vendantur.

Quod alienarū calamitatū animaduersione ad patientiam plurimū faciat Ca. xx.

Conuulsi an- rite
Contemplant illos q̄s vno hore momēto de^o tanq̄ fulmen extin-
xit. q̄s patria expulit. q̄s populi tumultuātis depopulatus est su-
roz. q̄s ferrum absumpsit. Ira trucidauit. momordit inuidia. notas
uit infamia. q̄s filia tum et iugum impudicia dedecorauit. q̄s rebelli-
um filioz assidue cruciat irreuerētia. etumacia. prauitas. hec et mille a-
lia vite nr̄e incōmoda q̄bus tanq̄ inextricabilib⁹ labyrinthis includi-
mur si pp̄deris magno paciētiē prouētu ditaberis. Etia⁹ Lucreti⁹ in se-
cūdo de rez natura libro nobis hoc genus solatiois ostendit
Suaue mari in magno Luctatib⁹ equore ventis
Et terra magnum alterius spectare periculum.
Per campos instructa sunt sine parte pericli.
Suaue etiam belli certamina magna videre
Non quia vexari quēq̄ est operosa voluptas
Sed quib⁹ ipse malis careas. quia cernere suaue est.

Qui afflu d. n. d. e.
Inuēda d. n. d. e.
Ignis curu d. e.
Per v. r. p. d. d. e.
Am. m. l. b. e. l. a.
Renocato paulisper ad memoriaz eos quos de^o varijs calamitatib⁹
p̄teritis seculis et nostra hac tempestate p̄cussit. et p̄cudubio multos
inuenies cum q̄bus nolis p̄mutare fortunā. silētio p̄cream⁹ Troianoz
interituz. p̄sentoz exidum. et ea q̄ hispania: quē grecia plorauit incen-
dia. trasiliam⁹ etia⁹ clades Gothoz Longobardoz Alanoz. et hunnoz
quas alijs intulerūt. et ipsi ab alijs p̄tulerūt. Ab alijs scēta calamitas
cum exempla mendicare nil opus est. nostris abūdāmus. nostra nobis
suppetūt plusq̄ deslere possim⁹ et p̄queri. Nostrē tempestatis breuiter
percurram⁹ numbos. tonitrua. turbines. et fulmina. et disces illoz cōpa-
tōe nihil esse qd̄ p̄teris. in lamētabili illa Cōstantinopolis illustrissime
vrbis captiuitate p̄ quam Turcoz res Cōelo equata est. quātum huma-
ni Cruozis effusum sit. quot lachrymę sparsę. quot ciuitatis auditi quot
ad cōelum vsq̄ lamēta puenerint. quis enarrarit Iurgia. contumelias.
stupra. illusiōes. adulteria. incestus. maledicta: blasphemias. incēdia. ra-
pinas. illi⁹ ne fande dici numerare q̄s possit. Tolerabilior et lōge min⁹
acerba certe fuit illoz sors. q̄ trucidati mox perierunt. q̄ eozum q̄ ex tan-
tis cladib⁹ erepti lōgis postea fortune p̄umelijs quasi diuturna morte
p̄sumpti sunt: sed quē de Constantinopoli dicunt: iam de tota Thracia.
de Macedonia. de Attica. de Boeotia. de Achia. de Arcadia. de Thes-
salia. de Epiro. et de oī Grecia recitant. q̄ plurimos vidim⁹ et adhuc vi-

Liber Secundus

Professur der
Arzt und Pharmazie

¶ Quam amitoꝝ obsequia et religio forum oratiões et
cōsilia patiētie sunt adminicula Ca. xxvi.

[illegible]

Liber Secundus

saltem obtineas. recordatus multo esse melius atq; oprabilis corpora egrotare. q̄ aio Helias vt item Iacobus. ait. hō erat filius nobis. passibilis. ⁊ adeo passibilis. vt metu Jezabel mōrē interantis quadragenariam passus in edia. In Oreb Arabie mōrē latuerit. ipse igit q̄uis. passibilis tñ orauit. ⁊ celū qd̄ tribus ānis ⁊ mēlibus sex ppter pctm Achab clausum fuerat. mox erūpente nūbulo solutum est

Digressio de Carmelitarum antiquissima origine Capitulum. xxv

Hic est ille Helias qui p̄mus coelitē ⁊ monasticen seu solitariam vitam instituit qui montem Carmeli vnde nos ⁊ nomē ⁊ originē ducimus. miraculis. ⁊ sc̄monia illustrauit. Ipse vt Regum testat̄ historia. sui p̄positi imitatores ⁊ duplicate p̄tutis heretē reliq̄t Heliseum p̄phetam quidem insignem magnis p̄digijs ⁊ singularis vite sc̄itate mirabilē. ⁊ q̄ ambōz vita seq̄rent. posteritate vsq; ad aduentus christi p̄pagata fuere q̄ plurimi q̄ tpe qui mōtem illū sanctū incolebant fidei christiane se addicentes Christi oparij sunt facti. ⁊ aplis adiuncti: summo mane hoc ē dūm adhuc infans esset eccia venerūt in vineā p̄is euāgelici dici ⁊ estus pōd̄ portaturi At postq̄ christi mater maria fūta ē vita: ipsi sacellū in eodē mōrē p̄mi p̄struxerūt. ⁊ q̄ ab eis sumptis exordiū māsit apud posteros eoz cult⁹ h̄ginei cura p̄cipua: ad hos beatissimus pater Hilari⁹ tūc anacoritaz illustrissim⁹: ad hos magn⁹ Basili⁹ cesariēsis ep̄s: ad hos diuus Hieronym⁹ ⁊ Eusebi⁹ ⁊ alij plures lris ⁊ sc̄itate clarissimi ad q̄s eoz fama puenerat: magnis laboribus puenerūt Sunt etiam q̄ Joānem baptistaz cum eis habitasse crediderint: vt pote de q̄ scriptū est. q̄ christū esset in spū ⁊ p̄tute Helie p̄cessur⁹. ⁊ de q̄ christ⁹ dixit: ipse est helias. Et vt paucis expediā erat tūc ille mons christian⁹ qd̄ Athene. qd̄ Academia. qd̄ Zenonis portic⁹ fuit añ p̄ philosophia p̄ longa tēpōz curricula viuēdi Normam quam ab Alberto patriarcha Hierosolymitano lōge añ franciscū ⁊ dominicū acceperant: ab Innocentio quarto summo p̄tifice tādē approbari ⁊ aplice p̄firmatiōis autoritate fulciri missis Romam nūcijs impetrarūt Ceterum q̄ sepi⁹ Barbaroz incursiōib⁹ ora illa vastata ē. vt nūc q̄z vastat: coacti sunt locū in alto Carmeli vertice p̄structū relinq̄re. ⁊ in occidentales plagas sc̄i hui⁹ mōtis ⁊ eccie p̄dictę nomē intulerūt Nam Carmelitę genitricis dei marie nūcupamur. Nates paucis nri gñis originem senio venerabilem: loco insignem: autore autē firmam ac stabiliē habes ordīs nri lōgam posteritatem eccie autoritate munitam Beatę h̄gis titulo claram. patrocinio tutam Sancti Helie mētio me nescio quo modo in hac digressionē ad

*Quid moris in
materia est
Quidam huiusmodi
vires (alibi) et p̄
suo impetū et p̄
suo*

*Atque in
materia p̄tūm
et p̄tūm*

*Quidam autē p̄tūm
et p̄tūm*

*Quidam autē p̄tūm
et p̄tūm*

Libet Secundus

duxit. q̄ idcirco nō fuerit inutilis: q̄ plerosq; video gētis nōstre ppter a
tq̄tatem latere principium. 2 cur carmeli mōtis 2 beate Marie nomē
vsurpamus prozsus ignorare. Cōstat autē in nobis verum esse qd̄ Aris
toteles dixit in pblematib⁹. ait em̄ historias recētiorez 2 antiquissimas
iniucūdas videri: has quidem qz ppter vetustatez p̄similes fabulis iudi
cant. Illas s̄o. qz ppter nouitatem cum in promptu sint omnib⁹. nō ha
bēt maiestatem. Que autem mediū sunt t̄pis: vt Romanę: q̄ medio mo
do se habeāt. plus placē. Origo igit̄ nostra tam lōge petita patit̄. id vetu
statis incōmodum. 2 habet p̄ptea apud male cernētes min⁹ fidei: sed pe
nēs clare intueētes plus dignitatis. Te igit̄ vt ad p̄positū recteamus. tā
multis 2 animi 2 fortune vt aiūt bonis abūdātem decet hanc corpis ad
uersam valitudinē cū omni equanimitate p̄ferre.

**Testimonium ex Plinio q̄ natura humana sit
erummosa.**

Capitulū. xxiiij.

Um. septimū naturalis historie Plinij libz enolueram inueni.
Capite quingēsimō sniam valitudis tuę morbo saluberrimam
Nā cum varia morboz exēpla 2 numerat ita inqt̄ Incertum ac
fragile nūm̄ ē hoc mun⁹. qd̄ dat̄ nobis malignū s̄o 2 breue in his etiā
quib⁹ largissime 2tingit vnuersum vtiq; cui spaciū intueētib⁹ Quid q̄
estimatiōe nocturnę quietis dimidio quisq; spacio vite sue viuit: Para
equa morti s̄ilis exigit̄: aut poenę nisi 2tingat quies. Nec reputant̄ in
fantēs anni. q̄ sensu carēt. nec senectē in poenā viuacis. tot piculoz gene
ra: tot morbi: tot mer⁹. tot cūre. toties inuocata morte: vt nullū frequēti
us sit votū. natura s̄o nihil hoib⁹ breuitate vite p̄stitit meli⁹. hebescunt
sensus. mēbra torquent̄. p̄morit̄ visus. audit⁹ incessus. dētes etiā ac cibo
rū instrumēta: 2 tñ vite hoc t̄ps anumerat̄. Ergo p̄ miraculo. 2 id solis
cariū reperit̄ exemplū Xenophilū musicū centū 2 quiq; ānis vixisse sine
vllō corpis incōmodo. At Hercule reliq; oib⁹ p̄ singulas mēbroz p̄tes
qualiter nullis alijs aīalib⁹ certis pestifer calor remeat horis: aut rigor.
neq; horis mō s̄z dieb⁹ noctibusq; trinis quatrinsue etiā toto āno hacte
nus Plini⁹. qd̄ addidisse volui vt remiscaris viri sapiētissimi ac mīmei
hac p̄te suspecti relatōe: q̄ sit nature nrē 2dicio. 2 vt ad id qd̄ nature ra
tio poscit te vt sapientē decet obsequētissimū sp̄ exhibeas.

Ratio multiplicadoz morboz ac vicioz Ca. xxij

Nonā admonente nos Plinio sumus ad naturalū defectū nrī
corporis mentionem adducti psequamur inceptum humane vi
tę morbos nō inutili curiositate narremus. his em̄ enumeratis in
telliges p̄ncipossibile esse hoīem viuē sine morbo Nam corpis 2 animi

G ij

Libri Secundus

valitudo id comune habet q̄ sanitas in vtroq; vno modo attingitur virtus enī animi. 7 sanitas corpis in quadā temperie. hec humorū illa passionum est sita. Temperies autem medium quoddam est ac mediū vno modo attingit. sicut linea recta vno modo sit. flexa plurib⁹. 7 signū a sagittario vno modo tangit. pluribus autē nō tangit. p̄pterea vt scdo ethicorū memit Aristoteles Pythagorici dixerūt malum ad infinitū b̄num ad finitū naturā attinere. Vna ergo temperie corpus beneualet. male autem p̄pe infinitis. qđ ex ipsis vocabulis constat. sanitas enī vno vocabulo exprimit. at morbi noia p̄pe infinita sortiūt. atq; quodidie morborū numerus inualefcit. vt medici 7 qđem doctissimi atq; p̄tissimi in eis discernēdis ambigui falsa plerūq; p̄ veris accipiāt. sed & anti quis pauca e multis in medium afferamus

De morbis humani corporis

Ca. xxx.

Soram vocāt morbum qui cutem exasperat instar scabiei. scabies ipsa importunus 7 vulgaris morbus ē. porriginem appellāt furfurē. minutuz. qui e corpe p̄dit. Greci cararrhum dicūt. qđ p̄tuitam nominamus. que si grossior e naribus fluit. mucus d̄r. Cum obturat nāsus greci Coriza. nostri grauedinem vocāt. polypus narium morbus. Cū caro corrupta plures habet radices. polypus enī grece d̄r. latine multipes. Unde piscem marinū q̄ pluribus brachijs seu pedibus nrit. 7 omniū pene rez q̄bus adheret colorem in se trahit polypum dicunt. Vulgares poplum appellant. polypusio d̄r. qui eo morbo laborat. nascūtur aliquādo natura ob inaterie inopiam d̄ficiēte aliq̄ sing nariibus. cū solis foramib⁹. hi Simones. vel ossimi dicūtur. Epiphora vocāt genarū. 7 aliquādo aliarū corpis partium tumorem illuc cōfluentibus noxijs humorib⁹ infestum. Quib⁹ oculi deprauati sunt. Strabones dicim⁹. Codex q̄ altero caret. 7 vnoculus d̄r. qualis fuit Horat⁹. q̄ romā defendit ab etruscis. fuit hoc etiam plurium ducum 7 quidam illū strum insigne. Nam Philippus Alexandri magni pater. Nāmbal Carthaginēsis q̄ tot clades intulit Romanis. 7 ipse de q̄ dixim⁹. Codex Sertorius etiā roman⁹ 7 nostro tpe federic⁹ vrbiniatum dux vir 7 lictoris 7 armis indyrus. vno oēs isti oculo caruerūt. hoc ad tui solaciū dixerim ne putes magnis impatorib⁹ p̄termittis in te solum morbos deseri. Sunt nōnulli qui ad lucernam nō videāt. hi luciosi. Sunt qui nocturnum 7 vespertilionū more videant q̄ vesp̄ri meridie minus 7 hi lusciones appellātur. Lusc⁹ ē qui heteres habet oculos. qui etiā defocul⁹ nūcupat. Sed hec p̄ori vicia oculorū q̄ morbi sūt. Lippitudo est humor in angulis seu finib⁹ oculorū collect⁹. sanici filis qui so sicut quondam do

Liber Secundus

rarius. hoc patit Lippus dicitur. Lipoz et pluteus color in oculis glaucoma
 appellatur. Aegilops morbus est in oculo ad nasum: unde sanies emanat
 Pterygium est membrana crassa nervosaque in oculi superficie. Albugo ve
 ro in oculo subtercutaneus morbus instar nubecule. fit in oculis cecitas:
 que tanto lametabilior est. quanto visus est instantior. Oculi enim ut in me
 taphysica inquit Aristoteles ad rerum scienciam plurimum profert. nam longe
 plures quam ceteri sensus rerum differentias nobis ostendit. Democritus tamen ut
 alius exemplaret sibi oculos eruit. et sciendi desiderio maluit Liresia esse
 quam Strabo. sic enim teste Varone nuncupatus est. quidam centum trigin
 ta quinque millia passuum peruidebat. et ex lilybeo. Sicilie promontorio nu
 merum navium exeunte ex carthaginis portu classe dephendebat. oculi cetero
 te sicut plurimum plunt corpori et sciencie. ita plurimum nocet sciencie. Pro
 pterea dicitur in psalmo Auerte oculos meos ne videant vanitatem. et propheta
 dicit mortem per fenestram. id est per sensus ascendere. Lamech septimus ab
 Adam primus inter cecos. qui per cecitatem commisit homicidium. Nam Cha
 im occidit. moneta peccantibus nature integritatem non esse accusandam. Et
 ce tum quoque cum recens erat mundus ante diluvium iam genus humanum
 morbus inuaserat. Lamech enim diu viuendo caliginem oculorum incurrerat
 Surditas quoque non paruo est hominibus incommodo. Audit enim teste Ari
 stotele discipline est sensus. et qui eo carere disciplinam non capiunt. qui vero au
 diunt. et si ceci sunt. plurima et discere et docere apte possunt. Didymus cecus vir
 litteratissimus. et sacre scripture sacramenta doctissimus tempore Antonii
 abbas floruit in egypto. Beda quoque omni disciplina et in sacra lege ap
 prime eruditus cecus fuit. Ophthalmia morbus est caput in scapulas in
 flectens Empyroschorus mentum pectori applicat Spasmus nervorum con
 tractio. qui non nunquam mortem inducit. Tetanus est colli rigor ita ut flecti non
 possit. quid morbi patit obliquus dicitur Chiragra notum et tibi nimium familia
 re malum: manuum est dolor. Paronychia Greci nostri Reclium vocant
 morbum. qui cutem circa ungues scindit. Coudylomata dicuntur per corpus
 tubercula. Pleuresi morbo acutissimo greci a latere. nam πλευρα est
 latus nostrum costa nomen indiderunt. Loricem et vermem duo ventris dolo
 res per quos scilicet differetes tamen apud medicos. Gibbus vicius tergi ut pluri
 mum. aliarum quoque partium aliquando inde qui deformitatem habet patit gibberosus
 dicitur. Enterocoele sunt cum disscisso iferi interioris ventris libro intestina de
 scendunt. Taceo rhagades. ficos. seu mariscas atque hemorrhoides. qui mor
 bi in secretissima sedis prenascentur in grauem hominum molestiam. et quasi
 in contemptum ac contumeliam Rhagades fissure sunt. fici mariscosque idem
 est vlcera sunt. in quibus granula ficos semibus per filia cernunt. hemorrhoides
 fluxus est sanguis. Uerruca corpus eraspat. porrumque vulgo appellat. cuius

Rhagades sunt fissure in cute. ficos sunt mariscos. hemorrhoides sunt
 fluxus sanguinis. Uerruca corpus eraspat. porrumque vulgo appellat. cuius

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Libri Secundus

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

Quoniam autem de quibus in aliis libris defectus patet. In istis libris per singulas rationes

filis ē Neuis: s; naturalis ē. z nō sanat: in eoq; nōnunq; pili succrescūt
Sciatici dñr qbus in corēdice seu in corē tēbra: q scia dr. dolor inest et
ppta claudicat. Uari⁹ is appellat cui itrosum Ualg⁹ cui extrosum
petes retorquent. Podagra pedū est. sicut chiragra manūū dolor. nobili
um viroz morb⁹ vt plurimū: de qua Quidius in libro de pōto
Soluerē nōdōsam nescit medicina podagram
Nec formidatis auxiliatur aquis
Semurfa morbus ē inger pedū digitos gemitū inducēs quē morbi dr.
Plini⁹ ita i italia restinctū: vt ei⁹ q; nomē nesciret. Atq; dicunt bi q de
biles pedib⁹ plātas insistentēs nō ambulāt: s; terrā platis nō tñ eleuatis
plātis stunt Claud⁹ q passus nō apiat s; claudat Loripes qsi loro seu
ppta ipedit⁹ incedit Carbūcul⁹ pestifer vlcus graue diraq; mortali⁹
lucē pminat Anthrax grece vocat furuncul⁹. q; in extremis sp pibus
quali fur noceat: appellat⁹ est. clau⁹ furūculo filis callus ē durissimus q
si ferre⁹ clay⁹ pedib⁹ aut alteri corpis mēbro ifixus cruciat. pan⁹ tumor
in inguinib⁹. z alibi nōnunq; pānicula etiā appellat: parotis vlcus fm
gures caput infestās Elephātiā morb⁹ cutē humanā cuti elephantis
cū magna deformitate silem redtens Lychēnā grece mentagra latie iō
dr: p a mēto incipiēs totū corp⁹ fursure inficit. Impetigo scabies q qz
cū impetu serpat. z quasi volat volatica vulgo nuncupari solet Lentigo
macula ē lenti psillis Alopecia ē capitis depilatio sic appellata q vulpi
silem faciat. nam qd αλωπηξ grece dr: vulpes latine noiat. Aqua in
tere⁹ grece hydrops dr. morbi nō min⁹ molesti q; deformis. z vt pluri
mū incurabilis ē nomē Icteric⁹ arquat⁹. z morb⁹ regius. tria sūt noia
morbū vni⁹. κτερος. grece galgul⁹. vt Plini⁹. vel vt alijs galbu⁹ a est q
auis ē crocea. z qm morb⁹ hic silem colozē inducit ab aue z ab arqui ce
lesti nomē accepit. regius hō morbus appellat qm delicijs z regis diēta
seu regali victu curari dr: paralytis neruoz est dissolutio tremorē indu
cēs. z man⁹ pcpue reddēs inutiles tāto pteruioz morb⁹ quāto z latere
min⁹ pt. z mēbri magis necārū vsum excludit. videns cñ natura creasse
se hoiem nudū imbecillū ac inopē inan⁹ excogitauit. vt hoc vno istrumē
to munimētoz. q pecudib⁹ dederat defectū supplēt: ei q; sarciret Lepra q;
Porati⁹ malā scabiē vocat. morb⁹ ē infelicissim⁹: ppter quē volūt qdā
Moysem suille carnis vsum iudeis interdixisse: q suā gentē in hūc mor
bū natura pronā. z talē cibū morbo huic cognatissimū nouerat Sūt q
leprā elephātiā dicāt. Ilā platina i vita de⁹ dedit summi pōtificis dr. le
prosum ab elephāti morbo p hūc pōtificē osculo sanatū: s; tales nōdōs
soluē nō puto pntis ēē negocij fanatici sūt qb⁹ phāta smara qdā. z va
riē imaginū illusiōes apparēt: ppta fanatic⁹ error hic morb⁹ vocat. q

Liber Secundus

antiqui scriptores Hercule & Oreste laborasse memorant. Phagedine dicunt vlcera corrodentia Vari qui & varioli vulgo cognoscant Pustule sunt cum febre nascentes morbo ut plurimum puerilis Cacer terrificus & in sanabilis morbo altas ac plures agit radices. de quo Ouidius Utque malum late solet in medicabilem Cacer Serpere & illeas viciatis addere parrea. Huius spem dicit Cacerem. que & Carcinoma vomicaque dicitur de hoc morbo Plinius libro. vii. naturalis historie memorabile recitavit exemplum. de namque phalereum. vel ut quidam volunt phereum cum in vomice morbo derelictum esset a medicis. & propterea vitam presens mortem in acie quaereret vulnerato pectore medicinam inuenisse. & ab hoste curatum esse fecit itaque soror. quod artis industria non fecerat Sacer ignis pustule sunt corpus adurentes febrium genera plura sunt Sunt namque quotidianae continue tercianae. & hemitriticae quae volunt quidam esse terciana. quae ex duorum dierum spacio duodecim horas tamen relinquit sanitatis Uterque id medicorum subtiliori iudicio relinquitur. Satis est nobis morborum nomina percurrere. ut quod insidiis perimamur intelligas. Sunt quartanae duplices simplicesque febrem aut dicitur noxium ac putrefactum humorem clausis corporis poris exire non valentem. Apoplexia latine dicitur Attronitio subito sensum omnem motumque recidit. nullis morbi praecedentibus signis. Ideoque interpretatur subita percussio. huic quoque psyllis est non adeo nocens epilepsia. latine comitialis: vulgo caducum morbum appellatur uterque morbus ex oppletione Ventriculorum cerebri fit: cum vapores a stomacho in itur ad caput: quod vias quibus vitalis spiritus derivatur in membra claudunt & impediunt Spasmi est qui pauore ac si demones occurrentes videat absterret non per loco persistit Sunt etiam lunatici quique unum christum sanasse dicitur hi certis lunae temporibus seu idem demones seu noxius humor vaporve efficiat magis vexatur Tres hi morbi. scilicet comitialis lunaticus & spasmi affinitate quodam habent. & eos nobis nascuntur in generari volunt Mathematici: cum luna fuerit male collocata: quod an verum sit. ille nouit. qui ipsam lunam creauit & celos Lethargus est ut medici volunt. in parte capitis posteriore ubi memoriae domicilium est Apoplexia. seu ut latine loquar recollectio quodam grossior memoria electas & est grauedo capitis obliuiosa. Alii namque obliuio est. lingue quatuor ad loquendum sunt impedimenta. quattuor nominibus appellata Balbus cui lingua quasi grossior sit impedit Blebsus quod dicitur loqui linguam alique omittit sicut de Demosthene dicitur: quod dum unius esset prima artis quae discerebat. scilicet Rhetorice linguam Rho. videlicet perferre non poterat Traulus est cui in uno quodam ligua multum luereat. Opic est quod habet iuleat & supplantat Vitiligo est quodam cutis maculatio de formis Nisclae est quod nimium oscitat Oscedo oris fetor. Raucedo vocis impedimentum Coelostoma est cum recisa vna qui vulgo viula dicitur. vox quasi in recessu oris audit Tossille sunt in faucibus & vitio palato glaudule nonnullae

G iij

Libri Secundus

acri dolore hominem afficientes Angina grauissim^o acutissim^{usq} morbus in mortem nisi repete occurrat inducit. Synanche et palynanche grece dicunt. ea fauces comprimens et cibi et vocis iter occludit Synacia hoc non est ut quidam putant morbus angine sed magis locus ubi valles due conueniunt. Quibus guttur inflat gutturosi strumosiq^{ue} vocant. Nonnunquam misero loquendi usu muti reddimur. quo seu vicio. seu morbo nescio an alio magis contra naturam hominibus accidat: vox nam ad exprimendum animi rorem pertinet. ut Aristoteles in libro peribemennias testat: ad orandum ad loquendum per singularem dono a natura processa est. sine cuius usu cum neque domesticæ neque ciuilia negocia pertractent. consistere non posset humana locietas. propterea Jacobus apostolus inquit lingua modicum membrum est. sed magna exaltat. in parte pulmonis takes pthisis. in toto pulmone pulmonaria vocatur Asthmaticus est qui difficile respirat Cardiacus hoc qui cordolius premitur: cuius multe sunt species: ut tremor et restrictio: quoniam ipsam vite regiam obidentes vicinum homini minatur interitum Phrenesis ex cordis vicio nasci putatur a quibusdam. ea si continua est insania fit. et tales mentis iopes aut mente capti nominantur Epitaphius est cui malum est epas. Lenos sus cui splen est molestus. et latine spleneticus vocatur Nephretici sunt qui renum doloribus anguntur Cruditas stomachi unde plerumque morborum genera derivantur. est cum stomachus facile leditur et difficile concoquit. Coeliaci seu ciliaci sunt qui stomachi vicio: veteris profluvio dissoluntur. Cholici enim veteres dicuntur. fit colicus dolor in ventre sub cingulo quo plerumque videtur acriter cruciari Iliacus dolor qui ab aliquo cordapsus dicitur quatenus sit violentus et atrocitatis ab Andrea Bentiuolo antiquæ nobilitatis ac magnificentie viro: ciue ac patricio optimo. et in sexdecimuiratu collega tuo potes intelligere. Calculi et strangurie morbos cum vrina guttatim vix emittit. perniciosissimos audio. qui me et auo et patre priuauerunt: capitis dolores et cum totum et cum pars. qui est hemicranæ. cum scilicet media cranei. caluarie pars dolet cum crudelitate stomachi cum inflammatione epatis usque ad febrem. quam quod sic prolucescat ut non discedat neque sentiat. dicunt ethiciam: diu perpassus sum dentium quodque dolorem et loquum et acerbissimum tene usque ad rabiem pertuli. nam cum Paulo apostolo libenter gloriabor in infirmitatibus meis. ut in habiteri me Christus Christi est alio sordidior morbus Pthisiasim greci. nostri pedicularæ nuncupant. cum scilicet in toto corpore pediculi scaturiunt. quo morbo Sylla ille maximus Romanorum dictator. Qui Marium: qui Jugurtham. qui Mithridatem. qui Romam ipsam domuit: est puteolis prosumptus: singulare spectaculum erat cernere tantum virum tot victoriis clarum impatorem. in dictature maiestate depositum: inter pediculorum acies morientem quemadmodum solet enecatus serpens inter formicarum plebem numerosa

spectari a pueris sunt alię q̃ plurime egritudines ⁊ vite nr̃e miserie. q̃
 bus velim⁹ nolim⁹. oēs subiicimur Qd cernēs Plini⁹ in vigesimo sexto
 naturalis hystorie libro recitatis multis morboꝝ gñib⁹ sic inq̃t. qd hoc
 esse dicim⁹ aut quas deoꝝ iras Parū cū erāt hoi cetera morboꝝ gña cū
 supra trecentū essent: nisi etiā noua timerētur. *Qua hęc res p̃p̃e h̃c p̃p̃e*

De quibusdam alijs humani generis infortunijs.

Capitulum. xxxi.

Cadunt etiam vulnera seu sponte illata seu casu oblata. accidunt
corporum seu natura seu aliter inducta debilitas deformitas. mon-
strositas. animi q̄ rusticitas. ignorantia. stoliditas. infamia etiam
quas p̄ licetiam obloquente vulgo vitare nō possum⁹ Accedūt variē hor-
minum quibuscum viuim⁹ nature praua ingenia. falsa iudicia Zelus in-
uidia. suborūtur suspiciōes. principū indignatiōes. clientū ingratitudi-
nes. Amicorū calamitates. annonē charitatis Sepe etiam surgūt bella
externa ciuilia. domestica. filiorū rebellōes ⁊ corū quos fideles arbitamur
insidiē imposture. delatiōes. p̄ditōes fraudes. similitates. odia. temerita-
tes. sumistri euētus. casus inspirati. imp̄quisē clades Pestilētie. timores
anxietates. mors semp̄ impēdens ⁊ in omni nostra actōe ac negocio for-
tuna p̄dominās. ⁊ teniq̄ nemo est q̄ nō habeat de p̄rito qd̄ doceat. de fu-
turo qd̄ timeat Quis ista p̄siderās nō cupiat cum Paulo dissolui. ⁊ esse
cum christo Propterea dicebat Miser ego homo quis me sepabit de cor-
pore mortis huius Sūt alij q̄dam seu morbi. seu p̄digia. q̄ me vitā hāc
formidari compellunt. reperi sunt q̄bus cum dormirēt. in stomachum ser-
pētes introierint Quin ⁊ in nostris alius serpētes enascūtur. qd̄ q̄ fabu-
losum putat. legat pherecydem phūm. ⁊ poetam clarissimum Pythago-
rē p̄ceptorē copia serpētum e vētre erumpere quondā emortuum Taceo
ruinas rectorū. vidisti cū quot hoies añ duos ānos hic Bononiē vna
turris opp̄sisset Taceo incedia. fluminū inundatiōes. fulminū ictus Ter-
remotuū voragies Terre hiat. Chasmata ⁊ fissuras. q̄b⁹ nōnunq̄s inte-
grē ciuitates absorbent Taceo bestiarū impet⁹ Imbecillitatē nrām sileo
que tāta est vt vnus dentis etiam mimi morsu moriamur Mulier p̄-
gnās vna oscitatiōe sternutatione vt vno lucerne extinctu solet abortire
Anacreon (vt Plini⁹ autor est) Alcino Thue passie. Fabi⁹ senator i hau-
stu lactis vno pilo strāgular⁹ est Nos inter tot insidias iter tutū ⁊ inter
tot miseras foelicitatē. inter tot tristitias hilaritatē. inter tot hostes pa-
cem. inter tot mores vitā. ⁊ q̄s longā nobis p̄mittim⁹. Que nam ē ista
nrā stoliditas. q̄ nullo sermōe minui. nullo exemplo cohiberi. nullis in-

Libet Secundus

nis terri. nullis flagellis castigari. nullo argumēto vinci. nullo medi-
cine gñe cōpesci potest: Uere stulti z mēte cāpti z sine vlla spe salutis
phrenetici sum⁹ qui deum vltorem scelerum credimus. z coram eō riden-
tes in omnem nequiciam turmatim irrumpim⁹. Nec igit hactenus di-
cta sunt vt vitę nostrę adicionem agnoscēs malorum tuorum portun-
culam q̄ z anime sanitatem deo sic distribuēte contingit patiētiū feras
Caput hoc Hesiodi poete grauisimū x̄su pcludam⁹. ΠΛΗΜΕΝΥΑΡ
ΥΑΙΑ ΚΑΚΩΝ ΠΛΕΙΝΔΕΘΑ ΛΑΟΣ ἄ. qđ si verti potest. plena mas-
lis tellus. plene sunt equoris vnde.

**Quod homo naturaliter gruniosus sit testimo-
nium ex Plinio**

Capitulum. xxxij

Ed ad cōterendam magis appetitus nostri petulāciam. subijcio
hic principium septimi libri naturalis historie Plinij. in quo nos-
troz corporum miseria omnis breui orōne complexus est. ait q̄
sic de natura. Ante omnia vnum animāntium cunctoz alienis velat os
pibus. ceteris varia tegumēta tribuit. telles. cortices. coria. spinas. vil-
los. plumam. pēnas. squamas. vellera. trūcos etiam arboresqz cortice in-
tectum gđo frigorib⁹ z calore tūcata est. hominem tm nudum z in nuda
humo ī latali die abigit ad vagit⁹ statim z ploratur. nullumqz tor ani-
malium aliud ad lachrymas. z has prorin⁹ vitę principio. at Hercule-
rilus p̄ceoz illi z celerim⁹ ante quadagesimū diē nulli datur. ab hoc lu-
cia rudimēto: qđ ne feras quidē inter nos gēitas. vincula exapiūt z om-
nium membrorū nex⁹. Atqz infelicitē nātum facit manib⁹ p̄dib⁹qz
deuinctus flet animal ceteris impatit⁹. z a supplicijs vitam auspicat⁹
Uiam tm ob culpam qz natū est. Deu demētia. ab his initijs existimā-
tium ad supbiam se genitos. Prima reboris spes primumqz t̄pis mun⁹
quadrupedi silēm facit qñ hoi incessus. qñ vox: qñ firmū cib⁹ os: qđ diu
palpitās vertex. summe inter cūcta aīalia iteclitatis indicium. iā morbi
tot atqz medicinę tot p̄tra mala excogitare. z hē qz subinde nouitatib⁹
victę Cetera sentire naturā suā. alia p̄nitate vīgpare. alia p̄petea vo-
lat⁹. alia vires. alia nare hoiem scire nihil sūe doctrina. nō fari. nō ingre-
di. nō vsci. breuiterqz nō aliud nature spōte qz flere Itaqz multi exire:
re. qui nō nasci optimū censeret. aut qz ocysime aboleri. Vni aīantū lu-
ctus ē datus. vni luxuria. z qđē innumerabilib⁹ modis. ac p̄ singula mē-
bra Vni ambitio. vni auaricia. vni immēsa viuēdi cupido. vni supstitio
vni sepulture cura. atqz etiā post se de futuro. nulli vita fragilior. nulli re-
rū oīm libido maior. nulli pauor philioz. nulli rabies acrior. Deniqz ce-
tera aīalia in suo gñe p̄tēgunt. cōgregari videmus z stare p̄tra dissimī

Liber Secundus

lia. Leonū feritas inter se nō dimicat. serpentū morsus nō petit serpen-
tes nec maris quidē telūe ac pisces nisi in diuersa gñā sequūt. At Vērs
cule hōi plura ex hōie sunt mala. sic Plinius

Quā nō ē reprehensibilis autor ex multa autorū z ma-
rie gētiliū citatōe. z cur hō nud⁹ nascat⁹ **Ca. xxxiij**

Ed nec putes me q̄ pfugiā ad gentilia hoīs autorizatē iō rebar
guendū. ait em̄ noster Augustinus. Philosophi si q̄ fidei nrē con-
sentanea dixerunt. nō solum formidanda non sunt vix etiā ab eis
tanq̄ ab iustis possessorib⁹ in vsum nr̄m auertēda. s; neq; vicio det q̄
in hūc libellū nr̄m aliena p̄gesserim⁹. nam appetitus p̄tūmaciam restin-
guē nostr⁹ ē institutū. id sen nostris seu remedijs fiat alienis. qd̄ ad egro-
tūm: De Chrysippo cui⁹ tñs fuit i dialectica nomē aiūt q̄ testimoniorū
nube vtret. z quibusdā suis opusculis totā Euripidis Medea inseruit
z Apollodorus Atheniēsis de eo dixit. si q̄s tollat de Chrysippi libris q̄
aliena sunt. charta ei vacua relinq̄t Plinianē sinē caustica vis inē. qua
q̄ p̄t luxuriante appetitū rep̄mē. tanq̄ pharmacū opportunū z fometū
salutare porrigim⁹. ad id tñ qd̄ dī hōiem nasci nudū Aristoteles de gñā
tiōe aialiū libro scdo rñdit dicēs Hō nudo maxie oīm z itecto corp⁹ nas-
cit⁹. qm̄ minimum in eo est terreni incrementi q̄ causa facit vt vngues q̄
minimos pro portione sortiatur.

Cur deus floccipendat corpus rationes naturales
Capitulum. xxxiij.

Ecce tot morborū ac incōmodorū gñib⁹ qd̄ humanū corp⁹ af-
ficiť. remanē potuit i corde tuo qdā noīe cogitatōis aculeus casti-
gate p̄ciē p̄molest⁹. videri em̄ p̄t deū nr̄i vel nullā. vel certe puā rōnem
habuisse. q̄s tot calamitatib⁹ z erūnis exposuit z sic nomē p̄is q̄ illū in-
p̄mis honora⁹ amittet si paternā curā z pietatē vl̄ amisisse vl̄ nō h̄ie p̄-
babit vt̄ igit̄ excludat h⁹ cogitatōis ip̄ortūitas vicina p̄cipitio p̄ter rō-
nes aīdictas ad p̄siderādū rex naturā auertamur. q̄ manifeste p̄stet deo
corporū nr̄orū maiore curā esse nō debuisse. qd̄ si alit⁹ repetem⁹ audire nō
p̄igeat. nā nō erit rei natural⁹ i iucūda narratio. p̄hi oēs in corp⁹ z sp̄m̄
substantiā p̄tiunt Corp⁹ vocāt qd̄ videri. qd̄ tāgi. qd̄ andiri. z alijs sensū
b⁹ p̄cipi p̄t. sp̄m̄ s̄o qd̄ q̄si iane sub sensū nō veit sūt tñ z corpa qdā natu-
rē adeo tenuis z exilis vt videant⁹ z appellēt sp̄s. vt vapores terrestres
ex qd̄ si ībibito calore solis eleuāt sūt vtēti totitua comete. stelle cadētes
si s̄o ītra terre viscera obcuratis spiramētis ocludant. terremot⁹ exura-
gūt. fontes calefiūt. z q̄ ex aqua resoluūtur. ex qd̄ nubes plūie grādies

Libet Secundus

et id genus alia pereant. Item q̄ magis naturali dant opera. solēt spūs
vocare ptes subtiliores ex corpib⁹ mixtis puta ex vino ⁊ hui⁹ alijs stru-
te ignis ⁊ caloris emunctas. quin ⁊ in corpib⁹ humais puriores sangui-
nis ptes. qui p arterias ad vegetāda mēbra plabunt. spūs vocant a me-
dicis ⁊ eos trifariam diuiserūt. in naturales q̄ in epate. i. vitales q̄ in cor-
de. ⁊ in aiales q̄ in cerebro generant. his omib⁹ q̄s sunt corpa. tamē spi-
ritus nomē est indituz. q̄ singulari pūlegio subtilitatis ⁊ actiuitatis ex-
cellāt. spūs tamē si more stoicorū vim vocabulorū inspici⁹. halitum vocat
et ad vetum extendit. iuxta illud psalmi. ignis grādo nix glacies spūs p
cellarum. sumit ⁊ p anima. iuxta illud Spūs ⁊ anime iustorū. ⁊ itē ani-
ma p halitu Plini⁹ cū in libro naturalis hystorie dicit. aīe hoc est halit⁹
Leonis. inesse virus graue ⁊ vili pestilēs s; iam a corporeis ad icorpea
trāseam⁹ aīam vegetabiliū quē nutriendi. crescēdi ⁊ generādi principiū
est Item anima brutorū q̄ p̄cis sentiēdi ⁊ mouēdi vim supaddit. nec nō
et anima rōnalis. in qua p̄dicta duo aīe genera sicut trigonū ⁊ tetrago-
nū in pētagono p̄tinent. spūs sunt. ⁊ p̄sertim anima rōnalis Sunt et
in aere spūs q̄dam. iuxta Pauli apli traditōem nō est in q̄t nobis colluc-
ratio aduersus carnem ⁊ sanguine. sed aduersus p̄ncipes ⁊ p̄tates tene-
brarū harum. tenebras autem vocat caliginosum hūc aerem. qui circūsu-
sus. trigonus mari p vicinitatē ⁊ p̄fusionem in aquarū naturam degene-
rat vel magis p tenebras mediam aeris Regionē intelligit vbi regnū
est ventorū. vbi nubes ⁊ grandines. ⁊ multa terrarū incōmoda generāt il-
lam cū lumie carere ⁊ sp̄ tenebrosam esse physica rōne p̄batum est. nam
si vt aiūt. ⁊ experimētum indicat. reflectio radiorū a solido corporis pla-
na superficie repressorū caloris ⁊ lumis est causa. nullū erit in ea pte lumē
quē tū a terrē ⁊ maris verberatu sciuncta est. sed iam pposito accōmode-
tur oratio In omni fere corpe vel vere spūs est. vel quoddā aliud qd̄ pro-
pter nature vicinitatē spūs dicitur. ⁊ id q̄dem est in omni re melius. vbiq; p̄-
stātius Quicqd̄ enī est in re p̄ter spūm. spūs p̄patione fex est. purgamen-
tum est Interroga empiricos. cum aqua ardens p ignem educta est. qd̄
ex vino restet nisi insulsus liquor. ⁊ quasi quoddā corp⁹ c̄mortuū Quid
plurib⁹ opus est. Quicqd̄ p corpoream naturam fieri dicitur. op⁹ est spūs la-
tētis intrinsecus ab eo tanq̄a fonte omnis opatio deriuat. a corpe hōve
ab instrumēto. p̄p̄ea recte ab Aristotele dictū est aīam opationum vita-
lium esse p̄cipiū. quid mirum igit si nature opifex deus q̄ corpa spiriti-
bus animauit. q̄ figmētum nostrū cognoscit. q̄ scit corpus nrūm esse pul-
uerem. qui omne nrām vim aīe insculpsit. corpus parui p̄dat. admiran-
tur pueri pomi amēnitatē. q̄ est in cortice tu hō p̄iecto cortice qd̄ sub eo
seruas. in frumēti sp̄cis p̄templamur sagacitatē nature mirabilē. gra-

Liber Secundus

norum ordinem et dispoſitionem. folliculorum amictum aristarum vallum. et eximia
 in toto illo ope venustate Attamen post modum omni extrinſeca pulchri
 tudine preſumpta ſpicas preſtimus. et paleas ad ventum iactantes ad ſolum gra
 num cura extendimus quod ſi deus facit in homine quod tu ſapienter facis in meſſe
 miraris et damnas: Mirari potius debes hominum ignorantiam temeritatem
 audaciam. quod ſe non agnoſcant. quod deum incuſent quod iudicium eius non formi
 dent Deus ſpiritus eſt Vis cauſarum Celeſtiu atque terreſtriu in ſpiritibus eſt
 omnis corporea ſubſtantia ab incorporea gubernatur. et regitur floccipendenda
 ergo et preſumptui habenda ſunt corporea hec membra animus ſuo omni cura
 excolendus. ſupradictis omnibus aſtipulatur Paulus immo ſpiritus ſcitus in paulo
 loquens cum inquit Naben theſaurum iſtum in vaſis fictilibus Theſaurum vo
 cat animam. vaſa fictilia ſunt membra Quorum incommoda animabus mate
 ria ſtutum. appetitus frenum. et ſpiritalis perfectus occasio Deſ qui ad ve
 ram ſapiam vel puenierit vel puenire voluerit corpus non preſumpſerit
 ſolum: verum de industria macerant preterea ſcitis de quibus id maniſ. eſt
 Uenio ad gentiles. Pythagorici a carnibus abſtinere Diogenes cum bac
 culo et pera medicas. et diſcipulos medicare docebat in cuius preſumptum
 ut exiſtimo dictum eſt. a chriſto nolite portare baculum neque peram ut oſten
 deret longe etiam minorem quam Diogenes predicaret corporis curam a nobis
 habendam. ipſe Epicurus queſque alie philoſophorum ſchole quaſi impudicum
 et de ſummo bono male ſentientem explodunt. cum cenare lautius volebat et
 genio (ut aiunt) indulgere pane et caſeo victitabat Sacerdotes egyptii in re
 plus ſe claudentes Panesale et hyſopo veſcebantur Gymnoſophiſte apud
 indos ut teſtis eſt Philoſtratus in vita Apollonii Tyanci ſe media ex
 tenuabant. ſomnium et cum per que breuiſſimum in nuda humo capiebant Calos
 ris et laborum ita patientes ut ſape viderent de his Plinius in ſeptimo natu
 ralis hiſtorie libro de indis loquens ita de philoſophis eorum quos gym
 noſophiſtas vocant aſtat ab exortu ad occaſum perſtare ſtuentes ſolem un
 mobilibus oculis ſeruientibus harenis toto die alternis pedibus inſiſtere So
 crates quarundam muliercularum quas domi habebat. contumelias et oppro
 bria et omne genus iniuriarum ſic ferebat: ut ab eis ſe meliorem fieri predica
 ret de eodem Socrate legimus. niſi mea me fallit memoria apud. Al. Belo
 lium. quod anime corpus ita ſubgerat patientie diciplina ſic formarat. ut a
 vespere uſque ad vespere per diem et pernox fixis in eundem locum ſemp
 oculis. et in eiſdem veſtigijs perſiſtebat: quaſi facta a corpore mentis ex
 ceſſu ſeneca de corpore loquens aſperius inquit tractandum eſt ne ani
 mo male pareat

¶ Quod tota natura non conſiſtit in anima Ca. xxx

Libet Secundus

Ropter ea, que de corporis vilitate disseruim⁹: vt putauerūt q̄dam totam humanę naturę p̄fectōem in aia esse. corpus vero quasi thecam hominis ⁊ appendicem anī nīhil ad integritatem naturę p̄tinere. cui sententię obuiāt nō Peripatetici solū. sed ⁊ Catholici: q̄ aias ad corpora tanq̄ ad speciei p̄mi inclinari. ⁊ destructo corpore hoīem interiire ac esse desinē dogmatizāt Christū insup in triduo mortis p̄pter corporis ⁊ aie separatōem hoīem nō fuisse. est Theologoz cōmunis opinio. ⁊ in eo allucinatum esse volūt Petz Lombardū. qui m̄gi sniaz appellatur. carnis etiam resurrectōem p̄dicāt. vt in natura integrata recipiat vnusquisq̄ stipem eoz que gessit in vita.

Que sint mortis cause contra philosophos et mathematicos.

Ca. xxxvi.

Ec de mortis necessitate p̄queri debet sapiens. tria cū sunt vitę genera q̄ expriri vnumquęq̄ oportet primū in mortali corpore secūdm extra corpus. tertium rursus in corpore: cum corruptibile induerit incorruptōem. ⁊ mortale exuerit mortalitatē hic est animaz circulus p̄fectus. cū corpore dimisse rursus in antiqua sua membra complera periodo remearint. est alia (vt aiūt) moriendi necessitas. q̄ videlz ex p̄trarijs istam⁹ elemētis. q̄ assidue agēdo ac patiēdo inuicē corrodūtur. Vt hęc ratio iudicio meo breuitatem q̄tem vitę. mortalitatesq̄ nō ostēdit. Cōstat em̄ diu stare nō posse. qd̄ assidue defluit. At si nō ex cōtrarijs elemētis sed ex vno tm̄ plasmarēt corp⁹. elemētoz p̄trarietas ablata esset. nō tm̄ mortalitas. Corruptibile em̄ est corpus siue ex vno elemēto p̄stet siue ex plurib⁹. ipsa nāq̄ elemēta suapte natura morti ⁊ corruptioni subiecta sunt. Nō em̄ puto aerem si sol⁹ esset in mūdo. ⁊ ab alioz elemētoz p̄trarietate liber. fore incorruptibilē. Etiam mortis necessitatem a numero animaz p̄pe infinito. Platonici trahūt. Aliūt em̄ materiam tot corporib⁹ simul gignēdis nō sufficere. quot aīne sunt fuerūt ⁊ future sunt. ⁊ p̄pterea vt alię succedāt. oportere p̄ores abscedere. ⁊ corporum suoz materiam nouis animab⁹ quasi domum nouis habitatorib⁹ tradere. vt spiritū naturalium numer⁹ impleat. velle igit sp̄ viuere (si hęc sunt) nihil a iud est q̄ materiam alijs animab⁹ debita plus eq̄uo velle occupare. ⁊ futuris impedimēto esse ne nascatur. Quod q̄ improbū sit indicem⁹ nos. qui nōdum nati essem⁹: nisi maiores nr̄i iam decessissent. Tu ergo quicūq̄ es q̄ male viuendo membra tenes in seruitu re peccati. Admēto corporis tui materiā expectari ab aia fortasse meliori Cui q̄ diu viuas infert iniuria. si eius Creationi tuę obsecenę vitę obstat longitudo. Cōstituit ergo sedm̄ hos deus breues dies hoīnis. vt certi

Liber Secundus

temporis curriculo omnium summa p̄deat animarum Ex̄dictis inferri potest qđ p̄cessum est a philosophis oib⁹ materiē rez corruptibiliū nō cor̄rūpi. iuxta illud Nasonis Pythagoricoz op̄inōē recitatis
Non perit ex toto quicq; mihi credite mūdo

Sed variat: faciemq; nouat. nasciq; vocatur

Appetit autē materia semp nouis exornari formis. forma materie dominari Et vbi vna forma destituta est materia ad eādz nunq; nisi in die iudiciū. ad simlē sō nō statim reuertit. p̄t tamē ⁊ statim hoc ē breui tēpore reuocari: vt si corpus humanū māducel ab homīe. sicut apud Anthropophagos mos est. trāseunte em̄ Cibi p̄t in semē humanū p̄t ex illa materie portūcula fieri embryo. ⁊ ad rōnalis anime redire cōsortium. Qđ si curiositas humana quesierit quo pacto fieri possit. vt eadem materie ps q̄ in plurib⁹ humanis corporib⁹ fuerit. in iudicio surgat cū onib⁹ bus nunq; cum quondam igit: aiūt Theologi quidam cum p̄mo resur: recturam. ⁊ qđ eius defectu minus erit in reliq; sup̄plēdū a deo. quēadmodum em̄ panes multiplicauit in deserto. p̄t materiā augē in iudicio q̄ si toto vni⁹ materia fiat tota alterius. oportet nouā alteri materiā dari. nec vt ecclā docet p̄prie carnis resurrectio esset. Astronomi vitam cōlo meriant. negat Epigenes centuz vigintiduos vitē annos excedi posse Berofus cento septēdecim. Reges Petosyris ⁊ Necepses aiūt posse in Italia p̄tingere vitē annos centū vigintiseptē. Obseruādos ānos climactericos monēt mathematici hoc est scansiles ⁊ gradarios. ⁊ hi sunt q̄ ex septē ⁊ nouē numeris in vnum cōfluentibus surgūt. hi namq; duo humeri vt aiūt decretozj ac malefici. ⁊ ad vitā succidendā pollētes sunt. ⁊ p̄ptēa sexagesimūterciū annū senū ⁊ pestilētē dicūt. q̄ nouies septē ⁊ septies nouem cū numez reddūt. hęc astronomica sup̄stitio. vt Trāquill⁹ testis ē ipm q̄ p̄turbauit Augustū Sz vt Plin⁹ inq̄t in septimo libro naturalis historie capite. xliij. Artis ipsi⁹ Astronomie incōstantia declarat q̄. icerta res sit Recurrat⁹ nos ad Paulū aplm q̄ nō cœli sz dei arcanoz est p̄sci⁹ ⁊ discam⁹ ab eo statutū ēē oib⁹ hoib⁹ semel mori Job etiā audiām⁹ dicentē statuisti cīnios ei⁹ q̄ p̄teriri nō poterūt. his p̄tenti causis inq̄rendis finē iponam⁹: nā ista curiositas ē p̄cipitio vicina tēmeritas.

De causa breuis vite et mortis. et de annis antiquorum patrum.

Ca. xxxij.

h Ec de breuitate vite dolendū nobis ē more Theophrasti. q̄ natu ram visus est accusare. q̄ Cornibus Cernis ac Elephātis longissimam vitam dederit. homini vero cuius intererat. et cui maxime debebatur. in statuendo vitē spacio vsq; ad suspicionem inuidie

Libet Secundus

parca fuerit. Immo si Mose Credim⁹ nature opifex de⁹ in distributio
ne vite tam liberalis fuit. ut hoi pratem fecerit nunq³ moriedi sz qui pfe
cte credut diuinis eloquijs. 7 cum iusticia 7 pietate vitam degunt pntis
cpaly breuitate ptempra. magis deo grās agūt q³ hoi coelū aperuerit q³
naturam accusent q³ auara vite fuerit Sed finge nullā homi celestiu³
bonoz spem relicta quid de breuitate vite dicendum sit in principio libri de
bello iugurthe luculēto sermōe Crispus explanat falso inqt qrit de natu
ra sua genus humanū. q³ Aetas imbecilla atq³ breuis cui forte poti⁹ q³
forte regat. nam ptra reputādo neq³ maius aliud. neq³ pstabili⁹ inueni
es magisq³ nature industriam hoim q³ vim aut temp⁹ deesse: sz dux atq³
impator vite moralū animus est: sic ille. Qd vero an diluuij generalis
egressum fuerit vite humane tāta plixitas neq³ mirari neq³ illi seculo i
uidere. neq³ eam sibi optare quisqua debet. Erāt illis quidem heibus. ut
Astronomi aiūt. 7 experimēto pstat Coeli ppiciores volūt nāq³ Astro
nomi duos esse Zodiacos vnum in nonasphera atq³ in octaua. qd fir
mamētum. vocāt. 7 initio rerum actpm sica deo dispositos ut aries ari
eti. taur⁹ tauro. geminis gemi iungerent. 7 ambor⁹ Cocunibus in vnū
viribus fortior in terris fiebat iluxus. unde 7 herbas tūc salubrioris. et
fruct⁹ terre meliores 7 lōgiores animantiū vitas fuisse nō dubiū. postq³
soluta p morum societate ab inuicem discesserūt. totius inferior mūdus
egrotauit. supaddūt Theologi primū parētem filios 7 nepotes talibus
disciplinis imbuisse: ut quid vile quid noxiū vite esset. p se vnusquisq³
cognoscēt: Addūt 7 terre viginē tūc syncrā frugibus suppeditasse ali
metum melius 7 vterius. q post diluuiū salsetine maris imbibira debi
lior fuit. Et deum idcirco vetuisse ne Adam de ligno qd vite dicebat q³
vite pducēde vim habebat. itez degustaret ne plōgarci simul cum vita
miserias: debuissē autē potius illos q³ nos tam diu in vita esse sic pbant
q³ videlz nulla pdecessorū innēra. nullas artes nullas sciēcias tūc haben
tes oportebat lōgis expimentis ea pdiscere. qnos ex alioz scriptis. 7 ex
maioz nostroz lucubratiōib⁹ facile 7 ppendiose docemur. Reducta est
tandem cōmunis vite hūane summa teste. Dauid in psalmis ad annos
septuaginta. 7 in eodem adhuc statu pseuerat

De armis hominum ante diluuium. cōtra Pliniū.

Capitulum. xxxiij.

Ex his patet illos pmi seculi ānos fuisse nostris pares vel Pau
lo minores. tāto scz quanto lunaris solari est breuior. Dauid em
de annis loquēs a suē gētis more q descendit a Moyse nō recessit
Plinius in septimo naturalis historie libro capite. xlvij. sic de annis in

Liber Secundus

quit. annum alij estate vnum terminabāt. alterz hyeme. Alij quadripartitis tēpib⁹. vt arcades. quoz anni trimestres fuere Quidam lunę senio vt egyptij Itaq; apud eos aliq singula annoz millia vixisse p̄dunt. sic Plinius Quib⁹ xbis ostēdit se putare ānos qui p̄mis patrib⁹ tribuunt fuisse menses Veruz hęc existimatio p se satis explodit. lōge em̄ plus nos viuerem⁹. q̄ illa mūdi adhuc recētis antiq̄tas. nā centū ānis. mille ducenti mēses includūtur: qui numer⁹ annoz nulli illoz ascribit. sed qd̄ euidenti⁹ argumentū esse p̄t aduersus eos q̄ annos hebreoz menses dicunt q̄ ipse Moyses q̄ dixit: vixit autem Malalehel sexagitaquiq; annis. ⁊ genuit Jared. certe si ānos p mēseb⁹ accipit Malalehel quiq; ānos ⁊ totidem menses natus genuisset. qd̄ vt Persius inq̄t Nō sani esse hoīs nō sanus iuret Diestes. Sz de his trāseunter hęc dicta sunt

Quod vita humana nō sit breuiata Ca. xxxix

Essat insup illoz opinio qui dicūt vitam humanam esse breuiatā
 c Nam si tpe Dauid item. quod modo est spacium vitę fuit quō dicemus in dies vitam breuiari: Et quidem inter Dauid ⁊ nrām hanc etatem annoz duo millia quīgenta. ⁊ eo ampli⁹ intercesserūt. quoz tēpoz cursu longissimo manifesta vitę breuiatio facta esset Qd̄ si dicas vsq; ad centesimū annum ⁊ ampli⁹ illis tēpib⁹ quosdā subiuxisse: rñdebo ⁊ posteriorib⁹ seculis item p̄tigisse. ⁊ nūc q̄z p̄tingere Arganzonius rex Tartesioz centū quīquaginta Cinyras rex Cyprioz decem ampli⁹ Epi menides centū quīquagintaseptē. Borgiaz sicut⁹ centiocto. vel vt Paulanias inq̄t centūquiq; M. Valeri⁹ Coruini⁹ centū Terētia Cicerōis centū ⁊ septē vixit annos Sub Tito ⁊ Vespasiano. sicut Plini⁹ mem̄t in septimo libro natural⁹ historie. censu p italiā agitato viri centū ⁊ viginti ānos nati Parme tres reperi sunt Brixelli centū ⁊ vigintiquiq; viuis Item Parme centū ⁊ triginta annoz reperi duo. in veleiacio oppido pla centino ducetoz ⁊ decem annoz sex. Joēnes quidam Caroli magni Romanoz impatoris armiger vitę lōgitudine par Nestori tercentū ānos vixisse phibet Ex q̄b⁹ verisimile satis est qd̄ Petr⁹ Aponēsis rōem sice ralem lequēs in p̄ciliatore dicit vitam humanam modo breuiari. mō p̄ duci p vario cursu ⁊ dispōne coeloz Patet etiam vanū esse quod Epigenes ⁊ Berosus. Petosyris. ⁊ Necepsos ⁊ alij Mathematici de terminis vitę tradiderūt Non ergo de spacio vitę nostrę dolendū: sed omnino curandū ne frustra viuam⁹. Phocylides dicit vitam esse trochū. est autem trochus reuolutio. rota. Cursus. Cuius finis certus. sed quando. incertum. Propterea a christo dictum est. Vigilate itaq; quia nescitis diem neq; horam.

h i

Liber Secundus

Quod egritudo preferuat a multis flagitijs. Capitulum .xl.

¶ Si aliud quoddam in infirmitatibus privilegium singulare quod in
e liberis ciuitatibus licet aduertere. vbi ut plurimum factiones sunt et
contentio est inter ciues de potestate et de honore ac preesidentia. dum
enim quisque clientelas habet et suos tueri. ac extollere nititur cum magno periculi
detrimeto multum laborum multum periculorum frequenter suscipimus. et peditum
tentim in angustias pellimur. a quibus explicari ac expediri postmodum vel
impossibile vel certe difficile. At qui bene valet. et ab huiusmodi officiis pri-
net. ignauus segnis stolidus putatur. sed quod morbo impediente detinet. malorum
operum periculi non ponit offendiculum. et apud omnes in promptu habet excusationem.
venit sibi. sanos autem sibi viuere non licet vnoquoque in sui fauorem
illud Platonice usurpare. Non solum nobis nati sumus. sed ortus nostri
partem patriam. partem amici sibi vendicant. Quot putas reperiri posse qui
mallet se morbo vel grauissimo tunc detentus fuisse. cum aliquando illa Bono-
nie negocia tractauerunt. aut cum illis amicis fauerunt. unde postmodum
seditiones exorte. tumultus excitati. manus perferre sunt. ac excidia et incen-
dia subiecuta. Cum Lucius Catilina cuius impius ac immanis conatus Ci-
cero sua prudentia repressit civili bello superatus et accepto letali vulnere
corruens terram momordit. maluisset tum cum eam per iuramentum ador-
tus est. podagra laborasse. duo fratres ex gracchorum familia viri seditiosi.
Caius et Tiberius cum se insidijs circueuntos et ab armatis ciuibus oppres-
sos videre. cupissent se tunc cum de lege agraria facere ad populum serba coe-
perunt Chiragra doloribus infestatos Julius Cesar. qui tanta est ausus ty-
rannidem cum in senatu se a iuratis peti contempsit et confodi precepisset se
tunc quando cum copijs rubiconem traiecit. grauissima febre correptum
egrotasse Egritudines igitur et si a quibusdam fortuitum officijs tardant. ab
innumeris tamen que facturi icursuriue fueramus delictis periculisque nos
liberant. Possem in patria tua multa reperire que dictis meis ascriptulenter
sed parco nam ea et non fuisse. et postquam facta sunt ex memoria hominum. re-
cessisse delitescere Nonnunquam igitur vni viri infirmitas totius familie. totius
ciuitatis. totius etiam prouincie est sanitas Ecce contra vnius sanitas est mul-
torum egritudo Etiam hoc dei bonitas simul et prouidentia maxime cernitur quod
nostris incommodis volunt commodum aliquid admiscere. ut vni amaritudo
dine dulcedo temperaret alterius Ita fit ut ex his nostre vite miserijs et erui-
nis si bene vti sciuerim felicitatem possumus experire

Quod ex aduersitatibus nascatur incunctitas spiritualis. Ca. xli

Liber Secundus

t Ranscamus ad spūalia tempe Pauli apli. hoc est ad spūales fructus
 anie benevolentis palato, dulcissimos, sed gradiamur ea via
 quam ipse monstrauit, ne nouam adorti fortasse fallamur, sed quo
 melius percipere possis, prius sniam vnā plato nicoꝝ euoluam, aiunt em̃
 Platonici duplicem esse stutem, vnā purgatoriam animi, alteram ve
 ro animi purgati, p̃ma cū vicijs adhuc pugnat, altera domito iam vicij
 orum exercitu p̃positisq; regni sui rebꝫ pacifice sine vlla rebellioe guber
 nat, p̃ma armat vt appetitū subiiciat rationi ⁊ vt pessimum hoc qđ in
 tra nos inter rōnem ⁊ appetitū gerit bellum, excludat, pessimum inq; bellū,
 nam externa bella mala quidem sunt, Ciuilia peiora, domestica pe
 sima, que s̃o intra nos geruntur intestina tanto sunt peiora quāto anime
 q; corporis est peior interitus Virtus purgatoria gradit p̃ spineta, p̃r los
 ca arida inuia ⁊ ina quosa, p̃ caua vallium, p̃ ardua mōtium, eo scz itine
 re, quod vt Prodicus inq̃t Herculi virtus ostēdit ad gloriā finxit em̃
 Prodicus Herculi adolescēti voluptatem ⁊ stutē in muliebri specie ap
 paruisse, ⁊ cum certatim studuisse ad sese allicē illam pollicitādo delicias
 ⁊ genus oē libidis, cuiꝫ tamen finis futurus esset vituperium, dedecus ⁊
 ignominia, hāc vero offerēdo primo quidem difficilia ardua aspera, moꝝ
 autem laudem, honorem ac immortalitatē, prima illa seuera pludia, vir
 tutis purgatorie sunt rudimēta, ⁊ eius q̃ ad veram gloriā niti velit ty
 rocinia p̃ma, que s̃o sequitur dulcia ⁊ amena, fructꝫ sunt animi iā pur
 gati, Prodicus Pythagoras p̃corgauit grecam vocalem, y, a, Paleme
 de vel Simonide inuēta, nam de auctore dubitatur Interpretans sinistrꝫ
 Ramum quia in imo latior, in summo angustior, vbiq; planior, ⁊ ascen
 su facilior, vicijꝫ dedit Sinistrum vero stuti quia longus ⁊ arduus de
 radice primum surgit angustus, ascendendo expanditur, ⁊ instar palme
 tanto spissior quāto sublimior in latam planiciem cacumen extēdit Pri
 ma pars rami dextri est purgatoria, ⁊ summitas illa plana purgati ani
 mi virtus est typum gerens Christi, qui dixit, Venite ad me omnes q̃
 laboratis ⁊ fessi estis, ⁊ ego reficiam vos: victa difficultate p̃ambula
 id est p̃turbationibus sedatis, tum demum cum ratione regnat virtus,
 Tunc ex virtute quasi ex vite bene repastinata, ⁊ arbusto suo alligata p̃
 deunt hi fructus, q̃bus mens ipsa nutritur ⁊ viget, apes imitata que eo
 dem melle quod procreant viuunt, anima est tellus, arbustum appeti
 tus vitis est virtus, Quē de virtute diximus ad ea que videntur oculis
 maioris intelligentie gratia reducamus, Ut duplicem virtutem
 diximus, sic duplex quoq; Triticum dicamus, Lassitudinis vnum,
 refectionis alterum vt dialecticorum more vtamur vno vt pluribus,
 in quod multipliciter fertur intellectus, primum ergo triticum est

h ū

Libet Secundus

dum aratur et seritur, runcatur et metitur, vapulat et molitur, alter est dum manducatur. Hoc igitur quod palato iucundum est, quod voluptate affert et nutrimentum tantis laboribus est partum, tot pruinis canduit, riguit tot niuibus, maduit tot pluuiis, aruit tot solibus, expauit tot grandines, et tandem post tot iniurias succisum et cum multo sudore perlatum in acram sberibus tunditur, iactatur ad ventum, fertur ad catyllum, et cribro polinario excusum globatur in massam, fermento corrumpitur, pugnis subigitur. Ad ultimum quasi iam quodam martyrio consummum redigitur in trochiscos, et in frustra diuisum torretur in clibano. Sic perfectio fetus quae magna futura est in difficultate plantatur, radicatur in dolore, germinat in cruminis sudore, rigatur curis, stercozatur, firmatur angustijs, floret in laboribus, fructus in negocijs, foetatur in aduersis: cum ergo fetus sumpserit incrementum, et gratie sole incallescere coaluit, incipit fructus afferre mirificos. Tunc omnes sicut nos amamus alienis gaudemus bonis, eque ac proprijs, interius ac foris nobiscum, et cum alijs pacifici sumus. Tunc animi nostri propotes ac reges incommoda omnia equanimiter ferimus. In fidei et molestie pietatis et sapientie, castitatis et iusticie studijs exultamus. Virtutis ergo fructus ipsarum virtutum est usus, cum per morem et habitum factus est operari leuis et dulcis. Vides quod pacto tandem ex spinis vuas colligimus: tum scilicet cum gregem affectuum dispellentes studiose curamus, seminitas in nobis a natura virtutes, hoc est ergo ut mittere propositum incipiamus, quod in secunda ad Corinthios epistola Paulus dicit. Sed ordinem vobis solerter attende. In omnibus inquit exhibeamus nos sicut dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs: hucusque pro patientie spineta gradiendo, fetus purgatoria laborauit, et Aristeus ut mel inuiceret, cum Proteo depugnauit, quod mox subinfert, sunt mel quod querit, sunt quas vitis, in terra pastinata, hoc est fetus in mente purgata fruges emerito reddit agricolae. Sequitur enim sic eodem loco, in castitate, in scientia, in loganimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in seruitutis, in virtute dei. Nota dum autem quod per virtutes non habemus ociosos, et sine operibus mortuos quod arbori ifecundae sunt siles: sed iugiter exercitatio fructiferos promedat. Apostolus, et in euangelio dixit Christus, igne veni mittere in terram, et quod volo nisi ut ardeat.

Quod debuit esse naturarum varietas ad ostendendam dei sapientiam . Ca. xlii.

Emini me libro secundo capite quarto cum de complexionibus ageremus, Citasse Plotinum dicentem ad decorem vniuersi non parum facere, immo et necessariam esse rerum veritatem, placet suasioni huic ratiunculam addere patientie perfectui satis accommodatam

Liber Secundus

Sumit autem hec ratio ab ostendenda arte summi opificis. et est huiusmodi. si pictor unicolorē faciat parietem. quicquid coloris sit et precio carissimum. et specie amenissimum. ut purpurissimum. putares ne tu id esse presumat opus artificis. Non putaret hoc Apelles non zensis. non Parrhasius. putaret fortasse Cleophrantus et alius eorum pictorum. qui arte nodum perfecta monochroma pinxerunt. At qui exactissime artem adepti volunt absolutissime pingere. et penicillo naturam emulati. ut Protogenes. qui in duce dis lineis cum Apelle certavit. non colorem unum tamen adhibet. sed minio. armenio Cinabari Chrysocollo. indico Sandaraca purpura. cocco Sinopite. hyacintho Balauito. et alijs id genus quasdam arbitrato suo figuras facient. et quasdam veras certam rem exprimentes quas Iconas vocat exarantes. ibunt in infinitam rerum varietatem. Pictor quia res ipsas creare non potest rerum imagines facit id est artis summi beneficium nihil expectes ab ea prestantius. sed deus qui non imaginum sed rex est artifex. suam aliquam volens monstrare peritiam. venit ad officinam. et in se contempletur naturarum imagines. quas ideas. et paraligmata greci vocant. animum extendit ad operandum. Sunt autem in eius mente. non quarundam paucarum. immo cunctarum imagines rerum. et faciendorum operum viva exemplaria. Idcirco Platonici dicunt creationem ac productionem nihil aliud esse quam assimilationem. Deus enim et ministri eius angeli coelorum motores ad ideas respicientes cuncta producit. Unde et Mosis dictum est inspicere et fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est. Nec tibi novum videatur quod audies. Quot in mente divina sunt idee. tot nec plures possunt gigni a deo nature fingere. enim plures gigni. sequetur eas factas quasi ab ignorante. faber namque qui clavum excudit cuius in mente speciem non habuit. certe quasi dormiens et ignorans fecit at idea est species et rationalis. rei faciente naturam ostendens. An igitur res create tot numero sunt quot idee. scire quis possit nisi ipse qui fecit. Non deest igitur unum effectum fluere ab artifice cuius opus immensum signum est sapientie. Et ne videatur idem sepius repetitum fecit naturas instar numerorum. immo instar idearum hoc est inaequales: oportuit ergo quasdam esse minores. quam maioribus collate quadam humilitate pre se ferret et sic ex pluribus naturarum gradibus scala surgit. per quam intellectus in eum ascendit. supponens enim ea esse numero finita quae ordinem habeant ab essentia. naturam quadam primam et precellentem reperit. a qua tanquam a pelago perfectionis. fluant in alias rivus bonitatis. et hoc est quod Iacobus apostolus dixit. Sic datum optimum et omnine donum perfectum desursum est. descendens a patre luminum. apud quem non est transmutatio. neque vicissitudinis obumbratio. hoc est de quo Aristoteles inquit esse animal eternum a quo derivat esse et vivere his clarius his obscurius huiusmodi imago visibilis est ipse mundus. si ei servata substantia mundo quanti

In iii

Libet Secundus

tatem abstuleris. remanebit quidam rex sine magnitudine immensa congeries. cuius magnitudo erit bonitas inserta substantie. Ad ostendendam igitur sapientiam tanti artificis scius est mundus. et in mundo omnia et inter omnia nos homines loco satis digno constituti. hoc est in angulo hemispherioz ubi duo parietes diuersi terminalium scilicet et eternorum miro artificio coniunguntur. de ista Creaturarum multiplicitate Paulus ad corinthios scribit dicens non omnis caro eadem caro. scilicet alia hominum. alia pecorum. alia volucrum. alia piscium. et corpora celestia. et corpora terrestria. scilicet alia quidem celestium gloria. alia terrestrium. alia claritas solis. alia claritas lune. alia claritas stellarum. stella enim a stella differt in claritate. et quod est in naturis eadem est in donis repleta diuersitas. In Abel namque claruit iusticia. Piteras in Enoe. In Noe largiminitas. Religio in Melchisedech. fides in Abraham. iacob fecunditas. in Ioseph pudicia. in Sanson fortitudo. in David prophetia. in Salomone sapientia. in Absalone forma. in Petro crudelitas. in Paulo constantia. in Joanne scientia. et ut in predicta epistola Paulus inquit. diuisiones hoc gratiarum sunt. item autem spiritus et diuisiones ministracionum sunt. item autem domini. et diuisiones operationum sunt. item autem deus qui operatur omnia in omnibus. et paulo infra hec autem omnia operatur vnus atque idem spiritus. diuidens singulis prout vult. In hoc ultimo libro obstruit os nostre temeritati. quod enim nobis constat deum velle persuasum id non posse nisi bonum esse. debemus humiliter et reuerenter ferre.

Quod mundus est quoddam spectaculum nobis a deo exhibitum quo inuitamur ad patienter ferendum omnes aduersitates. Capitulum. xliij.

Apertis ergo diuina tota rebus exhibitura spectaculum quasdam naturas condidit que spectarentur. ut inaniata. quod etiam aiata ratione carentia. Quendam ut et spectarentur atque spectaretur ut homines et angelos: mundum hunc quasi quoddam theatrum mirabilium rebus refertissimum videntes: dum opera admirantur opificem predicant. quod vnus erat qui dicebat Coeli enarraret gloriam dei et opera maiorum eius enunciat firmamentum. Item Consideraui opera tua et expani. Item delectasti me domine in factura tua et in operibus manuum tuarum exultabo. Etenim nunc et per remirabili ostendat Callieratides ex ebore formicas et alia tam parua animalia ut pres eos vix oculis cerni possint. afferat. Myrmecides quadriga eburnea quam musca alis itegat recitet Cicero per miraculo Iliada Homeri scripta in membranis tam paruo volumine ut nucula clauderet fecerit Aristides Thebanus pictor tabulam quod centum talentis licitatus est Attalus emerit Timomachi duas tabulas octoginta talentis. Cesar dictator Cnidia venerunt tota grecia inclinata Praxiteles fecerit Demetris

Liber Secundus

us expugnator Rhodo pepercit ne progenis tabulā cremaret Iouem olympium Phidias capitolinū. et ephesiam Dianam. Metoz exculpsit. hec hoīes olim mirabant et ad quinquennale gæcie certamē affere bāt celebritatē fame et immortalitātē noīs aucupātes. At deus hoc totum qđ cernis qđ etiam nō cernis fabrefecit. oculos dedit vt videas mentem vt cognoscas qua laude qđ hōre dign⁹ ē opifex. ps pma tāti spectaculi sūt ista mortalia corporea terrena. si hęc bene spectaueris et opificē spectādo pia mēte colueris. oculis tuis eterna subiūciet: qđ cum tāta animi voluptate spectabis vt ab eis diuelli nunq̄ possis. si hō hāc pma ptem stulte et infantiliter spectaueris. tanq̄ indign⁹ qui immortalia videas. excluderis ppterca scriptū est de hōib⁹ fatuis. qđ dum irēt oleum emere. clausa est ianua. et clamātib⁹ Dñe dñe aperi nobis: respōsum est. Amen dico vobis nescio vos. exclusi sunt qđ se ac alia male spectauerāt. nec in se et alijs deū cognouerāt. Uade ergo et gaude te in sorte mīsterij huius ascitum a deo. et ser equo animo vitę molestias. vt transire possis ad diuinarum rerum celeste spectaculum.

¶ Comparatione rerum inequalium probat meliorem esse vitam sanctam cū aduersis q̄ vitam felicem cum vicij.

Capitulū. xliij.

Quid ē qđ ideo tecū volo pcurrē vt ad diuinā sapiam magis intentus ei⁹ te bonitati credas securi⁹ Empedocles autor ē licet id sibi usurpet Aristoteles q̄tuor eē mortaliū rez semia pmitiua. q̄ nuncupam⁹ elementa Ignē Aerē Aquā et Terrā. Hęc ita p̄traria sunt vt etiā pueniāt sic colligata sunt vt annuli quattuor iūice se p̄plexi. Ignis qđ de secatissimū ē clementū. p siccitatē terre p̄ncip⁹ ē p frigiditatē terra aque p humiditatē Aqua aeri. p caliditatē Aer igni. Quattuor iste p̄me qualitates Caliditas. frigiditas. hūditas. siccitas. ita p̄ingate sūt in elementis. vt qualibet earū bis repetita p̄binationes q̄tuor reddāt. Qđ si q̄ras q̄ p̄binationū istarū p̄stātor. respōdebo: videri eam q̄ in nobilissimo elemento sit posita. hoc ē siccitas et caliditas q̄ est in igne. Si hō vtra istarū qualitatū sit nobilior q̄ras. nō erit absurdū caliditati dare p̄ncipatū. qđ eam p̄mū elementū et si p̄municat. neq̄ em p̄p̄ia bz. nō nisi tñ aeri sedo sibi in dignitate cōicat. siccitatē vero et terra p̄ncipat. Vides em iure nobilius id qđ in secundū. q̄ id qđ in quartū a p̄mo diffundit. nā meliora meliorib⁹ natura p̄iūgit. Vides igit vt hęc miro mō sibi cohereant. et in p̄pabili artificio colligent. hoc qđc viderūt phi. at aliā rez p̄ingatiōem nō viderūt. quā volo (si placet) paucis explicem⁹. Quattuor in vniuerso genera sunt vitę. Mundana. infernalis. purgatoria. celestis. hoc cōmune

Libri Secundus

dana ad celestē. quod terra ad ignem Sicut enī terrę siccitatē et frigiditatem damus. sic mūdane vitę attribuim⁹ p frigiditate immūdicia. p siccitate leticiam Qui enī scdm mūdi ritum vitam ducit. hi sunt de quibus dicit tenet tympanum et citharam. ducit in bonis dies suos. et in puncto ad inferna descendunt. in quibus rebus vir sapiens cum immūdicia leticiā expsit nō enī ad inferna descendere dici possent. nisi essent vicij inuoluti Celesti vitę damus cū sanctitate leticiam. in purgatoriam quoque est vitę celesti quod est aer igni sanctitatem a celesti deriuam⁹. eamque tristitie copulamus. quod tristiari oporteat. quod torquent. infernali autē que oīno a celesti sicut aqua ab igni diuersa est attributa est immūdicia tristitia. leticia immūdicia. Sunt igitur tot qualitatum combinatōes in quattuor in his vitis quorū et in elementis Verum ille corporeę. iste spūales. quę sunt sanctitas et leticia sanctitas et tristitia. immūdicia tristitia. leticia immūdicia. Sed restat dubitatiōi respondere. Videor enī infernalem vitam mūdane pponere: cum illam aque pfero. et istam terrę. dicimus hoc ideo nos fecisse quod sicut aqua est tellure subtilior ac imaterialior. sic et infernalis vita iam terreis defuncta corporibus quatenus defecatio. eatenus videri possit esse pstantior. quod si ptendas meliorem oīno esse mūdane vitam. respondebo et terram in multis aque pferendā. Sed age hec ptermittam. sequamur ea que plus habet euidetię. et min⁹ audacię pl⁹ vtilitatis. et min⁹ ambitōis Mundana ergo vita cū celesti pmunem habet leticiam. At infernalis aque pparata cum celesti habet sicut cum igne aqua. nullum pmercium est enī tristis et sordida. At celestis leta et sancta Purgatoria quoque aeri collata. quia sancta est et tristis. infernali assumilata ē in tristitia. in sanctitate celesti: si ergo quis qrat que istarū combinatiōū sit potior. nōne responderit cum sanctitate pstare leticiam. Quid enī his meli⁹ excogitari pōt Si vero querat que duarū qualitatum sanctitatis. scz et leticię pferēda sit respondēbim⁹ eadem rōne pponendā esse leticię sanctitatē. qua siccitati caliditatem pauloante ptulim⁹. quod videlicet sanctitas est in quo scdm pmo. pstabilius optimo ptingat. Nam purgatoria que pcellit mundanam celesti in sanctitate pincta est Quorsum hec putas alti⁹ repetita Nempe ut ex rebus naturalibus onderem lōge pstantius esse cū sanctitate tristiari more illorum quę degunt in purgatorio q̄ inter sordes et inopiā more suo exultare quorū vita est in cœno volutari. Egrotantiū quoque vita ut est omnium sanctorū pmune iudiciū: si bene (ut debet) egritudines ferat. nō mūdana vita est sed purgatoria. si purgatōe indiget sin autem nō egent. in egritate tutela est pstitutum. primo ad sanctitatē hortamentū. vtrique meritorū augmentū Vide iam vbi sis. eo enī ratiocinādo deduc⁹ es. ut tibi necario fatendū sit lōge melius esse poenas ferre cū sanctitate

Libet Secundus

q̄ in vite turpitudiē letari. S; paulisper ad elemētoꝝ speculatōem rede
amus. Ignis supne vbi coelo iungit̄. est defecatioꝝ. vbi aerē circuit. in ae
rem degenerat. aer vbi ignē ptingit̄. est rarioꝝ. Clarioꝝ vbi aque pmitti
tur. densioꝝ. obscurioꝝ. nebulis em̄ et vaporib⁹ affect⁹ imbibit aliene natu
re pragium. Alqua vbi terre vicina est. terrestrioꝝ est: vbi magis distat.
purgatioꝝ. limpidioꝝ. terra q̄ aquis abluit̄ mūdior. vt harena: q̄ terra est
diluta. Inferiora igit̄ ea pte qua supiora ptingūt. melioꝝ sunt. Purga
toꝝ ergo vita q̄ secūdo gradu est a celesti. ea parte qua celesti appropin
quat est melioꝝ appropiat at̄ p̄ sanctitatem. q̄ si t̄m conari et p̄ficere pos
ses. vt haberes cum sanctitate leticiam. more aploꝝ. et q̄b⁹ scriptum est.
Ibant apli gaudentes a p̄spectu cōaliū: qm̄ digni habiti sunt p̄ noie iesu
cōtumeliā pati: iam purgatoria vita trāfiret in celestem. essetq; homo
nō terren⁹. sed celestis. cum Aplo. iam nō tu vinceris. s; viueret i te chri
stus Laborandū igit̄ quoad fieri potest. vt in hoc vite breuis purgatorio
viue sancte iucūdeq; valeas. q̄ si facēs. iam beatitudini vicin⁹ celestē in
terris vitā incipes. et sicut aer igni p̄iguus par ab ignis natura se iun
git̄. Sic hō patiens et gaudens videt̄ in angeloz trāsisse cōsortium. huic
Paulus dicebat: nr̄a autē p̄uersatio est in coelo et alios exhortat̄ clamās
Que sursum sunt q̄rite: non q̄ sup terrā: q̄ sursum sunt sapite. et in p̄sē
mo dē. cor meū et caro mea exultauerūt in deū viuū.

¶ Quod tolerātia aduersitatū facit breuiorem trāsi tum ad paradisiū. Ca. xlv.

Ubi (precōꝝ) et aliqd̄ insipientie mee sustine. Si dicat tibi deus:
a vbi triginta annos in hac vita. et totidem post mortem in purga
torio egeris. protinus in coelum admitteris Dic sodes. si coeli gau
dia recte estimaueris. nonne longa magis esset votis exptendū. vt pur
gatorioꝝ tempus cum vite spacio que nō breuis esse potest. simul excurrer
ret. et vtrūq; vita scz et purgatio vna eademq; periodo finem acciperet. q̄
coeli mox cōsors fieres. quam post vitam que nō nisi laboriosa et erum
nosa esse potest: maioribus iterum cruciatibus destinari: et a coeli deside
rio tandiu fraudari. via ad bonum quāto compēdiosoꝝ. tāto optabilioꝝ
quia melioꝝ. Hates igitur p̄cipua dei liberalitate. Nunus hoc mag
num et singulare. quod multis p̄cibus impetrādum. quod magno esset p
cio emmendum: q̄ videlicet si equo animo fers. viuis simul et purgatis
Utere igitur tāto dei beneficio. nec sinas occasiōem hanc tātam euolare
ferunt em̄ fortunam duas habere comites. occasiōem. et poenitētiā. et
cum ad quenq; venerit: offerre primū occasiōem. eam cum oblata est. nō

Liber Tercius

arripienti reliquere poenitentiam. quā greci dicūt ΜΕΤΑΝΟΙΑΝ. Quo datur intelligi occasiōem sp esse vel querendā vel expectādā. et qui inuentam vel repertam neglexerit. solitum poenitere Patrādi ergo tam p̄ clari ac salutaris negocij opportunitatē amplectare. et q̄ eam tibi obtulerit. Deo grās age. Nā si sic egeris. ista corporis tui terra. quasi opportuno imbres accipies et coloni versata ligonib⁹ quo magis vexabit tanto vberiores afferet fructus. et tandē discēs nō illusum te a domino. Sed ad petram hoc est ad christum. vt sordes excuterētur. allisum. et mox vt viuere hic desicris. sine vilo more interstitio in cœlo renasceris. et simul erit et purgatorio et vite satisfactum.

Venerandi Fratris Baptiste Mantuani Carmelite Theologi. Flagoges ad patientiam Liber Tercius

**Quattuor virtutes plurimū valere ad tolerātiā
Capitulum primum.**

Et qm̄ hoīem natura fragilem tot morbis expositum : tot malis obiectuz difficile est nō frāgi: vel nō inflecti necessariū arbitror te admonē: vt quattuor p̄cipue virtutib⁹ munire te studeas. quaz p̄idio vūm oēm flagelloz facili⁹ feras. De sunt quas p̄mo libro pollicebamur. **Fides.** sp̄s. p̄sencrātia. et lōganimitas. Iste nāq; quasi fulcra qdā. calūneq; firmissime patientie sustinet edificii. Et q̄q; supra dixerim⁹ cataphraticum esse oportere. q̄ velit cū diabolo pugnare. tñ et plerisq; sufficit ad victoriam leuis armatura. **Pietas.** mitylencus vn⁹ ex septē sapiētib⁹ cum de agri cuiusdā possesiōe iter Atheniēses et mitylencos armis certaret: ipse cū Phrynone Atheniēsiū duceret. **Pancratiastes** et **Olympionices** fuerat. singulari certamine pugnare iustitit. rete igit̄ Clypeo reges Phrynonem inuoluit. et cum interemir̄ Dauid adhuc adolescētul⁹ sterit cōtra gigantem loricatū. ocreatū. galeatū. clypeatū. et hastile hastę ei⁹ erat quā si liciatorū trecentū ipm̄ at ferrū hastę ei⁹ sexcentos siclos habebat ferri. Dauid baculo pastorali armat⁹ et fund a gigantem nō expauit. et vicit. Dic ergo et tu diabolo. qd̄ et Dauid dixit. **Allophylo** Tu venis ad me cū gladio et hasta et clypeo. ego at̄ venio ad te in nomie dñi exercitūū: dei agminum Israel. Prædicte igit̄ virtutes tanto tibi vsui erūt. vt ceteras si ha-

Liber Tertius

des tibi custodiāt Si nō habes. ad te alliciāt Vēs em̄ strutes sic mutuo
se amāt vt vbi paucas tute habitare aspexerint. alię pfluāt. 7 sic contin
get vt breui ex feretario fias Cataphrattus. sed venio ad strutes dicitur
paucas de naturis eaz. vt eaz in te crescēte noticia crescat 7 amicitia. cres
cat 7 ptra vicia in corde tuo bellādi fiducia

De fidei fundamento et natura Ca. ij.

Utricūq; fidem dicimus actiuam 7 passiuaz. passiuā est que est in
creditorē Actiuā q̄ in debitore Unde 7 deus fidelis appellat Pas
lus em̄ in calce p̄mē eplē ad Thessalonicēses inq̄r. fidelis est deus
qui vocauit vos. q̄ etiam faciet. 7 ideo hec ea est q̄ q̄ fiat dictum fides est
dicta. iuxta illud Nasonis dicta fides sequit. 7 hec nil est aliud q̄ p̄mis
si redditio. passiuā s̄o p̄missi expectatio. passiuā item duplex. infusa 7 ac
q̄sita Utrūq; hi magis possunt diuersi habēde fidei modi. q̄ diuersi habit
iudicari fides passiuā siue acquisita siue infusa est habit⁹ intellect⁹ quo
credendis nō apparētibus reuelātis auctoritate permoti. ppter vltimū
finem q̄ est beatitudo. firmiter atq; p̄stanter adherem⁹. hec tribus acq̄
ritur. p̄dicatōe. miraculis. 7 inspiratōe. que sola defectum supplet aliorū
alia s̄o sine hac quasi membra sine spū moribūda languescūt ipa fides est
lux vera. q̄ illuminat omnem hoīem venientem in hūc mūdum. Et hec
est lux q̄ lucit in tenebris 7 quam tenebrę nō comp̄henderūt Licet enim
gētiles q̄ tenebray noīe designant. eam conati sint eradicare. ipsa tamen
quasi sol q̄ nescit occasum. nebulas errorum. tonitrua minarum. pcellas
odior. fulmina irarum. 7 quicq̄d excogitauit ingeniosa crudelitas Tyrā
norum lucis sue claritate discussit. Nec te moueat q̄ gētiles qui tāta re
rum sciētia claruerūt. tenebras appellem⁹ nam philosophię mūdane clari
tas sine fidei p̄dimento lumē est illud de quo d̄r in euāgelio Uide ergo
ne lumē quod in te est. tenebrę sunt Pythagoricū Socraticū Platonī
cum Aristotelicū. 7 cynicū dogma est lumē. quod qui adeptus est dicit
hoc scio: q̄ nihil scio. Sic em̄ solitū dicē Socratem accepimus. post q̄
p̄sumpra in inquisitōe veritatis etate. respōso Apollinis iudicatus ē sa
piens 7 cum venisset iam in tātam apud hoīes opinionem. vt appellare
tur sapiētię humane terrestre oraculū. at christi vbum obbreuiatū quod
vnius hōrē spacio disci potest. nobis ostēdit qd̄ philosophi frustra labo
rantes toto vitę spacio q̄sierunt Et ideo personam philosophorū tenuisse
videntur christi discipuli cum dixerūt. p̄ceptor per totam noctem la
borantes nihil cēpimus. in vbo autē tuo laxabo rete. quibus verbo duo
innuētur. 7 fuisse philosophos in nocte versatos. 7 eorum laborem esse
vanitatem qui sine deo querunt veritatem. Erant certe illi similis his.

Liber Tercius

(Alchimiste vulgo nuncupatur) qui auaricie cupiditate delusi voluit ex aere aurum elicere. Sicut ergo isti fallacibus exprimentis circa acti dum querunt diuitias: incurrunt inopiam. Sic illi vana curiositate delusi ubi diem putant, noctem inveniunt. propter quod dictum est a propheta Credidi propter quod loquutus sum. ac si diceret laborantibus alijs circa scientias et naturę occulta scire conantibus ego melius existimaui credere diuine traditioni. et ideo dicitur credidi et quia credidit loquutus est. et quid sit loquutus subinfert dicens. omnis homo mendax ac si diceret omnes qui suo ingenio ad verę sapientię lumen aspirarunt. mendaces fuerunt. et ut christus inquit fures et latrones. quia animas ad veram sapientiam annitentes suis nugis mentes captare contendunt. et quasi abigei a domino greges. et a vero pastore pecus abducunt.

Quod fides per aureum Virgilij ramum figuratur. et quedam de natura prophetię enarrata Ca. iij.

Fides est ille aureus Maronis nostri Ramus qui ad elysium pergit. tibus est necessarius. videbat enim vir ille seu suopre ingenio seu diuina magis inspiratōe quam ENΘΟΥΣΙΑΣΜΟΝ greci vocant. sicut et aduentum christi ante peruiderat. esse quoddam sapientię genus sine quo future vite non valeat homini claritas apparere. et eam ramum aureum recte nuncupauit. est enim fides Ramus hoc est quoddam delibatio diuine sapientię. et aureus quidem. quia et preciosissima et immarcescibilis ut auri substantia. et recte etiam in magno nemore dixit inueniri. quia inter varios et multiplices humane sapientię modos inter se philosophantium sectas et traditiones hominum diuersas quasi arbor in amplissimo nemore fidei sapientia delitescit. Quod Virgilius dicit. Ipse volens facilisq; sequetur. Si te fata vocant. aliter non viribus ullis vincere. nec duro poteris couellere ferro. Quid aliud est quam quod dicitur a christo Nemo potest venire ad me nisi pater meus traxerit illum. dei namque voluntas fatum dicitur. Et recte dicitur id muneris ferri sibi velle per serpina. per serpina enim teste Varrone. est luna a per serpēdo dicta nam sole semper eclipticam obseruante luna modo ad dexteram modo ad sinistram cœli preterit serpitem et oberrat. luna autem in scripturis sacris signat ecclesiam militātem. iuxta illud Apocalypsis Mulier amicta sole. et luna sub pedibus eius. quod exponens Bernardus inquit. ecclesia enim est luna illa sub pedibus eius. Potest etiam et de luna qui planeta est terre propinquissimus. id intelligi sicut namque ecclesia militans vult ad se venientes esse fideles sicut et ecclesia triumphans non nisi fideles admittit. et inuenientes vult ramum proserpine hoc est fidem lunę offerri. nam cum ipsa luna rerum immortalium ac eternarum sit limen. fides quę enigma quasi lunę maculam per

Liber Tercius

tendit. ibi recte relinquit. vbi iam incipiunt apparere diuina Quod hoc ene
as ferens ramum p loca poenarum Sibylla comitare gradiat. nil mirū
nam 7 filij ecclesie dicūt. trāsumus p ignem 7 aquam 7 eduxisti nos in
refrigerium Sibylla ast sapia diuina vel angeloz custodia homi attri
buita. qua nos ptegere atqz gubernare fidem inuenim⁹. inuenta seruam⁹
7 p huius vite difficultates ac tenebras ambulantes tandē ad Elysium.
hoc est in paradysum mutata in sciētiam fide ptransimus. ideoqz dī perse
cto munere diuē deuenire locos letos. 7 amœna virecta. q si obijcias cre
di nō debere deum q futura erāt hōi pagano reuelasse Respondeo malos
eq̄ue ac bonos hoīes facturam esse dei. dei instrumēta dei ministratores
7 deo liberum esse eis vt suis vti. cum libuerit Balaam vir culpabilis de
futuris autē lōge pnnunciat Sibyllę quas 7 Lactāti⁹ 7 Augustinus
ad astruendā fidē citāt. mulieres ex media gētilitate fuerūt Caiphas vir
scelestissim⁹. vt in euāgelio legimus pphetauit nesciēs qd dicet Jpa Ba
laam Asina animal natura brutum ac in docile voces humanas edere p
docet Et deniqz vt paucis expēdiam. pphetię donum nō ad grām q gra
tiam facit. s; ad eam q solum gratis dari dī. ex theologoz auctoritate refertur.
gratitudinis autem vocabulū si late extendat. omnes pculdubio crea
turas includit. omnia em diligat deus. 7 nihil odio habet eorū q creauit.
sed ex theologoz vsu eis appropriat. qd aliquem future beatitudinis gra
dum acceptant. Et quēadmodum in magna domo. q̄uis oēs patris fa
milias grati sint. soli tamē liberi sunt heredes. sic 7 in mūdo oēs deo gra
ti sunt. non tñ oēs christi coheredes. s; illi tñ. in qbus est fides nō ceclosa
nō extincta. sed opatōe accensa. futuri sunt

**Quod fides est principium ineunde cum deo ami
citię.**

Capitulum. iij.

Uod homo deo placere incipiat 7 si omnium xututū est officiū
maxima est tamē fidei attributum. propterea dī accedentem ad de
um oportet credere. 7 sine fide impossibile est placere deo Cuius rei
rōnem hāc assignauerim. amat deus hominem tanqz sibi simile Ceteris
animāribus pfectum. 7 tanqz suū in terra vicarium. immo vt terrenum
quēdam deum cum quo videt partitus imperium. iuxta illud Cœluz cœ
li domino: terram autem dedit filiis hoīm. at qm dei natura est bonitas
sicut solis natura est claritas quēadmodum sol nunqz illimiare sic de⁹ be
nefacē nunqz cessat. cogitat ergo hoīem ex terreno facē celestem. 7 prop
terea quodā inter eos opus est cōmercio. 7 arcana quādā admonitione
ac disciplina secretiore qua veluti quodā cēlesti semine. iam pcepta. ptes
tentim incipiat trāformari. 7 quasi diuinescere Instituedum autem cre

¶ iij

Libet Tercius

tere oportet instituenti. disciplinæ enim sunt de occultis et ista præcipue neque enim est ex mathematicis, quas dicit peripatetici primum certitudinis gradum usurpare. disciplina hæc est de ignotis: de remotis non minus ab intellectu quam a sensu. quod enim remouet a ianua remouetur a domo. ac ianua intellectus est sensus. quare teste Aristotele nihil est in intellectu quin prius fuerit et in sensu. At in his quæ lateat sensum et intellectum. quare scia deficit opinio non sufficit. currendum ad fidem. quare ut habeat captiuandus est intellectus. et vinculo quodam alligandus. quod vocat doctis auctoritas. hoc vinculo astrictus quasi capistro equus sub dei disciplina perseverat. donec et spe et charitate vestitus omnem accipiat in celesti militia cumeum Exemplo Abrahæ probauit hoc Paulus. neque enim Abrahæ ex legis obseruatione. aut ex circūcisione. quare nondum erat. sed ex sola fidei credulitate tantam inuicit cum deo amicitiam. ut eius elegerit de qua christus nasceretur unam familiam. Unde scriptum est. Credidit Abraham deo. et reputatum ei ad iusticiam. Ratio probabilis facit opinionem. Causarum cognitio scientiam. Dei autem auctoritas fidem

De fidei progenie spe et charitate Ca. v.

Ihesus duas peperit filias mortalem unam alteram immortalem.
f Spes mortalis est. Charitas immortalis. quare sic ex fide oriuntur. ut ex visu scientia. neque enim sperari aut amari possunt que nesciuntur. Spes et charitas in amore consistunt. et ambe sunt habitus rationalis appetitus. quare voluntas dicitur ambe circa idem intentum eodem fere opere exercentur amant enim ambe et idem sed non eodem modo persequuntur Spes premium respicit Charitas bonitatem Spes erat que dicebat. inclinavi cor meum ad faciendas iustificaciones tuas in eternum propter retributionem. Charitas retributionem non respicit. amat liberaliter. et mercedis respectu non habito. et nihil sollicita pro premio bona celestia que nec oculis vidit nec auribus audiuit. nec in cor hominis ascenderunt. nec per sciam capi nec per opinionem sic persuaderi valent. ut sperent: coelum enim sine fide quod sperauerit. neque etiam ut diligatur. diligere autem voco quod non solum animo cõplectamur sed operatione. non habet opinio quoque persequamur. qui ardens et efficax amor appellatur De credendis ergo scientia non habet. opinio non sufficit. fides quare inter utramque sita est habet enim firmitatem cum scia et obscuritate cum opinione communem. cum sit in enigmate Sufficit ad ea persuadenda quare sperari debet et amari Et quatenus firma est adhesio est eatenus immortalis. quatenus non obscura est mortalis est. cum enim facie ad faciem deum videbimus omnis tollet perplexitas. omnis incertitudo. omnis obscuritas. et reliquie fidei transcurrentis in sciam iste superat Non mirum ergo si ex matre que ex du

Liber Tercius

placi pstat natura duarum naturarum filie percentur mortalis scz 7 im mortalis. nam aliter fieri nec debuit forte nec potuit oportet em similem esse paribus partum. 7 efficiens omne sollicitus est vt sibi quoad pt esse eum assimilet. sed qui fieri pt inquit vt ex imperfecta matre nam mancu 7 imperfectum qd est fides. genere charitas q matrem ac sororem digni tate peccat. ipsa namq paulo attestare non occidit. At fides 7 spes vers teretur in aliud Spes in rem fides in sciam Respodeo id ita fieri posse sicut fieri posse perspicu. vt ex imperfecto semis corpusculo arbor surgat rata pccitas. quata e in quercu Acer 7 populo 7 id genus alijs arboribus quercus. Acer. populus. vel si hoc no placet. sicut fieri potest vt ex vlla qui e brutis comunis 7 homini genere prudentia sine qua no cofi sit humana societas.

Quod potius dicenda est spes in charitatem trahi re q in rem. Ca. vi.

Uod at diximus spem in rem transiura scdm alios qde id dictu est. ego em rectius dici arbitror transiura spem in charitate. na si cut si a fide remas obscuritatem scia remanebit. sic si a spe possessio nis tollas respectu Charitas resultabit. 7 sicut in elementis scdm. Aristotele transmutatio e inter ea facilius q symbolu. i. cois qualitatibus hnt plus gu vt inter igne 7 aere. q vna qualitatū remanere no fit in trāitu rata mutatio Sicut in hanc pntu metamorphosi tato e transfiguratio maior facilitas qto e eaz strictior affinitas Sūt etiā q dicāt succedere spei tētio nē. sz ea tētio cū no manu sit sz volūtatis: nil aliud esse pt q amor charitatis Qui at dicūt spei re succedere. p re nihil aliud intellige pnt q rei diu 7 eaten desiderare quaten absens fuit. nouā pntiam atq tentionē atq ita scdm 7 naturē 7 aliorū opinionē pstat spem trāirei charitatē Scien dum autā virtutū quasda esse qbus imperfectionis nil annectit Sapientia Prouidentia Charitas has etiam deo tribuimus. quasdam esse natu ra imperfectas. vt Spes fides. 7 ipsa ad quā te adhortamur patientia. 7 he quidem sicut a dei natura sunt alienę sic naturę humanę in hac mor talitate sunt necessarie

De nominib eorum q a fide deficiūt. Ca. vii.

U ad fidei nostre lucem nunq venerunt latine infideles. ethni ci id e gentiles grece nūcupant. εθνοο em gentē significat Dicū tur 7 pagani hoc e rustici. q no spū renati sicut christiani. sz in ea q geniti sunt rusticitate sp pmanerunt Nachometiste q Aphricam Aegyptū Arabiā 7 Syriā inhabitāt stulticiā eoz idicāte vocabulo more noiant. q em dicitur μετὰ a grecis. dicitur Nabal ab hebreis. fatuus a no

Liber Tercius

bis. Nec putet q̄s eos dici moros q̄ ex mauritania sint vel venerint. vt morus p̄ maurus sicut plostrum p̄ plaustrum p̄feratur Nachometus em̄ arabs fuit. mauri aut̄ vltimas Aphrice occidentalis oras e regione ad hispanos inhabitāt. Notabile certe. ⁊ a curiositate humana nō p̄tercundum forsitan ⁊ inysterio carē non extimandū. q̄ res maximi legum latores ⁊ illustrissimi auctores trium religionum q̄ totū terrarū orbem occuparūt. in tribus mūdi p̄tibus sibi vicinis immo cōfinibus atq̄ cōtinuis ⁊ in medio terre habitabilis constitutis hoc est Assyria arabia ⁊ egypto fuerint p̄creati. fuit em̄ christus assyrius. Nachomet⁹ arabs. Moses egyptius. Sed hęc dissimulāda sunt ad p̄ns. neq̄ em̄ suppetit nūc ociū nobis ad pietādum Qui de reb⁹ fidei recte sentiūt catholici vniuersales vocant. Nam fides nostra nō sicut lex vet⁹ solis Israelitis vni gēti vltioni sed generaliter data ē vniuersis q̄ postq̄ fidem susceperunt de necessarijs ad salutē partim recte partim p̄auesentiūt. hērici hoc ē sectatores appellantur. a p̄p̄o iō namq̄ secta appellat̄ qui penitus a suscepta fide defecerint Apostate. i. rebelles vocant. nam ἀποστασις rebellio interpretatur. Et quēadmodum christiani a christo quam appellatōem viuētibus adhuc apostolis primū Antiochię sacram narrat Lucas in actibus ap̄loz. s. c. ⁊ iudeia iuda sunt vocati a quo descendit tribus regia ⁊ inter duodeci magis honorata. dicti etiam sunt hebrei. ⁊ hęc cognominatio lōge vetustior p̄fluit vt aliqui volūt ab heber in cui⁹ familia q̄n ē lingua facta p̄fusio in babilonic remāsisse fertur lingua p̄mitiua. q̄ ab eo dicta ē hebreica. vel vt alij sentiūt ab Aheber qd̄ interpretat̄ trāsire. Trāsinit em̄ Abrahā monitus a deo ex Mesopotamia ad cananeoz terrā. quo cuz puenisset vocatus ē hebreus hoc ē transiēs ⁊ aduenticius. ⁊ hoc fuisse videt̄ omen ⁊ quoddā p̄sagiū futuroz hebrei em̄ septennumero vt sacre testantur historię de sedib⁹ suis trāslati de gente in gentē trāsmigrarūt. ⁊ tādē eoz lex vt tale cognomē futurū innuebat. more sue gētis instabilis ⁊ trāsitoria trāsinit in nrām. plura sūt de his subicere nisi scire te ⁊ christiānissimū. ⁊ sacre scripturę fieri indices magis studiosum. in ea em̄ oīa quę ad salutē ⁊ ad b̄ritudinē p̄tinent videre facillimū

De causis fidei

Ca. viij.

Exeamus ad tria q̄bus fidem fieri supra iam diximus. ea sunt sermo. miraculum. inspiratio. Per sermonem ⁊ miraculum sine inspiratione neminem ad fidem venisse cognouimus per inspirationē ⁊ sermonē sine miraculis ⁊ cum miraculis credere q̄ plurimi Sermo quid credas explanat. Miraculum facit vt audicēs aduertat. Sero

Liber Tercius

moni etiam astipulatur et dicta confirmat. inspiratio vero assensum inclin-
nat. Ergo fidei materia ut omne genus causarum attingam quarum in secundo
libro de physico auditu meminit Aristoteles Circa quas sunt credenda. in qua
est intellectus? Materia enim triplex in qua circa quam et ex qua Scilicet de tercia
nihil ad primum. illa enim Solus est corporum. forma inducenda ipsa est fides
nam forma est fides materie dispositio ideo non necessaria. quia potest ab agente sup-
pleri. Est miraculum agens deus. actio inspiratio. assensus introductio. fi-
nis beatitudo Assensus autem duplex et quo intellectus scio. quo voluntas bo-
no assentit. inspiratio intellectui primum veritatem. mox voluntati ostendit
bonitatem. nam utriusque species lucet in credendis Primus assensus est fi-
dei secundus magis charitatis et spei

De vi et natura miraculorum.

Ca. ix.

Deologorum quidem doctissimi atque clarissimi subtilissimis disposi-
tionibus quaesierunt an per christi miracula probatu sit possibile eum fu-
isse deum et messiam in antiqua lege promissum. Sunt qui affirmant
sunt et qui negant. Ego autem (ut paucis expediam). in eorum qui negant
hoc est Berardi Bononiensis. et Pauli Perusini ordinis mei suam vado
Si enim per miracula id probaretur iam non crederetur. sed id nobis credendum pro-
ponitur Adde quod cum non ostenderit quia future propria scilicet an aliena Dei an Bel-
zebub ut iudei calumniatur. id fecerit. dici semper poterit id commune et as-
sumptum fuisse. Nam precedentibus etiam seculis apud gentes et hebreos pa-
ria. nec minora sunt visa. legimus Magos Pharaonis qui gentes erat si-
cut et Moysen fecisse miracula. legimus Heliam mortuum suscitasse. Heli-
seum Naaman a lepra curasse. Iesaias narrat decem lineis solem esse re-
uersum. quo miraculo nescio an maius unquam audiuerim. quod enim maius.
quidve mirabilius esse potest. quod quod ut vim huiusmodi hoc est Ezechie regi egro-
tanti. de recuperanda sanitate fides fieret ille celestium Sperarum diuinus et
sempiternus ordo mutaretur Quis per miraculo non accipiat. quod a Tito Li-
uio primo libro de primo bello punico recitat Romanos scilicet cum triennio pe-
stilentia laborassent Sibyllinis libro admonitos misisse legatos epidau-
rum Peloponnesi urbem. qui Aesculapium deum Romam accerserent. qui
cum venissent numen ipsius dei in serpentis specie apparuisse et per verba ce-
lebrissimas partes miris oculis leni tractu labi coepisse. et tandem spectante
populo ad Triremem Romanam sponte profectum. in quinti Uigolini lega-
ti tabernaculo multiplici orbe se inspirasse qui missus semper. donec Anti-
um que in Italia volscorum est ciuitas. peruenissent. Ubi ex navi prolapsum
postquam in vestibulo templi sibi dicati triduo permansit in nauim iterum per-
spicisse. ac demum Triremi iam Romam ingressa in insulam Tyberis

Libet Tercius

nam ubi templum ei dicatū est. trāsnatasse. Sunt ista q̄dam (non imus inficias) p̄menta diaboli. s̄ q̄s hoc mortaliū nisi ch̄ristiana imbutus disciplina dinoscit: Plato scribit phereum quēdam Pamphilum inter eos q̄ in acie ceciderāt decem diebus iacuisse. biduoq̄ postq̄ inde sublat⁹ esset impositum rogo reuixisse. ac mira q̄dā tpe mortis visa narrasse. S̄ nescit necesse p̄ multa vagari volentē gētilium mira repire. legat. Ualeriū p̄mus liber factorū ac dictorū memorabiliū. ⁊ q̄d de oibus. de somnijs. de p̄digijs ⁊ de miraculis referat. attendat. Qd̄ autē ch̄ristus dī fecisse se q̄dam q̄ nemo alius vnq̄ ante fecerit. Itēo utiq̄ dixit. q̄ alij miracula nō pp̄ria. ut hoies ⁊ si pp̄ria nō diuina sicut ip̄e fecit. p̄tute fecissent. nō ergo miraculorū exhibitio. sed vis exhibēdi singularis in ch̄risto. Et quoniam scimus mira q̄dā a deo. a spiritib⁹ etiā malis ēque ac bonis. ⁊ a natura q̄s fieri posse. ⁊ cum sūt a quo potissimum fiat temp̄ ambiguum. concludim⁹ miraculum fallax esse signum: quēadmodum ⁊ color in vrina. ⁊ in vultu obscuritas. utpote q̄a plurib⁹ causis puenire solēt. ⁊ a q̄bus pueniat. raro p̄ptum. Hoc igit̄ dixi nō ut nostra infirmem. p̄ q̄bus etiā fundendus est cruor. sed ne simul cum nostris aliena p̄firmem. q̄bus est cum nostris p̄mune miraculum. Tenemus etiā Antichristū dogmatū suorū impietate miraculis roboratur. q̄bus quotidie ne fidem adhibeamus. admonemur q̄ innuit posse ⁊ miraculis licet non veris. s̄ quo ad nos veritatē p̄e ferentibus astrui falsitatem.

De errore Auicennę et aliorum qui dicūt diuina miracula fieri naturaliter. Ca. x.

Ed pot⁹ ex fide miraculum q̄ ex miraculo fides efficiat. dicit em̄ ch̄rist⁹. Si habueritis fidem sicut ē granū sinapis. ⁊ dixeritis mōti huic. trāsi hinc: trāsbibit. fuere tñ nōnulli glorię diuinę quodāmodo iudi. nature at̄ nimis addicti. inter q̄s et̄ Auicēna q̄ conati sunt oīm miraculorū etiā eorū q̄ in nr̄i beneficiū deus ostēdit in natura rerū causas inuenire. Aliunt em̄ nostrę imaginatōi cū fortis ē. obedire p̄mū vires aīę: ea est q̄ digerēdo nutrimento p̄fecta ē. q̄ sepe factum dicūt ut nōnulli ex lepre imaginatōe leprosi euaserit. obedire etiā imaginationi nō corpus solum anīmę imagināti coniugatum qd̄ ⁊ nos cōcedim⁹ sed ⁊ materiam q̄s exteriorem. qd̄ negam⁹. nec tñ id aūt omnibus aīabus esse cōmune sed quarundā esse p̄uilegiū singulare. quas alijs excellētiōres ac diuiniōes putant quales esse volūt p̄phetarū ⁊ horum seu semideorū. Higonus et Dempho dōrius teste Plinio in septimo naturalis hystorię libro capi

Liber Tetrus

te sedo tradūt in Aphrica quadam esse familias. quarum laudatiōe in-
tereant pbata. arefcāt arbores. emoriātur infantes Esse eiusdem generis
in Tribalibus 7 Illyijs adijcit Jligonus. qui visu quoq; effascinent 7 in-
terimāt quos diutius intueātur iratis precipue oculis. 7 hos pupillas
binas in oculis habere. sunt vt aiunt huius generis fœmie in Scythia bi-
thye appellate Verum hec nō imaginationib; sed vel halitui horis pes-
tifero. vel vaporu venenoso q̄ ex oculis prodeat ascribenda. sicut accidit i
his qui pestilentia sunt in secti. eorum namq; anime constat vim inesse
mortiferam: que 7 in alios contagio scuiēs 7 multiplicatiōe sui inualefcāt
7 serpat. hi nimirum q̄ effascinādi vim habēt: nescio quid simile patiuntur
sibi innoxium. alijs letiferum. 7 ne videat impossibile huius veneno-
sos humores intra nos gigni. subiiciam que Plinius libro septimo natu-
ralis historie. capite. xv. de menstruo mulierum. ex quo humana corpora
concreātur. enarraret Sic em̄ in q̄. nihil facile reperitur mulierum pro-
fluuiū magis monstrificū. accēscūt sup̄: ntu musta. sterilefcunt tacte fru-
ges. moriunt insita. exurunt hortorum germina. 7 fructus q̄bus insedes
re: decidunt. speculorū fulgor aspectu iplo hebetat. acies ferri p̄stringitur
etorsq; nitro. aluci apum emoriūtur. q̄ etia ac ferrū rubigo protin; cor-
ripit. odorq; dirus aera. 7 in rabiem aguntur gustato eo canes. atq; infa-
nabili veneno morsus insigitur. sic Plinius Aliunt etia Medici pesti-
lentiā nō sp̄ contagio fieri. s; humoribus atq; spiritibus in hoīe viciatis
dirum illud morbi insanabilis genus enasci Quosfit vt nō oīa in causas
naturales. sed q̄dam etia in demōes. q̄dam hoc est ea q̄ vera sunt. in bo-
nos angelos. 7 in deum sunt referēda miracula

¶ An sit ubiq; Christi lex promulgata. Ca. xi.

Edan impletum adhuc sic q̄ dī. In oēm terram exiuit sonus eos-
rum. si p̄ terram intelligas continentem. non dubito. adimpletum
em̄ existimo. si vero terre vocabulum ad oīm hoīm habitationem
extēdas dubito. 7 eo maxime q̄ diebus nostris opa regū hispaniē multē
in atlantico. in ethiopico. in indico oceano vltra etiam circulū capricorū
ni. 7 totādam zonam. vbi altera terre habitabilis portio collocatur. rep-
te sunt insule. ab hominibus habitate: nostris etiam multo maiores. vtpo-
te quarum aliquę tric milia. 7 amplius passuū milia circuitus habeāt. 7
harum. neq; Strabo. neq; Ptolomeus. neq; Pomponius Mella. neq;
Plinius. neq; antiquorum scriptorum quisquā meminērunt: quo con-
stat fuisse semper hactenus ignoras. 7 nunc primum accepisse nūcium
de Christo. Qui vero inter illos huius ignorantie nocte perduran-
te secundum legem naturaliter hominibus. insitam beneuixerint.?

Liber Tercius

etiam si aliquādo peccauerint. mō postea egerint poenitentia. putam⁹
post mortem aliqd̄ foelicitatis gen⁹ habituros. et loca aliqua dei dono for
tuitos Ubi meli⁹ vel saltem mun⁹ male sunt habituri. q̄s hi qui sordide
et flagitiose vixerūt Sic putare me cogit iusticie et clemencie diuine p̄te
platio. et Dauid auctoritas ita dicentis Quia tu reddes vnicuiq̄secun
dum opera sua

Religionē Christianorū non esse a stellis ut errant
astrologi. sed esse breuissimam ad celum viam a deo
inuētā et traditā. Cap. xij.

Uod p̄o dicūt Astronomi religionē christianā a coeli constel
lationibus fluxisse. falsum nefarium atq̄ impium puto. Aut nam
q̄s Ionem iunctum cum Saturno fecisse hebreā. Cum Marte
chaldeā. cum Sole egyptiā. cum Venere sacracenicā. cū Mer
curio christianā. Cum luna p̄o facturū aliqui dicunt Antichristi reli
giones. qui in fine seculorū v̄turus est. hec nugamēta ficticia execramur
et quasi Nenas infantiles ridem⁹ assidue. et q̄dem multis rōnib⁹ p̄suasi
sed ea potissimū ad p̄ns q̄ scim⁹ tales planetarū coitus sepe an̄ has reli
giones factos. et nunq̄ tñ ex eis legem fluxisse. quo p̄stat leges ab eis non
fieri. et nō esse religionum causas hos coitus. si em̄ cause essent. cum posi
ta causa naturali poni necesse sit et effectum. q̄s p̄mū p̄gressa fuissent ea
sidera. sicut postea p̄dixerunt. sic et tūc legem p̄duxissent. q̄ si facto coitu
lex nō p̄dūt. certa rōne p̄cludim⁹ coitum legis vel nō esse cām. vel saltē
diminutam Dicimus ergo et qd̄ dicim⁹ credim⁹. fidē christianā nō a si
deribus sed a deo p̄ mediatorē dei et hōim deum et hōim christū iesum
p̄ditā. ab Aplis p̄mulgatā. miraculis p̄firmatā. veritate subnix
am. p̄ditā honestate. fultā rōne. hāc ergo vt teneas horroz et moneo
et repetēs iterumq̄ iterūq̄ monebo hec em̄ vita via est in coelum recta et
q̄s breuissima ad illa sempiterna bona q̄ oculus non vidit nec auris audi
uit. Ut Mathematici volūt lineaz quę in punctum aliqd̄ p̄trahūt
nullo breuior est q̄s ea q̄ recta est. rectitudinem hāc habet christiana Re
ligio. vt p̄ore q̄ post mortem iustorū animas nō p̄ anfractus ducat ad deū
sicut olim lex hebreorū q̄ animas quātacūq̄ iusticia pollentes mittebat
ad inferos. et ad locū quem Abrahę sinum appellabant. erat illa lex via
quidem ad deum. sed lōga sed obliqua. quę p̄ nrām ad rectitudinem et ad
compendium est reducta. immo in nrām mutata. nec illi p̄ nrām nisi re
ctitudo quicq̄ est annexū Via quę obliqua erat lōga. et p̄plexā: facta est
recta. breuis. expedita Alię p̄o leges ambages sunt. et fabulationes sicut
dicit psalmus Narrauerūt mihi iniqui fabulationes. sed non vt lex tua

Libri Tercius

et alibi Non fecit taliter omni uatiōi ⁊ iudicia sua nō manifestauit eis.
De Georgio nouariensi Bononię combusto cum
quibusdam disputationibus de fide christiana.

Capitulum. xij.

Nam subiiciam fidei argumentatiunculā. q̄ ego quoad potui
ab errore reuocare sum conatus Georgium Nouariensem illū
quem ante quattuor annos hic Bononię. ut meritis erat. arde
re conspeximus verum sicut natura cessante medicina nil iuuat. sic quia
deus iusto sed occulto iudicio non aspirauit. nullum attulerunt verba re
medium Erat enī adeo deprauatus. ⁊ in reprobū sensum datus. ut ne
q̄ euidentissimas rōnes audiret. postq̄ in doctoꝝ ac prestantium viro
rum consensu huius a. Notario lecta sunt dogmata: Dicentibus alijs
eum hereticum Ubi ad me uentum est (faciebat enī ordinem dicendi or
do sedentium) non hereticum. sed quod longe est detestabilius. respondi
apostatam. longa enī iudeoꝝ consuetudine iudeo corruptus quia a deo de
relictus iudaizabat. ⁊ in se verificabat qd̄ dicitur Cum scō scūs eris ⁊ cū
pueris puereris. hūc nostrę snie ⁊ si p̄mū uisi sunt aliquātisper. quidā
aduersari tandem tamen ut intellexerunt. oēs assensere Paulopost ipse
Georgius ut audire ipam bestiam sua ōba resonātem. adductus est Nō
erat stature iustę forme liberalis. corpe firmiter robustoq̄. ingenio Uastro
prauo ac sub dolo. adeo ut in eo vno viderer agnoscere Catilinā Ulyxem
⁊ Sinonem Cū igit alijs multa in eū scite apteq̄ s̄ certe bonitatem. ma
licia pfocante inuuliter dixissent. statui ⁊ ego aliqd̄ p̄ter ea q̄ adducta di
cta q̄ fuerāt. subinferre. q̄ ⁊ si nō illi ad salutē. mihi tñ esset utilis ad me
ritum labor me? Sic ergo inter nos certamē initū ē. Christū inq̄ in le
ge p̄missum nōdum uenisse putas o Georgi: Puto dixit ille. nōdum ve
nisse christum vez. tūc ego Daniel inq̄ ⁊ alioꝝ pphetaz vaticinijs de q̄
bus ab alijs abūte iam dictū est p̄termittis Uolo tecum sermōe mater
no simplici ac familiari ⁊ de circūuentiōe mīme suspecto fabulari. euz ve
nerit christ? dic scōtes boni qd̄ afferet Populi liberatōem rñdit. subiici
et gētes. ⁊ lōge ac late dominabit Tūc ego si tibi inq̄ alium dederō cuius
maiora sunt lōge ac meliora facinora. nōne hūc christo tuo p̄stare fatebe
ris. fatebz rñdit Tūc ego equo aio sis dixi. ⁊ aurib? sane. si Attila. aut
Ottoman? aliq̄s Bononiam obsideat. ⁊ duoz alteꝝ petat a ciuib? ut aut
terrenū principē aut deum suū negēt. vez facili? putas ipetratu Ut pn
cipē terrenū negēt. rñdit Tūc ego subiici. hacten? Georgi scite sapienter
q̄ rñdeas. atq̄ vtrū sic in finē vsq̄ rñdeas. sic enī facile te ex his p̄cedib?
exolues. nō sunt deliri hoīs iste voces Erāt enī in collegio qdā qui cum

R i

Libet Tercius

sub temetipſe p̄ceptu ſaluare p̄tenderet. p̄gani⁹ inq̄s ⁊ recte vt coepiſti ſem-
per m̄deas? Datus ē ergo. factuq; difficult⁹ Deum vez vel cum quē vez
quis putet. q̄s terrenū principē explorare. ⁊ ex mentib⁹ hoīm cōtemptra
ei⁹ cultura deturbare: mai⁹ m̄dit Tūc ego. At chriſtus nūq; noſter hoc
egit. ille his auditis ſubito expalluit. vt nudis preſſit q̄ calcibus angue
Et lugdunenſem rhetor dicim⁹ ad aram. ⁊ ſubiungēs vides dixi Georgi
quomodo ſapia chriſti vincit tuam maliciam. quō fateri coact⁹ es nr̄m
chriſtum tuo quem ſomnias chriſto p̄ferēdum Nō venit chriſt⁹ verus
mūdi vt putas q̄ſiturus imperiū. Dixit em̄ ipſe. Regnum meum nō eſt
de hoc mūdo ſz vt nos de diaboli pr̄ate ⁊ ab idololatria reuocare Propt̄ea
cum paſſionem ſuam ſciret inſtare. nūc p̄nceps hui⁹ mūdi inq̄t eijciēt ſo-
ras. ⁊ ego ſi exaltat⁹ fuero a terra. omnia traham ad meip̄m hic eſt om̄i-
nis ⁊ antiquus iudeoz error Chriſtū putare t̄paliter regnatuꝝ. quo etiā
mater Joānis ⁊ Jacobi. vxor zebedei cum more iudaico eſſz implicata ro-
gauit filiis mūdanam dignitatē. ⁊ p̄pt̄ea de ignorātia damnat⁹ a chriſto
Putabat namq; mulier adhuc iudaica ſapiēs Chriſtum more Dauid et
Salomōis in purpura ⁊ auro ⁊ armorū potētia regnatuꝝ. ſic popul⁹ il-
le carnalis ſemp fuit. ſic rudis ⁊ hebes. vt nunq; dei voces intellexerit p̄-
pt̄ea tātam corū preſus ignauiam terga eis dedit Qd futurum deus ante
mōſtrauerat eo p̄cipue caſu. q̄ cum Moſes deum rogaret vt faciem oſtē-
deret. p̄feſtim abiēs tergo oſtēdit Unde ſcriptum eſt. vidi poſteriora vi-
dentis me Joānis in epiſtola ſua. capite tercio cur Chriſt⁹ venerit mani-
feſtat dicēs. ille apparuit. vt peccata tollerēt. ⁊ paulo infra. i hoc apparu-
it fili⁹ dei. vt diſſoluat opa diaboli. nō igit vt putatis vos: quo tēporali-
ter regnaret Sed vt idololatriam deſtruens Mundum ad dei cultum
reuocaret. Tibi ergo ⁊ iudeis inutiliter appuit. ⁊ facitis apud vos cona-
tum eius eſſe ſine fructu: dū caligo veſtre p̄tinaciē bonitatis eius lumen
excludit. ſed q̄bus vtiliter apparuit Jeſaias capite. lxx. longe ante p̄dixē-
rat. Iuuet⁹ ſum inq̄t a nō querētib⁹ me. palam apparui his q̄ me nō in-
terrogabāt Ad Iſrael autem d̄r. Tota die expādi man⁹ meas ad popu-
lum nō credētem. ſz p̄tradicētem mihi. Aleſtuas dixi o Georgi: eſtuas.
At breui. niſi reſipiſcas eſtuabis acerbius Tūc ille nō eſtuo dixit: ſz phi-
loſophie ac dialecticę reſib⁹ me inſequeris. q̄b⁹ ⁊ ſi capi poſſum. teneri nō
poſſum. q̄d has inq̄s vanas excuſatiōes perperā adducis: Quid de diale-
ctica p̄quereris: ſum ne ego Chryſipp⁹ de quo dictū eſt ab antiquis. q̄ ſi
Iuppiter dialecticam habere velit nō aliam habituꝝ q̄ Chryſippicam:
nō potui nudius nō potui ſimplicius apertiusq; loqui. ſed vt video ex il-
lis malis es piſcib⁹. de q̄bus dicit Simile eſt regnum coelorum ſagene
miſſe in mare. ⁊ ex omni genere piſcium p̄greganti. quam cum impleta

Liber Tercius

esset educētes. ⁊ secus littus sedētes elegerūt bonos in vasa sua. malos āt foras miserunt. Nec negare potes tot populos hrute Chriſti ad vni⁹ dei cultum reuocatos nam in eius noīe: vt ipe p̄dixerat: sunt eiecta demonia sunt curati morbi. mortui suscitati. idola p̄fracta. templa destructa. ⁊ deum p̄dicata p̄ totum orbem veritas orthodoxa hoc Ep̄ostoli. hoc martyres. hoc sancti p̄fessores inuocato Chriſti noīe. nō in Angulis. s; palā coram p̄ncipibus regibus ⁊ populis in aperto fecerūt. Nulla iam natio nulla mūdi ps nisi forasse. vt p̄dixi. aliq̄ apud Antipodes. si vsquam sunt Antipodes vel alibi insule abditissime ⁊ nobis ignote sunt. in quas nōdum Chriſti fama trāsierit. Idolatrie seruit. ⁊ quis hanc porbem doctrinam sparsit. Quis hanc mercem p̄ Asiam Aphricam ⁊ Europam tulit: Iudei ne: Non vtiq; neq; enī vnq; ipsi gentem vllam ad vnius dei cultum reuocarunt sed ipsi sepius ad idolatriaz relicto dei cultu declinarunt. At q̄s hoc dogma p̄ mare. per insulas. per terram seminauit. Nempe illi de q̄bus Dauid dixerat. Pro patrib⁹ tuis hoc est p̄ patriarchis ⁊ p̄phetis. nati sunt tibi filij id est apostoli. qui sunt a chriſto in patrum antiquoz locum subrogati ⁊ sequit⁹ Dauid. Cōstitues eos p̄ncipes p̄s sup̄ omnem terram. ⁊ in omnem terram exiuit sonus eozū. ⁊ in fines orbis terre p̄ba eozum. Nam dum Thomas parthos Mattheus Aethiopiam. Ioānis Asiam. Petrus Pontum Galatiam. capadociam. Paulus Bithyniam ⁊ Illyricum. ⁊ ambo Petrus sc; ⁊ Paulus Romaz et Italiam die noctuq; docēdo perambulabāt: pulsa sunt ex templis ⁊ ex tēplozū adytis simulacrisq; demonia templa euersa. statuē cominute arē cōtrite. Et tādem Cōstantin⁹ impator bene in chriſtianos animat⁹ fide suscepta. ⁊ cruce p̄ aliquis ⁊ imperij insignib⁹ p̄tra Maxentiū Maximiani filium chriſtianoz p̄secutorem eleuata in chriſti reuerentiā vertuit quēq; in crucem agi. Sūmo chriſtianoz Pontifici Syluestro Romam cessit. templa q̄ adhuc extāt Chriſto maximis impēlis posuit. Ecce Georgi hec sunt opa triumphalia Chriſti nostri ⁊ q̄d chriſt⁹ tuus amplius gerere poterit: q̄d equalē: q̄d est. dum est. impossibile factū ē. Aristoteles enī inter p̄ncipia rez naturalijū numerat ⁊ priuationē. ⁊ sicut lignum ex nō ligno. ⁊ lapideū ex nō lapide. sic cultus ex nō cultu fieri ē necesse. cultu ergo diuino iam inducto quicq̄ agēdum restat min⁹ est hoc facto. qui ergo futurus est Chriſt⁹. eo q̄ iam fuit. ⁊ hec fecit. minor certe erit. ⁊ id ex tua p̄fessione sequi manifestum Ad hec Georgi⁹ subiratus: mihi ne dixit tanq; muliercule ista narras: putas ne te hodie auiculā cōuersuz: Non sunt inquam o Georgi. nō sunt tuc istę voces. fact⁹ es enī diaboli simulacrum Sed pone miser hāc amētiā. ⁊ noli p̄tra stimulū calcitrare. noli spiritui sancto resistere. incipe si q̄d habes. ⁊ has nostras

R ij

Libet Tercius

aniles fabulas tu qui tantus es, dissolue si potes. Habeo inquit penes me respondere quid possim, et cum tempus erit respondebo. Tunc ego: Respondi nunc optime Vir, quandoquidem et tempus et locus id postulat. Mentitus es inquit me, quem improbum iudicas: virum bonum appellans, parcius dixi. o Georgi parcius egote optimum virum non aliter quam christus dei filius Judam amicum dixit, qui scilicet non esset, sed amicus esse debuisset, et quem zelo charitatis amicum optabat. Responde igitur, et confer peccatum, tua namque si bona fuerint: responsa amplectemur, et huc huius gratia venimus ut tu de fide recte sentiens et sane respondens absoluares, et nos te adiuuantes cum aliquo spiritualis frugis emolumento resipiscenti tibi collemur. Nondum inquit Idolorum cultura est explosa, sed nunc maxime idola colitis vos christiani, o sancte preceptor inquit perge oro te, perge, tolle ex mentibus nostris hanc impietatem, et doce nos hodie que christianorum sint idola. Juro enim tibi me illa confestim negaturum, dic agetum. Que sunt christianorum idola o Georgi, Petrus, Paulus Hieronymus Ambrosius: Respondit ille, Vis inquit o Georgi amici aduersum te fungar officio: Volo respondit. Tunc ego amici officium est dixi amicos cum quid deliquerint, obiurgare nam inquit Aristoteles in ethicis. Melius est ferre auxilium in moribus quam in diuitiis, quando id honestius et amicitie magis congruum, obiurgabo ergo tecum bona venia. Quid miser caluminaris christianos quod Idolatrie dediti sint impunito, nonne vides insane tuam amentiam, et quod dum me vocas idolo latram, reipsum esse iudicas idiotam: quomodo Petrus est idolum, cum Petrus sit aliquid, idolum autem nihil, Idolum esse nihil Paulus diffinit, et recte quidem, nam in earum naturarum catalogo que a mundi opifice deo sunt condite non magis est idolum, quam chimera, quam hircocerus, et alia ficta ac imaginaria, que rationis entia vocant dialectici nec plus est idolum vnum quiddam quam nauis et nauta, quam arator et stiuus, et cetera similia non per se nec a partium natura, sed alium de unitatem habentia. hic Georgius concitas inquit ut video aduersum me omnem philosophiam ionicam et italicam Vis dialecticorum elenchos et prestigia sophistarum contra me armare. Sed que gloria vestra est, Si puerum iuuenes si multi fallitis vnum, Dauus sum non Dedipus, Sphingis enigma non intelligo, Ah Georgi dixi quam longe a recto erras itinere, et quam facile redires ad viam si redires ad te ipsum sum, non es Dauus, sed es aspis surda, que cauda obturans aurem suam ne audiat vocem incantantis sapienter, heu miser in quam diram strigem incidisti, que sic omnem tibi sanguinem luctu hausit, quo es totum deuoratus a Lamia Ah miser exue iam opera tenebrarum, et indue arma lucis, et res

Liber Tercius

di ad mirē tuaz ecciam catholicam que te genuit. q̄ te mortuū luget. q̄ nos huc misit vt susciteris. redi cum filio. p̄digo ad patris pietatem scis nec doceri te est opus. q̄ sit Clamēs et benign⁹. et p̄stabilis sup malicia expectat te christ⁹ et āgeli sancti. de q̄bus d̄r. gaudium est angelis sup vno p̄ctōre poenitentiā agente. redi ad gremium matris ecclesie. parci tibi. cōdonatur hic error iuuentuti. Recordare parētum cognatorū affinium. amicorū. et patrie. q̄bus infidelitatis notam hāc inuris. prais hac temētia teipm maculas hoc scelere genus tuū. cōtaminas hac impietate nr̄m hoc seculū. ad hēc ille sol⁹ fixos oculos tenebat Nec magis incoepo vultum sermōe mouet Quam si dura silex. aut steter marpesia cautes. Et facito paruo ad videndum qd̄ r̄iteret interuallo. mox adiūpi. at postq̄ perstas in p̄posito. redeo et ago ad p̄positum. noli metucere georgi te a nobis decipi. neq̄ em̄ sum⁹ decipuli vt tu perperam vocas christi discipulos. q̄ videlz hoies piscarent. hoc est scdm tuam interpretatōem deciperent. induco cōtra te veritatem nō sophisima. q̄ de Idolo dixi non sunt ex apicibus vel appēdictibus humane curiositatis. sed ex vere philosophie fundamētis. aiaduerte quorū aspectib⁹ asces. licet em̄ ego et tu forte sum⁹ Damoceta et Menalcas. nō sunt tamē Palēmones q̄ circumspectant. Idole inquit a me appellat quicqd̄ aliud a deo non adorādum adorāt. vt sanctorū vestrorū imagines. quas ego tum etiam cum essem adhuc puer solebā lapidib⁹ ferire et luto p̄spargē Tūc ego subieci illud Persianum. O curue in terris animę et celestium inanes. et item illud O miser inq̄ dies vltra miser. hucine rerum venimus. An nescis qd̄ quotidie p̄ionamur ad pplm̄ adorari et deum et creaturas. et em̄ quid est adorare nisi venerari et colere. q̄ si dicas scriptum esse deū tuū adorabis et illi soli seruies; respōdemus adoratiōis gen⁹ esse duplex vnū qd̄ latria. aliud qd̄ dulia vocat a grecis p̄mo adoratiōis genere inclinamur alicui tāq̄ creatori tanq̄ deo hostias et oblatiōes offerēdo. scdo inclinamur creature. q̄ inclinatio ē cuiusdam excellentię p̄testatio. de quo gñe d̄r cum in multis scripture locis. tum p̄cipue qd̄ memorię nūc occurrit. capite. xxxiij. geneleos: vbi d̄r q̄ Rachel et Joseph Esau patrū suū adorarūt. qd̄ ergo penes nos est Petrus et Paulus. hoc pene indēos est Moyses Aaron Neemias Esras David Samuel. et ceteri. vitę approbatę et doctrine viri. sanctos em̄ vt deos nō adoramus. at tanq̄ dei amicos amam⁹. honoram⁹ veneramur et colim⁹. aliud est regem. aliud ē ministros honorare p̄pter regē. ad hēc ille nequicia sua quasi quadam spūali apoplexia corrept⁹ obmutuit. et hoc ea de causa q̄ ei decrat qd̄ est in p̄uersiōe potissimū. inspiratio. bene ergo a christo d̄r. Nemo pot̄ venire ad me. nisi pater meus traxerit cum pauca hęc fide tecum recēlui. scio em̄ magnam et plusquā dici aut cogitari possē

R. iij

Liber Tertius

sit fidei vim inesse. q̄ si vigilāter custodieris faciet te oīm inimicorū victo-
 rem. 2 oīm calamitatum p̄tempozem Propt̄ea Joānes ap̄ls in prima
 epla capite quito d̄r. Hęc est victoria q̄ vincit mūdum fides nostra q̄s ē
 autem q̄ vincit mundum nisi q̄ credit qm̄ iesus est filius dei: Qui iesum
 dei filium firmissime credit d̄ctis ei⁹ assentire nō dubitat. q̄ d̄ctis ei⁹ fir-
 miter adheret. iam mūdū hūc necesse est cōtemnat. at qui mūdum con-
 temnit vincit. recte ergo Joānes p̄cludit mūdi hui⁹ esse victorem qui ie-
 sum credit esse saluatorem. 2 Paul⁹. fundamentū inq̄t aliud nemo pos-
 test ponere p̄ter id qd̄ positum est: qd̄ est Iesus christus. Addam vnā
 Diēnię sententiā. quā Paul⁹ ad hebreos. capite octauo Cōtra iudeorū
 citat puicaciā. vituprās em̄ de⁹ iudeos in Hieremia dixit Ecce dies ve-
 niēt d̄r domin⁹. 2 p̄sumabo sup̄ domum israel. 2 sup̄ domum iuda testa-
 mentū qd̄ feci patribus eorū. in die qua apphēdi manum eorū vt educe-
 rem eos de manu egypti qm̄ ipsi nō p̄manserūt in testamēto meo. 2 ego
 neglexi eos. d̄r dominus. sic Diēniās Cerne q̄s manifestū nouo testamē-
 to ferat testimoniu. quid est oro te p̄sumare. nisi cōplere. vetus testamē-
 rum diu id est vsq̄ ad christi aduentum fuit inchoatū fuit imp̄fectus. 2
 erat quasi mola inferior ociosa. cui noui testamēti mola superior erat im-
 ponēda. vt adueniēte fluxu spūs vehemētis: hoīm inter vtrāq̄ comp̄-
 hēsa duriciēs p̄nitētię p̄tritiōe moleret Unde Joānes baptista supe-
 rioris mole p̄cursor 2 nūcius ex euāgelio Nat̄hei clamabat. p̄nitens
 tiam agite. appropinquabit em̄ regnūz coeloz vocat regnum coelorum
 nouū testamētū. ad qd̄. cum iam esset veteri imponendum hoīes quasi
 triticum vocat ad molendū. Ideo dixit christ⁹ Erunt duę molēs. vna
 asumēt. 2 altera relinquet̄: Erat ergo vet⁹ testamētū in nouo p̄suman-
 dum. qd̄ vbi factū fuit. 2 rei 2 p̄sumatiōis huius autor christ⁹ nō tacuit
 Sed Diēnię r̄ndens alta voce mox dixit Cōsumatum est Unde mirabi-
 lem dei sapiām. inexpugnabile fidei fundamētum. 2 nutātis aīę solidum
 firmamētum Sz ne dicētes vnā istaz molarū alteri impositam videā
 mur sentire p̄tra christum dicētem vnā assumēdam. alterā relinquen-
 dam. dictum ei⁹ summa cum reuerētia sic declaram⁹. vt dicam⁹ fidez he-
 breorū hoc est vet⁹ testamētū dici a christo ideo derelinqui. q̄ ps ea q̄ de
 ceremonijs id est sacrificijs 2 ea similiter q̄ agit de iudicijs 2 de contracti-
 bus humanis. p̄ nouā abroget. Nos autē nrām illi dicimus imponi. q̄
 retētis ex veteri testamēto moralibus p̄ceptis ritus illi ceremoniales in
 christi sacrificium Cuius erāt figura. trāslati sunt. quo fit vt lex illa vet⁹
 hebreorū p̄dagogus. 2 derelicta. 2 nostra illi imposita dici possit Nō fue-
 rit etiam absurdum. si dicat̄ per molētem derelictam intelligi testamēti
 veteris partem abrogatam per eam vero quę assumēda d̄r. designari de-

Libeꝛ Tercius

calogum. ⁊ ceremonias. vt ad vetus testamētum totum id christi dictū
referať. nam vt dixi qđ est de moribus remāsit intactum Cerimonie ve
ro mutant i melius Sed qđ scđm hanc expōnez ad vetus testamētū
ptinere videat dictum christi. reuera tamē tangit ⁊ nouū nam illas pa
tes assumi quid aliud est. qđ illas in nouū trāsfōrmari. Te igit sepius in
terroga an pfecte credas. si firm⁹ fueris. nihil est qđ tolerare iam nō pos
sis. sin autem infirmum te sentis. dic christo cum Apostolis. auge nobis
fidem. nam si quis indiget sapia postulet a deo. ⁊ dabitur ei. Postulet au
tem in fide nihil hēsitans. ⁊ memento qđ qui deo credit. eum honorat. qđ
vero non credit mendacem facit. quo nihil esse potest indignius detesta
bilis perniciosus.

De Spe et Charitate.

Ca. iiii.

Edeo aliquantisper ad fidei familiam spem ⁊ charitatem. Ut bre
ui quadam anacephalēsi magis earum pateat ingenium ⁊ quic
quid dicitur erit ex theologorum officina depromptum Spes igit
tur est habitus voluntatis quo ad eorum desiderium inclinamur. que si
des pollicetur. desiderium autem eorum est bonorum: que non habentur
Sed quo nam paracto tres iste virtutes theologice sunt discrete breui⁹
ter explicabo. fides vt ante diximus. sic intellectū afficit. vt his tantum fa
ciat assentiri. qđ scripta sacra cōmuni reuelatiōe complexa est. Est autem
cōmunis reuelatiōes non cōmunes sed speciales. vt Ioānis apocalypsis
que ⁊ si vera est. ⁊ ei cui ostensa fuit intellecta. nobis tamē quia qđ neces
sario explicite sunt credenda non cōtinet. causa ⁊ occulta In intellectu igit
tur est fides Spes autem ⁊ charitas in volūtate. volūtas operationem
habet. ⁊ quietem. negocium ⁊ ocium. operatio eius duplex. Una qua ve
lit. altera qua nolit. Vtriusq; negatio ē quies. quod theologi exprimunt
per non velle. ē autem operatio melior quies. velle quoq; qđ nolle pre
stantius. Velle item duplex propter se. ⁊ propter aliud. primo frui dici
mur. secundo vri. fruimur em cum propter se. Utimur vero cum gra
tia alterius melioris quidpiam amamus. vt panem propter vitam frui
quoq; duplex. Nam ⁊ quociens aliquid cum possessiōis desiderio. ⁊ quo
tiens item possessiōis respectu non habito sui gratia amamus. sic vira
q; operatione frui dicimur. vt duos amores duob⁹ vocabulis illum spei
istum charitatis nuncupamus. ⁊ si dicas secundum hec dicta nō vide
ri spem ab vsu differentem. vtpote qua sicut ⁊ vsu quidpiam propter
aliud. vt deum propter nos diligamus. Respondeo non omnem amo
rem esse vsu quo refertur ad aliud quod amatur sed eum tantum quo

Liber Tercius

in melius ordinam⁹ qđ amam⁹ s; omittamus impſentiaꝝ theozemata
iſta ſubtiliora. tūc repetēda cum theologicis qſtionib⁹ acrius intendem⁹
At quia vna oppoſitorū eſt diſciplina. de deſpatione aliqđ quomodo ſez
generet. adiiciam Cum volūtas ſibi deū deſiderat ac ſperat. ſi decepta ra
tio id eſſe obtēru impoſſibile dicat neq; em̄ niſi decepta id dicet. volūtas
quia impoſſibile nō eſt electio. deum vel nullo ampli⁹ modo. vel ſub
pđitiōe puta ſi obtinē poſſet deſiderat. ⁊ horū vtrumlibet id eſt vel nullo
modo. vel cū ea conditiōe diſſidendo expeſtē. triſticiam quandam parit in
volūtate. q̄ vna ſatin eſt ad deſperandū. Judas in vltimo illo ſubmerſio
nis ſue naufragio veniā ſub conditiōe. hoc ē ſi poſſibilis eſſet. exoptabat
ſed q; decepta ratio id factu impoſſibile nūciabat. deſperatiōe adductus
laqueo ſe ſuſpēdit Eſt igit a natura ſpei aliena pđitiō. ſed ſorti atq; ani
moſa fide ſperandū eſt. nam ſub pđitiōe aliqđ expeſtē. nō eſt ſperare. ſicut
ſub pđitiōe velle nō ē ſimplr velle. vt q̄ merces vult ne moriat. p̄icē nō
vult ſimplr p̄icē Cōditiōib⁹ igit impoſe ſilentiū. ⁊ alteri⁹ vitē bona ſim
plr ⁊ abſolute ſpare p̄luſce S; q̄ vult efficaciter ſpare. oportz cū firmiſ
ſime credere Proptēa deſpantiū⁹ p̄ſuadem⁹ vt credāt Et chriſtus apud
Matthēum dixit paralytico Cōfide fili. ⁊ duob⁹ cecis Creditis inq̄t q;
hoc poſſum facē vobis. rñderunt. vtiq; dñe. Tunc terigit oculos eorum
dices Scđm fidem veſtram fiat vobis. Sed de hiſ hec hactenus. iam
ad longanimitatem tranſeamus.

De longanimitate.

Ca. xv.

Longanimitas ſctus eſt ad patiētiē ſubſidiū adinuēta. eius nam
q; eſt longinqua ac magno t̄pis interſtitio remota bona cōſtanter
aggredi. ⁊ inter expectandum nullis iniurijs frāgi. nullis difficul
tatib⁹ abſterrerī. nullis p̄turbatiōib⁹ in fugam verti Lōganimitas igit
patiētiē baculus eſt Cui⁹ adminiculo diuti⁹ ſubſiſtere ⁊ p̄luſcentā hāc
ad lubricā vitam ſine lapſu ⁊ caſu poſſit incedere. Spem q; adiuvat
tus iſta Nam bonum qđ ſperat etiam ſi in imminēſum differat. ſuadet ex
pectādum Floruit at iſta ſctus in p̄phetis maxime patriarchis. qui vē
turum chriſtum a lōge videntes ⁊ in fine ſeculoꝝ naſaturz foriter ac lō
ganimite expectabāt. ⁊ ideo dicti ſunt lōganimes in ſpe hinc illa vox Je
ſaie p̄phete Utiq; diſrumperes coelos ⁊ deſcenderes. ⁊ illū. mitte quem
miſſurus es ⁊ iſte qđem voces ſunt ſpei. Audi iam lōganimitatē. Expe
cta inq̄t Dauid dominū viriliter age Confortet cor tuū. ⁊ ſuſtine dñm
Eſt ⁊ illa apud Jeſaiam lōganimitatis vox. expectabo dñm qui abſcon
dit faciē ſuā a domino Jacob ⁊ p̄ſolabor eum. ⁊ alibi. Si moram feceris
expecta eum. Nec igitur ſctus propter expectandi difficultatem inuēta

Liber Tercius

est. Nam difficile expectatur ea. q̄ ardentē amata nō statim habēda sed
lōge posita esse iudicant. Hinc illud qd̄ in p̄ma nr̄a p̄thenice diximus.
Spēs ē longa dolor p̄missaq; munera amāti Expectare diu. labor est. ⁊
pōdus iniquū Sicut igit magnanimitas in magnas. ita lōganimitas
in res q̄ lōge absunt vel abesse putant animas leuat ⁊ inter eandū mentē
ne p̄cidat. p̄seuerantia sustinet. nam pleriq; dum ad ea p̄ lōganimitatem
pgunt q̄ procul apparēt. quasi iumētum in via lassum diuerticula q̄rūt
ab onere tergum a iugo ceruicem subtrahūt. ⁊ nōnunq; aliquātis per ex
orbita declināt. inuēt⁹ est igit funis quidam. q̄ quasi Thesei filum exten
tus ac animi manu tētus. nec ad dexterā nec ad sinistrā errare p̄mittat:
sed vsq; in finē itineris ne sit opus quiete. sustētat. hęc ē igit p̄seuerantia
q̄ difficultatē ex patiētē diuturnitate surgentem lenit. ⁊ quasi Ambro
sio succo vires laborētis instaurat Et quēadmodū p̄seuerantia p̄culiaris
ter p̄tra tolerādum fastidiū sic aduersus omne qd̄ se obijcere p̄t impedi
mētum p̄stantia militat

CAnacephaleosis dictorū ⁊ q̄ nō recte d̄r a theologis
volūtas aīcedēs et cōsequēs in deo. Ca. xvi

Ed anacephaleosim facio eorū que diximus. circa difficilia teste
Aristotele versatur virtus. sicut ergo multiplex difficultas. ita q̄s
strus est multiplex. difficultas ē magna subire pericula. hanc forti
tudo demolit. difficultas ē inter tolerādum tristitia nō vinci. huic diffi
cultati patiētia se obijcit. difficultas ē que de futura vita dicuntur credē
ac sperare. in hoc spēs ⁊ fides suppetias ferūt Difficultas ē lōge distantia
bona diuturna animi suspēsiōne morari. huic lōganimitas opitulatur.
Difficile ē nouos casus quotidie p̄tra nos emergētes equanimiter fer
re huic p̄stantia p̄stat auxiliū Dū longinqua bona pia lōganimitate expe
tamus. difficile ē mētis nō in curre lassitudine. tenere sp̄ intentā cordis
aciem nunq; obdormire. nunq; hallucinari. nunq; ab incepto ope diuari
cari: occurrit huic periculo p̄seuerantia. ⁊ ita fit vt constare tibi possit de
um ⁊ naturam nihil p̄termisisse qd̄ homī ad beatā vitam possit p̄ferre
Et hoc nimis est qd̄ theologi dicunt deum velle oēs volūtatē aīcedente
saluos facē: sed volūtatē p̄sequēte quosdā tm̄. iuxta illud. multi sunt vo
cati: pauci s̄o electi Ego at nō aīte ⁊ p̄sequēte S̄z aīcedentis ⁊ p̄sequē
tis debere dici existimo. vt p̄ hoc inuat deū oēs ideo saluos fieri velle q̄ o
nib⁹ vt dixi palam fecerit atq; cōmuni cauerit ea q̄ aīcedere debeat ad sa
lutem. hęc at sunt lex ⁊ strutes. ex q̄b⁹ tanq; ex aīte sequit beatitudo tan
q; p̄sequēs Sicut apud dialecticos d̄r p̄missas esse aīas p̄clusiōem vere
q̄sequit ex p̄missis esse p̄sequens Licet ergo deus non det omnibus cōse

¶ i

Libet Tercius

quē. hoc ē beatitatē. nō velle dare nō videt. qz dare vult z dat aūs. ex q
p Syllogismū recte opatōis inferat psequēs beatitudis. Sz qz maior
ps mortaliū dum ptempui hz formā hui⁹ illatōis. pdit felicitatē illi⁹
psequētis. dī de⁹ velle nos saluari. qz p liberalitatē suam dat aūs. z non
velle nos saluari. qz p segnicie nrām nō dat psequēs. hāz pntū habitus
psuetudiesqz lōgo iustas exercitio possum⁹ naturalr qdē habere. operati
ones autē scdm cas vsqz in vitē finē integre pducē. sine dei pccariari aus
pilio certe non possumus

Qd et qre de⁹ odio habeat ociosos.

Capitulum. xviij.

Anda est igit opā vt in his exerceamur. nulla namqz sine exerci
tio pntus. nulla ars sine vsu esse pnt. vsu aut parit. pseruat. auget.
Nec negauerim deū vno momēto posse oēm pntatē nobis iplue
re Sz ipse sp z vbiqz detestās ociosos cas quas nobis ptulit vires ad vi
sum z exercitiū vult. pferri Dixit em oparijs. qd statis hic tota die ociosi
ite z vos in vineā meam. z qd iustū fuerit dabo vobis. Sz cur pigris et
inertib⁹ aduerset. duas impentiaz cās iuenio vnam q hui⁹i hoies duz
segnicie sequuntur. maxie diffiles deo efficiunt. de⁹ namqz natura ē actuo
sissim⁹ chusto dicere. p me⁹ vsqz mō opatur. z ego opxor nec voco deū
actuolum. q cursitet aut saliat. vt istrio Sunt em opā ei⁹ sedentaria. sed
solida assidua pcrētia Et pptēa fuere theologi q scilicet dixerint sub
stantiā illam ifinitam quā deū vocamus. ab actu magis quā ab habitu
telere appellari. z ex vocabulis ea deo potius puenire. q opatiōem. quā
q potētiā opandi significēt. vt rectius noietur docēs quā doctor dans
quam dator regēs quam rector. diuina namqz opatio nō sicut nrā tēpo
raria. sz essentīe suē coeterna tanta firmitate subsistit. qsta z essentia. Al
teram. qd oīs rei pfctio teste Aristotele in libro de celo. sita esse videt in
trinitate. hoc ē in essentia. potētia z opatiōe. essentia vt aia. est potētiē ra
die z fundamentū. potētia puta intelligētia in essentia aīe. est vt ram⁹ in
arboris caudice. opatio at vt itellectio quasi dactyli i termitibus palme
qui ergo p ociū cessat ab opatiōe videt naturā fraudare vltima sua pfec
tiōe. z iniuriā opifici naturē irrogare. qz eam nō eo vsqz pducit q ipse
perducendā instituatur. sicut agricolā pculdubio offendit q arborē ne frus
ctificet: facit. pptēa dī a Joāne baptista in Mattheo Dis arbor q nō fa
cit fructum bonum. excidetur z in ignem mittetur. Tantum igitur vigi
lantia nostra moliat. tantum industria se acuat tantum ratio se attol
lat. vt indices magis perficiēdo ad pntes z ad bonos mentis habitus. q
sunt felicitatis instrumēta pueniat

Liber Tercius

De quattuor nouissimis. et primo de morte cū declaratione dicti Empedoclis de lite et amicitia:

Capitulum. xliij.

a D maiorē huius sanctę ac salutaris disciplinę pfectū quattuor adiūcta querēda sunt. q̄ nō estiment ideo ptemēda q̄ vulgata. s̄ potius ppter ea amplexanda q̄ vtilia. et pfecto nō alia sunt diuulgatōis rō q̄ multiplicis vtilitatis cognitio Hoc at̄ dixerim ppter eoz prauam consuetudinē. qui sine respectu vtilitatis familiaria oīa contemnit. et vlu quotidiano protrita fastidiūt. q̄s epigramatic⁹ poeta notat dicēs Et pueri nasum rhinocerotis hñt. nos hō nugis post habitis saluti p̄sules quicqd̄ p̄est q̄q̄ sit vile p̄mune triuiale. semp amplectimur tanq̄ rem p̄ciosam. negocio accommodatam. et opportuna Quattuor ergo adiūcta sunt ista. Meditatio nouissimoz Lectio scripturaz. Imitatio scōz. et supplicatio. Nouissima sunt quattuor Mors Infernus Paradisus. et Iudiciū Ad naturā mortis enarrandā mihi se offert quod d̄t Empedocles. fieri sc̄z oīa p̄ litē et amicitia. amicitia aut̄ est generatio. q̄ disiūcta hoc est corpus et aīam. et quattuor i corpore elemēta p̄glutinat Lis ē mors. q̄ p̄iūcta dissociat Nam corrupta elementoz harmonia lis exorīt. et calore in humidū seuiēte sequit̄ desiccatio. quaz incinerationē medici vocant. ex incineratiōe hō hoc ē ex radicalis humidi p̄sumptiōe mors nascit̄. mediū inter litē et amicitiam. hoc ē inter generatōem et mortē interstitiū. quies ē p̄trarioz inter se pugnantiū. licet em̄ sp̄ pugnet tñ vocari p̄t amicitia. q̄diu nō est pugna p̄reptoria et ea quicq̄ sunt instar pacis induciē q̄dam. appellare solem⁹ mortālē vitā. quam vt volūt Astronomi cōelū vt theologi p̄dicāt. d̄t vt ego sentio vtrūq̄ dispensat. conseruat. et limitat

An mors corporis sit naturalis.

Ca. xix

a N hō mors sit naturalis ambigit̄. et pfecto qd̄ naturā destruit ei q̄ aduersat̄. dicēdum naturale nō videt̄ Qd̄ itē a p̄ncipio venit intrinseco. naturale id̄ esse manifestum. et hoc in secundo libro de physico auditu p̄firmat Aristoteles dicens in hoc differre naturalia ab artificiosis. q̄ hęc a p̄ncipio extrinseco. illa ab intrinseco habēt motionē et hoc vtrūq̄ in morte p̄spicimus naturam em̄ destruit. qd̄ est manifestum et sit a causis nobis intrinsecis. nā corpus aīatum causas q̄bus dissoluitur. intra se habet Calorem sc̄z naturales quo radicalis humor eroditur et q̄q̄ cibo et potu noua sup̄infundat humiditas. nō est tñ aduēticiū hoc humidum p̄ori p̄pandū. et naturę eque affine et amicū Huc alimentoz

I ij

Liber Tercius

defectui ē annectendū vim nutritiuā in nobis fatigari. ac in dies iuuālis
dā fieri. et in horas magis euadē repandis corpibus nr̄is imbecillā. q̄ sit
vt corp⁹ p̄detērim viciet. et fiat assidue dēteri⁹. et aīe magis inhabile. et
incōmodū. et ad vitē munia min⁹ idoneū. cū igit̄ mors q̄ nihil ē aliud q̄
vitē extinet⁹. hoc pacto ab intrinseco iducat̄ certe p̄ficisci a natura videt̄.
et ista q̄dē est nr̄a sn̄ia Sz neq; p̄reundū hīc naturaz plalitatez inesse
corpib⁹. natura em̄ dī: materia. et forma. et ipm p̄positū Un̄ sit vt natu-
ralr fieri: possit q̄d piaz multipl̄r dici. ex alto cadē naturale id materiē. h̄
est corpi Cui grauitas a natura ē insita. formē s̄o neq; naturale neq; cō-
tra naturā. vtpote elemētoz expti. et q̄ est a ferimēto aliena corpeo Alst i-
telligē naturale ē aīe. cui⁹ vis intrinseca ē intellect⁹. p̄posito et hōi natu-
rale ē ridere. audire. loq̄. ābulare. q̄ istoz nō in p̄te sz in p̄posito sunt sita
p̄icipia. magis tñ in aīa. p̄ptēa vt bene dixit Aristoteles naturē nomē
clatioē dignior ē forma. mori ergo naturale ē corpi naturale et homi fm
corp⁹. aīe s̄o p̄trariū hoc ē nō mori et p̄ sequelā hōi naturale. q̄ sit vt des-
bita sit ei resurrectio. q̄ postq; moriēdo scm̄ est satis nature corpee satisfi-
at et spūali relurgēdo. p̄ptēa dogma ē catholicū remanē in aīab⁹ inclina-
tionē ad corp⁹ eternā. donec a deo datore formarū ab inuicē disiūcta itez
p̄iūgant. Nō ergo vt obiectiōi p̄iē rñdēa mors hōi infligit vt destruat̄.
feci vt naturē et volūtatē diuinē seruato sp̄ ordie deducat̄ caro ad eē spūa-
le. hīc illd euāgelicū Nisi granū frumēti cadēs in terrā mortuū fuerit
ipm solū manet. si āt mortuū fuerit. multū frūm affert. p̄ptēa et ab Apo-
stolo mori dī: seminari cū inq̄t. seminat corp⁹ aīale. vt surgat corp⁹ spūa-
le. si ē corp⁹ aīale et spūale. sicut scriptū est. fact⁹ est p̄m⁹ Adā in aīam
viuentē. nouissim⁹ Adam in spm̄ viuificantē Adā apud hebreos hoīez
fcat. et sicut apud nos hō ab humo. sic apd̄ eos Adā ab adama qd̄ terrā
fcat. deriuat̄ Vides iā quō mors hōi natural⁹ Sz et alijs modis natura-
le qd̄ dī: naturale nāq; ē et qd̄ alicui sp̄i vt igni et qd̄ rerū naturē cōi et
qd̄ sit placitū etiā deo soli ascēsus igni natural⁹ q; leuis. at si natura cōis
vniuerso ne scissura fiat. ne schisina i reb⁹ accidat. ne mūdi p̄tinuatōe di-
ssoluta vacuū qd̄ abhorret iter cadat. ignē demittat erit mor⁹ ille igni cō-
trari⁹ vniuerso tñ natural⁹. sicut latrois mors. latroni aduersa Ciuib⁹ p̄-
picia. q̄ si etiā naturē cōi quicq; repugnās deo placuerit vt q̄ cēlū steret
retrogradiat̄. id q̄z imo id maxie dici naturale dignissimū. tāto cī natura-
lis appellatio ē verior. q̄to vnde fluit cā ē altior. At supna oīno natura ē
de⁹ Cui obedire toti īferiori nature ē naturale Simpl̄r ḡ hōi naturale ē
mori. et naturale resurgē. qm̄ sic ab opifice oīm natura statutū est.

Opiniones varie de morte **Ca. xx.**

Liber Tercius

mortis meditatioem summā esse phiam dixit Plato. Nihil est enim quod magis aut eque appetitus Luxuriā premat ad rationis regulam mores componat quam spiritus ingruentis mortis meditatio. Apud Sethas et Thracas quodammodo sunt et ad mortem paratissimi. quod redituras putant animas obcurrentium. Quidam et si non redituras. non extinguunt autumant sed ad loca beatiora transire. alij emori quidem. sed id melius esse quam vinee fœmine super viros cadauera interfici simulque sepeliri votum eximium habent apud quosdam eorum puerperia lugebant. Et has apud illam gentem opiniones disseminasse putandus est Orpheus. qui fuit indigena magni vir ingenij. et poeta sua inloquētiē singularis. quibus barbarorum animos demulcente. sylvas et saxa hoc est sylvestres et saxeos homines ad ritum quoscunque libebat traducendi liberam præteritiam habebat. dies natalicij Tristes agebant. funera pro quasi sacra cum lusu et cantu iucundissime et cum summa hilaritate celebrabant. et recte quidem. Nam cum nascimur peregri et finemur. incerti quod iter. quod hospiciū. quæ viæ terminum sumus habituri. et cum morimur finita peregrinatione in antiquam matris gremium reuocamur. peregrinationem hanc pettores produci. sancti pro breuiari spiritus rogant. hic David inquit Deum me quod incolat meum plorat est.

De multiplici genere mortis corporalis. et non esse tempus merendi post mortem Ca. xxi.

Ed multiplex et non vno modo mors dicitur. nam est mors hominis. qua homo dissoluitur et voluit quodam Theologi hominem et omne totum quoddam terrium esse propter partes quod earum et coitu resultat. et abitu dispareat. et id esse aiunt. quod morte totum dissipetur. est et alia quodam mors corporis. qua vltiori resolutio reuertitur in ea. ex quibus constabant elementa. Prima si in dei timore. si in pietate et religione hominem repperit. bona est. de qua dicitur. Preciosa in conspectu domini mors scorum eius. si peccatorem ipsemetipsum replet mala est. Ideo quod vltima est felicitatis. sic ista est miserie sempiternæ principium. Quoadu mors talis hanc vitam viuimus ex virtute in viciū. ex vicio in virtutem arbitrio nostro transire permittit. at postquam de corpore huius tabernaculo eieci debitu naturæ persolui. nec a vicio in virtutem. nec a virtute in viciū est transitus. Tunc enim viatores esse desinimus. promerendi ac comerendi statum amittimus. Vocabantur ab antiquis viatores nunc ac milites magistratuū. qui homines ex agris accersiebant. Nostri autem viæ appellatōem ad vitam hanc trāsserūt ait enim Gregorius in presenti vita quasi in via sumus. qua ad patriam pergitur. maligni autem spiritus iter nostrum quasi quodam latrunculi obsidet. Cum hac ergo vita quod morte terminatur finium non peccat. sed merita quicquid enim et in paradiso recte agit a sanctis. et in inferno peccat a damnatis. id meriti rationem amittit. quod extra viam fiat. etenim vita est agor. vita est theatrum. vita est olympia. vbi spectantibus arbitris preestitis coro-

I iij

Liber Tercius

nis decertat Ubi sunt Corone finitis certamib⁹ distribute. q^a ampl⁹ cer-
tat nō vt coronet sed ex finitis liberalitate decertat nō negauerim tñ z tā-
li certamē si certamē id dē vbi nō laborat. posse etiā multa dari corollas-
ria a deo maxie Qui p^r poenas dānator. z etiā augē glām beatorū Quas-
les morimur siue boni siue mali. tales futuri sp^s egredimur. hoc excepto
q^d sicut boni meli⁹. sic mali sunt sp^s p^r habituri Qui mutari vult. i. vitā
mutet. nam post mortē. tāta ē alteri⁹ vitē seneritas. vt in ea sicut singuli
icipiūt. ita p^rsuerāt. illic vbi nox ē. nunq^m illucescet Ubi dies ē. nunq^m lu-
cis nigrescet occasus Hinc Jacob⁹ de patre luminū mentēm faciēs. as-
pū quē dixit nō est trāsmutatio. neq^{ue} vicissitudinis obūbratio

**De multiplici genere mortis spiritualis cum excu-
satione platonis.**

Ca. xxiij.

Ant genera duo mortis spūalis. vnū quo stus z dei timor in nos-
bis expirat. alterz qd vicia z vicioz fomenta mortificat. de pmo di-
xit christus. Sine mortuos sepelire mortuos suos Mortuos em
appellauit q^d seculo appetitui. q^d diabolo seruiūt. qui prauē cōsuetudinis
sepulchro inclusi nec gracie celestis aerē attrahūt. nec dei spm^s recipiunt.
nec ad legis mandata se attollūt De secdo spūalis mortis genē dē a Pau-
lo ad Romanos capite sexto Qui mortu⁹ est iustificatus est a pctō Si
autē mortui sumus cū christo. credimus qz simul etiā viuemus cū illo. z
paulo infra Ita z vos existimate vos mortuos qdē esse pctō. viuētes at
deo in christo iesu. z quō hac morte moriēdū sit dē Nō ergo inq^{ue} regnet
peccatū in vestro mortali corpe. vt obediatis p^rcupiscentiis eius. sed neq^{ue}
exhibeatis mēbra vestra arma iniquitatis pctō Sz exhibeatis vos deo tā-
q^{ue} ex mortuis viuētes. z mēbra vestra arma iusticie deo. hanc mortem di-
xit Plato licē vnicuiq^{ue} sibi inferre. qd ab euāgelica z aplica doctrina nō
discrepat. vtz nōnulli hoc nō aduertētes z. Platonē de cōmuni morte
loq^{ue} calūmiantes. dum eū in cōsulce criminant de manifesta ignorātia cō-
temnant Mortis meditatio sic decursa. si cōquiescere vides appetitū. z
irascibile tuam infrenari. potes quosq^{ue} libet mētis tue clauū inflectere
z quasi iam cessauerit tēpestas remissius habere studiū gubernandī. q^d si
adhuc recalcitrat cataplasma aliud adhibēdū z mox pferēda est inferna-
lis baratri recordatio vt sicut estuans lebes i fuis aquis. z frequēs equ⁹
verberib⁹ incussis. sic feruor appetit⁹ eterne miserie ostēsiōne restrict⁹ re-
mittat feruorē suē temeritatis nam rei tristis sola memoria dum dolore
ciet in sensu. lasciuia extinguit in appetitu

De loco damnatorū qui p^r infern⁹.

Ca. xxiij.

Liber Tercius

Annator loc⁹ ut est scōz cōmunis opinio non sub ipso globo. ut
Iudorus putat. s; in ipsi⁹ globi terrestris medio. tellure ipsa sinū
z quali alui apriete credēdus est. Iudorus autē dixit futurū esse.
ut post iudicium. solis z lunę orbes ita firment^r ut huic nostro tm̄ hemis-
pherio luce infundāt. damnatos⁹ in sempiternā noctē alteri⁹ hemis-
pherij religādos. vbi esse a multis putant^r Antipodes. sed hęc ē iam pri-
us expleta sentētia. nam in medio terre ventre nō in tergo loca illa i⁹ fa-
mia vbi nullus ordo s; sempitern⁹ horror inhabitat. ponit ecclē scā cre-
dulus. z credulitati huic rō nō dissentit. decet ei eos q̄ obstinate a deo p-
prianā volūtatem z mox obscenitatē discesserūt. ad infima trudi. z a cō-
spectu solis z coeli vbi dei est sedes. sub scabellū pedū eius. hoc ē sub terraz
de qua dicitur. terra scabellū pedū meorū. mitti ut sic impleat qd dicitur p-
phetā. Sede a dextris meis. donec ponā inimicos tuos scabellū pedū tuorū. nec
sub terrā solū sed etiā in terre pte abditissimā. z coelo remotissimā. z mū-
di cētro cognatissimā imitti debēt in terrā. in quā miserie z tenebrarū
pertā mortis caligine. z a dei benignitate. z a naturę beneficijs. z a coelo
rum influxibus derelictam

Opinio antiquorū gentiliū de inferno.

Capitulum. xxiij.

E oīno vanū est pōtē gentiliū cecinerūt apud inferos esse stygē
n acherontem. lethē. coeytū. phlegethontē. Stygem legim⁹ esse
aquam ad nonacrum Arcadię regionem ex altissima saxi crepidi-
ne distillantē tam violētę frigiditatis. z naturę tam atrocis. ut in ea ne-
q; argenteū. neq; cretū neq; ferreum vas possit subsistē. s; mox dissiliat ac
dissipet Stygos hydorū appellat^r Cōtineri z cōseruari posse aiūt vngula
tm̄ Mulina. z ea regē Alexandr⁹ ferūt enecatū. est etiā silis ingenij z no-
minis aqua z in Achaia ad phaneū urbē. z in Thessalia ad peneū amnē
Acherontem Sernius dicit esse locū non pcul a Baijs in campania. mon-
tibus vndiq; clausum. z patere tantum ad meridiem soli. Ubi Aeneas
Misenus z Ulysses Delphnoze occisis necromātiā exercuere. ē z Alche-
rusia specus in asia ad mare euxinū p quam cerberum ab Hercule trax-
tum fabulant^r. tam profunde voraginis. ut illinc credatur descensus ad
inferos. Lethes fluminis. z in Hispania. z in Africa circa extremum
syr̄tiū cornu. urbem ablucens Berenicem. de quo Lucanus Quam iux-
ta Lethes tacitus prelabitur amnis infernis ut fama trahens obliuia
venis Nec antem attigerimus. ut ostendatur antiquorū opinionem
fuisse apud inferos omnium eorū esse congeriem. quę apud nos legunt^r te-
tra dira. horrenda. pestifera

¶ iiij

Liber Tercius

**Ratione naturali persuadetur esse omnem immū
diciam apud inferos. Ca. xxv.**

Retendū est em̄ aq̄s vndiq̄ in eū locū dēlabētib⁹ tanq̄ in totius mundi sentinā ⁊ cloacā cōportari bitumem ⁊ sulfur. ⁊ ois terrene molis imūdiſſimas ſordes. fieriq̄ odorē multo terriorē q̄ in ſcap⁹ tenſula apd̄ grecos Terra em̄ in gētib⁹ pforata cauernis. ⁊ antroz lōge lateq̄ vagantū ſuſpēſa fornicib⁹ capaciffimā ac ſordiſſimā aluū ſuū lon- giſſime exēdit. ſūt in ea ſicut i pleriq̄ terraz locis aſpicit̄. eterna mate- rię ſp̄ ardētis incēdia. ⁊ ne mīz ſit at̄ i credibile qd̄ de iſerni recitat̄ incen- dyz pteries ea qd̄ ſūt ab Auguſtino ⁊ reliq̄s autorib⁹ chriſtianis. ſubij- ciā hic ex Plinij libro ſecdo natural̄ hūto. capita tria. ſcz. cvij. cvij. cix. ſic em̄ inq̄t In comagene vrbē Samolara ſtagnū eſt emittēs limū (mal- tham vocāt) ſlagrantē Cum qd̄ attingit ſolidi. adheret. p̄erea tact⁹ ſeq̄t̄ fugietes. ſic deſcenderūt muros oppugnāte lucullo. ſlagrabatq̄ miles ar- mis ſuis aq̄s etiā accēdit̄. terra tñ reſtigni docuere experimēta Silis ē nature naphtha (ita appellat̄) circa babylonā. ⁊ i auſtagenis parthię p- fluēs bituminis liq̄di mō. huic magna cognatio igniū. trāſiliūtq̄ p̄tinus in eā vnde cūq̄ viſam ita ferūt a Medea pellicē Crematā poſtq̄ ſacrifi- catura ad aras acceſſerat corona igne rapta Uerū i mōtiū miracul̄ ardet Aetna noctib⁹ ſp̄. rātoq̄ quo igniū materia ſufficit niualis hybernis tpi- b⁹. egeſtiq̄s cinerē p̄uinis op̄ries Nec i illo tñ natura ſequit̄ exuſtiōem r̄ris denūcians. ſlagrat i phaelide Lycie mōs Chimera. ⁊ qd̄ ē imortal̄ dieb⁹ ac noctib⁹ flāma Ignē ei⁹ accēdi aqua. extingui ſo terra aut ſeno Bnidiuſ Creſias tradidit. eadē in Lycia ephēſti mōtes tēda flāmāte ta- cti ſlagrant adeo vt lapides q̄z riuoz ⁊ harenę in iſtis aq̄s ardeāt alitur ignis ille plurijs. baculo ſi q̄s ex his accēſo traxerit ſulcos. riuos igniuz ſequi narrāt: ſlagrat i baetris Cophāti noctib⁹ vertex. ſlagrat i medis et ceſtia gente cōfinio p̄fidis Suſis qd̄ ē ad turrim albā quindecī caminis mario eoz. ⁊ iter diu cāpus Babylonię ſlagrat qdā velut piſcina iugeri magnitudine Irē ethiopū iuxta heſper̄ montē ſtellar̄ mō cāpi nocte ni- tēt S̄l̄r ⁊ i megalipolitanoz agro tā ⁊ ſi intern⁹ ſit ille lucid⁹ frōdem q̄z dēſi ſupra ſenemoris nō adurēs. ⁊ iuxta gelidū fontē ſp̄ ardēs Nym- phei crater dira apolliniatis ſuis portēdit vt Theopōpus tradit. auget im̄ub⁹ angeritq̄ bitumen tēperandū fonte illo i guſtabili alias oī bitu- mie dilutius Sz qā hēc mireſ. in medio mari hiera iſula ardet Aeolia i ſula iuxta Italia cū iſo mari aſit p̄ aliq̄t dies ſociali bello. ⁊ donec lega- tio ſenat⁹ p̄lauit. mario tñ ardet incēdio Theonochema dictū ethiopuz iugū torret̄ ſq̄ ſolis ardub⁹ flāma egerit. tot locis. tot incēdyz rez na-

Liber Tercius

tura terras cremat. sic Plini⁹ ad kbū Quo fit vt mix videri nō debeat si i terre alio dicat id eē qd fere passim cernit i superficie Ignis g q in obscuris ill' p'cauitatib' nigrātes attollit flāmas fumi z nebulaz globos exhalat. q̄s diu p opaci carceris tract' āplissimos euagati postq̄ nulla ad egrediēdū spiramēta repperit. in se p'orti reuertunt in ignes. sitq̄ flāmaz z fumi Chaos inēfuz. illic dānatoz ē hītatō. q̄ assidue cogunt Cēca hēc i cēdia p'tēplari tātaq̄ ex hac iuita p'tēplatōe quā i eternū suppliciu sibi a deo datū p'gscūt surgit idigrio. tāt' ipatiētis ai furoz exarscit vt oī rōnis vsu posthito coelo z t're ac deo ipsi p'cent excidiū Et qm̄ vis p'cupisci bil' boni placētis abūdātia z poene displicētis sentit offēnsiōem irascibil' q̄s desideratē q̄etis neq̄t a p'cupiscibili ip'dimēto tēpellē. sit i aīo mēroz z lucē. z sine vlla p'solatōe cordoliū. hēc āt p'dci poete p illa qnq̄ flūia. q̄ apud īferos ponūt. mystice designarūt Styx enī ē odiū. Acherō tristitia. Lethe obliuio Cocyt' lucē. Phlegethō ardor. Odiū dei atq̄ iusticiē. tristitia de poenaz acerbitate. obliuio charitatis z sp̄i Lucē ex poenaz eter nitate. ardor ex p'scia culpe. ardor itē corpis p' resurrectōem. qd iugit ar debet. z nō p'sumet. z erit illic mors etna. qz imortal' miseria. q̄ supmo bo no. i. b'ritudi opposita p'r summu malū appellari. duo isti sūt fines vltimi bonoz z maloz. qz cū ad illū p' p'utū officia scāden do pueneris. nihil ē lu perī q̄ gradiaris. vbi ad istū p' flagitia descēdēdo corrueris. nihil ē īferī q̄ plabaris Quicqd g boni ē in morib' p'p' illū qrit. qēqd sō mali p'p' istū fugit Nec ipossibile deo iudicet. qd naturā posse nō dubiū est. vt scz corp' ardeat z nō p'sumat. z i incēdio eterno vita p'maneat nec finiat nā z lignū scim p'stet īflāmari posse. s; nō p'sumi Est z qdā lini gen' ex q̄ tele p'fectē. cū purgādē sunt. i ignē mittunt nec exurunt Un verēs regū z p'ncipū cadānera cū erāt p'bureda. ne cinis eoz cū lignoz cinerib' p'sun deret. huiōi telis īfita cremabāt Est z aīal qd natural' i camis ardētib' viuit. pyralle vocāt naturales. adde qz sicut aī p'ctm erat hūanū corpus sic tēperatū vt nō mori possz. sic p' iudiciū miro z īdicabili mō fermēta bit. vt eternis nō cedat incēdīs Un z Iesaias dixit. s'mis eoz nō mori etur. z ignis eoz nō extinguet Et quēadmodū b'ritudo oīa bona. sic ē cūc ta mala p'plexa dānatio. octo igit gna poenaz q̄ Tulli' d'r p' leges īfigi scz dānū. vincula. s'tera: raliōē. īgminiā. exiliū. mortē. seruitutē p'inet cumulatissime dānatio hic igit sine fine torq̄nt atroci supplicio qz nulla fuit in fine religio At q̄ saltē in supma vitē vespa resipiscit qz p'ctā in vī ta relinquit aīqñ poenaz finē inueniūt.

De beatitudine celestis paradisi. et prima quātū attinet ad partem intellectuā. Ca. p'roj.

Liber Tercius

E Paradisi gaudijs temere quicqz dicere non ausim. nā si ut scri-
 bit Iesaię capite. lxviij. et i epla Pauli pma ad Corinthios capite
 scdo. nec ocul^o vidit. nec auris audiuit. nec i cor hois ascendit. q̄
 p̄pauit De^o diligētib^{us} se Quid tētabo v̄bis expromere qđ in cogitatōez
 neq̄t ascendere Breui sapię deā tritogeniā vocat. q̄ ordinate tria pducatur
 recte cogitare. recte loq̄. recte opari et Aristoteles i libro de interpretatōe de
 voces esse notas earz q̄ in aīo sunt affectionū. ex q̄ sequit̄ lingua nō posse ex-
 plicari qđ sit ip̄sibile cogitari dicā tñ aliqđ ut aīm tuū prouocē ad desi-
 deriū videndi ea q̄ mortales oculi vidē nō p̄nt. hoc em̄ desideriū mentē a
 a terrenis reb^{us} ad celestia subrigēs facit ut adhuc terreni ac mortales si-
 mus altē ex pte celestes nā si vez ē illud Ubi thesaur^{us} tuus ibi et cor tuū
 Si thesaur^{us} in coelohabem^{us}. necesse ē in coelo esse cor nr̄m. q̄ si ē in celo
 celeste ē. desideria facē corda nr̄a celestia. et conabimur ex paucul^{is} infinita
 ex minis ingentia meditari. illo vel maxie moti qđ in Gregorij dialogo
 recitat̄. Si mulier i subterraneo ac teterrimo Carcē pariat infantulū et ei
 in tenebrosis et angustis locis iam adulto velit enarrare coeli altitudinē
 mūdi amplitudinē Solis claritatē. aurore venustatē Lunę pulchritu-
 dinē stellaz nitore. terre latitudinē. veris amoenitatē. auiū alacritatem
 vocū modulationē riuuloz grām. hortoz leticiā. odorū fragrantiam. ma-
 ris redūdantiā. et reliqua Nunq̄ v̄bis p̄sequi poterit ut i miseria illa na-
 t^{us} et educat^{us}: cui lucernūcula plata diē abscondita noctē sp̄ induxerit: cre-
 dat q̄ audierit Sic p̄fecto nobis in terra natis et nutritis accidit. qđ et
 christus Nicodemo loquēs sic exp̄ssit Si terrena dixi vobis et nō credi-
 tis quō si dixerō celestia credetis: et qđ ē sicut celū magnitudie. pulchritu-
 die altitudie terras ancellit Sic celestia bona terrenis bonis p̄ferēda nō
 dubito Hoc inq̄ nō dubito. illa tñ non cognosco. q̄ oī imaginatiōe nr̄a
 maiora sunt Partis intellectue due sunt potētie Intellect^{us} ē volūtas i
 tellectui cognitio veritatis. volūtati possessio p̄moditatis adeo grata est
 ut nihil possit eē iucidiū. i hac vita ex pte scim^{us}. ex pte pphetam^{us} Sa-
 pim^{us} ut puuli loq̄mur ut puuli. qz videm^{us} p̄ speculū in enigmate Nā cor
 p^{us} qđ occidit aggrauat aīam. et opp̄mat sensuz multa cogitante. et v̄i li-
 bro sapię dī Cogitatōes mortaliū timide. et incerte p̄uidētie nr̄e. Quo
 fit ut itellect^{us} Cupiditas quātumcūqz hic se ingurgitet et bibat. sp̄ tñ sti-
 buda remaneat Et i paradiso qz videbit facie ad faciē. et cognoscat hō sicut
 cognit^{us} est Euacuabit qđ ex pte ē Qđ puuli ē. qđ imp̄fecti ē. eritqz imē
 so huic nr̄o desiderio eppido satisfactū Cū illa omniformis essentia q̄ est
 p̄ima veritas nr̄e se intelligētie reuelabit. tum demū illud adimplebit̄.
 Vacate et videte qm̄ ego sum de^{us} Nūc em̄ intellect^{us} multipliciū ph̄atai
 matū vexatus occurru. et quasi puer in venali foro vagus. nunc hoc. nūc

Libet Tercius

illud demiratur, nec vacat, nec videt deum: sed operat̃ ⁊ laborat in cassum
hactenus de intellectu possessionē cōmoditatis cui⁹ amicicia ē inseparabi
liter annexa volūtati. vita ista nō prestat teste Salomōe, qui postq̃ sen
sibus suis quicqd̃ desiderabile erat indulgit, ⁊ omne genus voluptatis ex
ptus est, quasi nihil adhuc p̃fecisset, tādē inq̃t Ebel ebelim ve col ebel,
interpretet̃ Vanitas vanitatum ⁊ omnia vanitas. Uiderat em̃ omne qd̃
delectat vel nō satiare, vel rep̃te trāsire, ⁊ amitti, ⁊ sensus ipsos annis re
cedentib⁹ hebetari, facietatem omnium fieri, ⁊ senescere cum etate libidi
nem. Et certe patria ista quātuncūq̃ innocēter accipie viuiam⁹, spei ⁊ des
ideriorū est patria, in ea positus p̃pheta dicebat Gloriosa dicta sunt de
te ciuitas dei, ⁊ q̃ dilecta tabernacula tua domine ꝑꝑitum ꝑꝑitit ⁊ de
ficient anima mea in atria domini, ⁊ Sicut desiderat ceru⁹ ad fontē aqua
rum, ita desiderat anima mea ad te deū Sicut anima mea ad deum fon
tem viuū, quādo veniam ⁊ apparebo ante faciem dei Dic de fine bonorum
hoc est de beatitudine disputat philosophi, ⁊ vsq̃ adeo querentiū in hac
vita, ⁊ nusquā inueniētium beatitudinem curiosa succerunt industria, vt
teste Augustino in libro. xix. de ciuitate dei naturam sectarum de beatitu
dine loquētium ad ducētas octuaginta octo. Varro produxerit, quarum
omnium fides si que illarum aliquid vere bonitatis attingūt, noster pa
radisus abundanter includit, nam sua redūdantissima voluptate sic om̃
nem volūtatis appetitum inebriat, vt liberum arbitrium in ea positum
peccādi facultate priuetur Quod tamen non est libertatem minui s̃ au
geri, longe enim prestantior est libertas, ea tantum velle posse quē displi
catura sint nunq̃, quam ea etiam velle posse, quē aliquādo nolle sit neces
se Tunc erit deus omnia in om̃ibus, hoc est quicquid singuli desiderabūt
suppediet deus Quia tanta dulcedine mentibus nostris illabetur vt
perfecte compleatur quod dicitur a propheta, Satiator em̃ cum appa
ruerit gloria tua, vel vt in hebreo est imago tua, nam in hebreis codici
bus est, temuneca, qd̃ interpretatur imago tua Nec de intellectuali seu ra
tionali parte perstrinximus, de sensibus autem quonam pacto beati fut
uri sint paucis explicemus

De beatitudine partis sensitiue. Ca. xxvij.

Aturam seu anime potentiam quē ⁊ virtus ⁊ vis appellatur:
nunc tunc beatam dicim⁹ cum optimū eorum quē ab ea capi pos
sunt sic per operationem perfectam est assecuta vt sit de eterna
ei⁹ possessione secuta, optimū qd̃ intelligi, qd̃ diligi p̃t, est de⁹ Sed qd̃ sen
sibus percipit non est spūs Deus autem est spūs, a quo igit̃ beatitudo sic

Libet Tercius

sensuū nō ē oīm doctoꝝ vna snia Sūt q̄ dicāt illā imēsam p̄tis intellectie voluptatē. de q̄ apd̄ oēs p̄stat vñ sit. redūdare ⁊ q̄i sup̄flue. ac i potētias sensibiles deriuari. quēadmodū exp̄mur ex varijs ai accidētib⁹ corp⁹ af fici. ⁊ qd̄ aio pacato pauloātē valebat bñ. nūc aio p̄turbato egrorare ⁊ q̄ q̄ ad oīm sensuū glām mod⁹ iste sufficiat. tñ de auditu ⁊ visu aliqd̄ pecu liare dicēdū ē audiēt cñi iucūdisimas dei laudes vndiq; resonare. iuxta illud p̄phete Bñ q̄ hīrēt in domo tua dñe. in sela scloꝝ laudabūt te. Li debūt itē cēlos ac oēm cēloꝝ harmoniā p̄cipiēt. videbūt ⁊ ipm̄ xpm̄ et mirēm ⁊ oīa oīm btōꝝ corpa glōsa: q̄ iā incorruptibilia ⁊ mirabilia deco re p̄spicua fiēt intuentiū oculi tā dulce spectaculū. vt qd̄ desiderari meli⁹ possit: nescituri sint Id̄ q̄z erit visu iucūdisimū. q̄ sicut nūc ex motu cor poris aiām inē p̄cipim⁹. ⁊ vegetare ac regē mēbra corpe. sic tūc cēlo ⁊ elemētis ⁊ reb⁹ oib⁹ deū esse intimū. ⁊ i qualibet vniuersi p̄re totū. cēf. r uare. alere ac gubernare mūdi hāc machinā nō dubio cernemus intuitu Nūc id̄ satis rō p̄suadet. ⁊ credim⁹. tñ p̄re inscūtia nrā naturali nō p̄pē dim⁹ Lūcāt oculos circūquaꝝ p̄tētes id̄ p̄pēdem⁹. tāta ei erit vis i oculi tā acuta vidēdi acrimōia. vt ⁊ corpoꝝ nrōꝝ ac elemētōꝝ ⁊ cēli quātita tes nūeros p̄portōes harmonias symmetriā ac naturā oēm bñ visu p̄es nerrātes iēbriādi sūt ab vbertate dñi ⁊ dicturi Nec reges mea i se culū seculi. hic hīrabo qm̄ elegi eā Adde q̄ bñs nihil erit iūuū. nihil clau sū. nihil inaccessū s; mira subtilitate ac agilitate corpi illucetiā sine p̄e dū misterio ferent. q̄ desiderabit ardor volūtatis. sic erit aiē i pio corp⁹ obe diēs ⁊ subditū vt ascēsi nulla moles nulla p̄tinuo motui lassitudo. nul lus labor obsistat Nō defuerūt q̄ dixerūt ⁊ scriptis reliq̄runt i ceteroꝝ se suū instrumētis gñandā a deo qualitatē. p̄ qua melliflua ac nectarea q̄ dā voluptate dulcescāt S; quicqd̄ de hui⁹ qualitate dicēdū sit. vñ est certū hoies eterne vitē destinatos a deo p̄ metamorphosim sic i stituēdos vt nihil i eis sit nō beatū. his p̄mijis donāt. his coronis decorāt a deo. nō q̄ viles aut puicias. s; q̄ carnē mūdū ⁊ diabolū vicerūt. nec p̄mia victori b⁹ debita solū reddit. s; pluria ac maxia corollaria. donatiū. cōgiariūꝝ epulū sup̄addit. q̄ oīa pollicit⁹ ē Christ⁹ in euāgē. dicēs. faciet illos disci p̄. ⁊ trās sēs ministrabit ill. ex q̄ innuit deū scis suis omne hūanitatē obse quiū. omne liberalitatis officiū. omne magnificētiē genus. omne chari tatis indicium exhibiturum

Quod naturaliter virt⁹ est honorāda probatur ex consuetudinib⁹ anti quoz. Ca. xxviij.

Consuetudo antiqua Romanorum fuit ex Lauro p̄mum. ex auro moꝝ coronare triumphātes. q̄ obsidiōe castra liberaissent. gramine

Liber Tercius

de obsidionis loco decerpto: q̄ ciuē in bello liberaſſet querna frōde cinge-
baſ qui p̄m^o murū hoſtiū aſcēdiſſet. corona muroꝝ inſignita pinaculis.
q̄ p̄m^o in hoſtiū caſtra irrupiſſet Corona vallo decorata caſtrēſi q̄ p̄m^o
bello nauali claſſem hoſtiū inſiliſſet. donabaſ corona roſtris armata na-
ualib^o Celebrabāt Greci ſacra certamina hoc eſt olympiacū. pythium
Iſthmiacū Nemeēū. hoꝝ victores hieronice vocabāt. ⁊ pōnāt eis i vic-
torie loco ſtatua Coronęq; dabant in olympicis ludis p̄ Ioue ex oleaſtro
in pathijs p̄ Apolline ex delphica lauro. in Iſthmijs itē p̄ Ioue ex pi-
na. in Nemicis ex apio. iuxta illud Satyrici. gratęq; apii meruiſſe coro-
ne. ⁊ q̄ huiōi certamia puiciſſet dicebat viſiſſe periodon. hoc ē cōſumate
ſtutis opa ppetraſſe Eſt em̄ period^o apud rhetores fermōis p̄s pfecta
cola p̄tineſ ⁊ comata. cū videlz ſinia certa quadā deſcriptōe diffinit. dice-
bant etiā victores huiōi paradoxo. hoc ē admirabiles: q; videlz putabāt
cūctos mortales fortitudie. ac ea de qua certāſſent ſtute pcellē Singula-
ri etiā p̄uilegio donabant vt urbē ingreſſuri poſſent. ſi libuiſſet. nō porta
ſed deiecta muroꝝ pte introire. vt apud Trāquillū de Nerone legimus
Lapuam intraturo. his exēplis p̄clare ꝓcludit. naturale ſp̄ hoī fuiſſe ſt-
tutē extollē. ⁊ ei^o excellentiā ac diuinitatē aliq̄bus egregie laudis ac p̄ci-
pui honoris declarare numerib^o. hāc de^o inclinatioem mortalib^o dedit.
eandē ipſe habet. p̄ptēa nunq; ceſſauit minis. exhortatōib^o. ⁊ exēplis p̄
internūcios prius ⁊ tādē p̄ ſe ipm̄ nos ad ſtutis ſtadiū puocare Cui^o
finis ac premiū eſt felicitas. nō ea quam vita iſta p̄mittit. ſz illa de qua
dicit. Cum dederit dilectis ſuis ſomnum. ecce hereditas domini. ⁊ hęc hęc
tenus de beatitudine.

**De Iudicio. et q̄ Aſtronimi et doctores etiam ca-
tholici qui tempus iudicij predixerunt manifeſte de-
luſi ſunt.** Ca. xxix.

Up̄remi diē iudicij ⁊ generalē carnis hūanę reſurrectionem mul-
ti p̄dicere voluerūt Sz in oib^o huiōi vaticinijs p̄ptū eſt ch̄iſti
dictū eſſe veriſſimū Nō eſt v̄m̄ ſcire t̄pa ⁊ momēta q̄ pater poſuit
in p̄tate ſua Lactātius allegās illd̄ pſalmi. mille āni in p̄p̄cū tuo tanq̄
dies heſterna q̄ p̄terit. ſex milib^o ānis credidit mūdū duratur. q̄t dieb^o
eſſet p̄dit^o ab inicio Cōcordat huic ſn̄ie qd̄ legit in Talmud hebreoꝝ in
eo namq; libro. vbi agit de Idolatriſ ſcribit. filios Delie q̄ fuerūt anceſ-
ſores n̄ri filij p̄phetaz Carmelite. ſic dixiſſe Seſer alapim ſana aia holā
ſene. alapim. tou. ſene alapim torat. ſene alapim dies meſſie. quod ſic in-
terpretatur. Sex mille anni fuere mundi. hoc eſt assignati ſunt mundo
a deo. duo millia vanitatis v̄i inanitatis quia ſine lege trāſierūt duo mil-

Libet Tercius

lia legis. duo millia christi. Eodē fere modo lapsi sunt Methodius Be-
da Eusebius et alij q̄ sex dies opatōis diuine et septimum quietis frustra
cōtemplātes et cuiuslibet dici chiliadem supstitiole satis assignātes ad sum-
mam septem millium annorū duxerūt excursus seculorū. Huic cabalisti-
ce numeroz rōni videt alludere qd a Catholicis doctozib⁹. et p̄cipue qd
in fine libroz de ciuitate dei dicit ab Augustino Sex scz esse mūdi etates et
tpis hui⁹ nostri seculi articulos. Primam ab Adam ad Noe Secundā
inde vsqz ad Abraham nō equalitate tpm. sed numero generationū. de-
nis em generatōib⁹ ambē terminant. hinc sicut Mattheus recitat tre-
etates vsqz ad christi subsequūtur aduētum. q̄ singule denis et quaternis
generatōibus implent. ab Abraham vsqz ad Dauid vna. altera inde vsqz
ad trāsmigratōem babylonicam. tertia inde vsqz ad Christum Sexta q̄
nūc agit: quem finem sit habitura nō dixit. hūc finem volēs quibusdam
signis christ⁹ ostēdere dixit Surget gens p̄tra gentē et erūt terremotus
magni et pestilētie et fames. q̄bus vobis mor⁹ Gregori⁹ cū videret multa
ex his q̄ dicunt a christo tempestate sua cōtigisse. putauit adesse diē iudi-
cij. verum p̄phetie ac vaticinia omnia tot sunt obscuritatib⁹ obumbrā-
ta tot ambagib⁹ inuoluta: vt nisi iam adimplera possint fere nunqz intel-
ligi Iustiani impatoris t̄pis circumferebat oraculum. quo dicebat mun-
dum cum ple sua perituz cum ad Romanum impium Aphrica rediisset.
et cū eo t̄pe Belisario duce strenue rem agēte redisset putabat in fori-
bus adesse iudicium Subpauidi oēs arrectis animis circūspectabāt vt
de coflagratio gñalis erumpet. In hac cōmuni gentium ac populorū tre-
pidatōe ac tumultu pugne cuiusdā repētini euētus cum summa oim
admiratōe p̄ne ac risu declarauit oraculum Nā post receptam Aphri-
cam cum vellet idem impator liberare gothis italiam. ducem noie Mū-
dum ad p̄lari id negocij misit cū exercitu q̄ in ipsis italiē faucib⁹ p̄tra.
Bothos infeliciter pugnas cum ple occisus ē Mox cū rumor icrebuisset
Mūdum ducem perisset. vaticinio intellecto timore iudicij functus est
mūdus. His adiūgend⁹ est error astronomorū tam hebreorū q̄ nrōz res
meritatem suam frenare nolētium Abraham hebreus astrologus q̄ p̄-
ceps cognosatur a suis cōiunctioni Jouis cum Saturno Mos nati-
uitatem regnū israel et legis p̄mulgatōem attribuit. et cum āno Christi
M. cccc. xliiij. in cācro et rursus p̄ ānos. xx. hoc ē. M. cccc. xliiij. in pisci-
bus futurā p̄uideret eam cōiunctōem. putās redeūte cā redituz effectum
Messiam in altero p̄dictorū Coitū expectari debere p̄cinit. s̄ nō soluz
nō venit. s̄ ea t̄pa tāta iudeorū strages est insecta. vt exoi hispania vbi
opib⁹ et multitudie plurimū coaluerat. nostris dieb⁹ a ferrado rege fini-
to Granatēsi bello ad vnum oēs eieci sunt Arnaldus etiā noster vatici-

Liber, Tercius

nari voluit anno Christi M. ccc. lv. ob cōuentum triū supnoꝝ planetarū in aquario. vel M. cccc. lxiij. ob cōnexionē supradictōꝝ Saturni ⁊ Iouis in piscib⁹. venturū Antichristū. Sz cū ea tpa iam pterierit. igit agūt em nūca christo ānus mīlesim⁹ quadrīngētesim⁹ nonagesim⁹ septim⁹ eos profecto ignorantes. arrogantes. mendaces. leues ⁊ ridiculos nugigerulos declarat euentus

Futurum esse diem iudiciū.

Ca. xxx.

Ed quamq̃ sit incertū iudiciū tps. certū tñ est futurū iudiciū. nam carnis resurrectionē ⁊ Plathonici cōcesserunt. ⁊ Sibyllē p̃sagierunt. ⁊ pphēre p̃dixerūt. Christ⁹ cōfirmat. p̃dicant aplī. nunciant astronomi. ⁊ qd plurib⁹ opus ē: Cōflagratōis extreme memoria. vlt a de monib⁹ edita. vel a coelo postēsa in antiq̃s gētiliū libris celebrat Inde il lud Quidiū in p̃mo metamorphoseos libro de Ioue loquētis

Esse quoq; in fatis reminiscitur: affore tempus:

Quo mare. quo tellus: correptaꝝ regia cœli

Ardeat Memini me apd Petꝝ ap̃onēsem i eo libro q̃ cōciliator iscribit legisse. tpe diluuij gñalis planetas oēs sub aquatico pisciū signo p̃uenisse. ⁊ p̃spiratib⁹ astris in aialiū p̃niciē cœlū p̃iurasse. sorte pari mō volūt aliqñ futurū. vt planetis oib⁹ in Leone p̃iunctis q̃ flāmigerātis ē natus re. sctus ignis supramodū excresecēs ceteris elemētis ⁊ cūctis aiantibus moliat interitū. sed qz hīc sequi videt diē illā ab astronomis posse p̃uideri. vtpote q̃ peritiā hnt motū celestīū. puto hūc admirandū ac terribilē effectū nō a cœlo. sz a dei volūtate pendēte. q̃ cū sit etiā āgelis ⁊ beatis in scrutabil p̃sciri nullo mō iudiciū dat. nisi a deo ip̃o reuelat. ⁊ cū aplīs id scire desiderātib⁹. ⁊ sup eo christū interrogātib⁹ respōsum fuerit. nō est vestrū scire tpa ⁊ momēta q̃ pater posuit in ptate sua: credo id frustra sperari postēritate. ⁊ satī eē desiste ab hac tam curiosa temeritate Nō desunt etiā nrīs t̃pibus q̃ dicāt appropinquare tēp⁹ ātichristi. quēdā qz p̃phetā breui nascitur q̃ magnā moꝝ ⁊ legū varietatē inducat fuerūt q̃ dixerunt a christo vsq; ad antichristū mūdū sex etates habiturū ⁊ p̃mā fuisse ap̃loꝝ. scđam martyꝝ. terciā doctoꝝ. quartā anachoritarū. hoc ē secedentīū. Pauli p̃mi eremite ⁊ Antonij ac similiū. quintā monachōꝝ. sextā mēdicantiū. ⁊ hac euoluta putāt Antichristi tēp⁹ affuturū Sed cū omnia sint incerta ⁊ plena fabulaz illud christi tenendum ē. Estote parati qz qua hora nō putatis filius hoīs venire

De helia patre Carmelitarum ante diem iudiciū premittendo.

Capitulum xxxj.

Libet Tercius

h Eliam patrē nostrū p̄mittēdum a deo canit Malachias. sic enī quarto capite dī. Ecce ego mittam vobis Eliam testibitem añs q̄s veniat dies dñi magn⁹ ⁊ terribil⁹. vel vt interpretati sunt septuaginta. illustris. q̄ p̄uertet cor patrū ad filios. ⁊ cor filiorū ad patres. ne forte veniēs p̄cutiam terram anathemate. vel vt transtulerūt septuaginta. penit⁹ Ad qd̄ h̄o p̄culariter p̄mittat Elias declarat Aug⁹ vigesimo libro de ciuitate dei capite. xxix. dicēs eum exponēdo legē spūaliter ac mystice p̄uersuz corda patz ad filios ⁊ filiorū ad p̄res. hoc est ope impleturū. vt filij q̄ legem scdm̄ lrām interpretant̄ tum demūz eam sic itelligāt vt sancti p̄res eoz intellexerūt. ⁊ ideo cum christo in trāsfiguratiōe Moyses ⁊ Elias recte apparuerūt. vt ostēderet vterq̄ legis sensus per Moysen lrālis quem iudei in cecitate sequūtur. ⁊ p̄ Eliam Mysticus quē tenet electi Christo p̄sentire ac testimoniū ferre. Conflagraturū orbem. mortituros hoīes. atq̄ resurrecturos. Christum in maiestate venturū ac appariturū. ⁊ de mīscdie operib⁹ scrutinium habiturū bonos in vitā. malos in ignem missuz. nō dubitam⁹ Si h̄o h̄c ad plenum scire desideras qd̄ vt facias etiam atq̄ etiam te hortari nō desino Augustini vigesimuz libz de ciuitate dei frequēter cuoluas. ipse namq̄ testimonijs vndiq̄ contractis lrās nrās atq̄ gētiles. vt⁹ instrumentā atq̄ nouū exscribēs summo ingenio summa diligentia de his luculētissime disputauit h̄c sunt q̄ si memoriē tenueris. ⁊ frequēter quasi ruminādo meditat⁹ fueris. egri tudis tuę molestias patiētissime feres. ⁊ p̄stanter hui⁹ vitę mortalis bona eque ac mala peritura p̄temnes

De sacra scriptura et primū cur sit adeo suadibilis Capitulum. xxxij.

Algunum ⁊ mirabile p̄tra corporis dolores ⁊ animi iusticiā inuenies ex sacre scripturę lectiōe remediū. ⁊ certe iudicio meo nullus est sermo q̄q̄ sit accuratissime cultus ⁊ summa eloquētia ornatus ac splēdidus. q̄ mētes egras magis p̄solari ⁊ curas eque possit demoliri. feci ego p̄sepe piculū. nam cū fuerim aliqñ circūuent⁹ multis anxietatib⁹ q̄z feracissima ē turbulēta ista mortaliū vita. p̄fugi sp̄ ad codices sacros tāq̄ ad arcē munitissimū. ⁊ p̄sentaneū medicamentū aī laborāris. ⁊ qd̄ in eis q̄rebat leuamē inueni. nec a spe nec a desiderio meo sum fraudat⁹ Sepe numero mecū cogitavi vnde tā suadibil⁹ sit ista scriptura. vñ tam potēter influat in aīos auditorū. vnde tñ habeat energie: vt nō ad opinādū tantū. sed ad solide credēdum oēs inflectat. nō est hoc imputandū rationum euidētię quas nō adducit. nō artis industrie aut x̄bis suauib⁹ ⁊ ad p̄suadendū accommodatis. quibus non vtit⁹ Sed vide an id in causa sit p̄

Liber Tercius

suasimus eā a p̄ma veritate fluxisse. sed unde sumus ita p̄suasi nisi ab ip̄sa quasi ad ei credendū nos sua ip̄si trahat autoritas. s̄z vñ oro hanc sibi autoritatē v̄dicauit. neq̄ em̄ vidim⁹ nos deū p̄cionantē. scribentē docētem tñ ac si vidissem⁹. credim⁹ ⁊ tenem⁹ a spū scō fluxisse q̄ legim⁹. forsi tan fuerit hęc rō firmiter adherēdi. q̄ in ea veritas sit solidior. q̄uis nō clarior. habet em̄ ois veritas vim inclinatiuā. ⁊ maior maiorē. ⁊ maxia maximā S̄z cur ego nō oēs credūt euāgelio. Rñdeo. q̄ nō oēs trahunt a deo Sed qđ lōga opus est disputatiōe. firmiter sacris scripturis itē credimus. q̄ diuinā inspiratiōem intus accipimus

Contra philosophos dicētes credere nos scripture sacre ppter cōsuetudinē

Ca. xxxij.

Dicunt phi s̄tute p̄suetudis id effici. etē vñ aiūt illa in q̄bus fui mus ⁊ nati ⁊ ab infantia imbuti: ⁊ hacten⁹ educati. sic nos afficiunt vt ea relinq̄re quasi naturalia nō possim⁹. Vez id friuolū quō nāq̄ p̄pas ēdes. quō patriā. quō parētes q̄ nos genuerūt a q̄b⁹ his imbuti ⁊ educati sum⁹ vnq̄ relinq̄rem⁹ si p̄suetudini tñ tribuim⁹: que fuit vnq̄ p̄suetudo lōgior. p̄rēnior. blādiōr. dulciōr. q̄ ea qua inter pa rētes ⁊ liberos intercessit: ⁊ tñ relinq̄t hō p̄rēm ⁊ m̄rēm ⁊ adheret v̄p̄ori suē S̄z dices id fieri q̄ oī p̄suetudie natura sit fortior. ⁊ qđ id fateor. ⁊ erit iste nihil locus ad arguēdum si est p̄suetudie natura validior vt ob iicit. cur ergo rō naturalis q̄ fidei nō p̄sentit fidem nō frāgit: neq̄ em̄ s̄ ginē p̄cepisse ⁊ deum cōcepisse natura p̄suasit. imo ⁊ dissentit. Cur ergo p̄suetudinē sicut in abducēdis a parētibus liberis. sic ⁊ credendis natura non vincit: Inest ergo scripturis sacris nescio qđ. imo scio qđ natura sublimius. i. inspiratio sacra diuinit⁹ ⁊ diuinē irradiatiōis ifluxus cert⁹ Qđ si ⁊ aliaz religionum hebraice ⁊ machometane exempla p̄duxis in q̄b⁹ est assensus q̄ nō diuino influxui. s̄z iputandus sit p̄suetudini Rñ demus eoz religiōe p̄tineri humilia. ⁊ nihil fere supra terrena ac hūana q̄bus credēdis cum nō multum natura reluctet Cōsuetudo facile opitu lat. nrā s̄o sunt sublimia. diuina Celestia Creditu difficillima ⁊ q̄bus cū fortior p̄suetudie natura p̄tradicat. necesse ē vt inspiratio faueat. Ex q̄ forte p̄cludi nō immerito possit fidei. sp̄i. ⁊ charitatis habit⁹ acquisitos nō suff. cere. sed infusos cum inspiratiōe haberi oportere Nō magni ergo momēti vt dicē cōp̄ramus esse nō p̄nt s̄ba. que spū scō inspirante sunt prolata Unde mentibus multoz fidelium seu religio seu magis quēdam superstitio id faciat. iam dudum insedit vt sacroz s̄toz sensus ad quicq̄ oprādum nō sufficiat. s̄z opus esse s̄ba ipsa in ea qua primū prolata sunt lingua p̄ferri qđ sentire videt Origenes in p̄mo libro cōtra Celsūm dī

M i

Libet Tercius

cens demones vobis quibusdā lingue illius vbi loca fortiti sunt. a magis coartari ab alterius lingue vocabulis sensum eundē faciētib⁹. quasi magnū nō audiāt. nil moneri hz igit vitale nutrimentū venerāda maiestas sacraz scripturaz. ppterca cū audisset christus ppter pabolā de his que intrātia p os nō coinquināt aīam. quosdā insipientes a fide recessisse. et ideo aplis dixisset. nunqd z vos vultis abire Rñdir⁹ Petr⁹. vba vite habes ad quē ibimus est in eis vobis vestita nuditas. multiplex simplicitas sublimis humilitas. z habilis vniuscuiusqz ingenij subtilitas ē in ea qd rudib⁹ foris pateat. z qd eruditos introsum adducat. est qd fortiores robuste exerceat z qd imbecillis vltro se exhibeat

De multiplici sensu sacre scripture. Ca. xxxiij

Criptura sacra nullum putamen hz. nihil diminutum nihil ocio sum. nam non vba solum ver z res z facta fecit. si sensum vborum attēdis. historiam habes. si fecitiam rerum aspicias. vt q agnus ty picus christum significet. allegoriam vides. Si ad mores referas. vt q christus a nobis cū fetutum odoribus est qrendus. qz sancte mulieres cū aromatibus ad monumētū venerūt. tropologia est. si ad coelū rem transferas. Ut cum p Hierusalem celestis patria designat. anagogiam facis habet z hebrei sensum hūc quadruplicē in sacris lris. Litteralē appellāt pefat. hūc sicut apud nos Nicolaus Lyra Sic apd eos Rabi Salomō z Chemei ptractarūt. Allegoricus dicitur midras. Un extat midras Rut et midras coelet hoc est mystica rut z ecclesiasticis expositio. z doctores tal mudici hāc sequunt Tropologicū appellāt Sechel. in quo Abram ab Nazara z Leui ben Berson z Rabi Moyses egyptius desudarūt Ana gogicus autē calaba nuncupat. nam expositio illa legis tāto verior quā to abstrusior. quā Moyses ab ore dei dicit accepisse nō ex libris discēbat. ne qz em scripta erat. sed a docēte suscipiebat a discipul tanqz res sacra z habēda inter arcana Cabala namqz susceptio interpretat. z hēc expositio a literalē sensu ad anagogicum quasi a terrenis ad celestia volare contendit Sensem hūc quasi aīam legis z vborz medullam ne amitteret post captiuitatem babyloniam Esras puocatis septuagita duob⁹ sapientib⁹ in scriptis redegit. z in septuagita duo volumia digessit. q deo picipere palā legēda nō pposuit. sed solum legis peritis ac in sacraz lrāz studio exercitatis ac sapientib⁹ viris punicāda edixit. hos sensus Paul⁹ apls spūs vocat. cū reprehendens iudeos qui soli litterali innitebantur dicit. littera mortificat. spūs autem viuificat Notandū insup hos sensus posse Mo sis faciem appellari. litteralem autē esse velum ei superpositū. quo adhuc iudeorum pspetus ne veritatem videāt. impedit. propter quod Mala

Libet Tercius

ebias propheta dixit Heliam Carmelitay Patrem prophetam magnū et admirabilem ante christi aduētum ad iudiciū premittēdum. qui scripturam spūaliter exponens et velum a facie Moysis detrahens patrī ad filios corda puerat. sensus hos mysticos credimus christū credidisse discipulos. cum (vt scriptum est in euāgelio) aperuit eis sensum: vt scripturas intelligerēt. de his etiam intellexit cum dixit scrutamini scripturas. ipse testimonium phibent de me. sed iteo defecerunt scrutātes scrutinio. quia quod erat in sensu. querebāt in textu. q̄ vero ad hos sensus sit recurrendū. docet ipse christus. q̄ fere semp mystice loquebat. vt in parabolis eius manifestat cum igitur eodem spū quo christus loquebat data lex fu erit. innuitur q̄ sic querenda sit veritas in p̄bis legis. sicut modo queres tur in christi parabolis.

Quod et cur scriptura sacra Arce legis cōparatur. Capitulum. xxxv.

Criptura sacra foeteris arca est intus et foris deaurata aurum interius Charitas in deum. aurum exterius dilectio est in proximum.

In arca tria sunt. Lex dei. virga Aaron. et manna. Lex docet quid agendum. a quibus cauendum. dat p̄cepta moralia. que quia sunt de lege nature in sua adhuc maiestate perdurant. dat p̄cepta cerimoniarū hoc est sacrificiorum. Veteres enim sacra cerimonias appellabant hec quia christi. quod verum est sacrificium erant figura Christo veniente cessauerunt. et quia sunt in melius cōmutata. dici destructa et soluta non debent. Non enim venit christus soluere legem. sed adimplere. et vt supra dictum est consummare. At qui in melius commutat nō soluit sed quod minus erat. quod inchoatum. quod vacuū. supplet. perficit et adimplet pro omnibus enim antiquę legis sacrificijs vnicum christi sacrificium nos habemus et q̄ christus ille agnus sit quē iudei quinta decima Martij Luna paschalibus solemnijis offerebāt Joannes baptista a littera ad spiritum hoc est ad sensum transiens allegoricum. manifestat cum inqt Ecce agnus dei Ecce qui tollit peccata mundi. ac si diceret. nō ille agn⁹ animal brutum vt verborum textus. sed iste vt innuit spiritus et sensus saluare nos potest. Dat insuper iudiciorum p̄cepta. que si placent obseruare permittimur. dummodo nō putemus ea veteris instrumenti autoritate seruanda. Nam quo ad hec instrumentum illud est antiquatum re scissum abrogatum sed si ex reesse videatur denuo institui et pro legib⁹ haberi nō veritū. qd si fiat. debbūt obseruari et p̄ legib⁹ haberi. vinqz vt diximus nō a veteri istrumēto sz a nouo sortientē instituto Item in arca ē p̄ga qz in scriptura sacra est iperū quo regimur cui⁹ autoritas descendens

M ij

Liber Tercius

a christo in summum pontificem transit. a pontifice in imperatorem. Pontifex enim est mediator christi et hominum. nam regnum christianorum magis est sacerdotium dicendum quam imperium. dicere Petro apostolo genus electum. regale sacerdotium. Quare pontificatus non in locum imperii subrogatur sed impio est superpositus. ut a pontificatu regat impium. et quod pontificatus sanctitas faciendum arbitrat. impatoria maiestas exequatur. Unus duplex est gladius. unus spiritualium quod est pontificis. alter temporalium quod pontifici et imperatori est communis. Sed hoc cum pontifex in vaginam reuersum. Imperator pro tenet manu strictam. in vaginam conuersus est autoritatis possessio manu autem stricta autoritatis exequutio. uterque a christo pontifici. alter a pontifice datur imperatori. Virga hec aliquando florens aliquando arida. aliquando mollis. aliquando dura. nostra enim gentis impium nunc humile. nunc sublime. nunc flexibile et lenta. nunc ferrea rigida. vult pretere. quia nonnunquam iusticia seuerius agit. nonnunquam equitas in clementiam et mihi mitius dulcescit. cum floret autem non terreni rosis. sed diuine frutis id opus est. nam christiane gentis impium celeste non humanum egit arbitrium. Item in arca est manna. quia scriptura sacra spe future vite et celestium bonorum promissione in huius vite deserto nos pascit. donec exticto Moysi Iesus alter dux in terram repromissionis inducit. Testamentum verum mysterium ac figuris est refectum. quarum multe iam diu intellecte. multe quotidie reuelantur. multe iesu tunc ab eodem spiritu quod eas condidit docende seruantur. Recitat Plinius de historia naturali libro octauo capite. xx. venenatis pabulis. Cynare herba ceruos mederi. percussos a phalagio quod est aranei genus. caneros comedere. Cum vulnerati sunt. dictami pastu sagittas curare. hirundines vexatos pullos oculos Chelidonia sanare. Mustelam in murium venatu rura se fouere anguem hyberna latebra visu obscurato herbe marathro sese affricatam oculos reparare. Elephatem camelonte deuorato quod herbe est pro color oleastri folijs veneno occurrere. Quemadmodum his et alijs animalibus remedia morborum dantur a natura. sic nobis a deo contra spirituales morbos data est scriptura. dicere Paulo. Quaecumque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. Primo igitur loco scriptura sacra tibi legenda est. Secundo doctorum codices approbati. Tercio philosophi. qui de moribus disputant et poetę graues. qui mira eloquentie suauitate philosophię seueritatem cōdunt. supercilium ponunt. frontem capratam extendunt. et veternosum ei senium auferentes venustatis gratiam et iuuenilem quendam decorem inducunt. nihil enim est aliud vera poesis quam philosophia quodam mystica. fucata. interpolata. Quarto historie. hac spiritualium ciborum varietate refectus in hac pulchra ac sancta suppellectile constitutus potes omnem et egritudinis et vite perferre molestiam.

Liber Tercius

De sanctorum mutatione

Ca. xxxij

Exempla fortitudinis. ac patientie. spei. loganimitatis. et perseverantie frequenter legenda sunt et semper habenda est ante oculos sanctimonia confessorum. pudicitia virginum. constantia martyrum. hoc sit speculum ad quod anime tue que sponsa est christi. caput amicitias. faciem linias sinuum exornes. ut in vestitu decorato. Charitatis circumdata varietate fructum cum huius vite non precesserit et eterne vite dies illuxerit ambulare honeste valeat inter triumphales choros paradisi et habes vestem nuptiale possit eternis adesse conviviis. bona illa Romanorum antiquitas que fructum lapidibus orbis terrarum fundabat impium. ut ad imitandum iuvenes provocaret peragebat in conviviis egregia maiorum facinora comprehensa carminibus. Simili officio Religiosi omnes et nos precipue. cum cibo reficimur. semper unum nobis contentiose legem omnes auscultamus. et cum silentio comedentes erectis ad precionem non oculis. sed mentibus fere semper audius sumimus animorum ad melius alimeta quam corporum et certe iudicio meo predest hinc magna pars religiose vite. quod enim est aliud communis hec lectio quam victorum exitus patio spiritualis perfectus exhortatio. et quodam generalis fructum irritatio: Converte ergo mentem ad contemplantia gesta sanctorum. et quasi tua preclusa ignaviam quam nihil adhuc egeris viro dignum. mitte manum tuam ad fortia et vigorem elationem ac sublimitatem illorum emulare Cum videris in pueris ut in Uiro. in foemineo sexu. ut in Catharina. in paganis ipsis que deum ignorabant. tantarum experimeta fructum. pudebit te. que vir qui christianus es. cui coelum in hereditate promittitur. unam egritudinem ferre non posse Lege Regum libros. inuenies regem David in aduersis omnibus que multa precessus est. patientem. pium. mitem. loganime et a dei timore nunquam discedentem. et in psalmo de Ego autem in flagella patus sum et factus sum sicut homo non audies et non habes in ore tuo redargutiones. quam in te domine speravi. tu exaudies me domine deus meus Lege Ezechiam regem in lecto iacentem cum lachrymis puerum ad parietem quindecim vite ac sanitatis annos impetrasse In seculo Maccabeorum reperies matrem cum septem filiis pro paternis legibus tyranno resistere. et contemplantus animum in foemina plus quam virilem ne habere iudicaris in virili corpore animum foemineum. fortius nisi fallozeniteris. De nostris hoc est de christianis nihil dixerim Sunt enim omnia huiusmodi exemplorum plena volumina. et christianae vite regula est mala pati. et mala non reddere perfectio nostre summa hec est. percutienti unam maxillam pretere et alteram. auferenti tunicam donare et palium.

De assidua dei deprecatione.

Ca. xxxij

M. ij

Libert Tercius.

Uperest vt deo ac dei amicis assiduis supplicationibus te commē-
des. z vt amici Job egrotanti consulebant ad sanctorum aliquem
conuertere Sic futurum est vt saluis meritis z nauis. velis pas-
sis. ventisq; secundis cum magno meritorū prouentu ac fœnore portum
sempiternę q̄etis introcas Quā tibi mihiq; pcedat pater misericordiaz
et deus totiꝝ solatiois. q̄ soletur nos in oi tribulatōe nrā **ANEN**

Chē habui de tenui facultate mee penurie q̄ diuturnę nrę Amicitie
z mutue charitatis officio tederi. Tu exingenu tui fertilitate ac copia:
ex laboris tui opa ac industria p̄qres plura atq; meliora. q̄ his nrīs ad-
iūcta tibi ad Cēlestē patriā pperanti erūt p vehiculo. **Vale**

CImpressum Dauentrie per Richardum
pafraet Anno dñi. **M. CCCC. J.**

Ioānis Taberij Bixiani ad Heliam Ca-
preolum amicorū optimū Antigraphia

Postq̃ plena malis subierunt tempora: nosq;
Scyllis lacerat fors truculenta vadis
Nec sperare finit portum temeraria bello
Romanum toriens Gallia passa iugum
Uincere si quisquam cupit insuperabile fatum:
Naturamq; animo supposuisse suo,
Et quasi de coelo mortalia temnere, vimq;
Fortune: atq; omnem pellere corde metum:
Nec legat: sacri seruet documenta libelli.
Quem dedit Deniacq; fama secunda tube
Impetrat ut letus sileas: quodcumq; necesse est:
Paruaq; in eternum vertere damna bonum.
Ille etiam nostri mala temporis: ille Roberti
fata ducis cecinit: Partheniceq; duas.
Et que Socraticis certent Epigrammata chartis:
Multiplicem vitij impositura modum
Nex dabit hispani carmen sublime triumph:
Pulsaq; ab occiduis numina vana locis.
Cinge tuo Andinas Vati pia Mantua lauros
Seu p̃de. Cadmea seu notat ille manu.
At tu tantarum fautor iustissime laudum.
Ut tua: qui summi carmina vatis amas:
Nunc tantum placido. sophie Decus: aspice vultu
Capreole: auspicijs exerit ora tuis.
Nam quid opus clypeo: sacris p̃cul omnia abesto.
Zoilus: in sanctos nil mala lingua potest.
Gloria viuenti comes inuiolata. sepulto
Atria celicolum meta laboris erunt
τελος

**Baptiste Mantuani vatis
eminentissimi opus insigne**

de mundi calamitatibus, earumq; tum causis, tum
remedijs.

Aliud eiusdem contra poetas impudice loquentes
opusculum perelegans

Ad Petrum Bononium. T. Vlsenius

Uam similis magno frater Baptiste Maroni est

Una eadem amboꝝ patria plectra docent

Sive hic bucolica pastoria pinxit auena

Herois elegos inseruit ve sonos

Sive sub horrendos describat Marte furores

Seu referat fidei sensa profunda pie

Cuncta maroneꝝ seruant vestigia muse

Si titulum demas illius esse putem;

Tu modo qui prestas phrisio mi petre Melampo

Judicio an fallax doctior esse meo?

Ad. T. Vlsenium Petrus Bononius

Antua virgilio Baptiste Mantua vati

Est patria atq; amboꝝ carmina docta beant

Sive elegos seu forte canant arma horrida Martis

Cetero Callimachum Meonidemq; vides

Sunt similes fateor multum fidibusq; catioris

Una eadem amboꝝum plectra tonare puto

Doc tamen vlseni prior est Baptista Marone

Quod grauiora suis versibus vsq; canit?

C Fratr̃is Baptiste Mantuani Carmelite Theolo
gi ad Reuerendissimū in christo Patrem ac domi
num. D. Oliuerium Carafam Sabineñ Episcopū
et cardinalem Neapolitanum De suorum tempō
rum calamitatibus Liber primus foeliciter incipit

¶
Ogimur istius mala tempestatis. et alto
Egressas crebo furias. turpiq; fugatam
Virtutem exilio ⁊ varias percurrere clades
Ob scelera imissas terris: artemq; docere
Que premat etherei flagrantem principis iram
Summe deum dicimus regnum cui terminat orbis
Cui rerum natura subest: cui militat ardens
Astrozum cœliq; iubar: qui solus habenas
Fortune fatiq; tenes: sua victus Apollo
Postibus arma tuis offert plectrumq; lyramq;
Quicquid habet delos: quicquid cadmeia Dirce
Quicquid inest delphis tibi dat. cynthumq; Rhodumq;
Omnis adoratę seruit tibi gloria Daphnes:
Est tuus Eurotas: Helicō tuus: ardua Cirrhe
Saxa tenes. tua nunc heteris thymbra q; virenti
Omantur delubra: tui perpinguia pascunt
Phocidis arua greges: ⁊ dulcia flumina potant
Dij veteres fugere: nouis altaria lucent
Ignibus: ⁊ nobis tua numina sola supersunt.
Et quoniam pulso solus potes omnia phœbo
Huc ades: ⁊ fragilem duc ad tua littora cymbam
Ostq; sollicitę stimulos ⁊ plurima vite
Loedia perpassi iuuenile peregimus æuum:

¶

Ocia: et antiqui finem sperare laboris:
Fas erat: et fessę post longa pericula puppi
Litrois et mitem portus optare recessum
Sed pater vtilibus qui temperat omnia curis
Robur et assidua vires firmare palestra
Cogita. et nobis quibus ætheris annuit arcem
Desidiam somnūq; negat: ne scilicet annis
Dulcibus et segni mens enervata quiete.
Langueat: et torpor lentos effeminet artus
Torpor em coeco vapor est egurgite surgens
Somniferę lethes: nubem qui intexit opacam
Sensibus humanis fideiq; obliuia sanctę:
Securas igitur ne vincat inertia mentes
Tempora continuis foecūda laboribus adsunt
Ecce repentino surgunt horrentia motu
Prælia terribilem quatiens Mars ferreus hastam
Armato rigidum lateri circumligat ensē
Grat sonipes picto lumbos et pectora tergo
Cinctus. et ætate frontis splendore superbus
Accincti gladijs pedites: quibus creta fronti
Tegmina prætentis vibrant umbrōnis hastas
Loricosq; ligant humeris: villosa sagittas
Tergora: et hirsutas rostrant hastilia vulpes
Perq; foros cursant nautę: stipantq; liburnas
Arma rates: clypeis circumpendentibus altum
Tollit proza caput: rostratasq; ardua puppes
Pone trahit classis: suspensa q; carbasa ventis
Crispat: et accensi pugiles molimine magno
Inter ceteros malos silices et ferrea sursum
Tela vehunt. resonant funes: aiosa iuuentus

Aeratasq; sudes: et curuꝝ cuspidis vncoꝝ
 Aprat: et ardentī comes it bellona graduꝝ:
 Sicut in actiaco grandi sub leucade ponto
 Littus ad ambracię. forti cum milite cesar
 Chaonio phariam disiecit in equore classem
 Seu quādo ionijs vulcania fluctibus aetna
 Europeꝝ libyęq; duces concurrere vidit
 Scilicet ausonijs alacer cum Regulus ibat
 Nauibus excelsi sulcans vada lata pachyni
 Et patrijs contra bellans pro legibus Hanno
 Saxe relinquebat fati lilybęa sinistris
 Bellandi cupideꝝ cocunt in pꝛelia gentes
 Depositisq; vacant inculta ligonibus arua
 Undiq; surgentem spargit vasa fama tumultum
 Arma procul collisa sonant: clangore minaci
 Martia furentes accendunt classica pugnas.
 Quod si florentes istis in syrtibus annos
 Aegimus et tanto iuuenes sudauimus essu
 Quid non triste putas feret erummosa senectus:
 Ipsa tremens artus: teretiꝝ innixa bacillo.
 Dispida macra: breuis: canis rugosa capillis:
 Caligans oculis: curuato in pectora tergo
 Jam pꝛerat: sequitur celeri mors pallida gressu
 Ne frustra faciles cursus auramq; secundam
 Frustra expectamus: nos implacata charybdis
 Projicit inscyllam: scyllę de vortice raucos
 Nos rapiunt syrtes: iterumq; rotamur in hōdem:
 Aequoris insultus: scopuli: vada: ventus et vndeꝝ
 Semper et aduersis in funera currimus astris
 Et nihil est aliud cultis Adamus in hortis

Quam primi sine fraude dies, cum libera nulli
Pectora incerores agitant: sincera voluptas
Impolluta quies animi cum dulcibus annis
Primæ fugiunt vitæ: mox asper acutas
Signit ager sentes: et noxia semina profert
Namq; ubi læta cessit lanuginis ætas
Sollicitæ subeunt curæ: trepidiq; pavores:
Et labor in somnis dubiisq; per omnia casus
Bella cient itale gentes: nec barbarus hostis
Queritur, insultans nostris qui finibus instat
Inter se certare parant: et fœdere rupto
Convertere rigens in mutua vulnera ferrum
Quosq; peregrini dños concordia mundi
Fecit in ambiguam regno de paupere litem
Compulit infaustæ genitrix discordia pugne
Nec vbes eadem vesania coepit Achæas
Quom caput Emathij proles animosa tyranni
Extulit, aduersus celebres lacedæmon Athenas
In lacedæmonios ibat thesea propago:
Totaq; subuersis titubabat græcia rebus.
Dumq; fauent regni cupido: dum fœdera iungūt
Cum duce fœdisfrago: dum sese copulat hosti
Alter in alterius damnum, commune coegit
Ferre omnes fortuna iugū: et parere tyranno
Nec genus Ausonium (tanta caligat herinne)
Italij similem videt impendere ruinam
Luce caret, nescitq; diem: secumq; tenebras
Crimen agit: noctemq; animis inducit et vmbra
Propterea ammisso sceleratæ lumine mentes
Uenturam non ante putant quam venerit iram

Quod si coniunctis in praelia viribus irent
 Desperire gentes non obluctantibus astris
 Non prohibente deo sed opem viresque ferente
 In vetus imperium possessa quoque regna redirent
 Seruirentque iterum tusco lata equora tybris:
 Sperchius quoque padus nostris Erymanthus et oethys
 Collibus: et latium trepidaret barbarus ens
 Praeda nec essemus totiens: nec thracius hostis
 Per phryges et colchos captesque per helladis oras
 Duceret in celebres insignia nostra triumphos
 Ciuiles rixas et bella domestica nostri
 Non reges tantum atque duces. sed milite mixto
 Dum picena fugax populatur littoza turcus
 Anna sacerdotes diuorum altaria circum
 Ferre praeces soliti tollunt: pacique repugnant
 Qua sonat angustum scyllae latratibus equorum
 Quaeque syracusio circumdatur insula ponto
 Insula ciclopum libye porrecta sub axem
 Feruet Martis opus calabros et iapygis vrbes
 In pugnam bellona vocat. rapiensque superbam
 Aegida gorganeos pectus circumligat angues.
 Et qua nubi feri medio pro limite montes
 Stant itali Ballique soli. nouus arma tumultus
 Cogit et indomito fulgentes aere cateruas
 Causa mali caput etruscae florentia gentis
 Ausoniaeque decus. summi violare ministros
 Ausa patris demens. sacrumque haurire cruorem.
 Ipsa quoque indomiti genitrix ferraria belli
 Praeteritas auxit clades dum ferre recusat
 Imperium. venetoque negat parere leoni

Adde quod aspectu coeli viciata maligno
Arma negant victum. pingues iactata per agros
Semina vel pereit vel inanes culmus aristas
Erigit: et tristi messor ligat ordea fronte
Si fecunda ceres aut leti viribus agri
Aut hominum studiis vsquam fuit: inuida grando
Pulsa per acreos magno cum murmure tractus
Impellente noto strauit: longosq; labores
Perdidit: et niuib; cererem glacialibus hausit;
Et padus ingentes voluens ex alpihus vndas
Insulsum venetumq; domos penetrauit: et omnis
Aggeribus fractis agri vastauit honores:
Nec ripis tantum: sed et ipsis altior ibat
Arboribus: salicum p summa cacumina nautis
Cursus erat. fugit prothei pecus omne p agros
Altaq; montane petierunt equora nimphę:
Sicut cum bellis olim ciuilibus vrbes
Arserunt Itale: cum Cesaris arma superbi
Inuasere lares patrios gentemq; latinam:
Mira canam et nostris fortasse nepotibus olim
Non factura fidem Benaci sparsa per agros
Tanta locustarum nubes: vt pingua passim
Pascua et extortas segetes nemorumq; decorem
Temporis exiguo tractu consumpserit omnem
Nec poterat sumptis hominum solertia telis
Fatales arcere feras: Caua tympana latos
Implebant strepitu campos: nec territa tanto
Dira lues sonitu herbarum radicibus imis
Moribus hebrebat: vicina per oppida postq;
Rumor igit Capere arma viri. concurrere turbe

Ad commune malum: tanq̃ nouus itala cimber
Regna premar. Tandem multo vix tanta labore
Illuies longis vix est consumpta diebus
Dura fames igitur tristes populata colonos
Seuiri: et exhaustis languescunt corpora venis
Uulgus inops macie affectum squalensq; per vires
Poscit opem frustra. et sensim vitalia membra
Uicta cadūt: siccasq; premunt ieiunia fauces.
Nec patres natis nec nati patribus adsunt:
Tanta per humanum genus inclementia regnat
Non libycę segetes non pinguib; appula campis
Hordea non phrygijs. succurrunt gargara sulcis
Sed minus hinc damni: minor hęc erumna: dolorq;
Mittior: infelixq; minus fortuna sequetur
Dic pauce sat erunt lachrymę: crudelior alter
Communem ingenti pariturus strage ruinam
Hostis adest. nostręq; rati grauis ingruit imber
Qua Rodani voluuntur aque: qua frigida rheni
Leutonicas fert vnda rates qua perluit agros
Insubres venetosq; padus. qua diues ab alto
Uertice subiectos. speculatur Buxia campos
Occultum pluit ex alta deus arce. venenum
Et qua tiresię pulcherrima filia nymphas
Colligit humenti gremio lateq; recedens
Littus harundinibus cingit viridiq; papyro:
Quaq; patens longe fluctu sonat adria vasto
Ultrices mors atra manus exercet. et altis
Tabe madens sparsam cędem componit aceruis
Qua fluit etrusco surgens vetus albula fonte
Romanasq; inuisit opes et regna quirini

Qua gelidis sonat armis aquis. qua magna potentes
Imperat aemilio vicina Bononia rheni
Intelles acresq; viros senium atq; iuuentam
Pallida mortifero pestis grassata veneno
Sternit humi. fundamq; rotans e turribus altis
Arcentes papulas iaculatur. et vlcera adiris
Cladibus. et penetrat flammantibus inguina telis
Huic tumidum guttur virus leuat. ille sub alis
Fata gerit: qua longa humerus se in brachia curuat.
Alterius patulas aures arsura parotis
Suscitat occultum longis sub crinibus ignem:
Attonitumq; caput feriens vitalia membra
Occupat: atq; vias mors vna perambulat omnes
Extollitq; caput qua cursum fatifer humor
Sistit: et horrifera sensim. durefcit in ortem
Id crudele genus necis hoc immane ferorq;
Supplicium. hec stigio rabies egressa profundo
Perq; domos humiles perq; alta palatia regum
Sequit et occultis miseros ferit ictibus artus:
Ut quando. incauti vicio pastoris ouile
Incustoditum nox intempesta recepit
Si lupus hesterne patiens ieiunia lucis
Sollicitusq; fame fuerit perlimen apertum
Absolas in gressus oues non mitigat vnum
Ingluuiem funus: sed multa cede madescit
In totum se uitaq; gregem: sic acre venenum
In fontes fontesq; modo prosternit eodem
Jamq; cadaueribus desunt loca iuncta sacrat
Aledibus: effossa passim tellure profanis
Conduntur tumulis. inhonoratisq; feruntur

Funeribus: dictu horrendum: visuq; tremendum
Præda feris inhumata iacent: et tæbe fluenti
Circumstans tetra locus incestatur odore
Qua triplici conclusa pado ferraria longis
Cladibus atteritur. dominorum corpora passim
Pascuntur per rura canes: aquileq; rapaces
Effodiunt duris hominum caua lumina rostris
Intestina ferunt volucres: et in arbore summa
Exta patrum suspensa diu videre nepotes
Membra pater vix egra trahens dum frigida condit
Corpora natoꝝ in clauso nondum ore sepulchri
Labitur ipse super sua pignora: Crebra suorum
Sola domo vacua mater dum funera ploꝛat
Cum lachrymis aiam tenues exhalat in auras
Multi ante occasum vite vicina scientes
Fata sibi: condicq; suas tellure volentes
Reliquias fodere solum glebisq; sub actis
Sacrato viui se composuere sepulchro
Rura silent: vacuq; suis cultoribus ortes
Iura fori clamosa tacent: per compita surgit
Stramen: et extinctis non lucent ignibus aræ
Nec solitos cantus nec odores templa labocos
Accipiunt. squalentq; domus: muta omnia moerent;
Qui superant cladi: superum quibus ira pepercit
Coguntur miseri sua dulcia limina ciues
Linquere: et in medijs tentoria figere campis
Sicut per libyco solet armentarius agros
Ferre larem. secunq; suos vectare penates
Uidi ego pertacitos saltus: et in hospita lustra
Mole sub creta silicis curuq; sub antro

Monticolas habitare viros : et gramine pasci:
O superi loca qui tuti secunda tenetis
Si scelere offensi nostro tam dira mouetis
Preglia: sat veteres tam multo funere culpas
Sat longo luimusque metum: iam parcite: saltem
Reliquas generis semine relinquitte nostri
Non animi tantum gentis cecidere latine
Cum romana ferox circum capitolia gallus
Barbaricis trepidam pulsans clamoribus arcem
Diceret euerse frustra succurritis vbi
Romulide: regni et vite postrema dies hec
Vel post cannenis lacrymas et funera pugne
Quando quirinales aquilas fascesque superbos
Ad tyrias iam se laturum crederet arces
Annibal insultans victo iuueniliter hosti
Et mox ex alto bellorum culmine pulsus
Languit aduersis fatis et Marte sinistro
Non tanto tremuere metu precordia graium
Ferris in aduentu. monuit cum delphica rupes
Non muro non arce dari sed naue salutem
Nam ita moese quondam miracula virge
Horruit attonito memphis turrita colono
Ipse quoque in siluis et vallibus apoenini
Exilem ducens tecto sub paupere vitam
Delitui qua templa petit romana viator
Et qua flaminios fugiens Claterna per agros
Ducit ab angustis undosum vallibus amnem
Arce sub Ociani. nostris vbi dicta camoenis
Tecta Refrigerius sublimi in colle tenebat
Non fuit ausa magis nec clade nocentior ista

Romuleam pestis longo quę funere plebem
Diripuit. quando veniens Epidaurius anguis
Jonios circa fluctus in regna quirini
Abstulit acrium virus: qui postea templa
Iuncta ioui tenuit: bisidum qua diuidit amnem
Insula ianiculum dirimens a collibus vrbis

Comunes calamitatum cause

Eu superum sic ira velit seu noxius ardor
Aetheris acrios infuso lumine tractus
Inficiat: seu sola ferant contagia morbum.
Seu dum longa fames hominum. ieiuna coegit
Ora cibus vesci indignis: escaq; nocenti.
Impurus per membra fluens vitalia sanguis
Putruit. et dirum subiens p̄cordia virus
Inferat occulto p̄peratam vulnere mortem
Unde malū surgat nō est dignoscere promptum.
Ipse tamen reor has omnis concurrere causas
Et coniuratas percusso foedere diuum
Astroz terreq; simul concurrere vires
Sicq; hoim genus haud vna obsidione teneri:
Et nobis elementa necem superosq; minari
Nec mirum qñ lōge' grauiora meremur
Supplicia: et longe asperiori vertere cēdi
Quippe vbi nec super pietas. vbi nulla tonantis
A scelere humanas prohibet reuerentia mentes
Et virtus vicio vrgenti dare terga coacta est
Ira patris diuum fremit indignata: furensq;
Euocat ex altis crebi fornacibus atram
Progeniem: horrifere genus implacabile mortis
Et terras permittit agi phlegetontis hēbenis

Plutonifq; premi imperio. & tristibus orci
Sedibus egressa aetherias noua mōstra sub auras.
Inuadūt hoīm coetus. & inertia flatu
Pectora letifero feriūt: it frigida rabes
Ad viuū penetrans aīos: perq; intima corda
Imbibitum virus postq; concluderit omnis
Ad fētē aditus: hoīes impellit & vrget
Quo stygiē iussere canes quo dītis auari
Spiritus inclināt: pīmi quo crimīs auctor
Mōstrat iter latū: placidaq; tyrānide regnat:
Edic iuuat imanes erebi monstrare figuras
Tartareūq; genus sub apertū ducere coeli
Lumen: & occulti referare latentia mūdi
Mōstra: venenoso pauit que lacte megera
Cerberēq; canis spūmis & sanguine lerne
De pēcor assuetum mites errare p vmbas
Bynci nemozis vestrifq; sonantia rura.
Cantibus & gressus mō per fera mōstra ferētem
Intactū seruate dē: furiale p agmen
Este pio vati comites. morēsq; docete
Infandos stygiē gentis coelūq; perose
Jam mugire solū coepit: iam nubibus aer
Pallet & infernis surgūt aflatibus vmbz
Nigrescitq; polus: mōstris exterrita lampas
fert retro phœbea gradus: auditur ab antris
Clamor. & omnigenum rabies confusa ferarum

Monstrum primum Superbia

Euolat horisōno rapidi phlegetontis ab amne
Ingentia alarum stridente superbia ductu
Sic illam dixere: super quia cetera sese

Tollit: et extento socias supereminet ore
Omnia conuoluens: caeca de sede baratri
Crimina nigramentem post se trahit oia pompam
Huius ab ardenti virosius anhelitus ore
Fumat: et obscuris oriens a faucibus humor
Defluit: hippomanen aconyta canisq; virentem
Tenarij spumam superans. omnemq; veneni
Mortiferam rabiem: stygij sepi ima profundi
Se super genus esse putat. veterumq; deor
Semen et a magno se iacrat Apolline natam.
Ardua frons: vnoq; oculo stellata rotundi
Circuitus: medioq; sedens in luminis ore
Descendit spacijs equalibus. vidiq; centrum
Hoc insigne patris phoebiq; ardentis imago
Difficili vultu graditur gestuq; maligno
Innocuos mitesq; animos irridet. et odit
Quem vidit eternis illustrem laudibus: altum
Per virtutis iter veri concentrare honoris
Lulmen. et ad superos niti coeloq; propinquum
It grauis et raro incessu vestigia profert
Strimonie de more gruis que semina campis
Iacta legens. eque repido sub sidere libe
Si vicina ferat gressum per rura viator
Tela ferens arcum ve manu caput ardua tollens
Clangit. et ingenti mouet internodia passu
Paulatinq; viam suspensio gutture carpit
Ut bellator equus domini frenatus habenis
Ostentans pectus latum ceruice sub alta
Quum glomerat bibulo lentos inpulueri gressus
Nunc hac nunc illac oculos et colla retorquens

Spectari gaudet libyeosq; equare leones
 Uiribus albanos ve canes dum se putat auras
 Colligit: et latis imitatur naribus eorum
 Non secus hęc rabies ventoso inflatioz vtre
 Quū graditur vibrans alterius motibus armos
 Ardua sublateq; circūfert lumina frontis
 Uanaq; proceri miratur corporis vmbra
 Et tacitis ardens curis sublimia semper
 Mente agitat: tumidoq; sedet sub corde venenum
 Contemptri inopum: vultus clara seueros:
 Inflatoq; rotans turgentia gutture verba
 Ferre nequit iuga: maiorem indignata parem
 Imperia vsurpat: regniq; libidine feruet
 Immanueta: ferox miseris aduersa: minaxq;
 Mitibus: elatis contraria: nescia pacis:
 Nescia amicicię: rixarum et litis origo:
 Dura: ingrata: duplex aīo: violentia: rebellis
 Improba: quid pietas quid sit clementia nescit:
 Perfida sedifragam dubio sub pectore mentem
 Uersat: ab excelso fugentia culmine semper
 Saxa mouet: laudum semper vesana libido:
 Sollicitum pectus curis flammantibus virget,
 Nec vitę ratio nec opum nec honoris: in omne
 Sponte scelus preceps ruit implacabile monstrum
 Nec hoīm suprema lues: immane ferumq;
 Threicio facinus potuit suadere tyranno
 Asper vt horrenda cumulans presepia cęte
 Semineces artus hoīm fumantiaq; exta
 Intulerit stabulis: et equis epulanda viroꝝ
 Corpora que infami hospicio laribusq; pphāis

Occultus pacem simulans admiserat hostis
 O scelus dira inuisę spectacula fraudis
 Luminibus toruis quotiens capita alta leuabant
 Thraces equi grandes humano sanguine pasci
 Et capita 7 teretes pendere extra ora lacertos
 Crura ve contractis genibus crinis ve cruentos
 Uidisses sanie a mento per lata fluente
 Pectora: sub grauibz contrita cadauera malis
 Fractaq; sub duris crepitabant dentibus ossa
 Strimonius meminit Nestus: scit bistonis vnda:
 Traxit idumei genus hinc vecordia regis
 Quem magus ardentis coeli noua signa secutus
 Admonuit venisse deum Nisi cęca superbi
 Pectoris ambitio mentem fecisset opacam
 Isset ad infantis sancta incunabula christi
 Deposito fastu: sed mens inflata fauore
 Cesareę gentis longocq; tyrannidis usu
 Est ingens meditata nefas: nec pausca parentum
 Secula par videre scelus: nec longa videbit
 Posteritas. per rura furens galileę satelles
 De tepidis matrum sinibus lactentia vulsit
 Pignora: membra: atq; secans: lata arua cruore
 Imbuit innocuo. matres vlulare per agros
 Audiuit montana Rachel: vicinaq; fonte
 Flumina de duplici ducentia nomen 7 vndas:
 Hinc est orta lues: quę thracia regna vetusq;
 Gręcorum imperium vertit: Bizantia regum
 Urbs opus constructa: mari p̄tenta: duobus
 Aegeo euyneq; fretis stipata sedebat
 Screptra tenens: puo qua gurgite losphoros vndam
 Colligit: hanc scythica irrumpens O romanus ab arcto

Bi

Insidys captam ferro violauit ⁊ igni
Arx erat Europes: ⁊ inexpugnabile quondam
Romane fidei vallum Machometica contra
Arma minas asie frenans libyeq; tumultum:
Nec scelerum dux atq; parens sublime nitentis
Imperium coeli summamq; ambire tonantis
Ausa potestatem quantum tentauit in altum
Surgere: tenarios tantum descendit ad amnes:
Cuius ob ingentem tellus concussa ruina
Cessit: vt in latices Cautem si miseris: altum
Pandit iter: molemq; sinu capit vnda capaci
Sic percussa grauis monstri se pondere tellus
Dissecuit gremiumq; alto patefecit hiatu,
Sicut adrasteis cum vatem absorbuit agris
Lampus: ⁊ armato percussit tartara curru
Seu quando inferni caua guttura Curtius antri
Clausit: ⁊ elysios tremefecit pondere campos:
Vel quando electe primo sub iudice gentis
Terre Cozem sociosq; altum demersit in aluum
Antra igitur grandi laterum sinuata recessu
Inter se ripis summo coeuntibus ore
Mox pile quotiens vento consurgit in orbem
In latos abeunt curuati fornicis arcus
Fitq; ingens domus umbrarum p̄cep̄s q; baratrum
Illic sulfureos incendia nigra liquores
Lambunt ⁊ dubium quasi prima crepuscula lumen
Spargitur: ⁊ tristi caligant tartara fumo
Dic sunt lugentes mortis domus impia campi
Regnat vbi scelerum lachrymoso in carcere mater
Exercens poenis animas claudiq; tenebris
Indignata fremit: clauso ceu nubula vento

Cum piccas frangunt clamosa tonitrua nubes
 Nec est quam veteres dicunt phoethonta poete
 Aetheros docti cursus causasque latentes
 Ignibus eternis. sol est qui corda superbis
 Incendit stimulis: tumidosque in pectora fastus
 Mittit: et impatiens figit sub corde venenum
 Propterea ex alto latentem cardine fingunt
 Audacem aurigam fractisque per aera loris
 Solus equos caput Eridani meruisse sub undas
 Ad superos exit quotiens pater arduus alto
 Annuit a solio. et latum imperiosa per orbem
 Bacchatur: supraque suas temeraria vires
 Audet. et infausto ammittit conamine vires:
 Scilicet omne deo contra nitente superbum
 Euanciscit opus. sicut cum surgit in auras
 Eructantis aque fluctus. mox vertice presso
 Decedit. et spumans alto demergitur amne
 Atque humiles inter sine nomine praeterit undas
 Hoc docet allophylus. solyme qui verbere funde
 Deposuit fontisque minas animique tumorem
 Ibat enim solo auxilio thoracis et haste
 Non ope diuorum non villo numine fultus
 In pugnam. paruumque minax dauida superbo
 Ne quicquam terrere sono concitus in ensen.
 Dum surgit. misso per ferrea tempora saxo
 Corruit. et toto diffusumingere corpus
 Mirati stupuere hostes. turpique dedere
 Terga fuge. paruoque gigas cadit ictus ab hoste
 Sic quoque delusus curru iouis emulus alto
 Aerea conuexi scandens curuamina pontis
 Flammi ferumque rotans alphoea per oppida fulmen

Decidit: et casu Eleam pterruit urbem:
Nec docuit phlegyas genus execrabile coelum
Spernere: quos tethys vlticibus abstulit vndis
Nec quoq; niliaco regi cum nescia rosis
Terra diu solitas fruges victumq; negasset
Sanguine p'suasit placari numina fuso
In superos eadem natos armauit Aloei
Qui domitum grauib; Martem tenuere cathenis
Sit satis hec libasse: alijs memoranda supersunt
Plurima maiori scelex de principe cantu:
Andini: gemuit tellus . turbatur auerni
Janitor: ecce niger nebule globus exit opacę
Jam turres regumq; domos abscondit 7 vrbes:
Exhalatq; grauem mox importuna 'mephitim
Ite procul mites anime . que dulcia pacis
Ocia: que superos: que coeli queritis arcem
Ne funestus odor: ne vos contagia ledant
Uipere prolis . clausis abscondite valuis
Atria . progenies nigri dum preterit orci.

Monstrum secundum Inuidia.

l Iuor edax tristi surgens Acherontis ab amne
Pallidus . 7 moesto demissus lumina vultu
Obliquumq; tñens . rebus gaudere secundis
Nescius . aera virum claris signata triumphis
Dente terens . tardeoq; mouens vestigia passu
Murmure nunc tenui nunc fulmine vocis aperto .
Percutit insontes . bona vultu aliena maligno
Ingemit . aspiciens . 7 felle grauatus amaro
Latescit . quocunq; ierit terribilis oris
Spiritus . agrorum virides interficit herbas .
Cetera nonnullis parcunt . certisq; venena

Graminibus magicaq; solent mitescere lingua
 Pontica magnanimum celebrant medicamina regem
 Quę fatis obstare ferunt: his ille solebat
 Virus et occultę insidias cōtemnere mortis.
 Tangere cęrulei squamas et colla draconis
 Phasias ausa fuit tantum Medei des herbe
 Virgineq; preces poterant: Decatesq; liquores
 Marsus in ausonijs umbrorum vallibus inter
 Serpentes impune cubat. libeq; per agros
 Qua steriles versant nigri garamantes harenas
 Non metuunt psilli colubros. non squa neparum,
 Spicula non hybri morsum: non aspidis horrent,
 Nec fera lerneo rabies maculata veneno
 Omnia depascit. nullos innoxia nullos
 Preterit illesos: nulli mansuecit: in omnes
 Inuehitur: quod agit non est: sanabile vulnus
 Non Amythaonij prodesse Melampodis vlla
 Carmina: thessalicis non lectę in montibus herbe
 Philyridę manibus: non Coi sancta magistri
 Pharmaca sufficiant: clare ue Machaonis artes.
 Non genitor stygijs lacerum qui traxit ab undis
 Hippolytum: non phœbus auus cui prima metendi est
 Gloria: letali poterunt succurrere morbo:
 Quem iuuat istius varias cognoscere fraudes
 Et per aperta latens deprehendere signa venenum
 Multiplices casus et longa pericula cernat
 fatidici iuuenis: qui dum presaga parenti
 Somnia narraret fratrum liuore sub altam
 Actus humum pharias tandem migravit ad arces
 Huius vt infectos genitor cognouit amictos
 Et pueri tunicas mendaci cęde rubentes.

Biij

Deu fera clamauit dulcem sequissima natum
Abstulit ⁊ luctu canos confecit amaro.
Aspice contorto Saulis conuicia telo
Inuidiaq; sotos inter conuiuia planctus
Et dauida inopem comitum cum paupere turba,
Ire per abruptos deserta cacumina montes
Et certam nescire domum: regemq; sub antro
Deprehensum: potuit seruo mitescere: si non
Intima tabificus viciasset pectora liuor.
Quid referanda primos discordia semina fratres?
Et scelus: ⁊ campos germana cede madentes?
Prætereo vatem: nigri quem spiritus orci
Perculit ⁊ tristi clausit babylonia circo
Ipse diu ieiuna iacens ante ora ferarum
Atq; famelicientes animalia seua legnas
Indomitum fregit supertum pietate furorem
Prætereo pulsum patria reducẽq; Lamillum
Rapta panopheoreferentem signa tonanti
Quis furor ingratos dux præstantissime ciues
Scypio: quẽ fortuna tuam tulit aspera mentem?
Ut post euersas tyriẽ carthaginis arces?
Partaq; bellando libyce cognomina gentis
Cum tua consilijs esset melioribus etas
Utilis ⁊ vires ad ciuica munera promptẽ
Iura fori ⁊ cines ⁊ amatam liqueris urbem?
Num monuit pietas virides seruata per annos
Publica priuatis præferre negocia rebus?
Causa mali liuor: suffusa lingua veneno
Tot clara inuictẽ molita extinguere laudis
Facta: tot egregia partos fute triumphos
Qui rigidos enses: qui ferrea bella subegit

Exul ob inuidiam patria migrare relictā
 Cogitur: et duos inter versatur agrestes
 Ad cereris conuersus opus moresq; parentum
 Qui pelusiace seruant cognomina lentis
 Et quibus illustrem fecere legumina famam
 Triptolemi curauit opes imitatus Osiris
 Alcinoiq; senis studium ceu postea magnus
 Cæsaris et sceptri posito splendore diocles
 Hortorum didicit cultus, incidere vites:
 Atq; piri secto malos infigere trunco
 Quo sit adoptatis lignumbis fertile ramis
 Humectare solum riuis ferroq; bicorni
 Pectere luxuriam terrę, redolentia sulcis
 Gramina virgineos induta rosaria vultus
 Lilia, narcissos, violas, flentes hyacinthos
 Purpureisq; crocum solijs, menthamq; thymumq;
 Pangere et innocuis vitam traducere curis
 Unde viro forti damnum parat inde salutem
 Signit: et ipse suo cadit ictus vulnere liuor
 Pluribus excelsa vel opum vel honoris ab arce
 Profuit ad modicę sortis cecidisse quietem
 Sicut em quando rutilat noctemq; rubenti
 Ore fugat carbo, in cineres atramq; fauillam
 Soluitur extinctis si cesserit ignibus ardor
 Secula nulla timet: sic mens humana superbo
 Tabescit fastu: rebusq; elata sequundis
 Torpet, at exacto viret euigilatq; timore.
 Inceptum repetens iter: miremur auerni
 Militiam, famis et morbi pugneq; parentem
 Zoilus his actus stimulis hoc parcitus oestro
 Inachis et quondam populos cum venit ad hosdem

Diuinum audaci dum carperet ore poetam
Seu Smyrne seu meonij Colophonis alumnus
Regis ad imperium. pino suspensus ab alta
Tristia niliace fecit spectacula plebi
Sic pereat: quicumq; pios auferre labores
Nititur: et sacro vatum non parcat honori.
Cetera dicturum super his crudelis imago
Terruit immanis monstru venientis ad auras
Impete cum magno: lulis per terga colubris
Circum equitant dñam furię: manibusq; flagella
Vincula: flammis uomasq; faces et sanguine tincta
Tela ferunt. vehitur plaustro stridente supellex
Martia: lorice: clypei. galeęq; micantes
Conorumq; iube: strepitusq; auditur equorum
Et procul hinnitu campus sonat omnis acuto:

¶ Monstrum tertium Ira

i Ra minax: obijq; parens: mauortis alumna:
Secum agit indomitum stygia de sede furorem
Stentorea qui voce tonat: qui gutture lato
Fulminat: et rauco resonans clamore fugacem
Pantagiam superat: mugire tonitrua dicas
Horrida q; fremens gratas voce cohortes
In rigidos enses alternaq; vulnera mittit.
Sanguinolenta graui vibrans hastilia ferro
Bella ciet: rixasq; mouens: hostemq; laceffens
Labra manusq; tremunt: scintillant lumina toruis
Fulta supercilij strepit et conuitia iactans
Bacchatur. si forte aliquo nequit obijce pœnas
Sumere: vindictas in idonea tempora differt
Fitq; odium. quod longa fouens incendia pectus
Urit: et accensis lambit præcordia flammis

Nil pensi nil mentis habet: cito mobilis. æpers
Consilij. volat in pugnam: retinacula rumpit
Lege modoq; carens: rabido stimulat calore
Non ignes non arma timet: flammantia tantos
Pectora concipiunt accensi sanguinis æstus:
Quo ferat immanis furo: et grauis impetus ire
Fabula testiadę priscis monet eruta chartis
Cum ferus Denides aprium Calidonia rura
Uastantem premeret procerum socialibus armis
Auxilijsq; canum spumanti concitus ira
Fulmineoq; fremens æthola per agmina dente
Irrumpebat aper: non illum densa viroꝝum
Turma ne chinnitus celerum tremefecit equoꝝum.
Strenuus arrectis hirsuto tergoꝝe setis
Flammiferis oculis syluas et retia rumpens
Qua furo: urgebat rapido per spicula cursu
Perq; canum rictus venabulaq; ipsa ruebat
Non secus hæc rabies ardenti percita bile
Luminibus cecis per aperta pericula fertur
Felsineos totiens ciues in dira coegit
Excidia: et furijs trepidam inuoluētibus urbem
In ferrum rueret: atq; securibus ardua tecta
Detrahere et patrios flammis violare penates
Compulit: antiquosq; patrum delere labores
Seu postq; domitis scelerum ceruicibus auctoꝝ
Occidit: et rutilos Serre concordia dentes
Signa tulit primis populus cum patribus alte
Defixis urbana quies radicibus hesit
Atq; gradu semper mansit respublica firmo
Hec eadem rabidum conuulso pectore syllam
Dra cruentatum furibunda animamq; vomentem

Sacrilegam celeri rapuit sub tartara fato.
Viscera natoꝝum manibus lanianda paternis
Præbuit alcides quom lusus imagine falsa
Sanguine foedauit læta dulciqꝫ frucentem
Pace domum. fuit ira virum quæ ludit imago
Ira draconigenas acies Cadmiqꝫ nepotes
Fraternalqꝫ manus alterna cede rubentes
Implicuit longis bellorum ambagibus : ira
Diruit excelsas vrbes atqꝫ inclyta quondam
Oppida: regalesqꝫ domos cuertit abactis
Luiibus. aerias turres deiecit: et arcus
Clara triumphales veterum monumenta laborum
His accensa facis italos pulcherrima regna
Et magni specimen mundi vexare coacta est
Barbara seuicies et inhumani fera vulgi
Colluuiēs Roma indicio est Syllanaqꝫ tuscis
Urbs diuisa vadis: nec non regina caputqꝫ
Etruscqꝫ quondam modo sola Bononia gentis
Et vetus aprico recubans in culmine Derthon
Cuius adhuc extant vacuis vestigia campis
Semirutę moles lapidum fractęqꝫ columnę
Vincula: singultus: lachrymas: suspiria: plactus:
Pallorem. vigilęqꝫ metus: tormenta: crucęqꝫ
Verbera pestifero roꝛantia tela veneno
Protulit: atqꝫ feris hominum crudelibus artus
Obiectans: varijs impleuit cladibus orbem
Huic multę exilio gentes aliena sequutę
Regna suis orbę patrijs. sic filia quondam
Tircię gemini Manto post dura Cerontis
Seruicia. in venetis molita paludibus vrbem
Vixit: et extinctę sua nomina tradidit arci.

Laumedontiadem teutrum salamina petentem
Expulit ira patris Quid te Neiphylas helle
Quid profugum memorem phryum seuumq; athamanta
Atq; nouercales furias odiumq; minasq;
Adde micencum poenas et funera regem
Matri intentantem. moestasq; adamennonis etes
Atq; sephocleo celebratos carmine planctus.
Adde phryges geminos antenora fluctuagumq;
Aeneam: ignotum decorantes moenibus orbem
Nos aliosq; ire patrijs a finibus actos
Longa per exilia et casus misere sinistros

Hac rabie succensa feram priameia coniung
Induit: et duplici creuerunt aggere dentes
Longaq; sub geminis surgentia harribus ora
Succensi mansere oculi: et truculenta minaci
Fronte supercilia: et latrans in pectore virus
Quid memorem seuq; furias odiumq; parentis
Quae miseros nati flammis fatalibus artus
Ultra necem fratrum. et matrem se oblita cremauit:

Uix ea finieram cum formidabilis ire
Castra sequens aderat stigij noua belua signis
Ingenti comitata manu. mendacia tectis
Ultibus et trepide dubia sub imagine fraudes
Ignorifq; doli sub vestibus agmen agebat:
In medio stipitata graui regina tumultu
Tollebat nigra umbrifam fulligine frontem:

Quartum monstrum Philargyria.

Uri sacra fames haec est: rerumq; cupido
Improbata diuitias amor: infinitus habendi
Hec humi sitis ardescens immanis vorago
Tartareis emissa vadis imitata rapaces

Unguibus harpyas armataq; grandibus ora
Dentibus in girum. quales quantosq; elephantū
Æthiopes Indi ve ferunt: sinuantur in orbes
Et nodos in se rediens coma densa figurat
Tempora nec velat sed agit suspensa tumorem
Undiq; surgentem nudaq; recedit ab aure.
Nec solum vigilēs obcunt hirsuta rotundo
Tempora circuitu. verum sub vertice cano
In cernice micant oculi ceu florea ferta
Effigies veteri vultusq; simillimus argo
Sed magis introsum scrobibus subducta cauatis
Lumina discedunt: fetosaq; prominet atri
Sylua supcilij: macies squalorq; per omne.
Corpus iners dicas monstrum: et vix ossib⁹ herens:
Sed geminis quotiens opus est ita nititur alis
Ut credas ferri boream zephyrum ve p auras
Præcipitè ve Notum: lucri si nuncia fama
Surgat: ut acceptus nares odor imbuit auri
Elevat ingentes alas et lumine fixo
Visa petens quicquid falcatis unguibus aufert
Stulta suos nunq; venturum seruat in usus:
Sacra deum. sanctas leges. preclaraq; gesta:
Scriptores rerum egregios celebresq; poetas:
Qui procerum laudes chartis et nomina mandant
Et quicquid non auget opes auersa repellit
Sola iuuant que lucra ferunt sint cetera quanq;
Laudibus et precio dignissima. cetera sordent.
Sicut hyperboreis rutilans in vallibus aurum
Bryphes amant. auidiq; tenet: vigilēsq; tuentur,
Unde nec utilitas operis precium ve laboris
Sed metus et clades oritur: sic pectus anhelum

Peruigilis monstri grauiore cupidinis estu
 feruet opes cumulans: quas olim prodigus heres
 Dissipet: et pingues ferat in conuiuia mensas
Et Palla sinu lato ex humeris decurrit in umos
 Lapso pedes: manicę velant extrema capaces
 Brachia quas ubi vult curuos demittit in ungues
 Utitur his quotiens opus est vel fingere mores
 Vel gestu simulare fidem vel fallere quenq;
 Seu furtum celare: manus leuis apta rapinę
 Perfida mens nullisq; potens mansuescere dictis
 Indignas dignasq; preces surda accipit aure
Et Ut proiecta bouis detracto grandia tergo
 Viscera perspiciens oculis vel nare sagaci
 Vultur edax: auido cornus ve famelicus ore
 Conuolat ad resoluta graui conuiuia tabe
 Sic ad opes aurumq; cito sitis ista volatu
 fertur: et ad nudum spolians: fragmenta breuesq;
 Reliquias studiosa legit: gremioq; recondit
 Nec contenta bonis diuum que munere tellus
 Protulit in partem scelerum vocat astra deosq;
 Exercetq; preces magicas: et consulit aras
 Infernosq; vocans manes altaria circum
 Nocturnasq; adhibet vestes: tetroy; vapore
 Ogia perlustrat: ducentq; in puluere circum
 Murmurat: et varijs distinguit signa figuris
 Extaq; tyrrheno ritu scrutata requirit
 Thesauros que terra tegit liuentia plumbi
 Pondera: et argenti globulos viuientis: et gra
 Artifici mendax vertit medicamine in aurum
 Falsaq; cum veris iungens cum doride bacchum

Ei

Lum g cmmis fragiles hyalos. cum palladis imbre
Misceat Aristei succos z cerea mella:
Mentitusq; nouas suco errorem faciente
Confectis senio deludit mercibus omne
Turpiter emporium. lucrigr libidine seruet
Et totos ac arte dies consumit z annos.
Utq; dies tristi sic nox abit anxia monstro:
Nullaq; pax vicio rodentibus intima curis
Pectora nulla quies: post turpia lucra diurne
fraudis z ex legem questum: si lumina somnus
Occupat z duro furatur membra labori
Pictis imaginibus formisq; fugacibus astat
Morpheus z varijs fingit noua vultibus ora
Uanaq; sopitos ludunt insomnia sensus.
Nam rerum tenues umbras simulacraq; seruans
Lubricus assiduus vt fluxibus ambulat humor
Et nunc summa petens repetat nunc ima relapsus.
Antra cauernosi capitis rigat: itq; reditq;
Nunc iter obliquum sinuans: nunc tramite recto
fertur. z ipse sibi redit obuius: aut agit arcum
In dextram leuam ve cadens vt pellit z vrget
Fumus z ingressi caua spiramenta vapores:
Sic rerum species varijs concursibus: vt sores
Obtulit aut vsus vel vis incognita coeli
Spirituum ve potens industria nocte silenti
Diuerso ostentant diuersos ordine casus
Leu varias voces diuersaq; nomina rerum
Si nouus inuersis surgat compagibus ordo.
Difformes eadem faciunt elementa figuras
Hec duo Romanotis z amor componimus hisdem

Tramite conuerso ⁊ retro redeunte meatu.
 Quę simulacra magis vigilans exercet in vnum
 Nocte euertuntur: verisq; simillima formant.
 Ostentantur opes cupido quia tempore lucis
 Cogit opum species ⁊ iter quod licet frequentant
 In tenebris reperiunt ⁊ noto calle recurrunt
 Lęcaq; preteritas imitantur somnia curas
 Quom tacitis ergo rediit nox humida pennis
 Atq; soporiferos niucis argentea bigis
 Luna vehit radio: summus p rura per vbes
 Spargit lętheo medicata papauera rore
 Et vigilēs abigit secreta incendia curas.
 Pulse abeunt celeres ad tristia limina ditis
 Atq; leues hęrent sub opacę frondibus vlmī:
 Ulmus enim diffusa comas ⁊ brachia late
 Surgit ibi a validis radicibus: illius ergo
 Muta sub vmbrosis habitant quę semina ramis
 In thalamos hominum ⁊ tenebrosa cubilia ducunt:
 Dantq; suos illis vultus vocemq; habitumq;
 Illa p obscuros capitum delapsa meatus
 Ad vigilem subeunt aīm: casusq; figuris
 Mobilibus formant: sopitaq; corda iacentum
 Sollicitant: nec vana minus q̄ vera fatigant
 Interea circum vīctas ⁊ anhelas frequētes
 Ora volant curę: morq; vt sopor euolat intrans
 Mordaciq; secant iterum precordia rostro
 ¶ Nec est quę ticiū volucris ferit ore eruento
 Aeternę natum pōnē eternoq; dolori
 ¶ Monstrum igitur si quando blandita sopōrem
 Reddidit aut auro insudat: sublata ve furto

Semina frugifere Lereris: vel inania plangit
 Noxrea: vel dura decussos grandine fructus
 Effusam ve fretis mercem deprensam ve furta
 Atq; iterum tractat sub nocte negocia lucis
 Totaq; sub curis ir vita simillima morti
E Nec aum turpi maculans ⁊ corpora labe
 Querere coelesti precium pro munere iussit
 Vanaq; composito mendacia fingere vultu
 Quando grauem sacro morbum Naamanus in amne
 Abluit ⁊ puerum spolijs oneravit ⁊ auro
E Nec eadem scelerum genitrix fraudumq; magistra
 Reginam libycis posuitq; in collibus urbem
 Aere. viro patria spolians. peregrinaq; circum
 Alequora: per rapidas syrtis. p. barbara pellens
 Regna diu profugam terris iactauit ⁊ vnda
 Nec priami natum: cui longa peperat ira
 Martis ⁊ a patria procul obsidione latentem
 Thraicio iuuenem innocuum mucrone peremit
 Ah scelus ah dirum facinus multoq; piandum
 Sanguine prinçue imberbem sub flore iuuentē
 Ignarumq; doli puerum nil tale verentem
 Perfidus obruncat. placidum rosei decus oris
 Et regale caput simplex sine crimine pectus
 Et natas ad sceptrum manus veniamq; precantes
 Vulnerat immitis repetito sepius ictu.
E Pretereo concisa fui qui corpora nati
 Dijs epulanda dedit: quiq; auro vendidit urbem:
 Quisq; suum superans hostem superatus ab auro
 Ex animum phrygio versatum puluere corpus
 Misit ad extremos ignes patriumq; sepulchrum

Non prece non lachrymis motus non voce paterna
 Nec misero casu queruli senis; immemor omnis
 Iusticie solo placatus munere tandem
 Dextera restituit priamo sua pignora patri
 Quiq; per vndosum dulces ne perderet equos
 Diuitias retro conuersa naue per vndas
 Ad patriam ⁊ suos redijt non inscius hostes.
 Quiq; deum manibus rapiens pendencia dona
 Sacrilegus superum vanos irrisit honores
 Et qui surripens auri duo millia pondo
 Et lateres fuluos fucata sub intulit æra
 Ut genus frenū nasamon qui xsus in austros
 Incolit isiaci contermina rura canopo
 Naufragus victum querens: gaudere procellis
 Turbinibusq; solet. fusaq; per equora merces
 Colligit ⁊ nautas ad punica littoza pulsos
 Auxilium simulans violat Sic improbus auri
 Raptor in aduersis quenq; si viderit angi
 Casibus exultat: fictoq; astutior ore
 Dum promittit opem spoliat: predamq; reportans
 Celat ⁊ cyuias occulto congerit antro:
Et nec quoq; venalem (tanti quis crederet orcum)
 Esse deum fecit: Semen celeste piando
 Progenitum secleri. diuine mentis alumnum
 Virgineoq; alitum gremio. crimenq; volentem
 Soluere ⁊ antiquo contractam fomite labem
 Dira fames auri. culpe regina parensq;
 Perdidit. indigno signatum verberare corpus
 Confixum caput ⁊ duplici manantia rore
 Pectora pallentesq; genas frontemq; cadentem
 Ingratę moriens plebi monstrabat ab alta

Arbore purpureum terra absorbente crorem
 Nec opera hi fructus hec gaudia mentis auare
E Dic memor antiqui sceleris dum tristia flerem
 Funera virgineę proles: largoq; maderent
 Imbre genę. vidi ex alto telluris hiatus
 Deformem prodire chorum Sartagine lata
 Signifer armatus vestigia lentus agebat
 Quem confusa cohors cultris armisq; popine
 Pressa sequebatur. patinas vinctosq; lebetes
 Visceraq; oblongis verubus confossa gerebat
 His comes in bellum turmis veniebat inert
 Turba canum gressu. quorum cutis aspera multam
 Fluxerat in scabiem: sanieq; fluentia linguis
 Ulcera lingebant et crebro ardentia morfu
 Scalpebant terga et scabras prurigine clunes?
Quintum monstrum Gastrimaria
 b De quoq; cerbereis monstrum defaucibus erit
 Ridiculum. nam pingue caput. frons prominet alta
 Labra genas oculosq; tumens sub gutture lato
 Surgit et in flatum tollit curis vuida pectus
 Trita. brevis. maculata mero et pinguedine vestis
 Uix renes clunesq; tegit ventremq; profusum
 Raraq; collis egre vestigia mutat
 Poplitibus curuis putruere sub vnguibus esce
 Ad lumbos ad vtrumq; latus lachrymantia circum
 Luceta et guttis suspensa fluentibus herent
 Summa. lapsus adeps iter et vestigia signat
 Denophoro leua armata est ab domine dextra
 Ante cibos quam pressagram sub fasce priores
 Concoxit natura nouas superingerit offas.
 Impatiens famis. escarum infinita vorago

Pocula prehensa manu sitis implicabilis haurit
 Et crebro exhilarat bacchus conuiuia potu
 Barrula: lenta: salax: petulans: improuida: turpis
 Immemor: indocilis: leuis: ebria. tedita somno
 Semper olet narsq; graui contristat odore
Talis erat multo spumans silenus hiaccho
 Quom capitis nutu in collum curuatus aselli
 Cervicem super atq; iubas stillante salina
 Risus erat faunis nymphisq; colentibus agros
Concaua non tantum maris absorbere charybdis
 Dicitur: a Calabris que di uidit arua pelori
 Quantum hec ingluuies vini demergit in aluum
 Dirutam fecis aluum densaq; comantem
 Pube: per humentes it grex teterrimus umbras
 Grex olim sylle infestus vatiq; trageo
 Et pingui sudore cutem depascitur. vdam
 Blandior ingressu primo semeleia proles
 Incalet atq; vias fumos exhalat in omnes
 Concluditq; aditus p quos a pectoris antro
 Spiritus ascendit curuas in verticis exes.
 Nam nebule feruente mero p guttura pingues
 Attoniti capitis summam voluuntur in arcem
 Pugnaq; fit. validis alti mens incola tecti
 Defensura suum limen succingitur armis
 Sed contra diu bacchantem extinguere fumum
 Uicta fugit: victor subiens penetralia bacchus
 Cui comes it sopor: et torto tementia gressu
 Per cerebri humentesq; sinus animiq; sacellum
 Letheo spargens haustos de flumine rores.
 Inducit somnos hebetes et morpheia doctum
 Fallere imaginibus: nocturnaq; fingere monstra

C iii

Pondere pressa dei conuenit lumina crebris
Nutibus: et placide nequeunt obsistere nocti
Lingua loquax prius et nullis obnoxia vincula
Iam delusa labat: verba imbecilia presso
Sine cadunt: blefo sonus euanescebat ab ore:
Latentemque pluit per mentum barba saluam
Qualis in umbroso Protheus mutabilis antro
Pressus aristeo iacuit qua Carpatius inter
Niligenas claramque Rhodon caput extulit undis:
Qualis in occidua pugnae Antens arena
Et ferus aemonie victore sub Hercule taurus
Fusus humi cubuit. qualis minois in ete
Semiui eructans spumantem sanguine predam
Cecropio. qualisque cauo sub carcere plena
Cerberus ingenti diffundit viscera campo.
Talis in immundo niuosum bellua corpus
Pulvere distendit: tumidam sic explicat aluum
Egraque turbato sic deiecit ordine membra
Nunc ventosa tument: nunc contrahit illa flatus
Alternisque sonat vocis via murmure rauco
Pecus et ora lauat tepido fumantia rore
Sudo: et undantes currunt per tempora riuus:
Somniisque occurrunt: pingues sunt somnia mens
Atque coronati fuso crathes hiaccho:
At celeres nunc labra bibunt humida musce
Lumina nunc bifido rimantur tempora rostro
Dum loquor et turpis moros ad spectacula monstri.
Ecce noue gentis resonans fragor impulit aures
Et tellus noua castra vomens ingentia fudit.
Alginina: quae campis immissa patentibus omnes
Compleuere vias: et culta noualia: nec iam

Rus capit has acies ⁊ non numerabile vulgus
 Vicinas intrare vrbes. incendere templa
 Visa cohors ⁊ ferre nouas in moenia flammias
 Signa sequebantur incoerentes ordine turme
 Composito: signa arcus erant: saxa: tela: pharetrę:
 Et quanq̃ hec essent hostilia castra genusq̃
 Peltiferum: ridere tamen facilesq̃ choreas
 Ducere permixtis leta ad conuiuia turbis
 Suadebant fieriq̃ leues cum carmine ludos
 Dux erat his formosa venus suspensa cupido
 Filius hostili longo vexilla ferebat
 In gremio matris molliq̃ in veste volutus
 Insidias iocus ⁊ varias excogita artes:

¶ Sequitur liber Secundus.

¶ Calanitatum Liber Secundus.

¶ Sextum monstrum Inpuria

h Nec fera cocyti de tristibus enatat vndis
 Orenitens: animo maculata simillima sorbo
 Quod nitido tristes claudens in cortice succos

Decipit ignaros: morsuq̃ venenat amaro
 Illecebris ⁊ fraude potens astuq̃ dolisq̃
 Dimicat ⁊ vultu pacem pretendit amico
 Hanc contra certare caue contendere vinci est:
 Vincere terga dare ⁊ retro vestigia ferre
 Fulget in egregio decor insuperabilis ore
 Ornatusq̃ iuuat formam: ligat auricolorem
 Luthęa vitra comam: molles quę fusa p armos
 Leniter inflexos sensim finitur in orbes
 Candida frons lateq̃ patens ad tempora currit
 Clara supercilijs velantur lumina nigris

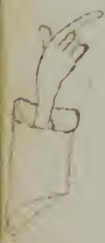
Picta genas: pressi sub honestis naribus: oris
 Purpureos cocunt mutantia labra colores
 Aurea procero teretiq; monilia collo
 Pyrgo telis celata manu: formatus in illis
 Qualis erat viuens pastor formosus Adonis
 Pendet: et intextis viridi curuamine ramis
 Nyctus opus cingit: gemineq; in fronte columbe
 Nutua porrecto collabant oscula rostro
 Cum graditur tenui summum bulla aurea pectus
 Uerberat applausu: perstringit eburnea vestem
 Fibula coccineam: textoque sub albicat auro
 Corpus: et epili fila inter serica veste
 Lacteus apparet mixtus cum sanguine candor
 Qualis odoratis pesti que nascitur hortis
 Est rosa confusis rutilante coloribus albo
 Rasa sinum chlamys: et visu penetrabilis ambit
 Albaq; sub tenui cutis interlucet amictu
 In geminos orbes glomerata utrinq; tumescunt
 Pectora: zona sinus cohibet baccata fluentes
 Gemma humeros non una tegit digitosq; micantes
 Nec habitu ad ripas phrygiu simoentis amatum
 Ibat ad Anchisen: marti velamine in isto
 Est congressa: cauo dum vir sudaret in antro
 Mole sub aetnea: qua fortibus gra lacertis
 Voluit in ardenti durus fornace pyragmon
 Qualis erat tyrios ludens Europa per agros
 Siue per hybleas errans Proserpina valles
 Cum Cyane in liquidum fluxit mutata liquorem
 Qualis in carnatu libyco sidonia mater
 Comptior: et festis solempni more diebus
 Cum muribus phrygijs multo spectabilis auro

Tyndaris ad diue veniens Tritonides arcem
 Seu quales incunt regum conuiuia nupte
 Buxea cum letos modulatur tibia cantus
 Tale super picto per rura per oppida curru
 Progrediens monstrum nunc hos nunc vulnerat illos
 Luminibus mortis apte gestuq; venusto
 Ombra diffusos crines vestemq; decoris
 Motibus impellens diuinum spargit odorem
 Aura: sonat tenui ludens vaga bractea vento
 Ore pudiciciam simulat castumq; ruborem
 Nam magis innocuo si sit coniuncta pudori
 Forma mouet: condita graui comitate venustas
 Accendit rapidos furis afflantibus ignes
 Nec sunt illa quibus veneris puer arma superbit
 Et quibus imperium terris quesitum et alto
 Vincit hominum surgit crucians insania mentes
 Quae dulces abigit somnos: quae pallida reddit
 Ora: parit gemitus: in amara lumina fletus
 Soluit et in totum suspiria seminat orbem
 Mira huius natura ferre non ense nec hasta
 Vincitur: inter equos. thoraces inter ahenos
 Per galeas conatosq; truces incedit incermis
 Nuda manus: sine thoracis sine cassidis usu
 Concita in hostilem victricis agit cetera turbam
 Preteriensq; hominum castra Imbecilia ridet
 Martia fert Macedo teretes in bella sarissas
 At sythice longis utuntur amazones hastis
 Romulide certant pilis: celeresq; catheias
 Barbarus aduersos gallus iaculatur in hostes
 Parthus equo versis pugnatur fugiente sagittis
 Sunt varij mores: usus non omnibus idem

Militie: non omne vnus genus vitur armis
 Sunt isti sua tela ioci risusq; modestis
 Nutibus et pulchro ridentia lumina vultu:
 Dura quibus penetrat compagibus aera solutis
 Scutaq; multiplici chalcibus circumdata veste
 Scit paris eneaq; pius scit durus Achilles:
 Alcidesq; iouis proles: scit iupiter ipse
 Sepe fere insidijs factus fera. cygnus. et aurum
 Scit crudelis idem Theseus: victorq; Meduse
 Cuius adhuc retinent illustrem sidera preda
 Nec regina modo Babylonia pasyphaeq;
 Sic Bacchi delusa parens: sic et phaetontis
 Victa cupidine mater que languit igne:
 Venatrixq; soror phœbi: scit lamia rupes
 Nec fera adulterium parit incestusq; nefandos:
 Supraq; et igne scelus dignum quo barbara quondam
 Abstulit unmixtis sul fur quinquurbia flammis
 Nunc lacus est: vbi tunc homines errare solebant:
 Et qua pentapolis regio fuit equora lentus
 Pigra liquor vestit: qui mortua corpora sorbet
 Viua gerit tergo: sceleris monumenta vetusti
 Hanc venerem dixere patres: quam spumans humor
 Progeniuit: leniq; salo delata propinquum
 Littus ut applicuit placido per pectora lapsu
 Se insinuans delubra sibi quæsiuit et aras.
 Flamma latens venis Venus est: furor ossibus herens
 Hinc iocus hinc frater satus est qui tela facitq;
 Bestat: auratis sine lumine militat alis:
 Omnibus has natura potens et prouida curas
 Addidit hos stimulos atq; hunc animantibus ignem

Quo prestant magis ossa calent: venus acrior urget
Nam meliora magis prohibens natura perire
Ad genus augendum flammis grauioribus instat.
Alit hominem cui plus diuini luminis auctor
Tradidit: et flecti voluit rationis habenis:
Legibus hunc certis iussis cohibere furorem
Imposuitque modum veneri ne pluribus una
Nubat: ut vnus coniunx sit coniugis vnus
Hinc proles: hinc sancta fides et honesta feracia
Copula connubij legis mysteria nostrę.
Sed venus hos mores naturęque addita frena
Non patitur: nullosque potest mansuescere vinclo
Ac velut vnda fluens pronus qua colligit amnis
Si solitos misso tardaueris obijce cursus,
Murmurat. et claustris furit indignata teneri
Perlustransque aditum tumet et spumantia terga
Elevat: et molem fluxus que intercipit vrgens
Pondere crescenti semper conuellere tentat
Et tandem cverso celerem trahit aggere cursum
Assuetum per iter notisque dat oscula ripis
Sic venus iniectis crescente libidine vinculis
Vento inflata calet: pedibusque repagula vincens
Libera pernicem facto rapit agmine gressum
Ete procul iuuenes sumptus et credula turba
Pręda eritis: dabitur poenas: hæc bellua thysben
Hęc Lynare natam rapuit: scyllamque paterno
Crine ream: proci sobolem lotidesque puellas:
Ite viri procul: ite nurus: hæc bellua tinxit
Laede maritales thalamos et sanguine lemnem
Hęc iras hæc bella parit: circumspice campis

Quę stygijs errant vmbrias. pallere videbis
Tristitiaq; premi: et rubrum sudantia rorem
Tela coronari myrto: et nunc ire per vmbrias
Pallentes vmbrias nemorum coenosaq; lustra
Et nunc aere graues vestigia ferre per hastas
Nunc per equos. has dura venus certare coegit
Pulueremq; aspergi. et grauib; sudare sub armis
Atq; pati geminum duplici sub Marte furorem
Dicta sub exiguo claudantur vt omnia versu
Diuitias animum. corpus necat. inficit aufert
Talibus exultans armis et milite tanto
Multa cathenatis heroum milia secum
Ducebat manibus nitidosq; per omnia flores
Compita iactabat. violas. hiacynthos. et alba
Lilia. purpureasq; rosas Amaranthon Anethi
Bramen odiferum Cassias et cinnamomum nardi
Semina et assyrie dederant quę balsama silue
Narcissum croceasq; comas rutilantia fila
Sed passim infeste iactis de floribus herbe
Surgebant: quas gignit ager sardous amaris
Frontibus. et taxus. tristiq; absinthia succo
Mordentis genus vitice. curuisq; rubeta
Dentibus. et tribuli Titimallus inane Cicute
Bermen: et erectę tollunt quę hastilia sentes
Omnigeniq; seges subit importuna veneni:
Dumq; oculis abiens. agmen sequor vltima pigris
Passibus vmbroso gens ascendebat ab orco
Bens obscura carens titulis. in gloria. laudum
Indiga. vulgus inops. proles ignara laborum
Segnis. iners. timida pictum testudine velum

Anteferēs ibat torpor sine nomine longa
Turba sequebatur pompa. dux vltima castra
Nixus equo tenui vultum deformis agebat

¶ Septimum monstrum accidia.

h Acc est curarum genitrix exercita nullis
Artibus officij nullo. laudabilis vsu
Segnicies inter socias nutrita megere
Doctaq; languores animi luctusq; magistra
Sola sedens. oculosq; solo defixa. malignum
Crispa supercilium pallens impexa capillos
Phthiriasim patiens scalpit caput vnguibus vncis
Os immunda. manus elota. cadente saliuā
Barba madet. pluit imbrueris denaribus humor
Debilis. ⁊ longo pendens in pectora dorso
Fauce tumet. lenat angusto sub pectore ventrem
Utris ad exemplum morbiq; intercutis inster
Crus exile. genu surgens pes pinguis ⁊ amplius
Tardat iter grauiusq; dolet iunctura podogris
Nec fera seruilis sanctę vastigia vitę
Ingerit. ⁊ tardos ad clara negocia sensus
Somnifero languore premit. frigentia corda
Inuoluit gelido tēse velamine nubis
Nil nisi terrenis haustum defecibus vniq;
Cogitat. annales vterum dubiamq; futuri
Temporis ignorat sortem. non vlla latentes
Cernere naturas rerum causasq; tueri
Cura subit subiecta oculis vix aspicit. egre
Palpebras leuat herentes humore tenaci
Lumen hebet. surdēt aures. vox languida. sermo
Barbarus. obscuro verba interclusa palato

Seminat infelix lolium frigenſq; papauer
Letheifq; rigat ſteriles humoribus hortos
Plumbea liuenti geſtat conueſa metallo
Vincula captiuos hoīm quibus alliget artus
Saturnus pater eſt iſti. nox humida mater
Hanc genuit magnos Iouis vt compſceret auſus
Itala creſcis petijt cum littora roſtris
Penula trita. fluens humeris a pectore apta
Sordida. neglecto cultu. demiffior ante
A tergo breuior. textu laxata ſoluto
Fila oras circumpendent. roſere cothurnos
Articulosq; pedum mures ⁊ olentia nigris
Sordibus immunde ſulcant calcanea rimę
Ipla ſibi grauis eſt turpi deiceta quiete
Moeret. ⁊ ignorat cauſam moeroris ⁊ ortum
Ebria lethargo ſemper triſtiq; veterno
Virtutum formidat iter monſtratq; labores
Difficileſq; vias ⁊ re maiora videri
Cuncta facit. ceu ſi vitreo ſubiurgite virga
Merſa ſit acris quia corpore denſior vnda eſt
Ingentem ſparſa mentitur imagine formam
Sic hoīm falſo deludit Acidia vultu
Spem minuens aīosq; premens operumq; futura
Præmia deridens. contemni fulmen ⁊ ignes
Tartareos ſi uſtraq; docet phlegetonta timeri
Ææcon ⁊ minoa negat. nullum Rhadamantho
Iudicium tribuit. foedeq; libidinis yſum
Et veneris concedit opus. conuiuia ventris
Ingluuiem laudat. ſic lentus pectora torpor
Occupat. ⁊ pigras ita vincit inertia mentes

Instructis laute mensis si copia detur
 Indulget. quesita vorat. sed quereere nescit
 Inde graues curę longęuaq; tedia surgunt
 Sic nocet hoc monstrum et iustis conatibus obstās
 Suadet ab obsecnis queri solacia rebus.
Et hoc inhonoratum scelus ignauumq; sequuntur
 Ignorę tristeq; animę. quas nulla futuri
 Cura nec eterne stimulauit gloria fame.
 Si tamen hoc quędam retinent ex ordine nomen
 Non sua sed virtus illos laudata priorum.
 Vel genus excelsę gentis. vel regia virga
 Imbelli gestata manu. vel nobile crimen
 Egregium ve scelus sciri sine laudis honore
 Cogit. et inuitas hominum transmittit ad aures
Istorum turpi numero et de plebe nefanda
 Unus erat modico dominum qui vendidit ere
 Unus et ostriferam festo qui iunxit abydum
 Pontibus et magnum falsis Althou abluuit undis
 Mox ubi conuulsas audiuit in equore puppes
 Et pontem equoreis contractum viribus amens
 Qua phrygi germana iacet rate fugit inermi
 Talis et encadum phrygio de sanguine Cesar
 Ultimus. ausonie labes et dedecus aule
 Talis ab Assyrio veniens longo ordine belo
 Sardanapalus iners qui non chironis in antro
 Nutritus: non inter equos erat inter et enses
 Sed calathos circum: saturataq; vellera rore
 Muricis: et tenues lauas quas Sericus altis
 Pectit ab arboribus: violasq; imitantia pensa
 Purpurcosq; croci vultus hialiq; colores

Di

Crinitosq; colos folium regale tueri.
 Necius: vt regni inuasor iurata coegit
 Auxilia 7 celeri maturans arma paratu
 Attonitam cingit subitis legionibus urbem
 Stamina deposuit tandem: 7 de plebe fugaci
 Compensans raras acies cuni milite pigro
 Exijt in pugnam: inolles talaribus armos
 Assuetum tunicis clypei grauis aereus umbo
 Pressit: vt horribilis pugne caua buccina signum
 Aedidit: vt rigidum campos ingressa patentes.
 Terrifico cantu cecinit vox bellica martem
 Et leuis insonuit crebris hinnitus aura:
 Obliguit: stupuere oculi: liquere tremantes
 Lora manus: Clypeusq; cades (res digna triumpho)
 Formicam oppressit veteris de sanguine natam
 Myrmiones que Myrmidonum genus acre virozum.
 Aedidit. excussum est rostri de forcipe granum.
 Et tristem moriens liquit sub puluere vitam
 Non poterat tanta armorum dux mole sepultus
 Et tanto sine cede pedem subducere bello:
 Talis in ignauo regnabat pectore virtus
 Post clarum facinus fugit: solitumq; cubile
 Depositis repetens armis se misit in ignes
 Foemineos semper mores imitatus 7 artes
 Hoc animi fortis moriens opus edidit vnum
 Ita regunt orbem scelerumq; licentia regna
 Religio contempta iacet: spretusq; deorum
 Cultus abijt. tritaq; fides iam pallida veste
 Infirma titubat pedibus: pessunda legum.
 Quicquid: tot monstra: pios immania mores.

Inuasere: silet probitas: pudor exulat: alas
Explicat ad limen pietas reditura paternum.
Uilis et attrita virtus in veste relictis
Viribus egrediens loca per disertavagatur
Solaque nam merces laus: gloria: fama: triumphus
Saudia. pax. successus. honor. reuerentia. cultus.
Maestas. fauor. imperium. populique secures
Virtutum comites olim dum pingua curus
Iugera scindebat consul Romanus aratro
Et dum prima suis gauderat ouilibus etas
In scelerum fugere domos. dolus arma rapine
Furta. venena. neces. vices. iniuria. fraudes.
Insignes celebrant solemnia laude triumphos
Pallida velato virtus abscondita vultu
Qualis it ammisso mulier viduata marito
Visa sub ambiguo nocturne lumine lunę
Sæpius est. et sola die lugere per umbras
Per loca siluosas inter frigentia valles
Qua dryades habitant ubi fessa quiescit oreas
Est audita procul tales effundere questus

Querimonia virtutis

Ur ego que magnis semine nata tonantis
Et coeleste genus. senior sublimibus astris
Deseror: humana ne unquam foras negant
Rebus opem: vel forte meis non amplius armis
Mundus eget: Cur nunc tanto surgente tumultu
Debilis hec hominum soboles tot millia contra
Ditigenum nostra nullum munimen ab arte
Postulat: An valide non sunt ad prelia vires
Nonne acies totidem: nonne est industria nobis

MC 2-62-16momb

Me quoq; summa patris pietas interprete constat
Unaq; cum duplici simplex essentia partu
Ipsa feros hoim docui componere mores
Ipsa Solonigenas leges precepta lycurgi
Plebsq; cita Numę magni consulta draconis
Bulenaq; dedi tabulas. 7 ferrea iura
Me duce regnarunt belus beliq; nepotes
Et nescę lybiciq; duces. me pęhite roma
Floruit. 7 lata rerum ditione potita est
Ipsa comes graijs aderam quom Troica contra
Pergama depulsis ex Aulide nauibus ibant
Me duce romanus tyrias radicitus arces
Eruet. 7 solymas turres. bınaremq; corinthum
Atq; syracusios Arethuse moenia muros
Belliger extranos duce me tulit arma per vites
Bacchus. 7 ardentis victricia signa p indos
Nyscamq; locans Arabis de nomine Nysę
Dixit. 7 ad teretes hederas coniungere thyrsos
Pampineasq; comas tremulis agitare corymbis
Menades instituens dionysio festa. quotannis
Iussit ab acoa fieri solemnıa pube
Ipsa ego combustę retinent quę nomina mamme
Foemuncas ad equos turmas 7 ad arma parauı
Plebis ego solymę siccis vestigia plantis
Per maris erecti pendentes vndiq; fluctus
Murozum in speciem vada phoebo incognita duxi.
Me quoq; prima viros ratis inuentrice per altum
Aequor 7 audaci tulit aurea vellera cursu
Alcides tot monstra meis deformia vicit
Uiribus Et quicquid musis phoeboq; vetustas

Cassidy

Ascripsit nostrum est: Uates ego sanctaq; vatum

Pectora mellisui diuino nectaris umbre

Largius irrozo. dulciq; aspergine lustro

Pallas & Pappus fons ego Castalius: Pallas ego nomina plura

Res eadem Non sum morbo confecta nec annis

Incorrupta virens. immortalisq; remansi

Coelestes etenim nihil in me moribus orbes

Sidera nil radijs possunt. nil lumine titari

Canonicus Post igitur tantorum oprum experimenta fidemq;

Desero: ignotis errans in gloria campis

O vere ingrata & meritorum oblita meorum

Secula nec prisce quicq; seruantia laudis.

O muna romulidum sanctissime. vosq; Latones

Mascula progenies. tuq; o metuende securi

Et ceterę spolio insignis Torquate superbi

Uosq; genus Decij egregium. tuq; optime Quinte

Eximium pime decus. & tu magne quiritum

Maxime. quo Cesar fortuna & crimine tantum

Clarior est. vobis illa cum gente profana

Judiciis. si fas esset contendere coram

Dicere veridicis causam sermonibus ausim

Sola queri possum mecumq; sub ilice muta

Testis vbi nemo nisi numina conscia recti

Arguere ingratas gentes oblitaq; mores

Corde meos: mea sit tacitis querimonia siluis

Nota: nec ad stolidi veniat consortia vulgi

Patrone mea causa caret: quia pectora plena

Hasbrois & Genua Perfidię fastuq; animos tollentes superba

Epist. 2. & 3. & 4. Ire per aufractus audent impune malorum

Epist. 5. & 6. & 7. Aduersasq; sibi leges inimicaq; iura

Frangere et audaci culpas defendere vultu
Propterea sanctis ratio cum moribus vires
Jam fugit. et magni rector moderaminis ordo
Post habitis terre solum regit ethera curis
Sceptra seclis rapuit. positis custodibus omnis
Scrutatur regni fines aditusque tuctur
Scire pati sanctum est: partem deus omnibus equam
Seruitij imperijque dedit: non omnia semper
Astra: sed alternis nunc hoc nunc imperat illud
Delia regnabat mundi: tenebat hactenas
Cum moles equanda ioui consurgeret: et cum
Saxa gigantes volubant ardua vires
Tum primum ignotis homines sermonibus vsi
Distinctosque habuere sonos: duce Marte profusum
Aequor in acrios misit vada cœcula montes
Triste reluctando non est leue vincere fatum
Conarique polos et fortia sidera contra
Nauis ut aduersa remo cum impellitur vnda
Fortia ni totis incumbant brachia neruis
Ictibus et crebris insistent non vincitur amnis
Cedendum est: leges in idonea tempora nostrę
Peruenient. dabitur nostris sua moribus etas
Nec quod sola vager doleo: peragenda viroꝝ
Milia tot tantamque dari prędam queroꝝ orco
Non pereo deserta: perit qui deserit. error
Alligat errantem. mea si tamen ora fuisset
Fas homini niueumque decus formamque tueri
Non illum blandis vnquam peritura voluptas
Flectere illecebris nec ficto falleret ore
Sed mihi secretum voluit pater esse decoꝝem

Ut labor obluctans iniucundiꝫ dolores
Dumonos acuant animos: post perdita prime
Munera iusticię veterumꝫ infausta parentum
Eulia ⁊ pressos iniecto fomite sensus
O miserum mortale genus Quid debuit vltra
Pro te proꝫ tua deus attentare salutę:
Vltra immortales animos supera ddidit artes,
Ornamentum inges: sociam me tradidit. ipsum
Se tibi pollicitus: cęli tibi limen apertum:
Et fugis auctorem: seruatoꝝꝫ ducemꝫ:
Et chaos obscurum claro preponis olympo
Ulimpo sedes vbi sunt. ⁊ templa tonantis
Qui niue non albet. nulloꝫ madescit ab imbre
Nec quatitur ventis nec fulmine vapulat villo
Bliscit tibi sine fine quies sine fine voluptas
Pax ęterna. iubar stellis ⁊ appolline maius
Ah genus ingratum. fera mens ignobile semen;
De generes anime mores imitata ferarum
Progenies. tali proles indigna parente
Nam pater est deus ipse tibi. tibi maxima tellus
Paret ⁊ illius dono tibi militbt aer
Unda suast. seruitꝫ tibi neptunia dotis
Tu refugis patremꝫ negas. tot dona ferentem
Dissimulas: Quę poena tuis erroribus ęqua est
Quę sceleri tormenta tuo debentur: ⁊ audes
Astrifero oculis spectare rebellibus orbes.
Astra tibi clariꝫ suis quos aspicias ignes
Motibus imperio patrie hęc aliment ministrant
Dum tibi dumꝫ tuo patri se subijcit orbis
Totus. et assiduo properans obtemperat vsu

Tu veneri insudas: auidiq; voragine ventris
 Rumperis. escarumq; ferens graue pondus anhelas
 Sed quid ego in tales nū profutura querelas
 Effluo: cur lachrymis oculos singultibus ora
 Ne quicq; indulges: tua quur cui scerat iste
 Corda dolor. quondam florens modo languida virtus
 Et videt et iusta librat deus omnia lance
 Ipse ubi tempus erit nos in violata reducet
 Regna memor pater ipse meas vlascitur iras
 Singultus inferna palus et verbera dira
 Audiet. et tristes umbras vlulare sub altis
 Inter sulfureos erbi fornacibus ignes
 Interea lucos posito moerore silentes
 Tuta colam. vilesq; casas: ignota latebo
 Ut postq; diti sat erit viciog; litatum:
 Nobilibus succurrat animis et lapsa reducam
 In medium certis vestigia finibus arcens
 Sēpius audita est et talibus vsa querelis
 Dicitur in siluis virtus nemorumq; per umbras
 Una camœnorum saltus tum forte per illos
 Præteriens sacrumq; petent heliconæ notauit
 Singula. et huic nostrę dedit inscribenda papiro.
 Ut si vipereꝝ stimulis accensa Megere
 Natorum impietas fuget et discordia matrem
 Exilioq; procul peregrinum inuisere mundum
 Urgeat: illa licet casu afflicteretur amaro
 Et repido lachrymans lauet ora sinumq; liquore
 Nil crudele tamen nātis nihil optat acerbum
 Nam patiens natura pios non deserit ignes
 Immo suum liceat si quando reuiscere limen

In dulces ruet amplexus. dabit oscula notis
 Frontibus. et tristes vincet singultibus iras
 Sic virtus hominum dux et fidissima custos
 Quamuis pulsa graues gemitus lamentaq; fundat
 Prompta tamen nostris semper succurrere rebus
 Errores gemit humano: gemit ebraia corda
 Et quacumq; potest non desinit arte mederi
Et fœdera mortales orci cum rege superbo
 Coelitibus spretis iniere. datiq; ligati
 Obsidibus seruare fidem coguntur auerno.
 Per medias vrbes colubis erinita Megera
 Sanguineisq; caput vittis intorta flagello
 In scelera et culpas homines vigere laborat:
 Criminis et poene dux hortatrixq; malorum
 Fronte truci et toruo vultu conatur. Erynnis
 Sceptra tenens index folio plutonius alto
 Jus populis dicit. leges pericre deorum
Et dinc ire venere deum. moribq; famelq;
 Improba. que steriles nimium versatur per agros
 Dactenus interceptit opes et credita sulcis
 Semina: nosq; pati ieiunia longa coegit
 Dinc bella armorumq; sonans discordia motu
 Nam quia mens hominum mores oblita pudicos
 Degenerat. noxis semper crescentibus: arma
 Nos terrena premunt et nos deus viget ab alto
 Multipliciq; graues luimus subiudice poenas
Noua iactura rei christiane
 Spicis imperium nostrę lacerumq; labansq;
 Gentis vt hostili totiens certamine cęsum
 Sanguine barbaricos: spolijsq; recentibus agros

Impleat: et nostra pinguescet Achaica tellus
 Cetera madens: iam grecus ager Machomena iura
 Jam patitur seruire iugum ritusque nefandos
 Insula qua pelopis muro circumdedit isthmion:
 Qua fluit Alphei siculis potandus in agris
 Eurotisque liquor: qua surgit thracius aemus
 Aemus: cuius apex niueis candoribus albens
 Adriacos fluctus curinaque littora cernit:
 Qua videt etholas urbes Aracynthus ab altis
 Rupibus et curuis Acheloia flumina ripis
 Usque puinosos istri glacialis ad amnes
 Thraciosque sinus: bimaeres ubi bosphoros undas
 Arcat et europes Asiam distinguit ab oris
 Quaque sinu curuo tethis egea recurrit
 Ad Mytileneas arcens lesbosque superbam
 Et tenedon priamiisque domos. ubi sanctus ab altis
 Se sinuat phrygiæ descendens vallibus idæ
 Imperium machometus habet: crucibusque fugatis
 Per quondam nostras insignia barbara turres
 Apparent. capte mutatis legibus urbes
 Dedicere fidem et sanctæ mysteria Romæ
 Nec noua: sed vetus est longe victora maior
 Pamphillum ciliciumque lares ubi menia Cydnus.
 Persæ fundata manu labentibus undis
 Partit alexandri vada perlustrata natatu
 At quid paule tuos pateris seruire penates:
 Paule pater viden ut sequis tua patria tarfos
 Subiaceat dominis: fideique ut fœdera sanctæ
 Ruperit: et legis seruet commenta nefandæ:
 Surgite: tuo pater ense tuos defende nepotes

E ii

Quam geris aduersas feriat romphæa cohortes
 Cappadoces phrygi virides vbi flumine ripas
 Curuat et argutos audit meander olores
 Et veteres eneti Cares vbi dicitur ortum
 Augurium lycij. pontus. bitynia diues
 Nambalis tumulo insignis. lydiq; vetustum
 Unde genus tuscis: fuluas vbi voluit arenas
 Diuitibus pactolus aquis. hæc omnia nostris
 Hostibus et rigido parent inuita tyranno
 Deu quot singultus heu quot suspiria matres
 In viduis laribus ducunt et celibe tecto
 Quarum parua feri rapuerunt pignora thraces
 Bistoniq; equites. Capti pueri atq; puellæ
 Flumine perfusi sacro fidei clementa
 Jam docti. sua christo iam vota precesq;
 Curuantes genua ante aras offerre solebant
 Seruitium dominis miserum. crudelibus. inter
 Vel perfas immite genus venere vel indos
 Qui tenuit solymos colles et ditia quondam
 Regna palestine: totum cui paruit. olim
 Cesarie. Anthiochiq; solum. qua micis horontes
 Currit: et immissis urbem determinat undis
 Cui maurus seruire solet: quem barbara Memphis
 Noxruit: et dubia surgens ab origine Nilus
 Qui gelidum Tanaim domuit victricia signa
 Ethiops scythicumq; gelu qui protulit ultra
 Turiferosq; arabes libaniq; tepentis odores
 Et iuga caucasijs quæ rupibus ardua surgunt
 Victor ouans Christus peno modo pulsus ab orbe
 Amissis asiæ regnis magnosq; potentia

Europe spacio, extremas male possidet oras:
 Nam partem hesperie dederat cui nomina Betya
 Maurus habet potiturq; domo machometus iberi
 Hanc cladem nobis scelus attulit Neve graue nostro
 Detecus auctori: nostri iam penitet illum
 Turele piget assumptq; veterumq; laborum
 Atq; dati nostra pro libertate cruoris
Si tranquilla quies et tristibus ocia curia
 Libera me tenerent sanctos inuisere fontes
 Et totos heliconae dies consumere circum
 Prima salutiferi repetens exordia christi
 Ad suprema meum venisset tempora carmen
 Actaq; tentassem maiori singula versu
 Texere annales melioribus etere chartis
 Sed nec summa sequi trepidum fastigia tempus
 Me sinit, et coeci vis formidata veneni
 Nostra brevis veloxq; etas et plena laborum
 Nil altum tentare sinit, contermina meta est
 Carceribus, coniuncta neci subiectaq; fato
 Vita fugit, paruo occasus discrimine ab ortu
 Distat, et innumeris premitur breue cladibus quum
 Pauca tamen (ne me ignauum tristiq; iacentem
 Desidia inueniat miserq; lux ultima vite)
 Subijciam: magni quotiens benefacta parentis
 Voluimus a curis animo fugiente caducis
 Lucida ceruleis ceu toto enubibus orbe
 Sol abiens: monstrat ratioq; turpe nocensq;
 Sit, non iussa sequi superum et contemnere diuos
 Atq; dei iustas quotiens a limite fixo
 Iusticie: illecti vicio discedimus iras

E iñ

Insinuat, mitesq; dari pro crimine poenas
Et nostrum maiora scelus tormenta mereri;

Commemoratio beneficiorum christi

a Nec saluti q; tolleret vnda lauacro
Crimen et irati valuas aperiret olympi
Aera deos homines et ligna carentia vita
Esse rati lectas pecudes et debita coelo
Orgia ponebant surdis altaribus ante
Facta manu simulacra sui cultoris et arte
Numina fallebant sículos Ericyna colonos
Iupiter alibicis qui nomina sumit arenis
Ethiopes solisq; domos ardore perustas
Bnosciatos Dicrynna lateres, et rura Caystri
Meotisque lacus, et clari regna thoantis
Iussit ubi humanum spargi dea seua cruorem:
Persida cecropiam lussit Rhannusia plebem
Attica cecropios Rhodon altus apollo
Orthigiamq; breuem micone giarog; ligatam
At tyre Juno lybicas Carthaginiis arces
Thraicisque sami circumdata fluctibus arua.
Barbara cornigerum Memphis plorabat Osirida
Letaq; percusso pubes egyptia sistro
Inachie celebres veniebat ad isidis aras
Dindyma per cybelemq; phryges resonantia galli
Sacra dabant matri diuum, per gargara et idam
Buxea multiformi stridebat tibia cantu
Tympanaq; audito strepitu de rupibus altis
Precipites ibant Damme lucosq; petebant
Dorcastes ignotos et inaccessas conualles
Festa corymbifero Thyas renouabat hiaccho

Et repidas cornu ductus caper ibat ad aras
 Roma panompheo sacrauerat alta tonanti
 Limina solemnes crebro visura triumphos
 Pastasq; Clitumni virides armentaper agros.
 Sic alię varijs delnsq; erroribus vrbes
 Numinibus fictis aras 7 diuine cultu
 Ardua ponebant pario de marmore templa
 Sepe quidem viuo tanq; de corpore voces
 Et confusa dabant veteres oracula diui
 Sicut apud delphos in parua phocide nigra
 Speluncę latebris clausu vocabis Apollo
 Sicut chaaonię phoebo illabente volucres
 Et caua Cumeum spelęa sonantia carmen
 Verum hęc vel fallax hominum versutia fecit
 Vel stygie mentes animum per nescia certis
 Notibus humanum fingeant guttura murmur
 Formabantq; leues per concaua saxa loquelas
 Et quod sideri radijs coeuntibus ignes
 Monstrabant caute populis multo ante futurum
 Siue per augurium seu per vatum ora canebant
 Diuinosq; sibi cultus curasq; parare
 Artibus his solite turbas 7 credula vulgi
 Mobilis ambigua fallebant pectora voce;
 Non tulit hoc magni proles eterna parentis
 Et stygijs ergo canibus ludibria (dixit)
 Semper erit mortale genus: nunq; ve vereri
 Nos discent manes: audacia ditis auari
 Improba sic impune in eos inuadet honores
 Semper: et obscuri plebs ambiciosa profundi
 Sic perget sese superis equare deos:

Ibo: et terrenum lustrabo incognitus orbem
Nec patrias repetam sedes coelum ve priusquam
Cerberus et trepidi me regia senferit orci
Non vada non furie non ferrea claustra vetabunt
Nigra per et phœbi radijs incognita regna
ferre gradus: horrore tremens ululabit Erinny
Et caua terrifico quatientur tartara motu
Flammeus obscuros phlegeton qui suscitât ignea
Saxa rotans mœstosq; acheron qui labitur amne
Lycytiq; granis parientia flumina luctus
Et liquor inducens letheę obliuia lymphę
Participes sistent cursus retroq; redibunt
Et sua sulfureos repectent exordia fontes
Cum mea vox auditus coecos ingressa profunde
Noctis et insolitum penetrabit tartara lumen
Luce repentina chaos et fumosa baratri
Atria clarescent: vbi pallida frondibus herent
Somnia. tenarijs reuocabo a sedibus umbras
Insentes: umbras patrum quos longa sub alti
Carceris includunt obscuro vincula circo
Propterea placidam terris inducite pacem
Sidera qui regitis diui qui voluitis orbis
Ut dum bella gero cum principe gentis auerne
Sentiat occultam ferri sibi terra salutem
Jam trepidant magnosq; pauent aduersa tumultu
Castra: dies numerat pluto: tempusq; volutum
Colligit: aduentusq; meos vestigat et ortus
Nocturnas cogunt acies: cursantq; per altum
Aëra: et ingenti strepitu mortalia terrent
Pectora: montanos apices atq; ardua saxa

Terribili quatiunt motu. pecudumq; per ora
 Insolitas fingunt voces: egyptia pallent
 Sollicito simulacra metu: suspirat, anubis
 Fatidicusq; legens vates examinat omnes
 Peruigil historias et coeli cogitat ignes.
E Ipse igitur diuos linquens et limen olympi
 Aetheriasq; domos deus ad mortalia regna
 Terrenosq; lares medio dum frigida cursu
 Suspiceret cancrum mox inclinata sub'visam
 Venit: et angustam tenuit praesepia sedem
 Tunc hyberna gelu torpebant arua sereno
 Et matutino siccatur frigore gramen
 Perdiderat vernum demissa fronte colorem
 Pigraeque nocturnis albebant rura pruinis
 Tunc rhodopes hemiq; nives iuga summa leuabant
 Altius: et niueo surgebant aggerre montes
 Nudaq; ramosq; tendebant brachia quercus
 Et sylvas aquilo viridi spoliabat honore
Praequius aeoa sanctos a perfide reges
 Ignis et insolitis radians splendoribus ardor
 Misit ad infantis parua incunabula christi
 Ipse sub humana velatus imagine mundi
 Conditor: ut tetigit matura virilibus annis
 Tempora: nascentis iaciens primordia seculi
 Ante quaterdenis ieiunia longa diebus
 Pertulit: et sacro mox irroratus ab amne
 Abstulit errorum tenebras. noctisq; profundae
 Nubila: longeuumq; chaos finiuit ab alto
 Undiq; diffundens illatam cardine lucem
 Extinctis oculis aciem lumenq; peremptum

Restituens: opus ignotum nostrisq; negatum
 Viribus: aërios tractus, solemq; videri
 fecit: et insuetum terrę cœliq; decorem
E Sicca per equoreos fixit vestigia fluctus
 Admirata nouum credebat Ariona Tethys
 Lum cythara curuos inter delphinas euntem
 Mox vbi vi propria tutos suspendere passus
 Vidit: et humanis liquidas iter esse per vndas
 Bressibus. hæc non est audax industria dixit
 Romane virtutis, aq; sensere tonantem
 Nec ait. et fugiens imas se torsit in vndas
 Imperio ventorum iras pelagiq; furorem
 Pressit. in excelso galilęi vertice montis
 Ora. manus oculos et pectora sancta beato
 Lumine persusus patuit deus æthere lapsum
 Numen et albenti vestitum nubis amictu
 Astitit. auricomi sonuit globus aeris ingens
E Carmine non magico non vi medicaminis vlla
 Defunctos iterum vitam reuocauit in artus
 Emigrare leues animos retroq; reuerti
 Obsupuit. celeresq; fremens pluto induit iras
E Languida quę nulla potis est humana iuuare
 Ars epe: per vicos gradiens per rura per vites
 Nunc prece nunc solo sanabat corpora tactu
E Sancta dei tenuem pietas induta figuram
 Non pertesa rudes animos moribundaq; membra
 ferre nec eslino graciles aspergere plantas
 Puluere nec luteis vestigia ponere campis
 Erubuit. tolerare famem pasciq; per agros
 Graminibus vitreoq; sitim restringere riuo

Dulce fuit: coluitq; in opum consortia .tantis
 Ardo: in accenso regnabat pectore: tantis
 Curabat studijs humana negocia: vt ipsum
 Etherea iam posset seseq; oblita videri
 Ante ipsam quotquot hominum componere mores
 Conati statuere modum normamq; dedere
 Viuendi. vel pro certis incerta fuerunt
 Falsa ve pro veris vel non perfecta loquuti
E Dinc pater omnipotens animos miseratus inertes
 Atq; imbecilles sensus z pectora tarda
 Immensum ego referauit ab ethere lumen:
 Progeniemq; suam summo demisit olympto
 Nec sunt illa: quibus deus instaurare caducum
 Nature latentis opus: tentauit: z omni
 Conatus studio veteres auertere morbos
 Ut patrias sordes crimemq; aboleret auitum
 Legit inauditum fatigenus: illita fuso
 Sanguine z ardenti liuentia verberare membra
 Perfossamq; caput terebrataq; tempora duris
 Sentibus. erexit miles romanus in altum
 Aera: frigentes plantas proiectaq; longe
 Brachia z humentes oculos z pectus apertum
 Concretosq; pio crines barbamq; cruore
 Ingrate moriens plebi monstrabat ab alta
 Arbore: z ingenti mortem clamore ciebat
 Cuius ad interitum cepere elementa moueri
 Sol genuit nigroq; caput velaui amictu
 Contremuit tellus: timuit mare: palluit aer
 Et collisa graui sonuerunt marmora planctu.
E Nec fuit atra dies z lamentabile tempus.

Cum subito media tenebris in luce subortis
 Lumen in horribilem fugit sine nubibus umbram:
 Aurea cum vernus retineret vellera titan
 Luna longinque contraria sidera libre
 Sic est parta salus homini longeva q3 prime
 Cum gemitu 7 lachrymis deleta iniuria culpe est
 Immemores tanti populus patresq3 laboris
 Neglecto superum cultu spretosq3 tonantis
 Imperio: baccho indulgent veneriq3 ministrant:
 Sacra ferunt auro: nummis altaria condunt
 Auro vina libant: auro laquearia fulgent:
 Scorta tegunt gemmis: canibus conuiuia ponunt
 Sordeat in exili virtus incognita veste:
 Exunijs inopum culti ditescq3 rapinis
 Successu elati superos Acherontaq3 rident
E Propterea hostilis rabies insurgit 7 ira
 Corda micant: maiora nouus fert pericula maioris:
 Ausonie labentur opes: nam claustra liburne
 Preteriens angusta vie: per rura timani
 Qua ferus argenti gotus descendit ab axe
 Seu qua piceni superum mare littois oras
 Alluit epirum dirimens 7 iapygis arua
 Tureorum ingentem paruus vomit angulus undam
 Bisq3 patens expertus iter magno agmine miles
 Veloces ascendit equos: sonuere pharetre
 Cornipedum crebris resonant hinnitibus aure
 Vallibus in medijs: 7 quadrupedante tumultu
 Auditur longe strepitus clamorq3 viroꝝ
 Sublati quotiens estu rapiente vapores
 Alta petunt piceosq3 tegunt velamine coelum:

Et noua tempestas clausisq; sonantia ventis
 Nubila per coeli tractus voluuntur apertos
 Rugitu ingenti resonans volat aere grando
 Pulsa noto boreaeque tremunt cum rupibus alpes
 Tunc fracta si nube fragor subit ima profundę
 Vallis: et impulsu nemorum et telluris opacę
 Undiq; comprehensus fugit atq; repellitur aer:
 Aerij montes clamant: magnosq; boatu
 Antra sonant: stygium dicas mugire baratrum
 Horrida per campos procul exaudita pauentes
 Corda ferit gelido strages humana timore
 Tale sonat longo populatrix agmine turba
 Ore manu celoq; minax sitibundaq; nostri
 Sanguinis irrumpit. scopulosa ceraunia lugent
 Sylua vetus dodona timet gemuere molossi,
 Rura soli: tremat omnis ager: pauet adria pondus
 Classis adductum peregrino remige martem
 Trans mare trans indos nabatheaq; regna nefandę
 Ventis in epilium rutilo volat Eurus ab ortu
 Impiger: et firme captat iam litto: a terre
 Butiroi iam culmen habet: summasq; per arces
 Dirrachij stridens frondosa cacumina curuat.
 Uelaq; iam sinuans prozas aerataq; rostra
 Uertit in italiam: salit equos. et vnda carinas
 Ausoniam versus sensum leuat. atq; secundum
 Spondet iter: culpansq; moras neptunia toris
 Per noctem ad nautas ita circum litto:ra clamat
 Tempora martigenę quid idonea perditis. ite
 Ite lares italos et fundamenta malorum
 Romuleas arces et pontificalia tecta

Colluuiem scelerum temerate fauentibus auris
Ire citi quando astra vocant quando omnia mandant
Numina: flammanti maioris quid cogitet ore
Cernite. saturni facies infensa latinis
Quid velit: atq; iouem letos non ire per ignes
Suspiciate: et qua fata vocant conuertite prozas
Aethereq; mentes quibus est tutela latine
Sentis ab occulto bella hęc immissa videntes
Imperio patris et longa clade esse litandum
Imbelles hęrent: atq; in sua regna furorem
Ire sinunt romaq; alio fugere relicta
Lęte noua veteres culpas abolere necesse est.
Ecce tarentinis vacuas in collibus vrbes
Et nudas custode domos et littus inerme
Militē deseruit dux parthenopęus abacto.
Etruscas populata domos modo trans iuga pulso
Marte per emileam et venetos bacchatur erinnyis
Nec vos immensum dirimit mare: transitus vna
Nocte breuis calabros turmas exponet in agros
Uix spacio maiore fretum diffunditur istud
Quam quod adhuc fama notum est athamantidos helles
Et vada leandri crebro sulcata natatu
Ite quid ambigitis: vobis est debita tellus
Itala: qui phrygios doministi et hellada: gentes
Denotrigē ducunt genus ab radicibus illis
Quis pallantem: veterem quis condidit albam
Docopus enę: profugi fuit Arcadis illud
Dardanius phrygia veniens Antenor ab ida
Euganeis laram statuit sub collibus vrtem
Quę superest tripliciq; sedet munimine cincta

Parrhasij pifas: pules spartana tarentum
 Struxit: et imperium Daunus partitus et agros
 Cum diomede fuit cuius tenet insula notum
 Nomen adhuc: sunt qui ausoniam de nomine dicant
 Ausonij laertiade de sanguine vlyssis
 Progeniti: quid surentum tyrrhenaq; dicam
 Regna: quibus lydi frater tyrrhenus ab agris
 Meonij alie sortes et fata secutus
 Attulit et leges alias et nomina fixit
 Et phetontiares loca per montana ligystus
 Errantes populos domuit: liguresq; vocavit.
 Sardum tenuit littus satus percule magno
 Sardus: et a graijs. Lyni descendit origo
 ¶ Roma phrygum labor est: capanaq; moenia Mante
 filia dircei vatis: post condita tecta
 Et clarij delubra dei comes addita lydis
 Cum duce tyrrhenovenetos annauit ad agros
 Tybur ab argolicis positum: locrensibus aiar
 Auctor. ab argiuis volsci fundata Coracis
 Oppida. quid scopulis segnes haerent in istis
 Vestra nec aspiciatis sese ostentantia regna
 Arduus hesperio vobis garganus ab orbe
 Ostentat sublime caput: cum mane colorat
 Sol nouus oppositos eoa lampade montes
 Cernimus excelsas vmbres in rupibus arces
 Picensq; iugis albentia moenia: clamat
 Vos ab olimiferis letissima collibus Ancon
 Brachiaq; in portus pandit sinuata capaces
 Amplexura rates et susceptura benigno
 Dauneti genus hospicio: fauoripq; futura

Gloria vos eterna manet:generosa nepotes
facta legent.patrumq; volens exempla iuuentus
Magna sequi pugnas animosior ibit in omnes.
Et partas augebit opes:natosq; per artes
Ingenuas ducet virtus audita parentum
Sic viuet longeuus honos. ⁊ fama superstes
Per populos ibit late: Si troius heres
Ista per iratum dijs aduersantibus equor
Naubus ammissis ⁊ milite cepit inermi
Arua:quid hęc delecta manus congestaq; classis
foeta armis animisq; ducum numeroq; virozum
Moliri poterit:longo iam vincitis quo:
Nec fugere a vestris audeat victoria castris
Uos immane genus Thracas ⁊ marte superbos
Nubigenas seuoq; latas Thione gentes
Atq; pelectronios lapithas vicistis ⁊ omnem
Euboiam Pelopisq; domos:altamq; corinthum.
Euxinum pelagus vestrum est: ⁊ lata propontis
Ioniumq; fretum:lcto vos Adria vultu
Nunc vocat: ⁊ fines tethys que cingit etruscos
Et minor est vobis audacia viribus:ite
Diuitias: Aurum.pecus ⁊ sola pingua vobis
Desperijq; seruant.istis audete potiri
In veritas non itis opes in vestra venitis
Heredis non hostis erunt:oenorria regna
Cum vestre ditienis erunt:modo possidet hostis
Ausoniam patiturq; truces inuita tyrannos
Nocte dieq; gemunt vrbes durumq; recusant
ferre iugum:populi tensis ad sidera palmis
Naturare regant.ita se finire labores
Aerumnasq; putant: ⁊ libertate potiri:

Baptiste mātuani de calamitatibus liber tercius

Alibus Indomitas mentes ⁊ barbara corda
Irritat dea sua maris, de litore classis
Solvitur: ⁊ nostros venit eversura penates.

Chaonię nostris vicinę finibus alpes
Acclamant: ⁊ saxa canis quę plurima pendent
Rupibus acceptas confuso murmure voces
Conglomerant: nec clara sinunt respondeat echo.
Magnus apud manes itala de gente coacto
Agmine pompeius rogat ad sua moenia mitti
Italę laturus opem: sub pectore forti
Vivit adhuc patrię pietas. stimulatq; sepultum
Libertatis amor. pondus mortale necari
Si potuit: veteres aīo post funera vires
Mansere: ⁊ pauci vivit non immemor qui
Solicitusq; hisdem curis: quem Romulus quo
Grandior his acuit dictis: **M**agne meorum
Immortalis honos ⁊ gloria summa nepotum
I cōmune bonum serva: qñ hęc tibi semper
Cura fuit: totum pietas tua tota p orbem
Imperio dignum nostrę te fecerat vrbis:
Caelo aliter visum est: coelum culpae quis audeat:
I patrum defende solum: qñ itala virtus
Usq; adeo cecidit. qñ germania quondam
Armipotēs: nunc lenta iacet: nec cęsaris vllum
Audet opus cęsar: genus hoc ignobile gentis
Barbaricę: procul ausonij a finibus arce
Le pontus: te novit arabs: te gręcia ⁊ omne
Aegeum ioniumq; fretum: te punica tellus

F i

Tyrrhenum magnis equitasti classibus equos.
Te ligur alpinęq; niues te sensit iberus
Galliaq; z latis ingens germania campis
Per freta p campos victricia signa tulisti:
Regna: vrbes: maria. z terras foelicibus armis
Calcasti. totusq; tuos miratus honores
D: bis: vt indigno raptum te vulnere nouit
Ingemuit: fleuere arabes: fleuere sabei
Indus: z extremi flerunt tua funera seres:
I. decus Ausonie. regno suppone cadenti
Ingentes humeros. z fortia pectora tantis
fluctibus opponas. magneq; teq; obijce cladi:
Communes tutare domos: communia serua
Regna mea fundata manu. sententia fratri
Ista remo sedet: id Curij decijq; precantur
Id numa coelicolum cultor. sanctiq; catones
Id populus patresq; rogant: ne despice gentem
Nate tuam. viden vt campis tam multa viuorum
Millia prestantum generosis frontibus errent
Elysijs: te nemo tamen prestantior ore
Non aio melior: nec ad horrida promptior arma
Te externi nostriq; duces venerantur. z ipse
Depositis odij causis liuore sepulto
Te prefert Cesar: se maioremq; fatetur
Quadoquidem pietas z nescia rumpere leges
Dignior est scepro z regni diademate virtus:
Hac prece motus erat: mentemq; mouebat ad artem
Antiquas artes belli martisq; laborem
Cum patet eloquij culto sic Tullius ore
Flexit ab inceptis aios. coetumq; resoluit.
¶ Mague pater nostri generis: tuq; optime ciuis

Optime dux. patrięq; ingens pietatis amator
 Quem cines colui ante alios dum vita manebat.
 Ferre vbi auxilium frustra meditamur: olympi
 Ipse pater qui regna tenet qui fulmina torquet
 Sic statuit: scelus hanc hominum sibi suscitatur iram
 Diuisę excitis se seditionibus vites
 Ausonię lacerant: vna intra moenia liuor
 Ambitio nummiq; sitis corrumpere mores
 Ut coepere pios nulla est reuerentia recti:
 Nulla quies animis. nullusq; salutifer vbi
 Cuius: opes patrię rapiunt: gratia nudant.
 Et commune bonum in pprios elabatur vsus
 De prauę viuendi artes: hęc pessima morum
 Lolluices nobis latum qui reximus orbem
 Abstulit imperium: romamq; aliena coegit
 Jura pati: seruiret adhuc. nisi prouida Narsis
 Cura redemisset pulso capitolia gotto:
 Quę rapuit patres eadem fortuna nepotes
 Insequitur. viret ęterna fors aspera fronte
 Prospera brumales pluuias 7 frigora sentit
 Astraq; debilibus non fert ardentia ramis:
 Atq; omnis timet incursus: quoq; senescit
 Sponte sua. cum fixa manens stabilisq; putatur
 Decidit ex templo. fugitq; infida repente
 Sorte sua vtantur: lex est deus omnibus ęqua:
 Omne quod a superis bellum est reuocabile non est
 Sed neq; rex erebi quenq; trannare paludem
 Nec superis iterum reddi sinit. est pia quę te
 Romę cura mouet sed subdita legibus orci
 Nos istis ęterna ligant ergastula campis
 Nec licet ad patrium linem. cœlumq; reuerti

Foelices anime sedem quibus ætheris alti
 Jupiter indulget. possunt ea fata mouere
 Nos orbis quoddam domini seruimus auerno
 Fata regunt illæ. terrenaq; regna gubernant:
 Uerte alio mentem: nec nos ea cura fatiget
 Sit satis exilio nobis leuiore teneri?
 His anime dictis coetu siluere relicto
Interea nostras odijs flagrantibus vbes
 Exercent furie: per rura: per oppida sequit
 Martis opus: petriq; domus polluta fluenti
 Marcelcit luctu nulla hic arcana reuelo
 Non ignoro loquor: liceat vulgata referre
 Sic vbes populiq; ferunt. hic rumor ab austro
 Cimerios ultra latices per opaca silentis
 Clausura viæ: sale concreto qua plurima crescit
 Stiria frigentes scythiæ penetrauit in agros.
 Uenit ab herculeis per iterum gadibus equor
 Qua subit excelsam tethys interflua calpen
 Ad vada gangaridû: magno qui proxima gange
 Rura tenent: gêmasq; legunt: ea fama per omnem
 Jam vetus Europam mores extirpat honestos.
 Sanctus ager scurris: venerabilis ara cinçdis
 Seruit: honorandæ diuum gaminedibus ætes
 Quid miramur opes recidiuaq; surgere tectat?
 Luris odorati globulos et cinnama vendit
 Molles arabs: tyrii vestes et muricis imbrem
 Indus ebur: croceum cilices et Imolus odorem
 Mel siculi: ferrum chalybes: tenuissima seres
 Uellera: cretenses mollissima vina: tanager
 Pernices mercatur equos: venalia nobis
 Tempia sacerdotes: altaria. sacra. corone

Ignes.tura.preces.coelum est venale . deusq;
 Histe pater fidei custos ouiumq; magister
 Quas bonus effuso moriens in sanguine pastor
 Abluit:etatis damnosa licentia nostrę
 Quam veterum semper crescens incuria patrum
 Et sceleri pandens aditum moresq; seueros
 Auersata parit tua sentiat arma:coherce
 Hanc vitem:incipiti ramos preme falce vagantes
 Namq; feros fructus et tristem frugibus umbram
 fert in culta:iacens cererem necat.occupat agrum
 Mille sub his latebreg folijs. et mille rapaces
 Hac habitant sub fronte fere:vulpesq; lupiq;
 Mitiq; inuadunt laniantq; animalia passim
 Sic cicurum genus.omne perit.p ouilia regnant
 Sequus aper:tigres rapide:truculenta leonum
 Semina:multicolor:Pardus:gryps naribus vicia
 Et varie panthera cutis:gravis vnguibus visa
 In genus hoc pater arma moue.sua pascua redde
 fecundis ouibus:stent ad presepia tauri
 Qui signata iugis longoq; attrita labore
 Lolla gerunt:postq; rerum te Roma potentem
 fecit. et obscuro iubar hoc resplenduit orbi:
 Exanimis virtus scelerum sub mole sepulta
 Respirare parum visa est et tollere frontem
 Et nisi tot vicys hec secula nostra fuissent
 Deprauada:boni poterant rectoris habere
 Errantes frenare rotas.sed tantus equorum
 Impetus aurigam superat.frustraq; retractans
 Lora gubernator sine lege per inuia fertur
 Propterea sortem doleo mitissime patrum
 Histe tuam.fueras annis melioribus aptus

Est tibi quę tanto satis est in principe virtus.
 Sed velut obscuris phœbi sub nubibus ardor
 Languet: et vmbra diem piceę caliginis aufert
 Sic tua corrupti vitio clementia seclī
 Obscuratur: cunctisq; pietasq; fidesq;
 Lerna palus terra est: viciorum exercitus, hydra
 Alcides nusquā est: ardentem seua chimęram
 Monstra tenent nec adest Blauci castissima proles
 Candida gorgonei capitis coma fluxit in angues:
 Et neq; mercurij profunt nec palladis arma
 Dędaleis inclusa vijs minoia monstra
 Passim habitant crebris vterumq; cędibus augent
 Nec potis est multa ingluuiem saturare rapina.
 Nec superat thesea manus, per tecta paulas
 Harpyę funesta lues fluxusq; fameq;
 Infestę volitant, boreę genus omne recessit
 Syrenes redeunt et phœbi filia circe
 Quę placidos hoīm ferali carmine vultus
 Uertit immitēs formas et in ora ferarum
 Plurima sunt nobis sancti vestigia seclī
 Et gentis monumenta pię: sunt ardua templa
 Sunt sacris congesta patrum sancta ossa sepulchris
 Est fidei caput, est veri latrīa tonantis
 Ista sed hesperidum velut aurea mala dracones
 Cerulei seruant: res detestanda nec vllis
 Flenda satis lachrymis, nec me conuicia, quisquam
 Texere causetur mōdaxq; excudere carmen:
 Hęc sunt pro sanctis gemitus lamenta dolores
 Moribus et superum pro maiestate querelę
 Ista mouent superos: vocat hoc scelus æthere ab alto

Bella famem ⁊ diri genus insuperabile morbi
 Deu sortem gregis aduersam fidusq; malignum
 Quom custode caret. cum fracto vimine sepes
 Nocturnos aditu fures admittit aperto
 Praesertim cum dura fame ieiuna luporum
 Intestina premit rabidiq; mapalia lustrant
 Praeda sumus: fracto ferimur remone per altum
 Qua furit oebalis violentior ira malcae
 Nunc vada latrantis scyllae nunc ora charybdis
 Radimus ⁊ libycas rapido nunc equoris estu
 Pellimur in syrtis. nunc p tua saxa Caphareu
 Pulsa dies tenebris: nubes Erimantidon visam
 Abstulit: indicium coeli magneta latentis
 Perdidimus: tumet in montes: ⁊ lapsa remugit
 Doris harenis si saliant ad sidera fluctua
 Aduersaeq; vndis vnde: contrarius euro
 Flat zephyrus: boreas austro: subuersa dehiscunt
 Aequeora ⁊ inter se spumis albentia pugnant
 Vicini trepidant agri: pulsata reclamant
 Littora vixq; obstant collisa rebellibus vndis:
Ah miserę quę nunc inter cunabula matres
 Paruula securo nutritis pignora lacte,
 Quot tepidi erumpent oculis turgentibus imbres
 Quot gemebunda premet fessus suspiria pulmo
 Noesta quot attractis salient singultibus ora
 Quom tepido dulces rapiuntur ab vbere nati
 Atq; viris ipso cecis in limine vestre
 Diripentur opes: sparsa cum crinibus ipse
 Praeda critis: manibus vinctis hostile pagmen
 Ibitis attonito prostrata cadauera gressu

Calcantes lacerasq; comas atq; ora cruenta
 Vestrorum seu natorum seu forte parentum.
 Atq; pio late stagnantes sanguine campos
E Summe pater coeli saltem cui regia paret
 Singultus audi infantes fletuq; piorum
 Flectere crudeles gladij saturandaq; cede
 Spicula primores populi:frontesq; superbas
 Oraq; blasphemio feriant inflata tumore:
 Parce rudi populo maiorum exempla sequenti.
 Imbellemq; manum salua. qui cetera saluas
 Quid meruere greges: pastorum incuria damno est
 Cerne laborantem freta psalientia cymbam:
 Et miseriis fer opem nautis: pontumq; furentem
 Sterne: suis manda ventos liget Eolus antris.
 Fatales properant anni: noniesq; voluta
 Fert alias leges centeno machina cursu.
 Nec deus has labi grummas prohibebit ab astris
 Tempus adest quod iam venturum praescia vatum
 Pectora: fatidice quod praedixere sibyllae
 Corripite arma viri. dextris leuasq; reflexis
 Insertate manus clypeis deus odit inertes
 Ecce procul denso nigrescit puluere coelum.
 Sublatiq; leues nymbi tolluntur. harenq;
 Accipient fusce cedis caua flumina riuos
 Rubraq; pampineos imitabitur vnda liquores.
 Non igitur frustra diros ardere cometas
 Vidimus 7 medio phoebum pallefcere coelo
 Defectumq; pati. nigraq; in veste sororem
 Inter nocturnos ignes incedere moestam
 Tempus erit parcis celeres glomerantibus annos
 Quom medijs fossor campis tellure subacta

Inueniet conofq; truces ⁊ nuda viroꝝ
Oſſa graueſq; ſolo galeas enſeſq; ſepultos
Armaz noſtra ſuo non conuenientia ſeclo
Atq; immutatos rerum mirabitur vſus
¶ Nec properant: dictumq; ſites non ſera ſequetur
Sed ſteriles gelideq; anime quas imbre megera
Lethæo aſpergens requie ſopiuit inerti
Contemnunt: repidoq; trahunt ſecura cubili
Ocia tractantes lautis conuiuia menſis
Nubila mens hoim fortisq; ignara future
Terretur vanis ⁊ vera pericula ridet.
¶ Non tñ iſta minus properant: incredula poenas
Turba dabit: curiſq; breui tabeſcet amaris
At ſi tantus amor ſuperum ſi tanta moderet
Corda virum pietas: ſtudijs ſi talibus artes
Ingenuas colerent homines: nec iacta perirent
Semina: nec litui ſtreperent: nec claſſica cantu
Terribili: nec dira lues ꝑcideret annos
¶ Nam licet obſequijs opifer lucentia mundi
Aſtra ſuis aptas ſemen cauſaſq; malozum
Ignibus æthereis dederit coeloq; volanti
Ipſe tamen liber nulloq; coercitus aſtro
Vultq; poteſtq; pijs ꝑꝑꝑibus votisq; ſuozum
Annueret: ⁊ cœli flammas cohibere nocentes.
¶ Aſpice magnanimum bellatoremq; ducemq;
Qui promiſſa ſuum genus introduxit in arua
Et facilem cognoſce deum: miſeriſq; fauentem
Laſibus: ⁊ noſtra ſuperum ꝑꝑꝑe numina flecti
Barbara gens populum reducem prohibebat ab agro
Pollicito: contra ſumptis dux impiger armis
Caſtra mouens hoſtes ingenti ſtrage fugatos

Pressur: et infesto turbas dum cederet ense
Jam nox atra caput velata nigrantibus umbris
Pallentes urgebat eques: lentumque soporem
In terras biungo secum temone vehabat
Ne tenebris decepta manus victoris ab ictu
Cedere cessaret solymis ut gloria maior
Esset et cuius generis radice superbi
Libera pacificis habitarent agmina campis
Nota precesque ducis deus audit: atque volantis
Ipse manus phœbi volueruntque retraxit equorum
Lora pater pluresque diem produxit in horas:
Uincendi que moras dedit: et comes iuit in arma
Sol stupuit: fixoque diu resplenduit orbe
Cetera que coeli dominum Titana sequuntur
Ordinibus certis sua ne intervalla verusque
Sidera mutarent iter et ne curreret orbis
Ordine turbato currus traxere citatos
Et iuga frenatis subito tenuere quadrigis
Solis ad exemplar: regemque imitata quierunt
Uranique dulci septem discrimina cantu
Que regit immoto vocem compressit olympo
Sic pater edixit: sic dii fecere minores
Sirenesque octo: quibus est data cura mouendi
Immortale dei templum bis quattuor orbes:
Ipse arcem super excelsum super ardua mundi
Culmina qua rescum surgens aurore colorem
Explicat eterno patrem modulamine laudant
Luncaque distinctis aptant mortalia fati
Humanis igitur si initia numina rebus
Cernimus antiquos tantum curasse labores
Ut tardata polis mundi mirantibus astra

Paruerint homini: credo si nescia labia
Totaq; sub magni imperium collecta tonantis
Semper nostra pijs pareret legibus etas
Sollicito terrore carens foelicibus armis
Mortales agerent sub dijs custodibus: euū
Nostraq; non nymbo metuens nō missa per auras
Ardenti iouis arma manu: non torua furentis
Ora noti: libycū spumans quibus equor in altum
Tollitur: et campis versa liquentibus vnda
Serpit in ausoniam tyrrhenaq; littora pulsat
Sed neq; tecta timens coeco sub gurgite saxa
Non vada non scopulos turcorū a littoze victrix
Foetaq; multiplici remearet fœnore classis
Qua prece placari quo possint munere flecti;
Numina castalides ostendite: numina vobis
Cognita terrigenū miserę succurrite sorti
Dum precor: Uranie cui sidera nota deumq;
Tecta: supercilio sic est effata sereno
Corpora sideri sicut mortalia coeli
Imperio subsunt et nulla rebellibus armis
Bella audet. sequitur magnes erimantidos astrum
Et quo luna iubet fugit atq; reuertitur vnda
Tempora sol variat: sic mens eterna parenti
Iusticiam sanctos mores et laudis honorem
Perpetuum debet. sunt hæc gratissima coelo
Orgia: et infestis obstare potentia satis
Sed postq; liquit terras astrea nocentes
Fugit et ipse hoim leges qui condidit ordo
Temporeq; ex illo summi reuerentia patris
Sanctoq; diuini ruit obseruantia cultus
Di quoq; qui nomen de religione superbum

Usurpant quæ sanctis a patribus orto
Se iacent: ouium molli sub vellere fraudes
Mente lycaonis seruât et crimine fordeat
Quod speciem feris habes scelus omne colorat:
Nec tñ his maculis: fordeat pecus omne: magister
Ne pereat quædam sibi seruat ouilia semen
Qui prece sollicitant superos multoq; p omnis
Ture litant aras veniam pacemq; precantes
Inuisi superis fœdaq; libidine olentes
Deu frustra incestis iterât sacra orgia dextris
Polluti circum quotiens altaria vultus
Conueniunt celebrantq; chæores et carmine mixto
Sancta deum vanis penetralia vocibus implent
Irritant irasq; monent non numina flectunt
Hæc prece nil opus est: nil adiutoribus istis
Auxilij sperate: nouis date templa ministris
Sacrilegum genus ex adytis templisq; deorum
Pellite. nec longos scelera hæc vertantur in usus
Quid solymos ritus quid montibus æmula templa
Æquatamq; iugis molem longumq; p quæ
Limina solemnitate celeberrima cultu
Antiquasq; dei sedes cum moenibus altis,
Eruit: et pulchram eximie radicibus urbem:
Sacrificæ gentis scelus et contagia passim
In patrias prolapsa domos mouere tonantem
Qui romana vocans ad opes et regna suorum
Castra secundabat cursus classemq; regebat
Ausoniam: stimulosq; animis addebat et ignes
Ipse acies inter tenui circumdatus aura
Uersabatur agens animosam in prelia gentem
Oppugnansq; altas arces. scelerata rubeat

Moenia: cœlicolum post longa silentia tandem
Euigilans furor imperiis regnisq; ruinam
Ingerit: et celeri pessum trahit omnia cœde
Sicut in antiquas flammis volitantibus cœdes
Quom seuit vulcanus. cuncta laquearia iunctis
Cum trabibus tabuleq; leues: atq; ardua tecta
In cineres: lōgosq; rapit brevis hora labores
Si robusta fides si spes immobilis: ardens
Si pietas senis et vicio inuolabile pectus
Afforet ignicolor: quē lapsus ab æthere currus
Sustulit in phœbi siluas atq; ardua templa
Feret opem. possetq; instans auertere fatum.
Ipse sacerdotes phythonia pectora falsos
Abstulit: et lōgo campis arentibus æstu
Elicuit largum subitis de nubibus imbrem
Trahit et ætherios superis ex orbibus ignes
Et noua circumdans liquidis altaria riuis
Quū boue mactato rutilans superincidit ardor.
Et cum dura ferens regis mandata superbi
Attonitus sensit flagrantia fulgura miles
Dic antiqua tue iecit primordia gentis
Nāq; rudem tunicam tetre fulginis instar
Cui simplex experisq; artis natura colorem
Fecerat induitur per secula cuncta nepotum
Progenies iussit similem gestaret amictum
Incola carmeli primus fuit: ipse pudoris
Virginei princeps et vite coelibis auctor
Ipse sue sanctos vrbes et moenia patres
Linquere: et in tacitis seruare silentia campis
Exemplo docuit. solus nāq; ipse p vmbas
Errabat nemoꝝ pomis contentus et vnda

Stramen ei pro melle fuit pro nectare lymp̃ha
Sed foelix nunc arua colit ridentia supra
Frigoris aerij ⁊ lapidose grandinis oram
Ille licet gemina vertex estate quotannis
Sudet et a nobis cum sol declinat in austros
Et cum lictorei petit humida brachia cancri
Scilicet equali libze phirycq; sub astro
Depresso quoniam multum telluris ab orbe
Tollitur infestis nunq; tamen ignibus ardet
Purpureos semper flores spirantibus auris
Ora repens semper violas ⁊ candida semper
Lilia fert: brachiisq; dies absconditur vmbra
Quattuor ex istis labetia flumina campis
Lata rigant asie ripis ingentibus arua
Sunt rigui fontes: vitreos nitentia riuos
Prata bibunt tersus semper sine nubibus aer
Nec quatitur ventis nec rauca tonitrua frangit
Brachia pomifere curuant redolentia silue
Pendulaq; electri gratum induit vna colorem
Collibus in paruis vbi paulum iugera surgunt
Perpetuas ramis foecunda feracibus arbor
Semper habet fruges. quibus ⁊ contemnere fatum
Possis ⁊ expertem morbi seruare iuuentam
Nulla patet curis illuc via: nulla dolori
Nulla neci: colit ista senex loca sancta beatus
Atq; sub occasum mundi rediturus in orbem
Non tunc interea parce ne stamina rumpant
Hoc sene nunc opus est ⁊ te mitissime vatum
Cuius ad ingressum rubri salis vnda recessit
In geminas rupes: patuit maris alueus ingens
Pretereunte duce ⁊ populo per concaua regna

Neptuni: timuit triton sonuere cauernę
Delphines curui ꝛ phocę fugere natantes
Subq; imas egit protheus pecus omne latebras:
Si deus hos nostro miserans concederet quo
Dura inter vapidos parerentur iurgia patres
Usq; adeo inuisa est probitas odiosaq; virtus
Tempore namq; isto vicio datur esse pudicum
Est scelus esse pium. sed hęc est gloria nostri
Parce igitur pro gente tua tabescere vates
Pone preces: ambire deos ꝛ sidera noli
Quod coelum superiq; ferunt mutabile non est:
Dixerat vranie cum thespias altera vocem
Extulit ꝛ tales est orsa polymnia cantus
Hic iuuat antiquam cladem veterumq; dierum
Fata recensere ꝛ primęq; gentis ab ortu
Iuliuem repetens missos trans littoza fluctus
Ignotosq; prius nymbos ꝛ nubila dicam
Scilicet vt memores iusto sub iudice vestros
Ire dies certasq; sequi post crimina penas
Cautius ambigue cursus ꝛ euntia vite
Tempora curentur nec inertī pressa veterino
Mens hebeat: sed prompta graues superuolat artus
Venturamq; timens cladem vicinaq; fata
Mobilium turpi rerum ne se inquinet vls
Sed solum videat patrem ꝛ reuerenter adoret
Qui sedet ꝛ stabilis solo mouet omnia nutu
Cum pater oceano sceleratam perdere gentem
Vellet: ad imbriferos errantia sidera pisces
Duxit ꝛ officijs aptauit tristibus astra
Sed tamen ante rudes turbas ꝛ barbara regna
Quam subitis dederet aquis premisit in orbem

fatidicum vatem qui crimina longa p[re]fari
Posse: libidinibus si noxia parceret etas
Instantesq[ue] iras caneret clademq[ue] futuram
Interea diuū monitu contexere vastum
Instar montis opus coepit: quo clauderet omne
Quadrupedum volucruq[ue] genus stirpemq[ue] nepotum
Formabatq[ue] ratem magnis sup[er] equos ituram
Moribus ⁊ grandi pressuram necesse mole
Clarus adhuc radijs p[ro]lebi lucentibus ether
Splendebat quū ligna faber c[on]samq[ue] pararet
Materiem: nondū tellus cognouerat imbreas
Sed crescentis adhuc post p[ri]ma exordia mundi
Terra patens p[ro]prioq[ue] madens humore ferebat
Omnia: p[ro]uentusq[ue] suos meliore colonos
Iugera pascebant: grauioraq[ue] semina culmos
P[ro]ma q[ue] maiori curuabant pondere ramos
Tunc etiam virides animalia tuta p[er] agros
In longos ventura annos euūq[ue] senile
Gramina contebant. nondum violata pruina
Nec gelidas experta niues. sed mitia veris
Tempora ⁊ assiduum placidissima frigoza rorem
Nondum lampetis ithacis armenta colonis
Obfuerant: nec fixa veru versauerat exa
Berionē nondum fuerant magalia: necdum
Raptor auentinos macularat sanguine colles
Impia nec c[on]sis viuabant s[ec]ula bobus
Tunc igitur populi indoctiles ignara deum gens
Mirantes ratis immensam consurgere molem
Consiliū spreuerunt viri: nec dicta putarunt
Digna fide. ⁊ sanctum senis irrisere furorem.
Ecce niger piccis velatur nubibus aer

Et phœbi lux alma diem diffundit opacam
 Jam coelum insolitis reboat mugitibus: ingens
 Nymbus adest: fugere fere fugere volucres
 Flumina certatim tumides nercadis vndis
 Et freta tollebat: nigro pallētia coelo
 Nubila conglomerans pennis roatibus auster
 Aethiopes libyamq; super stridente volatu
 Ibat: et excussis ardebāt ignibus aure
 Soliq; tremit omne solum: fuerit colus: antra
 fracta sonāt: sacroq; volant præcul agmine venti
 Contremuere vrbes: tristes p̄r rura coloni
 Cogere ab imbre greges: stabulis armenta tueri
 Dum pperant: crescētis aque lata equora cursus
 Impediunt: frustra pecudes ballatibus agnos
 Sollicitant: frustra q; vocant sua pua capelle
 Pignora: cōnellunt frondosa cacumina Cauri
 Diripiuntq; casas: volitātq; aera culmi
 Attonitę matres strictis ad pectora natis
 Ardua tecta petunt: iuuenū robustior etas
 Annosas scandunt quercus: fugiūtq; repentēs
 Quod nulli fugisse datur: cōfusa p vrbes
 Infantum iuuenūq; sonāt lamenta: senumq;
 Iter in excelsas turres et summa domorum
 Culmina: neptunus spumans vlticibus vndis
 Insequitur miseros: arcant p̄ntia fata
 Imbre madent tunicę: porrectis crinibus vnda
 Līquitur: oceanum dicas ex ethere labi
 Et lachrymę miscētur aquis ad nubila frustra
 Tolluntur cum voce manus sua numina quisq;
 Clamat: in erectas boresq; violētia frontes

Nimboso spuit ore tonans ⁊ verba precantum
Suffocat: ne forte dei referantur ad aures
Jamq; supfusum campos absconderat equos
Nulla fuga superest: superest spes nulla salutis
Hec vada non gressu non sunt tentanda natatu
Et iam montanis veniunt qui e fontibus amnes
Et que p campos latis vada concaua ripis
Magna mole fluunt gremio complexa capaci
Uix tanto satis est oneri neptunia doris
Jam sole extabant excelsa cacumina quondam
Nunc humiles merseq; altis in fluctibus alpes
Utribus innixi tabalisq; ad pectora tractis
Complexiq; trabes haustum sepe ore vomebant
Oceanum. tandem victi oppugnantibus undis
Ora sub immensos mergebant pallida fluctus
Uallibus ex iniis profugos qui summa tenebant
Culina montanosq; apices. cum nereia semper
Alta magis petere ⁊ plenis de nubibus imbres
Certatim ruere ⁊ iam mortem instare viderent:
Pœnituit tandem: serasq; dedere gementes
Nequicq; lachrymas: ⁊ fallere numina votis
Consueti: quum vota darent ridebat olympus
Flumina non norunt ripas. nec littora fluctus
Aleriq; volucres (humore madentibus alis)
Pœcipiti casu lapsę cum brachia multum
Jactassent pelago: fatum tandem ore trahebant
Fugerat in latice rhodope: magnusq; latebat
Apocinuis aquis: nigro sub gurgite summum
Pœsserat Ossa caput: non apparebat olympi
Altus apx: ipsis aubus non peruius ante.

Tunc tamen et curuis ratibus (si forsitan illa
 Aetas vasa fuit ratibus) pecoribusq; marino
 Peruius: equoreoque nunquam tingitur imbre
 Uicinis timuit mergi sub fluctibus vasa
 Apti prius bello atque armis procera gigantum
 Corpora cum paruis: turba cum paupere reges
 Purpurei habant sine maiestate supinis
 Pectoribus:merso sub gurgite foemina vultu
 Diffusisq; freto vittis et crinibus ibat
 Inuoluit fors vna omnes. discrimine nello
 Siphæ: equi dæmæ atque canes cerui atque leones
 Agna lupus simul errabant: certamina litis
 Mors dirimit: certamque dies parit vltima pacem
 Jamque homines iamque vnda feras populata fluctat
 Libera: non scopuli toto non insula ponto
 Nec cyprum venus alma videt nec delphica phœbus
 Tempia: nec alcides thebas: nec cynthia delon
 Nec iuno sua rura samon: nec gnosis regna
 Iuppiter: extincta fugit vulcanus ab ætæna:
 Quamuis claudus erat triniq; vicina petiuit
 Atria præpetibus pennis celerique volatu
 Nec cupressiferam Lyllenen aspicit hermes
 Nec tyberim maioris audax: regit omnia pontus
 Protheus et doris glaucus matuta palemon
 Cuncta tenet. pindi phocæ videre cacumen
 Occiderat tellus: ignis neptunus et aer
 Mundus erat: cererem tethys amplexa premebat
 Undique: neptunum quartæ reuerentia sortis
 Non metuit violare domum Talamosque sororis
 Verbifere: tectare etiam iunonia regna

Non metuens auras spacio breuiore coegit:
Et ratis omne vehens aial terrestre p altum
 Ibat: et obiecta dirimebat corpora proza
 Atq; videns vtrumq; polum sublimior ipsis
 Nubibus ethereum p iter qua casus agebat
 Nunc zephyros contra errabat: nunc solis ad ortus
 Nunc austros nunc vsta petens: aquilonibus arua
 Donec in armenie rupis delata cacumen
 Jam retro labentem mari vestigia: fixit
 Nam pater excelsa mundum specularus ab arce
 Ut genus humanum saluo vix femine vidit
 Interisse: fretum iussit cessare: nec vnquam
 Amplius Aegeon (dixit) montana reuise
 Culmina: nec scyllę glaucus iungetur in altis
 Montibus. extremę lustrabunt cętera flamme
 Lum vetus ingenti tellus arsurā camino
 Absorbebit aquam pelagi sitientis: et ipsos
 Alerios montes camporum equabit arenis
 Tunc altros mortale genus. voluetur in ignes
 Immensumq; dabit volitans yaga flamma fragorem
 Et fornace gemens mundus fumabit eadem
 Nec tamen hec phœtonis erunt incendia: phœbo
 Que nolente cremen orbem. tunc omnia vires
 Astra suas iurata dabunt: et nostra facessent
 Imperia. atq; alias alio pro crimine poenas
 Bens humana luet: cincrem soluentur in atrum
 Que mare que tellus: que corpora possidet aer
 Nectunc vlla virum flammis industria vincet:
 Hęc dicente deo: nubes fugcre: notusq;
 Decidit: et pulsus claris aquilonibus auster

Jam taurus iuga tollebat deformia limo
 Lentus et ex altis stillabat frondibus humor
 Semisepulta inter cumulos humentis harenę
 Corpora sicabant aure: passimque abeunte
 Rupibus in summis hegebant equore conche
 Jam claro rutilans ardebat lumine phœbus
 Monstrabatque procul discussis nubibus idem
 Turribus ex altis primum titana videntem
 Rypheas arces lycię cilicumque superbis
 Aggeribus frontes: Athos et rhodopeia saxa
 Et castas moles magnique cacumen olympi
 Atque pyreneos apices Atlantaque magnum
 Ex alta senior specula caput extulit album
 Telluremque videns: salve sanctissima dixit
 Terra hominum pecudumque parens fecundaque nutrit
 Que frugum genus omne paris que vulnera tergo
 Infinita pio pateris quo pignora pascas
 Tu rapidos ignes elementaque cetera fixo
 Limite. tu coelos sicut grauis anchora puppes
 Inconcussa tenes: pedibus tua mitia nostris
 Pectora subternis gaudens: et moesta capaci
 Membra sinu defuncta foues: siccare tuamque
 Accipe progeniem pelagi tot casibus actam
 Longaque perperam angustis incommoda rectis
 Hęc ait: et pressas valles speculatus aquosos
 Vidit adhuc campos nebulasque errare cadentes
 Arua per et lento circum iuga serpere gressu
 Et prono petere ima gradu zephyrisque fugari
 Lenibus: et sensim motis sua flumina ripis
 Restitui. et pressos sua littoza querere fluctus.

B iij

Tum pater ingentes rupto sine limite portas
Oceanus fecit: p quas ire atq; reuerti
Posset et imperio lunę labi atq; relabi
Montibus alternis medialq; reuifere terras
Tunc gelidi sinus eurim tunc alta propontis
Joniumq; satum: longis quod fluctibus altum
Currit ad atlantem: solidis tum caspia ripis
Colligere occultas coeperunt equora venas
Fluminaq; et missos sythicus de vallibus amnes
Tunc arabes inter campos Nilusq; lacunas
Sea te mare diffudit: tunc persica doris
Et ingressa solum merces latura p indos
Tum quoq; meotis latam diffusa paludem
fecit et immenso glacies induruit orbe:
Despiciens iterum sublimibus alta fenestris
Prorulit ora senex et circum lumina vertens
Acilijs pendente manu deprehendit Araxem
finibus includit proprijs: nigrimq; volantem
Sic ratus euphratem sic est ratus ire Niphatem
Sic rheno venctumq; padum rhodanumq; ararimq;
Sic thermodontem dubijs e fontibus ortum
Et latos hypanis latices bisapozis et istrum
Sic vada iordanis sic nili flumina septem
Et sua qui nigris dat nomina gentibus indum
Immixtumq; fretis solumq; Bozystenis amnem:
Tunc etiam nitido coelos incedere vultu
Et phœbi occasum croceo splendore rubentem
Dumentisq; noti flatus cessasse nocentes
Contemplatus: habent. dixit bella aspera finem
Et tandem maris et coeli cecidere furores.

Mox reſerata videns bipatentibus hoſtia valuis
 (Nāq; deus limen quod clauſerat ante; recluſit),
 Omne frondiferę letus redituq; columbe
 Seruata cū plebe ſenex exiit ⁊ agris
 Reſtituit pec⁹. ⁊ nemori genus omne ſerarum
 Et leuib; pennis volucres abiere pauras
C Finierat tali reſponſa polymnia cantu
 Altera cū docti nutu ſoror annuit oꝝis
 Et placidam Lio ſurgēs extollere vocem
 Cœpit: ⁊ exemplum priſci memorabile dixit:
 His adiunge ſemis: qui marmore primus acuto
 More ſacerdotum phrygię pudibūda Cybellis
 Membra ſecans magno cedit orgia grata tonanti
 Ipſe pater ſanctę fidei pater ipſe timoris
 Nūc habeant tua ſęcla ducem: ſic flectere cœlum
 Sic mutare deos poterūt ſic fata mouere
 Tu dea dic inquam: tuus hic labor ipſa capaci
 Mente tenes: vitęq; memor monumenta prioris
 Cernis: ⁊ annales ęterno pectore ſeruas
 Cunctaq; p̄teriti memoranda negocia ſęcli:
 Tunc dea ſęgineos oculos frontēq; venuſtam
 Mouit: ⁊ in cœlum verſis ita vultibus oꝝla eſt,
 Da pater ingenijs lumen da cordibus aures
 Et chaos humanis cęcum de mentibus aufer
 Oblitoſq; nouas ſortes laudata priorum,
 Facta ſequi patrūq; vias concede nepotes
 Mox ad me cōuerſa ſuoq; innixa ſedili
 Talibus hitoriam cepit percurrere dictis
 Clara iacet tellus vltra Babylona ſuperbam.
 Quam veteres iteo veſtri dixere medānem.

Qued geminos inter late diffunditur amnes
Scilicet eufratem Tigrimq; e fontibus iisdem
Progenitos 7 mox disunctis flumina ripis
In duo diuisos quorum secat illud aeoas
Deciduas aliud ptes: longoq; meatu
Per nigros arabum populos versata rubentes
Ingrediuntur aquas: 7 se cum doride miscent.
Terra igitur fluuijs prius interceptra duobus
Frugum terra ferax argenti diues 7 auri
Que nimio neq; sole calens neq; frigoris estu
Pressa graui teper: eterno placidissima vere
Indiga lympharum tamen est: paucisq; rigatur
Fontibus: assiduo pascuntur gramina rore
Nec heminum sublime genus: clarosq; virosum
Fert animos diuum sacris aptissima rebus
Pectora celestesq; vias 7 sidera doctos
Quos dixere magos: etiam per perfidis agros
Phoenicumq; domos habitant: 7 agenoris arua:
Nos antiqua tyris nouit: piscesq; sidon
Terra tamē gemino primū que clauditur amne
Nos tulit: 7 primos horum sibi vendicat ortus
Hac igitur de gente satus gratissima celo
Progenies magniq; sagax habuimus olympi
Cognitoꝝ. errores varios damnauit 7 aras
Indigenę gentis: veras nāq; ipse p artes
Illapsuq; dei monitus diuersa negauit
Numina: sed solum summa confessus in arce
Esse patrem rerum artificem mūdiq; magistꝝ
Abstulit 7 fati leges 7 inama iura
Fortunę casusq; leuis: damnabile nomen

Aeternosq; docens animos: post funera dixit:
 In requiem z vite patriam melioris ituros
 Qui veriti numen maiestatemq; tonantis
 Clausissent sine labe dies z sancta sequuti
 Quę generi dedit ipse suo mādato fuissent
 Propterea falsis assuetę legibus vrbes
 Ut noua tradentem populo mandata deosq;
 Tollentem nouere virum: communia sanctum
 In ciuem vertere odia: infestęq; fuerūt
 Qualis socraticę quondam gens attica voci
 Id metuens natale solum patriamq; reliquit
 Regnaq; sidonio petijt cōtermina ponto
 Rex erat assyrijs Nilus: atq; semiramis vxor
 Extincti post fata viri victricibus armis
 Protulit imperij fines p bactra per indos
 Inachus argiuā paruo post tpe gentem
 Rexit: z inachia cum iuppiter iside captus
 Tunc atlas humero celum tulit: igne pmetheus
 Dumanum madiō formans in puluere corpus
 Contigit: z venas vitalibus imbuit auris
 Nondum Roma suū Tiberim nec magna futurę
 Troia parens Rome Xanti cognouerat vndas:
 At cum dura fames agros z moesta teneret.
 Regna palestine mutata sede petiuit
 Niligenas foelixq; solum quod pinguibus vndis
 Dorrea centeno latissima foenore complet
 Tunc rudis egiptus campos z dura colebat
 Jugera nec causas rerum speculata latentes.
 Nouerat eterno currentia sidera motu
 Lanigeros curare greges caua cymbia dulci

Lacte coronare: z mites nutrire iuuenecos
Tunc cōmunis erat labor: hoc egyptia pubes
Exercebat opes glebasq; domabat aratro
Traxit ab his curis animos habraamus: z altam
Suspiciens arcem mundi Cognoscite dixit
Ætherios ignes z non mortalia magni
Templa patris sanctiq; opis sanctissima signa
Artificemq; deum qui sidera calcat z ipsam
Grandibus infusam menbris cognoscite mentē
Deu finite æternos animos assuescere terrę
Ætariq; luto z rebus gaudere caducis
Terra perit. pereunt vnde: mutabilis aer.
Intereunt ignes. semper durabile coelum
Permanet: z nostris animis habitacula seruat
Ob scelera z culpas hominū: ritusq; nefandos
Impia diffuso perierūt secula ponto
Ob scelera z culpas hominum ritusq; nefandos
In cineres ibit tellus tenuemq; favillam
Insuperos estote piī. satis ampla fereris
Sacra deo templisq; suos redderis honores
Quom sine sorte preces z labe carentia vota
Offert intactum: maculis z crimine pectus
Iusticiam moresq; pios offerte: litari
His sibi vult pater infractus licet irruat orbis
Virtutes animiq; inane: bene facta super sunt
Semper: z arbitrio deus omnia iudicat equo
Vivite virtutum memores: virtutibus æther
Scanditur: z summos quos cernitis itur ad orbes
Ehec populis p̄cepta ferens habraamus olympi
Explicuit cursus omnis: bis sena q; signa

Quę variant nitidum stellati limitis orbem
 Innixasq; fretis terras pontumq; teneri
 Aere sublimes ferri. circum aera flammās
 Astra ignes circum super ardua culmina mundi
 Aeternum regnare patrem sceptrumq; tenere
 His super addebat prolem post longa futuram
 Tempora quę renouet meliori secula lege
 Rura petens iterum proli promissa future
 In primis quos ante fame regnante penates
 Fugerat: argenti locuples remeauit ⁊ auri
 Et cum rege loci percusso foedere: gressum
 Cum forte thori seruatorumq; agmine magno
 Fixit: ⁊ assyrios impleuit ouilibus agros
 Tum primum coeleste genus sub imagine visum
 Creditur humana: quom forte sub ilicis vmbra
 Frigora captaret viuētia numina vidit
 Unū quod dulcem nati p̄diceret ortum
 Et duo quę flammis ruerent coelestibus vrbes
 Infames viriū vrbes ⁊ sulfure dignas
 Et quoniam mater ventura senilibus annis
 Pignora subrisit materni nomina risus
 Induit auspicij oriens foelicibus infans
 Spes generis coeli proles habitura fauorem
 Et longos visura dies: magnamq; datura
 Progeniem: visura deum visura tonantis
 Semina de seris exire nepotibus olim
 Pulcher ⁊ eximie diuino frontis honore
 P̄ditus: vndenos iam bis puer egerat annos
 Quom deus habramo dedit hęc mandata: fidei
 Jecelerant nostre dulcem tua pignora risum

Sacra feras aere summi pete culmina montia
Compositisq; super truncis altaria :flammas
Subijce: et arrepto nati pete guttura cultro .
Accensosq; super ramos effunde cruorem
Impiger ostensum chara cum prole cacumen
Struxit ubi cellam templi rex tertius arcem
Solutus adit famulis umbrosa in valle relictis.
Sepe patri dixit iuuenis .tibi culter et ignis
Victima nulla tamen:suspiria longa paternum
Pectus agens: nostris (inquit) lectissima flammis
Victima mox aderit:lachrymaeq; pro ora cadebant
Et iam multiplici stabat rogos arbore grandis
Subiectisq; non rutilabant ignibus arce:
Quom pater etherij referans mandata parentis
Talia vix pressis nato singultibus inquit
Chare puer:dulcis vite mihi dulcior annis
Quem mea clausurum sperabam lumina . cuius
Auxilio leuiter senij graue pondus inertis
Laturus fueram: mea spes mea nate voluptas
Ob decus egregium forme teneramq; iuuentam
Ingeniumq; pium .sacrisq; accomoda rebus
Corde videbaris longo dignissimus quo.
At secus est celo visum summoq; tonanti
Sicut mira tibi fuit et celestis origo :
Sic memoranda tuum renouat miracula funus
Sancta q; foelici mors non discordat . abortu
Non morbo senio ve cadis: non occidis hoste.
Hostia celitibus fies:manibusq; paternis
Mite feres mortis genus hoc :inuita tremensq;
Tristibus officijs accedit dextra .pauetq;

Pectus: et immotis frigent præcordia fibris
 Sed superum mandata sequi: et parere necesse est
 Nec te dura brevis moueat sententia fati:
 Quando tibi melior dabitur vita ethere in alto
 Hæc pater illachrymās charaq; in imagine nati
 Lumina defixus minuebat voce dolorem
 Filius hæc contra: pater hæc suspiria pone:
 Pone pater fletum: si quæq; fata doloris
 Funera si quid habent poenæ fugit ocyus euro
 Ergo dei sortem potuisti credere nato
 Difficilem: teneris ne fui sic doctus ab annis?
 Nos puero mores pater hæc præcepta dedisti:
 Intrepidus fati genus hoc reuerenter honestum
 Suscipio: nec me flammæ nec vulnera terrent
 Immo ego me frustra genitum: et vitalibus auris
 Contra iura frui credam: si iussa pigeret
 Ista pati: mea membra deus melioribus auris
 Imbuet: interea donec noua venerit ætas
 Pace fruar placida: patrum cum mitibus: umbris
 Te expectans: tua namq; iterum pater ora videbo
 His pater in fletum dictis prorupit: et ibant
 Ora per et barbam lachrymæ: cecideret trementi
 Arma manu: cum sic iterum puer ora resoluit
 Quid patris et nati tantum te nomina terrent
 Quid te falsa ligat stultæ pietatis imago:
 Est pietas suprema deo parere: nec ullum
 Gratius est sacrum nec victima sanctior vlla
 An ne doles tua quod superis sit et ethere digna
 Progenies: quid adhuc trepidas habere a me quid heres?
 Quid tam foelici fraudas tua pignora sorte?

D iij

Redde deo precor hanc animam terrena perosam
Eripe, me tenebris: aditumq; ad sidera pande
Prospicit ex alto deus hæc spectacula coelo
Vasq; moras dudum ⁊ dextram miratur inertem
Sic ait ⁊ molli denudans guttura veste
Post patrem rutilos puer accedebat ad ignes
Jam pater arduos plorans ascenderat aras
Nudatoq; pium nati caput ense petebat
Quom deus amborum motus pietate: ministro
Dixit celer. ⁊ veniens clamabat ab auris
Pone pater cultros: mitem ne interfice natum
Sat tua nota fides: pietas tua cognita coelo
Jam satis est: cessa gratam nobisq; tibiq;
Progeniem serua: ⁊ matri sua pignora redde
Obiecitq; caprum gladio qui cornibus altis
Uepibus hærebat: tenuiq; euauit aura
Ernis ut indomitis hoim ceruicibus instet
Ira deum: durasq; terat quo turbine frontes
Aspicias ut subiecta fouens ⁊ sancta gubernans
Lorda pius pater equali regat omnia lance
Nos igitur quos tot surgunt immania contra
Signa tot hostiles vultus: truculentaq; toruis
Dra oculis qui tot deuastatrix monstra
Perq; agros passimq; ipsas errare p vrbes
Cernimus ⁊ nostris instare pericula rebus:
Si grauib; moniti exemplis oracula. diuum
Et responsa deum sequimur: nec flumine sacro
Poenituit prima fusos ab origine crines
Clara soporatas illustrent lumina mentes
Lustremusq; animas: humiles in sancta feramus

Templa preces: exempla patrum meliora sequuti
Purior interea depulsis nubibus aer
Induct antiquos vultu ridente colores
Grana ferent sulci dulcesq; racemifer vvas
Palmes: et alma Ceres mitisq; fauebit hiacchus
Atq; salutiferis inmisit flatibus aure
Innocuos coeli tractus sinceraq; reddent
Atria satifero passim moriente veneno
Bellaq; composita cessabunt horrida pace

EFrancisci Cereti Parmensis iuris Pon-
tificij Scholaris ad prestantissimum ados-
lescentem Jacobum Mariam de lino Cine-
Bononiensem: ac Dominum Colendissi-
mum Carmen.

Ine decus fidei dentes cui Serra beatos
Alligat: et veteris pignus amoris habet
Non secus aeoo praeptus in aere Magma
Attrahit in vires ferrea vincla suas
Ac tua sancta fides nullo violabilis quo
Attrahit in cultus pectora nostra suos:
Quam nec liuor edax: nec longi temporis etas
Abluet a nostro pectore: crede mihi
Propterea cum sis vita mihi charior omni
Accipe diuini carmina vatis opus:
Quae tibi p meritis resites impressimus: atq;
Diximus haec domino sint monumenta meo

Disce legens nostrę mala tempestatis: et orbi
Immissas retro te phlegetonte canes:
Letifere monstris septem comitantibus omni
Que mores abigunt proflus ab orbe pios
Que pariunt luxum. fastus. iram atq; veterum.
Inuidiam curas crimen auaricie
Horrida que pestes. et funera seua famemq;
In latias ducunt dira venena domos
Cum nec sanctus honor. pietas nec conscia recti
Mens. probitas virtus nec sit in orbe fides
Sed dolus ingrati generis discordia liuor
Crimen auaricie. luxuricq; scelus
Ergo pio vati meritos prestabis honores.
Cui larie debet fama secunda lyra
Interea nostri longum seruabis amorem
Dissimulans fidei pignora sancta tue
Hęc et plura tibi plectro meliore canemus
Lum dabitur: resides cogimur esse: Vale.

Calamitatum nostri temporis
opus diuinum Baptiste Mantu
ani difinit

**Chris Baptiste Matuani carmelite theologi contra
poetas impudice loquentes Carmen.**

Unt quibus eloquij. datur aurea vena poetę :

Sed cadit in sordes: inficiturq; luto

Nam cyprie curas et olentia gaudia ponunt

Claraq; tam foedo mergitur vnda lacu.

Hoc decus hoc animis carmen celestibus aptum

Rebus in immundis degenerare nefas

Dona dei carmen nitidum facundia prestans

Mittitur ex astris a superisq; datur.

Est tuba romane fidei legumq; poesis

Quę canat heroo sacra deumq; pete

Carmina quę sanctos deus ipse parauit ad vsus

Impia mortiferi criminis arma facis:

Quid maculas turpi diuina libidine dona

Quid teris immundo munera tanta pete

Non ita hieremias docuit. non thracius orpheus

Non ita Jessei regia musa senis.

Sancta prophanari scelus est debile multo

Uerberare: supplicio culpa pianda graui:

Vita decet sacros et pagina casta poetas

Castos enim vatum spiritus atq; sacer.

Si proba vita tibi lasciuag; pagina: multos

Efficis incestos: in veneremq; trahis

Verba mouent animos oris lasciuia pectus

Pulsat: et in venas semina mortis agit

Improbis has sordes in carmina seminat orchus

Cui studium mentes comaculare pias

Non secus ac vitreum si quis vult ledere fontem

Proijcit in dulces putre cadauer aquas

Docui aduertas quicumq; poemata condia
Est opus: a stygio fer procul amne petem
Pelle pharetrati cum matre cupidinis arcum
Atq; dioneo subtrahere colla iugo
Mater adulterij venus est stupriq; repertix
Atq; lupanari fornicibusq; fanet
Casta dei genitrix castus regnator olympi
Mens capit ambrosias non nisi casta dapas
Lex venerem festis verat exercere diebus
Sacra ministroz corpora casta volunt
Pierides castę: castę libetrides vnde
Tota pudiciam vera peccis amat
Est hilicon virgo: virgo pencia daphne
Castalides aiunt virgine matre satas
Ite procul veneris vates heliconis ab amne
Virgineus vestro leditur ore liquor
Non hederę vobis phœbi non conuenit artor
Non amat incestas casta corona comas
Targus olens. eruca salax. grauis herba cicutę
Sordidulos vates talia ferta decent
Salmacis est vobis: Helicon. date vota priapo
Hellepontiacis ponite thura focis
Sit liquor Asphalti vobis pro phocidis vnda
Stringit vbi infames sulphuris ardor: aquas
Desine. pone lyram vates insane. nec vltra
Cum stygijs dirces flumina iunge vadis
Prostituis musas meretricis imagine facta
Ante cauerno si fornicis antra locas
Frangis honestatem frontis gremiumq; sinumq;
Solujs 7 infames mitpis in ora modas

Omnia das turpi musis loca sacra Dione
 Atq; pudicię non sinis esse locum
 Propterea merito pro vate vocare leno
 Elogio sceleri conueniente tuo
 Si legeret casu spurcum Lucretia carmen
 Contereret presso carmina lecta pede
 Quod prohibet fieri quod vult natura taceri
 Promis: et urbanum mellissimumq; putas
 Falleris haud aliter q̃ qui pro piscibus hydros
 Pro violis tribulos aut a conita legit
 Id canis a sola quod sit meretrice videndum
 Quod nisi lasciuo non queat ore legi
 I procul a grauium cęta scelerate viroꝝ
 Fer procul a sacra religione gradum
 Nec lenitas grauibꝝ sit perniciosa poetis
 Namq; leues studio credimur esse pari
 Non bene de fidei rebus sentire putamur
 Innocui culpe ledimur ense tue
 Di veriti non sunt sanctas p̃ scorta forores
 Ducere: et ad tantum sollicitare nefas
 Vina Dimallonię vobis dant cretica bacche
 Et vetat infundi sordida thyas aquam
 Tale docet semeles puer et lemargia carmen
 Bacchidas et veneres ista pœsis olet
 Castalium veri potant non vina poetę
 Sobrietas fons est ebrietasq; merum
 Qui bibit assidue gelidis de fontibus vndam
 Et vitreo siccam diluit amne sitim
 Carmina casta facit veneris commercia vitat
 Nec mouet ad versus ora pudica leues

Uina iocosq; canunt veneris Bacchiq; poetę
Quod latet in vapidō pectore carmen olet
Nisunt quę statuens sancti consortia coetus
Esse procul iusta iussit ab vbe plato
Fautores scelerum corruptoresq; iuuentę
In mala deceptum plurima vulgus agunt
Dumq; licere volunt suasit quęcunq; voluptas
In mores acuiunt spicula multa pios
Improba garrulitas verbisq; procacibus ardens
Seminat in sanctam neptia verba fidem
Imiser et veniam superos pro crimine posce
Ante flagellati vulnera quinq; dei
Uoce genu flexo lachrymisq; pectore tunso
Fletibus erroris damna repente tui
Carminę qui celebrat, velsana cupidinis arma
Et veneri neruos ingeniumq; dicat
Hic iacit in sanien violas: in stercus amomum
Atq; sub obscuro lilia verna lues
Sulfuream lethę haurit de fontibus vndam
Et stygiam lato gutture potat aquam
Se facit indignum superos qui cernat et astra
Nam miser in solam lumina vertit humum
Transfugit a superis ad limina ditis: et ardet
Gaudia contempto luxuriosa deo
Est opus ardentem frenis arcere iuuentam
Nec sinere in mores luxuriare malos
Collige terrenis mixtum de sordibus aurum
Gemmaq; in illustri splendeat ista loco
Est deus est trinum semper laudabile numen
Unde trahunt rerum semina prima genus

Spirituum soboles celiq; decēplices astra
 Astrozumq; vices multiplicēsque vię
 Sunt anime diuum nitido quis æthere virtus
 Donat: et hos sanctos indigetēq; vocant
 Et que mater iam p̄bent elementa caducis
 Rebus: et eterne dant alimenta neci
 Sunt erebi manes: sunt tartara nigra: lacusq;
 Sulfurei: et nigri regna p̄funda iouis
 Sunt loca poenarum: sunt altę ergastula mortis
 Sub quibus eterno lucifer igne calet
 Sunt scelerum poenę tormentaq; debita nostris
 Sordibus et veneri carminibusq; tuis
 Sunt ea quę p̄fert aer quę parturit equos
 Quę generat pingui dędala terra sinu
 Multicolor facies agri syluęq; comantes
 Multifonę volucres. multiuagęq; fere
 Sunt sophię partes: est ingeniosa mathesis
 Verbaq; clamosi litigiola fori
 Sunt hominum vitę: sunt digna negocia versu
 Plurima gesta foris: plurima gesta domi
 Collige diuorum mortes: et fortia facta:
 Inclyta martyrij bella rubentis habes
 Jugera multifere tibi sunt telluris et horti
 Nauigium merces veliuolumq; mare
 Sunt tibi pampineo vestiti palmite colles:
 Sunt iuga: sunt valles: multicomūq; nem⁹
 Arua lacus vrbes. castella. suburbia. villę
 Sunt caua. sunt tenui flumina pressa vado
 Elige de multis aliquid tibi copia rerum
 Maxima: materiam carminis ista ferent

A
 Dindie alind ghind
 alind dyfich
 A. ff. ad. 7. 1. 6
 bong quod of 6 vngg
 11 2 1/2

Hormae nonne indicat & bonum & malum frangit? quod ad adusa p[er] se prospera
adusa p[er] se non est prospera una reddi debet comitibus melioribus per unum hunc
nonne? utrumque & prospera red non

Denn heutzutage sind die Leute so feig und so leichtgläubig.

Das sind und christliche & Ewig passoren ey te seind für eine Eink/
getes biddet Eys man & biddet ein sanctus & suffrago ein elector
diesse für und eine Torg dominicos viles & viles und & doppel
Hand

Grand — ^{Artois} — ^{notary} — ^{an} ^{fratris} Baptiste Mar

11 *Euphonia* *p. minor*
93 *E. p. minor*

1. *Amphibia* 2. *Reptilia* 3. *Aves* 4. *Mammalia* 5. *Pisces* 6. *Insecta* 7. *Arachnida* 8. *Crustacea* 9. *Protozoa* 10. *Fungi* 11. *Plantae* 12. *Algae* 13. *Bacteria* 14. *Viruses* 15. *Parasites* 16. *Pathogens* 17. *Antibiotics* 18. *Antivirals* 19. *Antifungals* 20. *Antiparasitics* 21. *Anticancer* 22. *Anticoagulants* 23. *Antidiabetics* 24. *Antihypertensives* 25. *Antipsychotics* 26. *Antidepressants* 27. *Antiepileptics* 28. *Anticonvulsants* 29. *Antispasmodics* 30. *Anticollagen* 31. *Antifibrinolytics* 32. *Antithrombotics* 33. *Anticoagulants* 34. *Antiproliferatives* 35. *Antimetabolites* 36. *Anticancer* 37. *Anticoagulants* 38. *Antiparasitics* 39. *Antifungals* 40. *Antibiotics* 41. *Antivirals* 42. *Anticancer* 43. *Anticoagulants* 44. *Antiparasitics* 45. *Antifungals* 46. *Antibiotics* 47. *Antivirals* 48. *Anticancer* 49. *Anticoagulants* 50. *Antiparasitics* 51. *Antifungals* 52. *Antibiotics* 53. *Antivirals* 54. *Anticancer* 55. *Anticoagulants* 56. *Antiparasitics* 57. *Antifungals* 58. *Antibiotics* 59. *Antivirals* 60. *Anticancer* 61. *Anticoagulants* 62. *Antiparasitics* 63. *Antifungals* 64. *Antibiotics* 65. *Antivirals* 66. *Anticancer* 67. *Anticoagulants* 68. *Antiparasitics* 69. *Antifungals* 70. *Antibiotics* 71. *Antivirals* 72. *Anticancer* 73. *Anticoagulants* 74. *Antiparasitics* 75. *Antifungals* 76. *Antibiotics* 77. *Antivirals* 78. *Anticancer* 79. *Anticoagulants* 80. *Antiparasitics* 81. *Antifungals* 82. *Antibiotics* 83. *Antivirals* 84. *Anticancer* 85. *Anticoagulants* 86. *Antiparasitics* 87. *Antifungals* 88. *Antibiotics* 89. *Antivirals* 90. *Anticancer* 91. *Anticoagulants* 92. *Antiparasitics* 93. *Antifungals* 94. *Antibiotics* 95. *Antivirals* 96. *Anticancer* 97. *Anticoagulants* 98. *Antiparasitics* 99. *Antifungals* 100. *Antibiotics*

...and for the ...
...the ...

Le. m. h. b. r. L. d. b. o. c. o.

Wache 7 Stunden verq
dowlibet et song Rphd

de la familia de los

Ignorantia per diffinitionem
negativam est quod non est

Thy (to rest in the)

O bona Rhena ad nos

182

Fratris Baptiste Mantuani va-
tis optimi duo elegantissima ope-
ra. Vnum de calamitatibus horum
temporum. Alterum de poetis impu-
bicis. Impressa Dauentrie opera et
impenfis Richardi pafraet. Anno
domini. M. CCCC. J. Vicesima
secunda Octobris

83. m. 12. f. 100

